FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

GILB. GENEBRARDI || THEOLOGI PARISIENSIS || DIVINARVM HEBRAICARVMQVE || LITERARVM PROFESSORIS REGII || Chronographiæ Libri quatuor. || PRIORES DVO ...

Génébrard, Gilbert

Parisiis, 1600

CRONOGRAPHIAE LIBER SECVNDVS AVCTORE GILBERTO GENEBRARDO.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downladed and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150529

Visual Library

CRONOGRAPHIÆ LIBER SECVNDVS AVCTORE GILBERTO GENEBRARDO.

LIBRVM alterũ à captiuitate Babylonica mihi rectè orditi videor, quãdo circa cũ cœpit noua veteris Ecclesię cõditio & facies, qua populus Domini ita depressus, ita afflictus iacuit, vt vsque ad Christũ, nunquã pristinum regni, status & potentiæ splendorem recuperare potuerit. Sed & circa eam gentium præcipua fama, magnitudo, celebritas, vicissitudo, historia sumpsit initium, vltra quam nihil plane certi ex libris & scriptoribus profanis & extetis assequimur, vt verè possit dici, vbi historia sacra desinit, ibi profanam incipere. Quin & Monarchię Babylonicę, & quæ mox successit, Persicæ occasione Disciplinæ, leges, humanitas ipsa ab Asia profecta sunt in Europam & reliquas nationes barbaras atque agrestes. Tanta fuit Dei bonitas erga illos populos, vt bellicis motibus veteretur ad illuminandos Occidentalium & Septemtrionalium oculos, eisque sapientiam, artes, & disciplinas infundendas.

Iudæa capta ferum victorem cepit, & artes,
Sciréque Chaldæo primùm deuexit agresti.
Inde Medis, Persis, Indis, éxque ordine Græcis,

à quibus ad Romanos humanitas ipsa peruenit, vt Cicero ad Quintum fratrem, qui tum Asiæ minori, quæ Græca est, præerat, scribit. Id apparet è Bardis, Druydis, Euagibus, cæterisque eorum sapientibus, philosophis, sacerdotibus, quos constat ex Ammiano, Marcellino & Strabone exortos è Teiis & Phocensibus Græciæ Asiaticæ populis, ab Harpago Cyri præfecto fusis fugátisque in Thraciam, Corsicam, Italiam, Massiliæ agrum, vbi vrbes ædificarunt, & nostris hominibus paulatim excultis studia liberalium doctrinarum inchoarunt per Bardos & Eua-

Amm. lib. 5. Strabo lib. 4.

ges & Tectosages, vt stultum sit eos ab Isaaci & Iacobi Patriarcharum sæculis repetere, & Bardi regis cuiusdam Musicæ studiosissimi cum supposititio Berosо, nomen tam vetus fingere.

De cæteris fidē faciet Aulus Gellius diligentissimus rerū priscarū scrutator, qui quamuis conspectum quendā ætatum antiquissimorū virorum, item illustrium, qui in illis ætatibus nati fuissent, atque ex libris, qui Chronici appellātur, exceptiones variis-, diuersisque in locis factas de tēporibus, quibus floruissent Græci simulátque Romani viri ingenio & imperio nobiles, promisisset, non ducit tamē altius principium, quàm à Solone, quē leges scripsisse Atheniēsibus non dubitatur, captiuitatis ęuo sub Cyri, qui Crœsum Solonis amicum Lydorum regem vicit sæculum. Gellius lib. 17. cap. vlt.

M. Varro vetustatis perueſtigator inter externos præcipuus, fatetur se non nisi à prima Olympiade quatuor aut quinque sæculis post bellum Troianum historiæ veritatem posse deducere. Quod de eo referens Censorinus, Varro, inquit, tria temporum discrimina esse tradit. Primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem (id est, Ogygium) quod propter ignorantiam vocatur ἄδηλον, secundum à cataclysmo priore ad Olympiadem primam, quod quia in illo multa (& penè omnia) fabulosa referuntur Mythicon nominatur. Tertium à prima Olympiade ad nos, quod iam dicitur historicon, quia res ab eo gestæ veris historiis continentur. Censor. de die Nat. c. 21.

Quæ sanè verba in prologo tertij de Re Rustica ipse Varro cōfirmat. Nam à Thebis, quæ ante cataclysmum Ogygis Bæotiæ regis conditæ dicuntur, ad sua tempora numerari quidem annos circiter bis mille & centum, at quid illis acciderit, nihil plane esse certum profitetur. Cùm interim artes omnes in Græcia non nisi intra mille annorum spatium repertas dicat, siue à bello Troiano ad suam ætatem. Varro l. 1. de re Rust. c.

Nec verò longius, quàm ab Olympiadibus antiquitatem ipsum repetere potuisse ex Cicerone eius familiari quoque perspicitur, is enim idcirco in Oratore Attici laborem extollit, quòd annorum septingentorum memoriam vno libro colligere potuerit. Nam remotius colligere non potuit, quoniam ante Olympiades nihil planè definitum esse eodem loco Varro ostendit, itémque è Græcis Eusebius, qui idcirco probat ante eas, quemque vt ei visum fuit, diuersas sententias de iisdem rebus in Græcia gestis protulisse, & ipse Cicero, quicquid de Romulo & Romanis aliis regibus literis est proditum, non satis constitutum indicat, quando primo de legibus, & alibi de eis loquitur interposita parenthesi, *vt aiunt*, quæ profecto abundat, quando res constat ac liquet.

Trogus Pōpeius se suam orsū historiā è profundo memoriæ, tradit. Atqui orditur à Nino, qui primus (inquit Diodorus) nactus est scripto- Diod. lib.

res. Ipſe autem Diodorus, conatur ſuam hiſtoriam retexere à Mundi principio. Atqui Bellum Troianum pro principio ſtatuit, ſuámque hiſtoriam in Prefatione ait minimè.1138.annos excedere, terminari verò principatu Iulij Cæſaris, quando in Gallia miſſus eſt. Lucretius quid?

Prætereà ſi nulla fuit genitalis origo
Terrarum & cæli, ſempérque æterna fuêre.
Cur ſupra bellum Thebanum & funera Troiæ
Non alias alij quondam cecinêre poetæ?

Plutarchus in Theſeo vltra Theſeum omnes terras fuiſſe arenoſas prætexit vel inacceſſas, littora glaciata, vel regiones exuſtas, cuiuſmodi pinguntur in tabellarum Geographicarum extremitatibus, nempe fabulæ, aut ignorationis & inſcitiæ vmbra atque veſtigia.

Lib. 1. c. 10. in Som. Accedit Macrobius, qui de antiquitate profanis auctoribus cognita hæc ſuis commentariis inſeruit. Quis facile mundum ſemper fuiſſe conſentiat, cùm & ipſa hiſtoriarum fides multarum rerum cultum emendationémque, vel ipſam inuentionem recentem eſſe fateatur! Cumque rudes primum homines meminerit vel fabuletur antiquitas glande prius & baccis alitos, ſerò ſperaſſe de ſulcis alimoniam! ſed & quis non exiſtimet, non longam retro eius eſſe ætatem, cùm ab hinc vltra duo retro annorum millia, de excellenti rerum geſtarum memoria, ne Græca quidem extet hiſtoria? Nam ſupra Ninum, à quo Semiramis ſecundum quoſdam creditur procreata, nihil prę clarum in libros relatum eſt. Et multarum rerum experientia ad aliquas gentes recenti ętate peruenit. Vt ecce Galli vitem vel cultum Oleæ, Roma iam adoleſcente, didicerunt. Aliæ verò gentes adhuc multa neſciunt, quæ nobis inuenta placuerunt. Atque hę quidem illi, ſed nimis longè.

Nam propriè vltra Cyrum. i. Septuageſimam Olympiadem, & vrbis ducenteſimum ſexageſimum omnia iſtorum ex eo deprehenduntur auguriis potius, quàm hiſtoriis ſimilia, quòd rerum multarum faciunt mentionem, multorum regnorum, vt Aſſyriorum Medorum, Ægyptiorum, Æthyopum, quæ longius ab ipſorum notitia & terris aberant rerum verò Babylonicarũ & Monarchiæ Nabugdonozoris, per quá perueniebant ad Aſſyrios & Medos, non meminerũt, quæ in ipſorũ erat foribus, & ſui magnitudine totam penè Aſiam, magnam Africæ partem, Europæ aliquam occupauit, & totum orbem terruit è libris Regum, Paralip. Daniele, Ieremia oculatis teſtibus: quæ Perſicam quantumuis ipſorum ſcriptis amplificatam amplitudine & excellentia ſuperauit, *Dan.* 2. quæ tam recens, vt Cyrum, Solonem, & Græcorum ſcriptores primos attigerit: quæ denique è Prophetis & ſcriptoribus ſacris vbique inſonatur. Ignorantibus hæc recentiſſima, & ſuos oculos perſtringentia, quæ fides accommodanda eſt, quando remotiora & antiquiora commemorare & deſcribere ſuſcipiunt?

Adde in hiſtoria Græca ante octogeſimã Olympiadem id eſt, ante regnum Darij (opinor, Longimani) nihil eſſe certum cum in illa non poſſit conſtanter notari verum tempus neque belli Medici, neque Peloponneſiaci, quemadmodum Cenſorinus conqueritur.

Facit etiam, vt me eorum vanitatis miſereat, quòd Arbacem quendam Medum conſtanter aiunt Sardanapalum ſuſtuliſſe, & prætereunt Merodac Chaldæorum regem, qui ipſis vt vicinior, ita notior eſſe debuit, qui & Aſſyriorum Imperio euerſo ingenitis illius Monarchiæ fundamenta iecit, à nepote magno illo Nabugdonozore ſuperſtruenda atque abſoluenda. Mendacium remotiſſimos teſtes allegat, proximos refugit. Arbaces iſte fortaſſe nunquam extitit, nedum Aſſyriis imperium eripuit. Præterea Medorum imperium, quod ab ipſo aiunt conditum Aſſyriaci pernicie, anguſtiſſimum ante Cyrum neceſſario fuit, quia nimis Babyloni tum rerum potienti vicinum & Medos Nabugdonozoris vectigales & tributarios prophetæ nobis deſcribunt. Quare hoc totum videtur ab adulatoribus confictum in Cyri gratiam, qui eius antiqua eſſe ſtemmata docere conabantur ex atauis Medorum regibus, regulos & vectigales præfectos in reges magnos transformantes, vt qui olim Cæſaris Auguſti non valde nobilis, quippe cuius pater fuerit Romæ argentarius progeniem ab Iulo Æneæ deducere ſtuduerunt.

Huiuſmodi adulationibus corruptæ ſunt omnes Græcorum hiſtoriæ magna impudentia. Nam poterant redargui facile è recenti memoria & monumentis vix dum perfectis. Hoc admirati Ariſtoteles & Cicero eluuiones exuſtionéſque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe ſit, cauſam ſuæ neſcientiæ prætenderunt, ac propter eas pronuntiarunt non modo non æternam, ſed ne diuturnam quidem rerum memoriam relinqui poſſe. Quin & quarto Phyſico eorum alter laudat Paronem Pythagoricum, quòd tempus dixerit ἀμαθέστατον, id eſt, inſcientiſſimum ſiue ignorationis omnis magiſtrum, quia temporis ſucceſſu, obliuione & ſitu præcedentia, penè omnia, deleta animaduertiſſet.

Eſſétque tempus edax rerum, inuidiáque ſenectam.
Perdere præteritum, vitiatáque dentibus æui
Omnia paulatim lenta conſumere morte.

Nempe ante hanc captiuitatem ſcriptoribus Græciæ contigerat, quod eſt apud Platonem in Critia, Græci ſemper eſtis pueri, quia nuper verſati in hiſtoria & ignari literarum, diſciplinarum, rerum denique tam apud vos quam apud reliquos geſtarum. Neſcire enim quid antea, quàm natus ſis, acciderit, id eſt ſemper eſſe puerum. Tantum incerta & mixta fabulis de bello Thebano & Troiano, quæ fortaſſis nunquam extiterunt, cantabant ex diſperſis & male conſutis Homeri, & paucorum aliorum carminibus, nondúmque ab Ariſtarcho digeſtis, proindéque obſcuris ac incertis. Cic. de Orat.

Ante hanc etiam Romana hiſtoria eſt valde exilis, tenuis, & frigida, nec hic ſolùm res Græcorum debent incipere, ſed multò magis etiam Romanorum, qui ſe Græcis omnia legum, doctrinę, dignitatis & virtutis inſignia debere non inuiti confitentur. Nam paulò antè Cyri principatum, expulſo Tarquinio Superbo Roma primùm cœpit adminiſtrari per Coſs. adeóque erat tenuis, humilis & anguſta, vt duodecim millaria ſuo Imperio minimè excederet. Verùm & tam anguſtis finibus concluſa fuit, vſque ad Alexandrum Magnum, cuius tempeſtate in orbe ne nominabatur quidem. Quocirca eius mentio nulla apud Græcos illius temporis Italiæ non modò finitimos, ſed & eius magnæ partis vel colonos vel dominos.

Quantum autem ad literas & artes, eas non attigerant Romani ante Vrbis ſuæ quingenteſimum.

Græcia capta ferum victorem cepit & artes
Intulit agreſti Latio. Sic horridus ille,
Defluxit numerus Saturnius, & graue virus
Munditiæ pepulerunt.

vel potius ante Vrbis ſexcenteſimum poſt bella Punica, ſexaginta vix annis ante Ciceronem.

Serus enim Græcis admouit acumina chartis,
Et poſt Punica bella quietus quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Theſpis, & Æſchylus vtile ferrent,
Romanus, &c.

Et quod magis mireris, Græcis ad Latinos humanitas ipſa peruenit. Hæc enim iam fuiſſe docuimus Ciceronis verba ad Quintum Fratrem.

Denique ante hanc Babylonicam captiuitatem res gentium ferè omnium iacent in obſcuritate & tenebris. Chaldaica natio, vtut ſapientiæ palmã videatur illa ætate cæteris præripuiſſe, nihil poſteris ſcripto reliquit di gnum tanta laude & gloria. Superiora tempora Magi, Perſæ, Ægyptij, & cæteri populi literarum exiſtimatione laudati, vel penitus ignorarunt, vel poſteris inuiderunt, vel præ infantia, literis prodere neſciuerunt. Niſi Deus de ſacris Codicibus mundo prouidiſſet, & literaturæ ſacrarium in certo populo, id eſt, Hebraico repoſuiſſet, illorum notitiam ſempiterna obliuione inductam hodie haberemus, aut de illis cum Diodoro Siculo hiſtoriam fabuloſam ab aliis acciperemus, & aliis traderemus. Sit hæc ergo ſæculorum infantia.

Nam deinceps hominum facultas, eloquendi, ſapiendi, Philoſophãdi vis, artes ac diſciplinę humanæ apud gentes, maximè Græcas ſeſe explicarunt. Tum primum conati ſunt homines maiorum inertiã & incuriã artibus & ſtudiis depellere. Tum primùm didicêre ſcriptis priſcam

obliuionem reſtaurare. Tum primum ſua fari, & memoriæ tradere diligenter ſtuduerunt. Hinc prima Philoſophiæ incunabula, Hinc Rhetoricæ origo, Hinc Mathematicarum ab Ægyptiis ad Græcos emigratio, Hinc Hiſtoriarum deſcripto. Nam etſi Perſæ, vt ex Eſteræ hiſtoria percipi poteſt, annales & chronica excolerent, quod de aliis nationibus ſentiri poſſit eodem modo, at ea lege id faciebant, qua hodie inſtrumenta publica in curiis, archiuis & tabulariis communibus recondi in futurum cernimus. Non paſſim & publicè, non populariter ac in promptu extabant. Non priuati homines eiuſmodi ſcribendis & vulgandis dabant operam. Non tanta ſcripturitione ducebãtur, quanta plurimorum mentes ab ea tempeſtate occupauit, vt ſcribant indocti, doctíque poemata paſſim, Iuuen. Satyr. 7. & inſanabile, vt nõ ſine ſtomacho cecinit Satyricus, ſcribendi cacoethes penè omnibus inſideat.

Neſcio ídne tribuere debeamus hominum incuriæ, quòd de poſteritatis memoria non valde eſſent ſolliciti, an imperitiæ & ignorationi eorum, qui per ſe rem tantam aggredi non auderent, ſiue inexercitationis vitio, ſiue exemplorum, quæ imitarentur, penuria, an potius neceſſitatibus, quando adhuc deſtituebantur commodis membranis, papyro, ſimilibus rebus ac artibus, ſine quibus non modò non rectè ſcribitur, ſed etiam, quod ſcribitur, non poteſt eſſe prolixum, non diuturnum, non diſtractioni opportunum, ſine quibus denique rerum ante actarum recordatio diu conſeruari non poteſt.

Nam recurrere ad diluuia conflagrationéſque Vniuerſi cum Peripateticis, vel introducere Phaetonteas, Americanas vé calamitates, quibus antiqua omnia monumenta penitus deleta ſint, non tam eſt diuinare, quàm delirare, nec tantum ſine probato, & illuſtri teſte loqui, qui tamé eſt maximè neceſſarius, quando de Hiſtoria antiquitatis, & fide rerum antè lapſarum agitur, verum etiam apertam iniuriam veritati inferre, quæ per ſacras paginas aliud omnino affirmat, continentémque ac perennem mundi curſum digito oſtendit, atque ad nos perpetuata ſerie, omnium retro ſæculorum narrationem tranſmittit.

Hæc & alia huiuſmodi me, opinor, merito adduxerunt, hinc vt librũ ſecundum orditer, quò eſſet interuallum inter ſuperiorem, teſtimonium è ſacris literis conſequentem, nullum verò è profanis, niſi ſuſpectum & dubium: & hunc, qui profanarum paginis munitur: ſacrarum verò auctoritate caret, niſi quantum & quàm paucorum annorum licet è Daniele, Ezra, Nehemia, libris Machabęorum pauciſque aliis colligere atque augurari. Vale, & fruere.

Anni orbis cõdit. | Anni mundi

218 SEXTA ÆTAS. 3569

CAPTIVITATIS Ecclesiæ, quá Monarchiarum & ingentium imperiorũ Ethnici possint inscribere.

Quæ incipit anno mũdi 3569

Ierem. 25 288 a TEMPVS captiuitatis fuit annorum 70. 3638

Dan. 9. b A 70. illo captiuitatis anno ad Christũ patientem.

771. c HEBDOMADES 69. i. anni 483. 4121

Pontificibus & principibus iis, quos mox subiiciemus.

Vatibus verò Daniele, Mardochæo, Zacharia, Haggæo, Malachia, Ezra, & per ordinem cathedræ Mosaicę Scribis & Pharisæis vsque ad Christum.

Summa. 553.

Ita ab orbe condito ad Christũ fuere anni 4121. *menses* 6. *dies.* 16.

d *Sextæ istius ætatis numerus, sic mẽbratim ostẽdi potest.*

SEXTA AETAS.

a VNDECIM primi anni huius captiuitatis siue transmigrationis Babylonicæ, transacti sunt sub Sedechia, cuius septimo Ezechiel prophetare incipit. *Ezech.* 1. Vndecimo templum cùm Hierusalem funditus euertitur, vt regnatum sit in Iuda à Dauide. 470.

Hæc ętas demonstratur non tantùm successione Ecclesiæ, sed etiam mundi, non tantum historiis Ecclesiasticis, sed etiam profanis. Nam illa est propriè motuum & bellorum mundi ætas. Adhuc modicum, inquit apud Haggæum Deus, & commouebo cœlum & terram, & posteà veniet desideratus Gentibus. & Daniel. 2. Sit benedictum nomen Domini à sæculo, & vsque in sæculum, quia sapientia & fortitudo eius sunt, & ipse mutat tempora & ætates, transfert regna atque constituit. Hinc sub annũ ante Christum quingentesimum, res & Monarchia Chaldæorum.

Sub an. 400. res & Monarchia Persarum.

Sub an. 300. res, potentia & Monarchia Græcorum.

Sub annum. 200. res & potentia Parthorum & Carthaginensium.

Sub an. 100. res, potentia, & principatus Romanorũ, quo usque desiit in Monarchiam.

Nam mox Christus nascitur, mundum recturus in virga ferrea, illisque imperiis deiectis, nouum Ecclesiæ regnum conditurus, de quo libr. 3. & 4.

b HEBRAEI sic ferè hebdomadas septuaginta numerant. Septuaginta sunt anni captiuitatis, quos incipiunt ab vndecimo Sedechiæ, & terminant secundo anni Darij Longimani.

Deinde. 420. templi. Summa 490. Sed suprà auspicandas docuimus paulò inferius, nempe ilico post finitam captiuitatem, siue ab extremo septuaginta annorum captiuitatis, quando exiit sermo à Cyro, vt reædificaretur vrbs Hierosolyma. *Ezræ.* 1. & 2. *Par. Vult.* Vnde etiã hallucinantur, qui eas incipiunt à Sedechiæ quarto, & qui vel à secundo, vel à tertio, vel à vigesimo Artaxersis Longimani.

Exitus à captiuitate non ita fuit libet, quia perpetuo vectigales & obœrati fuerint Persarum & Græcorum, vsque ad Machabæorum principatum.

c HEBDOMADES incipiunt ab ipso statim primo reditu de Babylonica transmigratione. Nam vti tres fuerunt captiuitates Babylonicæ, ita & tres reditus. Primum enim ascenderunt anno Cyri secundo, duce Zorobabele. Rursum anno Assueri. 14. Denique Darij anno secundo, post quem quatuor annis templum ædificauerunt: anno autem septimo Ezras ascendit de Babylone, vigesimo verò Nehemias. Cætera infrà in Dario Longimano.

d AETAS sexta pluribus modis potest demõstrari quàm superiores, nimirum successionibus monarchiarum, quæ iam suos habuerunt historicos, nedum Iudaicorum pontificum & ducum perpetuato ordine. Quot modis eam & nos illustramus.

Haggæus & Zacharias adhortantur Iudæos, vt restaurent antiquum Reipub. statum. 1. *Ezræ* 5. Haggæus libro suo vrget templum, Zacharias vrbem magis. Addunt præterea oracula de breui hostilium gentium clade, quam attulit Alexander magnus, & de restitutione earundem per Christum.

Malachias Reipub. mores constituit, fuitque præcedenti

bus paulò posterior, prophetarumque vltimus. A Talmudicis putatur esse Ezras scriba, & sane eadem reprehendit in sua prophetia, quæ Ezras. 9. & 10. capitibus sui libri, copiosè inuehens in vitam corruptam populi, præsertim sacerdotum, qui post instauratũ templum rursum ad pristinas fœditates reuersi, oblationes, ac diuina sacrificia contaminati animis & corporibus offerre cœperant. Continet insignes locos de Christo, Ioanne Baptista, Elia, Gentium vocatione.

Prophetis succedit synagoga magna, cuius principes Ezras, Nehemias, Mardochæus, Zorobabel, Iosuë. Hi præfuerunt concilio, quod centum viginti homines, quorum alij nobiles, alij plebeij erant, de emendandis libris sacris, corúmque constituendo canone iuxta præscriptum Cabbalæ inierunt, vbi & sanxerunt Iosuam ità fuisse edoctum è Mose, à Iosua Seniores, à Senioribus Prophetas. Concilij notarius siue scriba (sic enim vocatur Ezræ 7.) fuit Ezras, cui etiã interfuisse aut potius præfuisse tradũt Danielem, Ananiam, Azariam, Misaelem, Aggæum, Zachariam, & Malachiam, *Elia præfat. 3. Masoreth Hammasoreth correctio Correctionis R. Mose præfat. in Sepher MiZuoth liber mandatorum & in Talmud disciplina tract. de votis.*

Daniel interim non legitur rediisse de Babylonia in Hierusalem, sed potius sepultus illic esse, quasi remãsisset ad consolationem Iudæorum remanentium & propagationem religionis. Magna enim fuit auctoritate apud Reges. Quare & tertio anno Cyri (cum prima restitutio, eius primo contigerit) ipsi contigit decima ac vltima visio, *Dan. 11. Lyranus in 1. c. Ezræ.*

Itaque fortasse concilium istud in Babylonia initum fuit, paulò antequàm se reditui committerent, vel ad indictum in terram sanctam concilium, desiderio, etiam visendæ antiquæ patriæ se contulit, postea in Babyloniam reuersurus.

Nam & eodem redière Zorobabel, Iosuæ pontifex, Nehemias & plærique alij, vt apud reges Persarum Iudæorum rebus melius consulèrent.

Ezras, propheta & scriba, Cabbalam apud Hebræos collegit, &. 72. libris mandat. Eius consilio & opera præsertim libri sacri collati sunt, & emendati: vnde Tikkun Sopherim. i. correctio Scribarum appellatur Tikkun Ezra, siue correctio Ezræ, vt in Masora, correctio, siue Castigatio Num. 12. quasi Ezra scribarum fuerit princeps.

Septuaginta duobus libris proximè commemoratis collegit septuaginta duorum seniorum doctrinam, è quorum numero fit quartus Ezræ, *lege cap. 14. eiusdem* 4. Hos habuisse scribit Picus Mirandulæ comes.

Athanasius in Synopsi tradit, Ezram scripsisse ducentos quatuor libros.

Primus è quatuor qui supersunt describit duos Iudæorum reditus. Primum quidem sub Zorobabele imperante Cyro. Secundũ verò post. 18 annos secundum Rabbinos, secúdum alios, post quinquaginta sub ipsomet Ezra, imperante Dario (Longimano.) Eius enim septimo ascendit, &c. c. 7.

Secundus explicat tertium reditum è captiuitate sub Nehemia, anno post secundum decimo tertio. Nam eiusdem Darij vigesimo ascendit Nehemias, &c. c. 2.

Tertius repetit ea omnia, quæ primo & secundo narrabantur, & præterea, quæ gesta sunt ante res Ezræ & Nehemiæ, vt Iosiæ regis pascha, vt proinde primus sit ordine apud Græcos.

Quartus complectitur visiones & nocturna præsertim somnia ipsius Ezræ, vt proinde fortassis D. Hieronymus.

Anni mundi. 3638

Ante Christ. 288.

Primo per pontificum Synagogæ successionem.

Secundò per Monarchiarum quatuor seriem & ordinem.

Per Sacerdotes quidem

1 *A captiuitate ad Iosue filium Iosedec sacerd. an. 70.*

2 *A Iosue F. Iosedec ad Machabæos, an. 283.*

3 *A Machabæis ad Christum nascentem, an. 167.*

4 *Hinc ad Patientem, an. 33.*

288

quæ

Anni mundi. 3633

que in eis narrantur, somnia vocet & inter apocrypha numeret vtriusque modi. Aliquando enim apocryphum dicitur, cuius auctor est obscurus, aliquando cuius ambigua & incerta auctoritas.

[Apocryphi genuina Etymologia est, vt isti libri celarentur plebi. Neque liceret cuique illos versare manibus. Adeo vt etiam sagur, id est apocryphum dicatur canticum canticorum, tria prima capita Geneseos, primum Ezechielis, alia quædam partim ob mysteriorum arcanam difficultatem, partim propter libertatem non nimiam quidem spiritus prophetici, in carpendis viciis, sed vulgi captui minus accõmodatam. Adeoque ob comminationes quasdam, quibus etiã vicia criminibus reprehẽduntur: vt inde distorta ingenia calumniandi iudicia Dei, ansam atripere possent. Canonici autem sunt libri qui regulariter populo legi & explicari solebant. Hæc dicta sint in illos ineptos censores sacræ bibliæ, circa discrimen illud Apocryphorum & Canonicorum, quæ quidem nomina, ne ipsi intellexisse quid videntur.]

Summa. 553.

Arqui hi duo postremi, quamuis non sint de priore canone Hebræorum, quia nondum erant editi, quãdo Canon iste sancitus est in hac magna Synodo, cuius fuit Ezras scriba, & cuius meminere solenniter omnes Hebræi. At non desinunt esse sacri & canonici, quoniam hæc Synodus non obligabat consecutos auctores sacros, nec spiritus sancti afflatum extinguebat, vel cõtrahebat, propter quos editus est alter Canon multo amplior, vt significat Ioseph. lib. 2 contra Appionem, quando citat versum de Ecclesiastici libro, tanquam de Scriptura sacra.

Per Monarchias verò.

Quare tertius Eztæ vt canonicus censetur ab Origene sub finem hom. 9. in Iosuë, Athanasio lib. 3. contra Arianos, August. lib. 18. de Ciuitate. c. 5. Cypria. epist. ad Pompeianum. Et apud Græcos non modo est canonicus, sed etiam Ezræ primus, quoniam continet ea, quæ gesta sunt ante Ezræ & Nehemiæ præcedentes libros. Quartus autem vt sacer citatur ab Ambr. 2 in Lucam cõment. & epist. 21. ad Horontianum, & cap. 10. de bono mortis. Et Cyprianus aduersus Demetrianum ex eo multa sumpsit de mundo senescente.

1. Monarchia Babylonica ab initio captiuitatis, an. 70.

Et certè negari non potest quin vterq; ex Hebræo versus sit; vt qui Hebraismis scateat. etsi neuter ea lingua extet, quemadmodum multorum aliorum apud eos iactura contigit.

Scripsit librum suum & genealogias libri Paralipomenon, vsque ad eum locum, in quo suam genealogiam ostendit. Cætera absoluit Nehemias. *cap. 1. Baba Bathra in Talm.* id est Porta posterior in disciplina siue Caput vltimum.

2. Persica, an. 147.

Alij malũt Ezram integrum opus Paralipomenon condidisse, proinde ac illud, quod eius & Nehemiæ inscriptionem præfert.

3. Macedonica ab Alexandro magno ad Cleopatram Antonij, an. 276.

Quibus pro tertio addunt Malachiam prophetam. Nam Malachiam se appellausse quasi nuncium siue Angelum Dei, quòd vltimi nuntij & tanquam Angeli officio apud populum fungeretur, vsque ad futurum Christi aduentum. *Kimhi Mal. 1.*

4. Romana ab Antonij Cleopatra siue Augusti duodecimo vsque ad Christum nascentem, an. 29.

Scripturas à Babyloniis, principem militiæ Nabuzardan, incensas restituit, & in hũc ordinem quem hodie Hebræi magna ex parte seruãt, reduxit. De eo sic scribit Rabanus Maurus de Instit. Cleric. cap. 54. Omnes libros sacros veteres, dũ Iudæi ingressi fuissent in Hierusalem, diuino afflatus spiritu reparauit, cunctaque prophetarum volumina, quæ fuerant à gentibus corrupta, correxit: totumque vetus Testamentum in duos & viginti libros constituit, vt tot libri essent in Lege, quot habentur & literæ (Alioqui non fuit in potestate

3638

Nabugdonozoris omnia exẽplaria perdere, præsertim cùm decem tribus essent iam in Oriente, extra ipsius ditionem.)

Anni mundi. 3638

Anni vrbis cõdite. 288.

Quidam eum auctorem faciunt punctorum & accentuum, quibus afficiuntur hodie Biblia Hebraica, sed illi errant, cùm constet ex libris beati Hieronymi ipsius tempore nulla extitisse. Sunt autem adinuenta paulò post tempora Honorij Imperatoris, anno ab euerso templo. 436. qui est à Christo passo. 476. in Tyberiade vrbe Galilææ. Huius muneris principes fuere Aaron Aseris, & Iacobus Nephtalis filij, qui dum de nonnullarum vocum punctis inter se dissentiunt, Iudæos in duas partes diuidunt. Orientales enim, quique Babyloniam incolunt ad fluuium Neardá, posterioris, Occidentales prioris lectionem consectantur.

Patientem. 61.

[Punctorum nequaquam fuit inuentio tempore istorum, sed tẽpore Dauidis, cùm necesse fuerit psalmos illa modulatione in choro à Dauide instituto concinere. Et sane antiquitus quicquid voluminũ pronuntia saperent, id totum accentibus & punctis erat insignitum. Neque sunt ipse vocales syllabicæ, quàm productionis, & correptionis notæ, vt & nomina Kamets Patach ostendunt & ipsę punctorum figuræ, de quibus in Arabicis.]

Summa. 554.

Quadraginta vno annis prius è veterũ Magistrorũ scriptis à R. Hina & R. Ase collectum Talmud Babylonicũ, seu doctrinale incipitur. & post à R. Meir, & R. Ase filio perficitur. Continet autẽ Iudæorum ius Canonicũ, quod ætate Christi pleno scripto nondum mandatum erat, sed partim ex fragmentis, partim ex oris traditionibus seruabatur. Cœperat autem conscribi à R. Hakkados temporibus Antonini Imperatoris, breuiori ea forma, quæ Misna exẽplar appellatur. Atque id de Talmud Babylonico. Nam Hierosolymitanum scriptũ est anno Christi 300. Babylonicum sub centesimum post.

Quod sic mẽbratim docetur.

Hac enim Sexta Ætate per hos administrata est Resp. iue Synagoga Iudaica.

a POST captiuitatem Babyl. vsq; ad Herodem, sub quo natus est Dominus, præcipua & primaria Iudæorũ dignitas & authoritas exterior fuit penes pontifices. Vnde & eorum constans, certa & illustris est successio, non itẽ principũ, tam apud Ezram, quàm Hebrẽos alios scriptores. Quare iam in hac sexta ætate præpono pontifices principibus. Hinc discãt principes Ecclesiam per se stare, nec pendere ex ipsorũ statu & salute. Ecclesia antecessit Reges, sine illis iam olim viguit, illis pereuntibus, & accisis nõ perit ipsa, sed floret, & suam in Dei populum excellentiam seruat. Propter captiuitatẽ Babylonicã non periit Pontificum ordo & status, sed potius in Dei populo acquisiuit maiorem principatum. Nam deinceps prælatus est Regio, à quo antea indigne habebatur, Turcica rabies extinxit Constãtinopolitanos Imperatores: At nõ potuit Patriarchas & Hierachiam Ecclesię illic euertere. Hæc dico, quoniam adulatores aulici stolidis principibus persuadent, vt se Ecclesiæ dominos gerant, ac putent Ecclesiam ipsorum potentia, salute & principatu niti, quæ iis verius perditur & inclinat ad Turcæ iugum & captiuitatem.

Sacerdotes & Duces.

I

IOSEDEC TEMpore captiuitatis an. 70.

[Nihilominus est habenda summa gratia D. Op. Max. qui potestates sublimiores constituit ad piorum tutelam. Neque sine Regibus potest constare Ecclesiæ status, sed cuique suus debetur honos, vt habetur ex de maio. & obedi. Cap. Solitæ.

Iechonia, Salathiele, Pedaia Judæorum principibus.

2 Zach.

Duces (vel Principes, *Aug. lib. 8. de Ciuit. c. 36*) appellati hi fuerunt, quod regio diademate vti illis minus liceret per Persas & Macedonas vsque ad Aristobulũ Ioannis Hyrcani f. (non Ionathæ, vt mendosè legitur in Eusebio) qui iugo genitum de cerui cibus armis patrum suorum iam excusso, sę Regem appellauit.

a IESVS filius Iosedec. an. 28.

ZOROBABELIS ET CYRI SÆCVLO.

Zorobabele filio Salathielis Iechoniæ filij Iudæorum duce.

Cyro imperante.

Anni mundi.

Salathiel Iechoniæ regis filius in captiuitate mortuus, paulò ante Babylonis expugnationem.

Quinquaginta ferè millia exulum sub Zorobabele redierunt. Reliqui manserunt in Babylonia, & reliquo Oriente, amore possessionum & liberorum, illicque formam Reip. à Persarum regibus redemerunt, sibi præfecto è familia Dauidica principe, quem principem Æchmalotarcham, siue caput exulum vocarunt, siue Patriarcham. *Orig. initio lib. 4. de principiis.*

Nec tantum de tribu Iuda, Benjamin & Leui redierunt, inhabitarúntque Hierusalem, sed etiam de tribu Ephaim, & Manasse, 1. *Par.* 9. Ex quo intelligitur licuisse Cyri edicto cunctis tribubus redire in patriam, etsi eius præcipuè studio fuerint tribules Iuda, Leui & Benjamin.

Hic est Zorobabel, qui ponitur in Christi Genealogia. *Mat.* 1. Alter ab eo qui memoratur in eiusdem genealogia, *Luc.* 3. Nempe quia hic numerantur maiores Virginis, illic patres Ioseph Virginis viri.

Dicitur in Haggæo, Zacharia, Ezra filius Salathielis, cum duntaxat fuerit nepos, nempe filius Padaïæ filij Salathielis, 1. *Par.* 3. quoniam nepotes habentur pro filiis. *Kimhi illic.*

Secundum templum à Zorobabele ædificatum, omnes partes primi consecutum est. Montem ædis, atria multiplicia, profanum siue gentium, fœminarum, Israelis siue virorum, denique sacerdotum. Præterea sanctum, sanctum sanctorum, & reliqua, sed omnia minore sumptu, opere, situ, mensuratum ac totius operis ratione à Cyro præscripta. *In tractatu. Para*, id est, vaccæ. *cap.* 3.

De templo secundo tractatus Middoth, siue de mensuris apud Heb. extat.

Præter primum siue Salomonium iuxta magnam portam, i. Orientalem habebat Exhedram, in qua Medorum metropolis Susæ exemplum depictum erat, & mensurarum omnium exemplaria perscripta. Illic etiam locus erat in quo legis doctores ad populum concionabantur. *In tract. Kilaim*, id est vasis. *de seminibus mixtis in Talmud.*

Zorobabel à soluta captiuitate rexit populum, annis 58. *Philo Annij* Rediisse Babylonem, anno. 2. Darij Longimani, postquam venisset Ezras, illicque esse mortuum testantur Heb. *in Annalibus.* ac ex eo tempore successores, qui primatum illic inter exules tenuerunt, Rese Galuta, id est capita transmigrationis, principes exulum, siue Æchmalotarchæ appellati, & iuxta Origenem Patriarchæ. *initio lib. 4. de principiis.*

Cum Zorobabele & Iosuë profectus est Nehemias Athersatha, [vox perfica i. pocillator, vel super potum. Latine à Poculis ather, est ab Hebræo athar retro, & sata, potus à schatah, per schin Bejamin, id litera schin habente punctum in dextro cornu.] *Ezr.* 2. Collocarunt hi Dei altare super bases suas deterrentibus per circuitum populis, offerentes primo die mensis septimi, nondum fundato templo. *Ibid. cap.* 3. Vigesima quarta die separarunt à se filij Israël vxores alienigenas. *Nehem.* 9.

Anno secundo aduentus sui, mense secundo, cœperunt Zorobabel & Iosuë cum cæteris ædificare templum. *Ezræ* 3. & 5.

Tum etiam agros colere. Neque enim præcedente poterunt, nondum comparatis & distributis agris.

Denique templi fundamenta iacta sunt, anno. 2. Cyri, templum verò perfectum anno. 2. Darij Longimani.

b Ezras & viri Synagogæ siue Synodi magnæ afflati diuino Spiritu Scripturas in Pesukim. i. versus distinxerunt. Vnde & codices Iudæorum per sententias, membra, & ver-

b Synodus magna (Quinta) in qua æditus canon Hebræorum de sacris scripturis, cuius scriba asseritur Ezras in tractatu de Votis, qui eius authoritate in ordinem hodiernum veteris testamenti libros reduxerit. Elias præfat. 3. Masoreth.

sub annum mundi 3710.

ius diuisi,& interualcis quibusdam distincti fuerunt,qui antea veluti vnicus erant vers. Hinc Hier.præfatione Paral.& Esaiæ asserit se ad vsilitatem legentium eadem commaton incisiones & interuallorum distantias, quas in Hebræis codicibus reperérat,in translatione sua seruasse. Elias in præf.Masoreth, id est correctionis quando scribit vniuersam legem fuisse vnum pasuk siue versum vnum & quasi sententiam, in qua omnia cohærebant sine vlla versuum distinctione,præter nomen Dei tetragrammatum,vsque ad.436. annum à Romano vrbis excidio, loquitur de notulis hodiernis versuum & accentuum distinguentium,non de interuallis & spatiis,vel incisionibus. *Anni mundi.* 3638.

Elementa, quibus iam olim,hodiéque Iudæi vtuntur, sunt Assyriorum, non veterum Hebræorum, auctore Ezra, qui ideo literas (Idque opinor,huius Synodi consilio & auctoritate) mutauit, quòd has Samaritani post exilium callerent, vel quia etiam veterum Hebræorum,quàm Assyriorum operosior erat scriptura. *In Talmud. tract. Sanadrin.* id est synedrij *cap.2 pag.21.*

Non mutauit tamen figuram antiquam literæ Tau, vt quæ gereret formam Crucis. Nam hæc post captiuitatem Romanam, vel à Masoretis immutata est, vel à Rabbinis odio crucis, vt ex Hieronymo & Origene colligi potest, qui suo tempore crucem expressisse narrant.

[Adhuc etiamnum in quibusdam exemplaribus videtur manuscriptis ✠ hoc pacto.]

Hæc Synodus distribuit libros sacros in tres partes, LEGEM (id est, quinque libros Mosis) PROPHETAS (octo, nempe quatuor priores, Iosuë, Iudices, Samuel, & Reges, & quatuor posteriores, Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, & duodecim minores. Nam illorum vnus appellatur liber) & HAGIOGRAPHA (nouem, Psalmos, Prouerbia, Canticum, Ecclesiastem, Iob, Danielem, Ezram, Paralipomenon, Ester. Nam Ruth subiiciunt veluti appendicem libro Iudicum, & Ieremiæ Lamentationes.)

In eadem non tantum lex videtur distributa in quinque libros, verum etiam in Parsiioth & Sedarim. (id est sectiones & ordines) 54. pro numero hebdomadarum anni *Embolici* expressos tribus maiusculis ב vel ס. Item in Sittoh siue paragraphos repræsentatos minusculis ב & ס. Denique in versus, designatos interuallis, vel virgulis, vel duobus punctis. Nam. 70. hoc secuti sunt. Deinde Elias in Tisbi Rad. סדר, cùm Antiochus (inquit) prohibuisset legem publicè legi, Israelitæ acceperunt sectionem vnam ex Prophetis, quæ consonaret sententiæ eius, quòd in sectione Sabbati currentis legebatur. Exempli gratia, in Sabbato *Bereshith* (*Gen.1.*) legerunt fragmentum Esaiæ (42) Sic dicit Dominus Deus creans cœlos, & loco sectionis Noe. (*Gen.6*) segmentum Es. (54.) Quia aquæ Noe,&c, Sic enim aperte indicat iam ante Antiochum legem fuisse in sectiones distinctam. Præterea Talmudici in tractatu de votis de versu octauo capitis octaui Nehemiæ, *legerunt in libro legis explicatè*, id est, cum interpretatione, *Ponendo intelligentiam*, id est, distinctiones, *& intellexerunt lectionem*, id est secundum sententiam pausas fecerunt. Denique, vbi supra Hieron. præf. Paralip. & Esaiæ de commatum incisionibus & interuallorum distantiis mentionem facit.

Libri qui apud nos supersunt, vt Iudith, Machab. &c. post hanc Synodum conscripti sunt, & supererant etiam apud Iudæos. Nam Iosephus non longè à principio lib.1.contra Appionem, vbi apud suos, 22. libros esse sacros commemorasset, ab Artaxerse (inquit) vsque ad nostra tempora singula descripta quidem sunt, verùm non pari fide digna censentur apud nos, quòd non fuerit prophetarum exacta successio. 3638.

Interfuisse affirmantur Nehemias, Mardochæus, Zorobabel, Iosue, Daniel, Ananias, Azarias, Misael, Haggæus, Zacharias & Malachias, Ibid.

EZRÆ ET CYRILLI SÆCVLO.

Cani nandi.

3638. Nec satis, vt eorum fidei & auctoritati derogetur, Tobiæ, Iudith, & similium historia nominatim non fuisse à Iosepho commemoratas. Nam is etiam alia,& quidem momenti maioris silentio præteriit. Vt memorabilem Iobi historiam, quàm tamen esse authenticam, canonicam & sacram nemo vnquam dubitauit. Vt eædem infantium à bimatu & infra ab Herode factam, cognitam alioqui Paganis, sicuti Macrobio lib. 2. Satur c.4. Vt Probaticæ piscinæ ingens miraculum: Ioan. quinto expressum & in itinerario R. Benjamin, pag. 43.

Hic Scribæ sumpserunt originem. Ideo autem videntur ab Ezra primo scriba instituti, vt sui instar legem ad litetam interpretarentur, Legis difficultates explicarent, libróſque eius intactos conseruarent, ne denuo corrumperentur. Vnde & 18. locos emendarunt, qui aliter legebantur, & à Masoretis numerantur, Num. 1 cap & à Galatino, quos appellant Tikkun Sopherim, id est, correctionem scribarum. Legisperiti alio nomine in Euangelio appellantur, Iurisperiti,&c.

Huic correctioni præfuisse videtur Ezras. Nam Masorethæ Num. 12. ea appellant Tikkun Ezræ, id est propriè restitutio Esræ. R. Selom initio comment in Malach. quindecim dictiones tantùm à Scribis, atque adeò Scribarum principe Ezra emendatas notat, cùm alij 18. recensent. Cæterum hoc ei tribui puto, quod fuit totius Synodi, quoniam eius erat scriba & notarius, in qua actum de emendandis libris factis, & instituendis Scribis, qui deinceps viderent, ne quid corruptelæ in libros sacros irreperet.

[Idem censendum de sacrorum conciliorum statutis, vt quamuis sint à tota Ecclesia, tamen specialiter ad hunc vel illum Papam referantur. quæ est ansa hæreticorũ, quam illi arripientes, Ecclesiæ negocium faceſſunt, & rudi plebeculæ imponunt magna fraude, aientes hæc esse inuenta Paparum, cùm sit consensus totius Ecclesiæ: sed quia Conciliis præsunt Papæ per se vel per legatos: vt capita membris, ideo quod est corporis vnius, capitis vnius esse existimatur ac reuera dicitur.]

Post destructum templum, à prophetis sublata fuit prophetia, & data legisperitis. *In Talmud tractat. Baba Bathra* id est, caput vltimum. *cap.* 1.

Cum Malachia, Ezra & Nehemia cessauit prophetia, 40. annis post exitum ab exilio. *Author libri Cozræ*, id est libri de sacrario à Catharſ.

Septuaginta duobus libris fertur Ezras collegisse doctrinam. 72. Seniorum, ac ex eorum numero esse quartum nostrum Ezræ. Hos se habere prodidit Picus Mirandulanus.

Tradita est lex characterę Hebræo, idiomate verò sancto, sed Ezræ temporibus in Aramæum (Syriacum) idioma, & Assyrios mutata est characteres. At paulò post, characteres Assyrios retinentes, sanctum elegerunt sibi idioma, Hebræũ characterem & Arameum idioma idiotis relinquentes. *Mar. Sutra in tractat. Sanedrin.*

Per idiotas intelligit Samaritanos Rab Hista. Ribbi verò affirmat à principio, iisdem, quibus nunc scribitur, caracteribus datam Legem, mutatam quidem aliquando, sed restitutam: At R. Simon, nullo, inquit, tempore nec scribendi nec loquendi mutatus est. *Ibid.*

[Hæc de lingua vetere & noua contentio facilè dirimitur, hoc posito quòd semper idem contextus penes sacerdotes conseruatus fuerit illæsus, idque geminis exemplaribus, quorum vnum erat in arca, cùm reliquiis pretiosioribus, alterum erat penes sacerdotum Collegium, in manibus summi sacerdotis quod astruunt ex Mala. 2. cap.]

3638. c PONTIFICATVM suscipit & administrat secessione

Nehem 3. 3. c Ioachim an. 42.

Patris & Zorobabelis in Babyloniam fortassis propter Synagogæ necessitates, qui tamen postea reuersi, Danj secundo templi structuram repetunt. *Annj mundi.*

Librum Iudith conscribit. *Philo.* cuius historia aui sui temporibus contigerat. Nec verò relata est in superioris concilij canonem, quoniam eo posterius edita fuit. 3640.

Mesulam Zorobabelis filio Iudæorum duce.

Mardochæus scribit historiam Ester neptis suæ. Diutissimè vixit. Tum scribebat in Thessalia Hippocrates medicus. *R. Abraham in Cabbala historica.*

Assuero Persis imperante, deinde Dario Longimano.

Duces hoc ordine habentur in Chronicis Hebræorum & in Cabbala R. Abra. Sacerdotes verò numerantur ex Iosepho: quanquam sex primi ad ipsum Iaddum vsque, quem Alexander summa veneratione prosecutus est, nominatim extant, Nehem. 12. Ex quo intelligimus, quod etiam notatur in Seder Olam, Haggæum, Zachariam, Malachiam, Ezram, Nehemiam attigisse sæculum. 3. Monarchiæ. Nec verò magni faciendi Duces, quoniam vt Iosephus ait lib. 11. Antiq. à reditu de captiuitate, ad Machabæos vsque, Resp. administrabatur Aristocraticè, ita vt summa potestas in pontificibus versaretur. Machabęi etiam sacerdotium administrarunt, & in eo summam rei reposuerunt ad vsque Herodem.

Deinde hi duces de domo Dauid, magis viguêre inter exules in Babylonia, quàm in Iudæa, vbi summam rei administrabant Duces, quasi prętores, à Persarum rege missi. *Nehem* 5. quibus tandem Nehemias ipse successerit, non grauans populum, vt superiores qui exigebant quotidie panem, vinũ & quadraginta siclos, præter ministrorum annonas. *Ibid.*

Quæ autem deinceps vsque ad Machabæos desiderantur in nostris Bibliis, peti debent ex Iosephi Antiquitatibus Iudaicis, à cap. 7. lib. 11. Antiquit. ad cap 7. lib. 12. Sic quæ post Machabæos gesta sunt vsque ad Christum, apud eundem explicantur à cap. 15. lib. 13. ad vsque cap. 5. lib. 18. vbi insigne testimonium Iosephi de Christo. Alioqui Machabæorum libri desinunt in Ioanne Simeonis filio.

Templum ædificare cœperunt anno secundo Cyri. 1. *Esræ* 2. annis quadraginta sex absoluitur, Ioan. 2. Præter quod Hierosolymis pedetentim Synagogæ. i. domus orationis & prædicationis, ad quas singuli παροικοι statis temporibus conueniebant, ædificaræ sunt ad quadringentas & octoginta, *R. Manahem* Hierosolyma enim erat vrbium Orientis clarissima & amplissima, *Plin. lib. 5. & Tacitus in Augustalibus.* nempe capiebat. 24. plateas: quarum quæque haberet. 24. ingressus, singuli autem ingressus. 24. vicos, *Hebræi in Echa Rabba.*

[Id est fraternitate magna. liber est tractans de suis vicinorumque suorum affinitatibus, vt Gallicè dicerent nostrates *La grande aliance.*]

Templum autem, qui solus erat locus sactificationis, & si diutius, quàm prius Salomonicum, steterit nempe 521. (errat enim Kimhi, qui in 2. Haggæi, tantum. 420. numerat, & R. Leui in Danielem, qui 437. & dimidium) tamen in multis fuit inferius. Quinque enim rebus carebat· quæ prius mirum in modum præbebãt augustũ & venerabile, *in tractatu Ioma. i. diurnale c. 1. Kimhi in Psal. 64. & Hagg.* Primo diuina præsentia, quæ ad propitiatorium responsa oraculaque edebat. Secundo spiritu, siue afflatu sancto, qui Prophetas olim corripiebat: Nam à Malachia ad Ioannem Christi Baptistam nulli Prophetæ extitêre. Tertio igne sacro, cuius custodiam tam anxiè Moses Leuit. 6. præceperat: nunquam enim comparuit ex quo in puteum à sacerdotibus, ne in impiorũ manus caderet mersus est, 2. *Machab.* 1. Quarto Vrim & Thummim, qui erant lapides in pectorali Pontificis, quorum conspectu, sacerdotes occulta intelligebant, & populo denuntiabant, dum plus

EZRÆ ET ASSVERI ET NEHEMIÆ SÆCVLO.

solito

Annt mundi.

olito radiarent lapides. Nam si retinerent naturalem speciem & colorem, nihil esse mutandum docebatur. Superius itaque oraculum vocale erat, istud mutum, vt quod nutu & signis constaret. Quinto Arca, ipsiúsque tegmine. i. propitiatorio, & duobus Cherubim Arcæ hærētibus, in quibus Deus sedere dicebatur, propter sui copiam quam illic Pontificibus faciebat. Arcæ autem nomine vtranque intelligo, vnam à Mose constructam, sacrorum monumentorum & reliquiarum receptatricem, alteram à Salomone. Tum verò loco eius lapidem posuerunt è terra prominentem tres digitos, & supra habentem thuribulum. *R. Iacob è Talmud. 1. parte pag. 106.* Nec propterea Deus populum suum reliquerat. Nam vt ad Christum perduceretur, sæpe edebantur oracula per Bathkol. i. exilem quandam vocem cœlitus demissam in aures collectæ multitudinis: aliáque signa continuabantur in populo, quæ recensentur à Talmudicis in tractatu Auoth. Qualis vox fuit in Euangelio, quæ delapsa est à Patre ad Filium glorificandum. 2. *Pet.* 1.

[Bath-kol, id est vox puerilis vel filiæ, Auoth id est, desideria siue suspiria.]

Cum autem Malachiam nouissimum fuisse prophetarum constanter asserunt, est intelligendum, quòd Prophetarum successio non deinceps certa & accurata extiterit. Sic enim explicat Iosephus contra Appionem, pag. 919. exemplaris Græci.

Mesullam an. *66.* rexit, *Philo Annij.* Sed hoc mihi suspectum est. Nam quandiu quisque pontificum vel ducum magistratum suum gesserit ante Machabæos, nihil certi neque ex nostris, neque ex Hebræis reperio.

Zorobabel præter Mesullam alios habuit filios, vt Abiud. *Mat. 1.* Sed truncum, non ramos principum Dauidicorum studuimus persequi, quos Hebræi in suis Chronicis sic numerant. Zorobabel, Mesulam, Hananias, Barachias, Hasadias, Esaias, Abdias, Sechanias, Samias, Naadias, Ezechias Hillelis frater, centū annis ante templi secundi excidium. Quoniā autem hos omnes principatum exercuisse in Iudæos fatentur, non in Iudæa, sed in Babylonia (Eò enim remigrasse Zorobabelem rebus in Iudæa constitutis, & rerum summa pontificibus relicta) D. Matthæus alios Zorobabelis & filios & successores recensuit, nempe eos, qui statas sedes in Iudæa posuerant, futuri maiores Christi. Zorobabel, Abiud, Eliachim, Azor, Sadoc, Achim, Eliud, Eleazar, Mathan, Iacob, Ioseph Virginis coniux.

Non est credendum Philoni Annij, qui vt Iesum siue Iosuem pontificem facit vsque ad annum vigesimum Darij Longimani, ita Ioachim post Iesum patrem pontificatu functum ait an 48. vsque ad 26. magni Artaxersis.

Cœpit enim Eliasib eodem anno sacerdotium administrare, quo Nehemias Hierosolymam venit. *Nehem. 3.*

4.

Nehem 3. & 13. d ELIASIB, an. 21. 3666.

d ELIASIB pontifex an. 21. videlicet vsque ad 53. annum magni Artaxersis. *Philo Annij*, nam viuebat extremis diebus Artaxersis *Nehem. 13. vers. 6.* Cœpit autem fungi sacerdotio, eo anno quo Nehemias venit Hierosolymam. *Nehem. 3. Ioseph. lib. 11. cap. 5.*

Mesullam duce, vel potius Nehemia.

Dario Longimano imperante Persis.

Et videbat anno præfecturæ ipsius decimo tertio. *Neh. 13.* vbi culpatur, quòd cum Tobia Ammonita non modo affinitatem contraxisset, verum etiam ei ædes intra templi septa construxisset.

Post reparatam vrbem à Nehemia multa vsque ad Selencum regem Syriæ in Bibliis desiderantur, vbi narratio Machabæorum incipit, & Ioanne Hyrcano concluditur.

5.

Nehem 12. e IOIADA, an. 24. 3690.

e APVD omnes historicos incorruptè mansit pontificum successio ab ipsa captiuitate, non item Ducum. Vnde à Me-

sullam,& deinceps alij nominantur à Philone Annij, alij ab aliis,nempe Ecclesiastica successio, perire non potest. Regia, & secularis caduca est & fluxa. Nos hîc sequimur Seder Hebræorum,& Cabbalam R. Abraham, nisi quod ipse Matthatiam patrem Barachiæ, Abdiam appellat. Deinde Hasmonim.i. Machabæi occasione temporum, quibus principum authoritas minima, pontificum maior, viam posteris aperuerunt ad principatum, quem & velut hæreditarium retinuerunt, vsque ad Herodem.

Ioiada 44. annis gessit pontificatum. *Philo Annij*,Sed iam dixi quid de isto auctore sentiendum. corruptè ab aliquibus dicitur,Iuda,vt & sequens Ioannes, pro Ionathan.

f NEHEMIAS Artaxersis pincerna, tempora Alexandri magni prope attigit, vt constat è catalogo pontificũ, quem cap. 12. sui libri instituit. Nam peruenit ad Iaddum. Inuenit ignem,quo sacrificia accendi solebant, à sacerdotibus olim absconditum, & in aquam concretum. 2.*Mach.*1.

Duodecim annis in Iudæa mansit, ad eam eiusque vrbes reparandas & restituendum vrbibus & possessionibus suis vnumquemque exulum, antequam Hierosolymam veniret.

Deinde rediit ad Darium,à quo rursus est ad procurandam Iudæam dimissus.Sed quandiu postea eam administrarit est incertum, nisi quòd à viuente Dario, cui erat charissimus, nõ videtur præfectura abdicatus, neque recepisse successorem per reliquos annos octo.

Quin & sub Artaxerse penultimo continuatus videtur. Nam, vt docui, etiam meminit sacerdotum summorum, qui post Ioiadam sederunt vsque ad Iaddum.

Erat de domo Dauid, vt & Zorobabel. *R. Abraham in Cabbal.*

Libri, qui eius nomine apparet, scriptor videtur esse Ezras, quoniam sub libro Ezræ eum Hebræi comprehendunt, nec separatim recensent. Nostri secundum Ezræ inscribunt.

Tertius & quartus, qui sequuntur, & si non sint de primo Hebræorũ canone, at sunt de secundo. Quare Athanas lib.3. contra Arianos testimonium Zorobabelis è tertio tanquam de scriptura affert, alterum Aug. lib. 18. de Ciuit. aliud Cyp. epistola ad Pompeianum. Apud Græcos verò non modo est canonicus, sed etiam Ezræ primus,quòd contineat gesta ante Ezram & Nehemiam duo postrema capita secundi Paralipomenon, & totum librum primum Ezræ repetens.

Quartum priuatim se habuisse Hebraicè manu scriptum inter. 72. quos de occulta doctrina septuaginta duũm seniorum reliquit Ezras eiusdem libri cap. 14. Picus Mirandula in Apologia profitetur. Publicè nec Græcè, nec Hebraicè habetur, neque tamen desinit esse canonicus. Nam ab Ecclesia in solemnibus sacris feriæ tertiæ Pentecostes, itemque in solennitatibus Martyrum è secundo capite profertur,quo loco alibi ipsa Scripturæ oraculis vtitur. Præterea Ambrosius eius capite septimo, serio vtitur libri de bono mortis decimo cap.& secundo in Lucam comment. Quin & epistola ad Horontianum ad eius lectionem sedulo hortatur. Hoc ante significauerat Martyr Cyprianus libro ad Demetrianum, verba quinti capitis ad suum institutum vsurpans: Sed de iis etiam superius.

[Optimè hęc vox Canonicorum librorum eò referri debet: quòd publicè legerentur ac docerentur.]

g HVNC Simonem Iustum appellatum scribit R. Abraham. *in cabbal.* qui hinc secundam Synagogæ magnæ ætatem incipit.

Frater autem dicitur Simonis Prisci. Apparatu pontificio, hyacynthina veste, cui aurum erat intertextum, & cida-

ri in

Anni mundi.

3690.

3730.

3760.

Hanania duce Iudæorum, vel potius Nehemia.

Imperante Dario Lõgimano, deinde Dario Artaxerse tertio.

6.

f IONATHAN, an. 24. Nehem. 12.

Mathatia duce Iudæorum, vel potius Nehemia.

Artaxerse penultimo Persarum rege, deinde Dario Codomani vltimo.

7.

g IADDVS, qui occurrit Alexãdro magno, an. 10. Nehem. 12.

Cuius tempore templũ in Gariz im ædificatum, Manasse primo Samaritanorum pontifice.

ALEXANDRI MAGNI SÆCVLO.

	Anni mundi.	
		ri in capite, in qua inscriptum Dei nomen comitatus suis sacerdotibus vestes sacras indutis, patentibus portis obuiam fit Alexandro. Alexander autem, qui alioqui eo animo venerat, vt vrbem exscinderet, de equo desiliit, & pedibus pontificis prostratus, vrbem multis muneribus & priuilegiis donauit, præfatus in pontifice se agnouisse Deum, qui & sibi in Macedonia apparuerat, & cuius ope vinceret.
		Ad eius primum à primo Iosuë filij Iosedec sunt anni, 145. Ità quando destructa est Persarum Monarchia, iam bienniũ in Pontificatu sedebat.
		Tempore, quo Alexander Macedo Hierosolymam adiit, moriuntur Ezras, Zacharias, Haggæus, & Malachias prophetæ omnium postremi. *Ibid. R. Abraham.*
		Annus ille Alexandri à Iudæis celebratur, tanquam suæ ab Ægypto egressionis millesimus. *Ibid.* Sed aliquando maior est numerus. Pactus dicitur Alexand. cum Iudæis, vt ab eo anno publica & priuata instrumenta deinceps obsignarent. *Ibidem.*
		Alexander magnus ad matrem suam epistolam insignem scripsit, à sacerdote quodam reuelatum, deos gentium homines fuisse *Cyprian. de Idolorum Vanitate.* Puto sacerdotem fuisse Iaddum, quicum contulit Alexander, ex Iosepho.
		In terra Israël Cutthæos multos reperit (i. Samaritanos) à diebus Senacherib, quibuscum affinitatem contraxerant nõnulli Israëlitæ, etiam è posteris Iosuë filij Iosedec. *R. Abraham in Cabb.*
		Iaddi frater Menasses, inhians pontificatui, vxorem duxit filiã Samballat Samaritanorum principis præfecti regis Persarum, ædificátque templum Garizim Hierosolymitano simile, ad quem ibi pontificatu nouo fungentem, rerum nouarum cupidi sese transtulerunt. *Ioseph. lib. 11. Antiq. cap. 8.*
		Ioui hospitali postea dedicatur sub Antiocho Epiphane, in eius gratiam. Tale enim est hæreticorum ingenium.
		Hinc principium acerbissimi odij & hæresis, quæ durauit ad tempus vsque Christi: imò verò ad vrbis vsque extremum excidium, dum alij cum Manasse, eiúsque templo & doctrina communicarent, alij cum Iaddo siue Simone Iusto, templóque Hierosolymitano & prophetico. Fomitem præbuerunt aliquanto pòst Saddoc & Baiethos (de quibus suo loco) *R. Abrah. in Cabbala.*
		Generum Samballat Horonitis Samaritanorum principis, de genere Eliasib pontificis, ob alienigenam vxorem se fugat Nehemias (id est, Menassem fratrem Iaddi. Nam hic solus de Eliasib genere, filiam Samballat duxit in vxorem) *c.* 13. attigit ergo Nehemias Alexandri Macedonis in Asiam aduentum. Vixitque plus minus. 130. an. vt eius libet ostendit, à Cyro scilicet ad sextum vel septimum Alexandri.
8.		
h ONIAS Priscus Iaddif. an. 27.	3797.	h SVB Onia Prisco, Ptolemæus Lagi multos Iudęos in Ægyptũ captiuos duxit. Sed hos filius Philadelphus, fauore Septuaginta interpretum, in patriam remisit cum multis muneribus.
		i HIC ab Ecclesiastico celebratur cap. 50 Iusti cognomen retulit.
Seleuco & Antiocho Sotere Syriæ regibus.		Iesus filius Syrae Hierosolymitanus Ecclesiasticum Hebraicè scribit, quod exemplar vidit D. Hier. *in prolog. super libros Salom.*
		E septuaginta duobus interpretibus fuisse perhibetur. *Infrà.*
Ptolomæo Lagi Ægypti reg.		In eo inchoat, sua præcepta iuxta seriem decalogi. à Græcis dicitur παντάρετος ab omni virtute, quæ in eo continetur.
	3843.	Non tantum inter libros sacros recipitur à Iosepho Græco lib. 2. cõtra Appionem, sed & à nostris, Cypriano Martyre epistola ad Rogatianũ, & Epist. ad Corneliũ citans illud cap.

16. Sicut locutus est (inquit) per Prophetam, fili ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur, &c. Et sub finem illud c. 28. Sepi aures tuas spinis & noli audire linguam nequam. Aug. lib. 2. de doctr. & lib. 17. c. 20. de Ciuit. concil. 3. Carthag. Can. 43. Græcis, vt Athanasio, Epiph. Chrysostom. quando cap. 1. & 24. aduersus Arianos citant & interpretantur. Idque sub nomine Salomonis. Quod quo modo sit intelligendum, docet Aug. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Duo, inquit libri, quorum vnus Sapientia & alius Ecclesiasticus inscribitur, *de quadam similitudine* Salomonis esse dicuntur. i. propter similitudinem argumenti & instituti.

Anni mundi.

3797.

Post annos circiter 38. temporibus Ptol. Euergetis in Græcum à nepote, qui & ipse Iesus Syrac nominabatur, conuertitur. *è prolog.*

3830.

Eodem tempore nomine Salomonis prodiisse videtur Sapientiæ liber. Sed auctore anonymo & incerto, nisi quòd nonnulli scriptorum veterũ affirmarunt illum esse Iudæi cuiusdam Philonis, alij ipsiusmet Iesu filij Syrac. *Aug. lib. 2. retract. c. 4.* Eum hodie Iudæi pro Canonico nõ habent. fortasse quia Hebraicè non fuit scriptus, item quoniam eorum improbitatem contra filium Dei detegit, cap. præsertim 2. At Christiani habent. Aug. tribus superioribus locis. Ambros. in Psal. 118. Lact. lib. 4. Institu. c. 16. Concil. Carthag. 5. Cõc. Lateranense & ex Græcis Dionys. Areopagita. 4. cap. de diuinis Nom. illud ex. 8. cap. citans. *Amator factus sum formæ illius.* Egesippus apud Euseb. lib. 2. cap. 23. vbi illud cap. 2. *Circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, &c.* allegat tanquam ex Esaia.

9.

i Simon Priscus Iaddi nepos, an 13. Eccles. 50.

Antiocho Sotere Syriæ.

Ptol. Lagi Ægypti rege.

Videtur fuisse vnus è 70. interpretibus, qui vt omnes prophetæ fuerunt, ita eorum duo Philo auctor Sapientiæ & Iesus ben Sirac Ecclesiastici scriptor sacros duos illos libros reliquerunt, vt Spiritu Sancto dictante Epitomem Bibliorum Græcè Græcis exhiberent. Neque enim necesse fuit vt libri sacri Hebraïcè conderentur, postquam Ecclesia sub paganis viuere cœpit. Hinc Ezras & Daniel Chaldaïcè etiam scripserunt. Hinc Septuaginta & Apostoli Græcè. Hinc Marcus Latinè & Græcè.

Si quis contendat eius auctorem fuisse Iudæum Philonem, quòd ex D. Hier. nonnulli scriptorum veterum hoc affirmarint, non is erit Philo, qui tempore Caij & Claudij Cæsarum pro Iudæis legationem obiit, sed alius. Nam par est libros veteris testamenti, tempore Synagogæ & ante exordium Euangelicę lucis fuisse compositos. Deinde citatur vt sacer ab illius æqualibus. Denique Hier. & Sophron. in catalogo & Euseb. Hist. Eccl. lib. 2. cap. 18. librum Sapientiæ inter istius Philonis libros non enumerant.

10.

k Eleazarvs, Simonis frater, an. 20. 3860.

Antiocho Theo Syriæ & Seleuco Callinico.

Ptolo. Philadelpho Ægypti rege.

k Sub Eleazaro sacra Biblia in Græcum translata à 70. interpretibus Ptolomæi Philad. rogatu & sumptibus. *Ios. lib. 12. cap. 2.*

Synodus Hierosoly. Sexta de vertendis in Græcũ scripturis, & mittendis in Ægyptum. 72. interpretibus. Aristeas. Iosippus, in qua videtur editus secundus Hebræorum canon, nam præter viginti duos libros sacros, aly in Ægyptũ delati sunt, vt Tobiæ, &c. Epiph. lib. de Mensuris & pond.

Et Ecclesiasticus inter libros legis (id est, sacros) reponitur à Iosepho Græco lib. 2. contra Appionem, vt alibi docemus.

Ante Alexandrum tamen sacras literas Græcè extitisse, Platonémque & Pythagoram in his esse versatos, testantem laudat Aristobulum. *Clemens Alex. lib. 1. Strom.*

Fortasse sub Menasse rege Iuda, temporibus Psammetici Ægyptiorum regis, qui Græcos coluisse, & locum eis dedisse in Ægypto ad inhabitandum dicitur apud *Herod. lib. 2.* Vel Amasis, Solonis & Cyri ætate, qui hos quoque ad se multis beneficiis allexit. *ibid.* Alioqui linguam Græcam propriè in Asiam maiorem & Africam cum imperio intulit Alexander, & Pythagoræ ætate Græci nullius erat apud eos pretij, vt è Critia Platonis intelligitur.

Nec interim superflua fuit Septuaginta interpretum conuersio. Nam non modo rectiùs verterunt, sed & aliqua prophetico spiritu afflati, inseruerunt de Messia & ad Messiam

3880.

pertinentia,

	Anni mundi.	
11.		pertinentia, explicationis gratia, vt & Ionathan Chaldæus Paraphraſtes. Nam illi ad ſenſum potius, quàm ad verbum veterunt. *Hierony.*
l MENASSES, Eleazari patruus, an. 17.	3880	l MENASSES Seleuco Callinico amicus. Simonis Iuſti patruus.
Seleuco Callinico Syriæ, & Antiocho magno.		Poſt hunc Ioſephus Oniam Simonis Priſci filium, & ſequentis Simonis Iuſti Patrem commemorat.
Ptol. Euergete Ægypti rege.		m BARACHIAS iſte exitit, an. 140. Græcorum. *Seder Olam minor.* [id eſt Ordo ſæculi paruus.]
12.		Simon hic iuſtus Synagogæ magnæ ſucceſſit & eius collegium, cuius inſtitutum ſuſcepit Antignus Socheus ipſius diſcipulus, doctor ipſius Baiethos, à quo heretici Baiethoſim & Sadoc, à quo Sadducei. *R. Iacob præfat. libri En, & auctor Cozri.*
m SIMON Iuſtus, an. 28.	3890.	Ab Antiocho magno honoratus eſt.
Barachia familiæ Dauidicæ principe.		Inter hunc & ſuperiorem pontificem Menaſſem, Oniam auariſſimum ſacerdotem collocat Ioſeph, *lib. cap. & 4. Ant.*
Antiocho Magno Syriæ rege.		Simonis Priſci filium & huius patrem, qui vectigal, quod Patres eius pro populo dabant, ſcilicet viginti talenta, Ptolomæo non reddidit. Cui rei occurrit Ioſephus Sororis eius filius de patre Tobia.
Ptol. Euergete Ægypti.		n IN libris Machabæorum pietatis & ſanctitatis nomine clariſſimus 2. *Mar.* 3. vir bonus, benignus, verendus viſu, modeſtus moribus & eloquio decorus, à puero in virtutibus exercitatus, cum quo primùm Simon Benjamites, deinde Iaſon frater ipſius Oniæ contendit de poſſeſſione Pontificatus ſub Antiocho Epiphane. *Idib. cap.* 15. vbi & poſt mortem temporibus Iudæ Machabæi apparet manibus expanſis orans pro populo Domini cum Ieremia propheta.
13.		[Hinc apparet ſanctos in Patria non minus vacare ſuis officiis pietatis quàm dum agerent in via. Et quia contendunt nouatores hunc librum non eſſe Canonicum, hoc miſſo facto, tamen eſt in transfiguratione Chriſti Domini Moſes & Elias colloquentes cum ipſo de ſua paſſione & confortantes eum.]
n ONIAS ſecundus Simonis Iuſti f. an. 30.	3920.	Simon templi præpoſitus Seleuco Regi nuntiat ærarium templi pecuniis ſuperfluis eſſe plenum, ſine quibus ſacrificia perinde conſtarent. Ad eas ergo auferendas Heliodorus cum ſatellitio mittitur. Sed is, cum non pareret Oniæ docenti pecunias illas eſſe ſacras & dicatas, nec niſi in vſum pauperũ viduarũ, pupillorũ, & miniſtrorum Dei conferendas, populo & clero ad precandum Deum contra Sacrilegũ confugiente, ab equite terribili diuinitus in terram eliſus, à duobus iuuenibus letaliter flagellatus, víxque vitæ precibus & ſacrificio Põtificis redditus, re infecta redire coactus eſt & ad regem dicere. Si quem habes hoſtem aut regni inſidiatorem, mitte illuc & flagellatum eum recipies, ſi tamen euaſerit. 2. *Mach.* 3. Apollonius appellatur à Ioſepho. *cap.* 4. *lib. de Machab.*
Haſadia familiæ Dauidicæ principe.		Sub hoc Haſadia Regum Syriæ perſecutiones & tyrannis cœperunt. Poſteritate regia ab illis, defectionis metu, valdè afflicta, & in plebeium ordinem redacta, *Seder Olam minor.* Quem poſtea aiunt à Machabæis interfectum.
Ant. Magno, Seleuco & Antiocho Epiphane fratribus per ordinem Syriæ regibus.		Onias pius Pontifex à fratre Iaſone pulſus eſt. Et poſtea alterius fratris Menelai ſtudio ab Andronico Antiochiæ præfecto interfectus. 2. *Mach.* 3. 4. & 15.
Ptol. Euergete & Philopatore Ægypti.		o POST Oniam, qui tempore Antiochi magni, & Seleuci eius filij pontificatum adminiſtrabat, propter perſecutiones perturbata eſt ſacerdotum ſucceſſio: nam Simon eius filius tres liberos reliquit turbulentiſſimos, Oniam, Ieſum ſiue Iaſonem, Ananiam ſiue Menelaum, qui de ſummo ſacerdotio cõtendẽtes, cauſam præbuerunt (2. Mach. 14.) vt Epiphanes venale illud proponeret. Quod & æmulati ſunt ſucceſſores. Hinc enim factum vt Demetrius Soter. 1. *Mach.* 7. per
14.		
o SIMON filius Oniæ.		
180.		
Iiſdem regnantibus.	3922.	

vim Alcimum hominem impium & ritu gentillitio contaminatum, qui alienus erat à linea sacerdotali Pontificē creare.

Túmque sacerdotium deuolutum est ad Machabæos, qui ad illud iuris habebant aliquid. Sic ergo habet trium fratrum istorum ordo. Post Oniam Iason, qui & Iesus. Huic Antiochus Epiph sacerdotium abstulit, & Menelao, qui Ananias dicebatur, contulit. Vnde seditio grauis propter Iasonem & Menelaum, post Menelaum, Alcimus qui non erat de tribu Sacerdotali, à Lysia summus Sacerdos constituitur. Hinc Machabæi.

p ATQVE is est vltimus Onias, ad quem Areus rex Spartarum siue Lacedæmoniorū legatos & epistolas misit, Olymp. 144. pro ineunda cum Iudæis societate, dicēs Iudæos & Lacedæmonios ex vno genere Abrahæ descendisse. 1. *Mach.* 12.

Etsi enim illic scribatur Darius, tamen legendum ex Ios. lib. 12. Ant. cap. 5. Arius, vel potius Areus. Nam is est Areus Lacedæmoniorum rex, de quo Pausan. in Laconicis & Plutarc. in vita Pyrrhi.

Areus rex Spartanorum opem fert Athenienſibus contra Antigonum. Defendit Spartam aduersus Pyrrhum regem Epirotarum, & multa alia gerit fœliciter. *Ibid. Paus. & Plutarch.*

Onias profectus in Ægyptum obtinuit à Ptolomæo Philometore, vt apud Heliopolim constrúeret templum Hierosolymitano simile, illicque Pontificatu fungeretur. *Egesip. lib. 2. cap. 13. abutebatur loco Esaiæ. 19. cap.*

Quod vsque ad tempus Vespasiani permansit. Ipsa autem vrbs, quæ vocabatur Oniæ, dimicantibus postea Iudæis aduersus Romanos solo cum templo æquata est. Occasione igitur Oniæ infiniti Iudæi in Ægyptum profugerunt.

Onia enim Ant. Epiphanes sacerdotio mouit, & contulit Iasoni, quem postea iratus expulit, minimum istorum fratrem Ananiam siue Menelaum promouens.

Et quamquam insolitum, neque ante permissum cuiquam erat non perpetuo fungi sacerdotio, tamen rex auaritia prævalente è perpetuo temporarium fecit. *Sulpitius.*

Ioseph Tobiæ & filiæ Oniæ sacerdotis filius princeps populi de domo Dauid placauit Ptolom. Euergetem. *Ios. lib. 12. Ant. cap. 4.* Is reponitur inter maiores Christi. *Luc. 3.*

Iannes, quem Iosephus Ioannem Hyrcanum vocat, vltimus princeps de domo Iechoniæ, sub initium regni Antiochi Epiph. se interemit, non ferens à Syriæ regibus oppressam suæ familiæ libertatem. Attigit Machabæorum tempora, & recensetur inter Christi maiores *Luc. 3.* Istius opes sibi addixit Epiphanes. *Ioseph. lib. 12. Ant. cap. 5.* Atque hinc familiæ Christi paupertas.

q ANTIOCHVS Epiphanes Oniam depellit Sacerdotio, Iasonem eius fratrem substituit, singulis annis pacisc̄tem talentorum tria millia sexcenta sexaginta. *Ioseph. lib. de Mach. c. 4.*

Ita Iason Oniæ frater pontificatum muneribus & pecunia consequutus ab Epiphane. 2. *Mach.* 4. Primùm Gymnasium, in quo Græcè literæ & religiones tradebantur Hierosolymis cōstituit. Deniq; à Menelao fratre pulsus, exul Lacedæmone periit. 2. *Mach.* 5. Prima corruptæ religionis labes.

Eius multiplex fuit iniuria, quòd pecunia ambiuit nō virtute, quòd à Rege, non à clero & populo, quòd fratrem depulit, nec mortem eius expectauit, quòd denique pontificatum perpetuum temporarium fecit.

Lysimachus ad summum sacerdotium quoque grandi pecunia aspirabat, 2. *Mach.* 4 templi spoliator. *Ibid.* ad aliquibus frater Menelai censetur.

r HIC est Menelaüs alter Pontifex, qui pecunia honorem à rege emit, morte prioris nō expectata, iisdem artibus, qui

Anni mundi. 3911. 3922.

Hactenus autem sacerdotum successio Græcorū etiam principatu conseruata. Iam posterior ætas pontifices à Syriæ tyrannis constitutos habuit hac serie. Anno Dom. 363.

15.

p ONIAS superioris Simonis filius Tyranni metu in Ægyptum profugit, & impetrata regione Heliopoleos ibi templum Hierosolymitano simile in Hieropolitarum agro extruxit.

16.

q IESVS, qui suum in Iasonis nomen trāsformauit, an. 3. 2. Mach. 3. & 4.

Esaia & Hasmoni Iudæorum principibus.

17.

r MENELAVS, qui antea Ananias post Iasonem fratrem expulsum, an. 12. Ibid. 580.

bus

Anni vrbis condit.

580.

18.

ſ CVIVS tempore pſeudopontifex Alcimus aliquádiu ſedit.

19.

t MENELAI an. 7. Iudas Haſmoneus Sacerdotium & Remp. cœpit adminiſtrare, 1. Machab. 2. & 3.

Rege Syriæ Antiocho Epiphane.

Ægypti Ptol. Eupatore.

ſub his omnibus lapſi ſunt an. plus minus 280. Nam ab Alexandro ad Machab. fuerunt anni circiter 140. Vt RabbiIoſe annotauit,

Sacerdotes ſimul ac Duces Machabæi.

1.

a MATHATHIA filius Iohanam, an. 1.

Anni mundi.

3922.

1. Mach. 2. & 3.

bus Iaſon prius.

Ioſepho eſt Iaſonis frater. At Machabæorum hiſtoriæ Simonis cuiuſdam Benjaminitæ præpoſiti templi. Atque ita Iaſon vltimus fuerit Pontifex de poſteris Eleazari.

Inde inter Iaſonẽ & Menelaũ cruenta certamina. 2. *Mach.* 5.

Epiphanem in vrbem accerſit. Ab Ant. Eupatore Epiphanis filio interfectus eſt. 2. *Mach.* 13.

Cùm non perſolueret promiſſas pecunias à rege eiectus eſt Sacerdotio, quod tamen poſtea Lyſimacho (cui datum fuerat) à Iudæis propter ſacrilegium occiſo recepit.

Ei ab Ant. Eupatore Epiphanis filij Lyſiæ ſuaſu occiſo, Alcimus quidam alienigena ſucceſſit. Et hoc diuinitus percuſſo, deficientibus hæreditariis ſucceſſoribus, omnium voluntate Iudas Machabæus ſuſcepit Pontificatum.

ſ HASSIDEOS (id eſt, Eſſeos quaſi Sanctos חסידים Heb.) ſexaginta occidit, Alcimus. 1. *Mach.* 7. Erant ergo ante Machabæos & Phariſæos Eſſeni, de quibus Plin. lib. 5.

Præcepit muros ſanctuarij interioris dirui, & opera Prophetarum deſtrui. Pòſt paralyſi atrociter cruciatus interiit.

t Ità interuallum turbatæ ſucceſſionis inter Oniam Simonis Iuſti filium, & Iudam Machabæum fuit annorum circiter vndecim. Quod ex ſeriæ regum Syriacorum doceri etiam poteſt.

a IVDÆI, vt notat Kimhi in Haggæum, arbitrantur Machabæos non fuiſſe de tribu Iuda, ſed Leui, ac eo nomine adeptos eſſe ſacerdotium. In qua ſententia video Noſtros, qui tamen addunt genere materno fuiſſe de regia ſobole, ac eam ob rem cum ſacerdotio delatam illis fuiſſe Reip. ſummam, perſecutionis Antiochorum, qui totam ferè nobilitatem extinxerant, temporibus, non ſine inſigni Dei prouidentia, qui impletam cupiebat prædictionem Iacob, Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat Silo. *Geneſ.* 49. Sic Iaïr filius Manaſſe. 1. Paral. 2. verſ 21. & 22. ex parte matris de tribu Iuda fuiſſe dicitur. Sic & Elihu Buzites apud Abben Ezra, Iob. 32. Ego verò lubens contrarium crediderim, genere paterno fuiſſe de tribu Regia, materno Leuina, vt duæ tribus ſeſe ſolebant matrimonio colligare. Sic enim prædictio Iacob cum euentu melius congruet. Lege Cyrillum lib. 3. contra Iulianum Apoſtat. qui regnum Dauidis garriebat ceſſaſſe in Sedechia.

Mathathias cõtra Antiochi Epiphanis duces, primus arma cepit, & filios hortatur, vt Eccleſiæ reliquias defendant, & expellant. Tyranni exercitum, ſicut Daniel prædixerat cap. 11. Subleuabuntur auxilio paruulo, &c.

Publicè Idolis ſacrificantem Hebræum in ore omnium iugulauit. Tum demum oppido egreſſus multis ad eum confluentibus ſpeciem iuſti exercitus effecit, ac cum filiis egregiam in conſeruanda religionis libertate operam ac fortitudinem præſtitit, atque hinc deinceps principatum in ſua familia reliquit, primum principis, deinde regis nomine vſque ad Herodem.

Sub his autem principibus templum auguſtius fabricatum, adeò vt externarum gentium amicitias mererentur, Romanorum, Lacedæmoniorum, Athenienſium.

Temporibus Machabęorum Romani imperij magnitudo, decus & terror cœpit.

581.

Machabæi. 30. annis bella geſſerunt cum Antiocho Epiphane & ſucceſſoribus. Qui quamuis ſanctiſſimi principes,

& longe ante prædicti à Daniele c.11. infœliciter tamen omnes occubuerunt. Nam Iudas in acie cecidit. Ionathan à Triphone proditoriè interficitur, Simeon per insidias à gener. Ptolomæo de medio tollitur. Pij suo sanguine sæpe imperia conseruant & erigunt, vt discant non sperare in hoc mundo, sed in Deo, cui operam tam egregiam nauant, & cuius causa ponunt animam suam in manibus suis. Psam. 118. Sic Christus sua morte sibi & suis peperit Ecclesiæ regnum.

Deinceps eorum posteritas regnasse traditur ab Hebræis annis. 103. totis, quot etiam notant Herodianos tyrannidem tenuisse vsque ad cladem Romanam. Et certè ducentos & sex præfinitè reperias ab initio Ioannis Hyrcani vsque ad illam cladem. Nempe ab illo ad Herodem magnum an. 102. ab Herode ad 38. Christi passi, 104.

Machabæorum autem nomen inde fluxit, quòd Matthathiæ filius Iudas militibus suis belli tesseram dedisset Mosis hanc sententiam. Exod. 15. ,י, מי כמוך באלים *quis sicut tu in dijs, vel fortibus Domine.* Nam cum eam singulis ordinum vexillis, tanquam certæ victoriæ omen, per quatuor has literas מכבי inscribi iussisset, populo breuitatis causa legente Machabai, paulatim obtinuit, vt huius tesseræ auctor Iudas, fratres, eorum posteri Machabæi dicerentur. *R. Isaac ben Sholá.* Eorum strenua gesta pro patria & pietate prædixerat Daniel, ducentis vt minimum annis ante, cap. 11.

b Ivdas Machabæus belli sacri commentarios scripsit, quod Matthathias pater aduersus Asiæ reges pro libertate & diuinis legibus gessit, 2. *Mach.* 2.

Nam è tribus captiuitatibus hæc fuit grauissima. In Ægyptiaca enim & Babylonica, religionis vsu non prohibebantur, in hac, patria libertate simul ac religione mulctabantur. A qua, historia libri primi Machabæorum orditur.

Primus princeps Iudæorum. Eius autem imperium cœpit vndecimo Epiphanis post annum regni Græcorum. 147.

Cum templi Garizim honorem Samaritani Ægyptij templo Hierosolymitano ausi essent opponere, Andronico Iudæo huius maiestatem, sanctitatem, veritatem, per continuas pontificum successiones vsque ad sua tempora perpetuatam, deinde per orbis communionem, denique per scripturas demonstrante, rex Ptol. Philometor Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum pronuntiauit. *Ioseph. lib. 13. cap. 6. Antiq.*

In his sacris bellis duo Machabæorum fratres, Ioannes & Eleazarus ante receptum principatum occubuerunt.

Iudas nouies cum hostibus conflixit per se, per fratres sæpius Primò Appollonium ducem Samariæ vicit & occidit. Deinde Saronem inferioris Syriæ, mox Ptolomæum Dorymnis filium, Gorgiam & Nicanorem exercituum duces cum 40. millibus peditum & septem equitum, militibus suis ad virtutem nauandam accensis, deinde ope Dei quæsita, quem ieiunio & precatione propitiauit.

Quarta expeditione Lysiam tribunum militum cum. 60. peditum millibus & quinque equitum profligat, post quam purgare & restituere templum animum intendit, muróque circumdare & constituere, qui perpetuum præsidium armati agitarent, tribus annis & sex mensibus postquam abolita ab Antiocho religio fuerat. Quod etiam prædictum à Daniele fuit c. 8. & 12. cum dixit fore vt post dies mille trecentos mundaretur Sanctuarium.

Deinceps Idumæos, Timothæum ducem filiorum Ammon, denique gentes, quæ confederant in Galaad. Quæ cùm gereret Antioch. Epiph. in Babylonia miserè periit. Eodem tempore per fratrem Simeonem in Galilæa profligat Tyrios, Sidonios, & Palestinos.

Anni mundi.

3923.

3926.

3926.

Anni vrbis condit.

581.

2.

2. Mach. 3.4.5.6. 7.8.9.

b Ivdas Machabæus dominatum suscepit an. vndecimo Epiphanis, quem administrauit annis, 4.

585.

Antiocho Epiph. Antiocho Eupatore & Demetrio Syriæ.

Ptol. Epiphane, deinde Ptol. Philometore Ægypti regib.

585

Anni vrbis condit. 585

Alcimo pseudopōtifice.

Anni mund. 3926

Sextò obsedit arcem Sion, deinde Eupatorem vrbem cingentem, vt Græcis in arce obsessis succurreret cum peditum centum millibus, & viginti millibus equitum, elephantísque triginta duobus, fudit, & Lysia ipso auctore ad pacem compulit. Septimò post mortem Antiochorum sub Demetrio Bacchidem eius ducem, & Alcimum pseudepiscopum vicit, altero prælio Nicanorem alterum Demetrij ducem & castris & vita ad Bethoron exuit. Atque inde pacem & amicitiam cum Romanis contraxit, 1. *Mach.* 7. *Ioseph.* 12. In nouissimo conflictu contra Bacchidem iterum & Alcimum fortiter pugnans, ante muros Hierusalem occubuit.

Regibus Syriæ & Aegypti cum Romanis ad Macedonicum bellum profectis Hierusalem ingreditur, templum pollutum expiat, diem Encæniorum. 25. die Decembris instituit, qui temporibus Christi adhuc celebrabatur.

[Encænia quæ Christus Dominus celebrauit, ostendũt vim & authoritatem sacri synedrij Ecclesiasticij vt habetur Ioan. 7.]

Collatione multi argenti facta, sacrificium iussit offerri pro peccatis mortuorum militum. 2 *Machab.* 12. Nam hic erat ritus Ecclesiæ veteris Testamenti, vt docuimus libro à nobis verso, qui inscribitur Precationes Iudæorum pro defunctis è libro Mahzor. Sed & Fagius & Munsterus hęretici in annotat. ad. 14. Deut. ex libris Iudiciorum, precis particulam recitant, quę pro illis fiebat in antiquo testamento. *Requiescat anima eius, & sedes eius sit in pace, Requiescat & veniat in pace, donec adsit Consolator annuntians pacem, &c.* Integram offendes in meo, vbi supra, quemadmodum & breuiorem, quã hascabá nominant, quasi orationem pro requie siue cubitu. Quod officium solis sui interfectoribus fuisse denegatum ostendit Iosephus Hebraicus de bello Iudaico à Dauide Kybero hæretico conuersus. Atque hæc propter Munsterum, qui sui immenor, vel potius religionis odio cæcatus, vt eiusmodi hominibus contingere solet, in. 19. cap. libri. 3. Iosephi Hebraici à se translati asserit, orare pro defunctis Hebræis nunquam fuisse vsitatum. Nam contrà, nunquam fuit non vsitatum. De quo aliàs.

Synodus septima Alexandriæ de vera Ecclesia præsẽte Ptol. Philometore contra Samaritanos, in qua Andronicus Sanctitatem, authoritatem & religionem Cathedræ Hierosolymitanæ docuit è testimoniis Scripturæ, continua successione summorum pontificum, et omnium gentiũ præsertim Asianarum communione. Ioseph. lib. 13. cap. 6. pag. Græci exemplaris 387.

3

585 1. Mach. 9. ad 12. 603

c IONATHANan. 18

3944

Diebus his sub Iuda Machabæo Monarchia quarta post tertiam, nempe Imperium Romanorum, quod excitatum est cõtra Imperium Græcorũ, dum creuit nomen Romanorum super vniuersa regna. Ipsa est bestia quarta, quam vidit Daniel (*c.* 7.) quæ deuorabat & comminuebat, & cætera pedibus proculcabat. *Ioseph ben Gorion hist. Heb. c.* 13. *& historici omnes Hebræi.*

c PHARISAEORVM ordo sub hoc oritur. *Ioseph. lib.* 13 *Antiq. cap.* 9. 18. *& lib.* 18. *cap.* 2. *& lib.* 2. *de bello, cap.* 7.

Sic & Saducæorum secta.

Esseni valdè augentur, affines Pythagoreis. *Ioseph. lib.* 10. *cap.* 13. & religiosis nostris. *lib.* 2. *de bello cap.* 12.

Demetrio & Alexandro Syriæ regibus.

Quatuor menses totos post mortem Iudæ, Græci duce Alcimo pseudopontifice occuparunt Hierusalem, & populum Domini acerbè afflixerunt. Sed tandem eam recuperauit Ionathan. *Iosippus.*

Ptol. Philometore Ægypti.

Bacchidem ducem Demetrij vicit, data pace, si perfugas, captiuósque, omniáque bello rapta redderet.

Post aliquot annos Appollonium ducem alium Demetrij, qui decertabat cum Alexandro.

Alcimo pseudopōtifice.

Exorto bello inter Demetrium & Alexandrum, qui se filium Antiochi Epiphanis asserebat, partes Alexandri secutus est, à quo & Pontificiam vestem, & coronam adeptus est. Ita deinceps Pontificatus ad Machabæorum familiam translatus est.

603 1. Mach. 11. ad 16. 612.

4

d SIMEONan. 8.

3952

Victo Demetrio, quoad Alexander regnauit, res Iudæorum tranquillæ fuerunt, & Ionathan summis ab eo honori-

bus affectus. Anni mundi.

A Tryphone, qui partium fuerat Alexandri, à Demetrio interfecti, receptus in amicitiam pace simulata, iniuitatúsque Ptolomaidem interficitur. Sed & Antiochus Alexandri filius ab eodem captus necatur, vt succederet. 3952

Alexandro, Demetrio, & Antiocho Sedete Pio Syriæ.

Ionathan fœdus renouat cum Areo Spartanorum rege, & cum Romanis, 1. *Mach.* 12.

Anno nono sui principatus declaratur à populo Pontifex. Est autem nouum, quòd Iosephus ipsius dominatum quatuor annis definiat. *lib.* 13. *Antiq. cap.* 11.

R. Abraham in Cab. historica eandem annorum summam tribuit Machabæis, sed sic inuertit. Mathathias an. 1 Iudas 6. Ionathan 6. Simeon. 8. an.

d REX Demetrius Simeoni principatum & summum sacerdotium confirmauit in æternum, donec surgeret propheta fidelis. i. Christus, de cuius proximo aduentu celebertima erat fama. *Mach.* 14.

Antiochus Sedetes eum etiã ornauit donis & honoribus & ducem constituit à Tyri terminis ad fines vsqu e Aegypti.

Signandi pecuniam ius concedit, & superiorum omnium regum donationes confirmat.

Inde Romani ad omnes reges populósque scripserunt, ne Simoni in aliquare molesti essent.

Mausolæum habens. 7. pyramides cum familiæ insignibus, parentibus & fratribus construit Simeon.

Hæc autem consuetudo Pyramidum in sepulchris ponendarum ex Aegypto manauit. *Diodorus.*

Eius rogatu Demetrius. 2. ab omni tributo Iudęos absoluit. Quæ fuit vltima immunitas à regibus Syris data Iudæis vectigalium & tributorum omnium, anno. 170. regni Græcorum, 1. *Mach.* 13.

Tunc ergo Iudæi externorum dominatu plenè liberati sunt, eiectis ex arce Macedonibus. Ea autem mundata, magnum ducem & principem Iudæorum Simeonem appellarunt & inscripserunt. Siquidem in actis scribebant. *Anno primo sub Simone pontifice & principe Iudæorum Ibid.*

Dilatat fines suos constructo in Ioppe portu. Cùm Lacedæmoniis & Romanis pacem renouat. Gazam capit, eique Ioannem filium præficit, eamque mundauit simulachris euersis.

Eum Ptolomæus quidam gener per insidias cum duobus filiis Iuda & Ionathã interemit. Vnde bellum luctuosum.

Nam Ioannes superstes filius, qui patri successit, diu obsidet oppidum Argon, vbi se clauserat Ptolomæus, donec natis eius & fratribus aliis, virgis scilicet, per muros tempore obsidionis cæsis, spectante Ioanne, & demum occisis, cõfugit ad Zenonem Totitam Philadelphiæ tyrannum.

5.

e IOANNES HYRCANVS Simeonis filius, an. 31. 3983

Antiocho Pio, Demetrio Soteris filio, Antio. Gryppo, Antio. Cyziceno Syriæ regibus.

e IOANNES, qui & à deuicto quodam Hyrcano Hyrcanus, diruit sanctuarium, quod Samaritani in monte Garizim extruxerant ante annos circiter ducentos: & hæreticos mactauit, qui extra templum offerebant. Sub finem regni propter cuiusdam Eliezeris procacitatem, factus est Sadducæus. *In Seder Olam.* Proindéque magistros, siue doctores partim trucidauit, partim fugauit. *In Tract. Sanedrin 2 cap. Helec diuisio et in Tract. de sponsalibus.*

In eo finitur historia primi Machabæorum.

Ptolomæum affinem patris interfectorem bello est persecutus.

Obsidione Antiochi Pij tandem est liberatus, ille in Persidemortuo. 2 *Mach* 1.

Antiocho verò mortuo Syriam inuasit, vrbes quasdam prius Iudæis ereptas recepit Antiochum Cyzicenum profligauit. 3983

Anni vrbis condite.

612

613 1. Mach. 16. Ios. lib. 13 Ant. c. 17 644

Anni vrbis cõditæ. 613

Ptol. Euergete, deinde Ptol. Physcone denique Pto. Alexãdro. Ægypti.

Anni mundi. 3952

Diadema capiti suo imposuit cum regnum ei non deberetur post captiuitatem, sed ei cui repositum erat, & qui erat expectatio gentium. *Hieron. in 21. Ezech.*

Mirè aucto imperio, Samariam post integrum oppugnationis annum, torrentibus in ruinas immissis, solo æquauit, quam suo tempore Herodes instaurans Sebasten in honorem Augusti vocauit. Templum Samaritanorum in Garizin diruit, Galilæam subiecit. Idumæos ad iudaismum & circuncisionem adegit atque ita religionis studiosos reddidit, vt omnium pertinacissimè, Neronis principatu, arma caperent duce Simone ad vrbem sanctam contra Romanos tuendam. *Chronica Heb. regum Israel secundi templi.*

Muros Hierosolymitanos vetustate collapsos restauauit principatu, sacerdotio, & prophetiæ dono clarus. *Ibid. & 4 Machab.*

Amicitiam cum Romanis renouauit: A Phariseis domi contemptus, illorum institutis abrogatis ad Sadducæos se contulit, atque inde diem suum obiit. *Ioseph.*

In senatum summum Septuaginta vnius viri Sadducæos conscripsit, deiectis gradu omnibus Catholicis. Vnum Simeonem Sartæ filium retinuit, quod sibi esset, & vxori Salomæ affinitate iunctus. *In lib. Taanith. responsionis vel afflictionis cap. 10.* quæ quidem Salome Catholica erat & Catholicorum fautrix. *Ibid. cap. 11.*

Huius gesta & vnius ac triginta annorum historiam continet Machabæorum apud Græcos quartus, & decimus tertius Antiq. Iosephi.

Primus omnium Iudæorum ducum externum militem conduxit. Triáque millia talentorum è Dauidis sepulchro effodit, è quorum parte, vt sacrilegij inuidia declinaret, Xenodochium instituit ad peregrinos pauperes excipiendos, *Eges. lib. 1.*

Iudæi qui erant Hierosolymis secundum Machabæorum librũ in formam epistolæ scribunt ad Iudæos, qui erant in Aegypto. 2. *Mach. 1. Vers. 10.*

Duæ nobiles familiæ seu collegia Sammai, & Hillel, ex quibus orti sunt (vel potius incrementa acceperunt) Scribæ & Pharisæi, quorum suscepit scholam Rabbi Akibas, quem magistrum Aquilæ, Proselyti nonnulli putant. Et post Akibam Meir, cui successit Iohanan filius Zacchai, & post cum Eliezer, ac per ordinem Delphon, & rursum Ioseph Galilæus, denique vsque ad captiuitatem Hierusalem Iosue. *Hieronymus è Nazaræis in. 8. cap. Esaiæ.* Aquilam autem hunc verius existimarem esse Onkelos interpretem Chaldaicum Mosaici Pentateuchi, quàm eum, qui vixit Adriano Imperatore.

Antignus Sochæus, cuius discipuli Sadoc & Baiethos, boni præceptoris mali discipuli, sectam Saduçeorum, (Et Baiethusæorum, *R. Iuda Leuita in Alcosder fasciculo.* Etsi tandem coaluisse in vnum videntur) quæ etiamnum hodie Cõstantinopoli & alibi perseuerat, introducunt, negantes legem ore traditam, nec fidem habentes vlli rei, quæ non esset quinque libris Mosaicis consignata. Vnde Karaim quasi Biblici siue Legistæ dicti sunt. N *Mikra lectio* Scriptura. *R. Nathan in Vitis Patrum. Elias in Tisbi*, & negatores legis ore traditę. *Aben Ezra lib. Sahot.*

Reiiciebant Masoreth & omne Perus. i. traditiones Patrum & omnem legis expositionem. *Ioseph ben Gorion. lib. 4. hist. cap. 29.*

[De baiethos verisimile est ex illo nomine appellata fuisse omnia Commentaria externa, quæ alias Bariethoth appellata sunt. Postellus in Ietsiras id est libro Creationis.]

644 3985

Quare neq; Prophetas & Hagiographos recipiebant, ne-

Synodus sapientum septima de probandis Phariseis, quorũ duces Sammai, deinde Hillel: damnandisque Sadoc & Baiethos Saducæorum conditoribus, qui proinde ad Samaritanos transfugerunt. Vbi confirmati libri Iudith, Tobiæ, &c. Vbi & libri Machabæorum videntur inter sacros primùm relati.

Et tertius Hebræorum canon cõditus.

que Spiritus Sancti aut Angelorum subsistentiam, vt nec uortuorum resurrectionem, credebant. *Act.*23 denique in Iudæa id erant ferè, quod Samaritani in Samaria. Propter istorum hæresim, inter Pharisæos siue Catholicos & Saduc æos, in gubernatione varij tumultus exorti sunt, qui tandem Iudæam perdiderunt. *Annimundi* 3932

Sadducæi ergo de nomine auctoris sui Sadoc. *R. Nathan in Haruc* Non à Iustitia, quasi iustitiarij aut iusti, vt nonnulli putant, etsi hæretici speciosa nomina sibi soleant tribuere.

Nata dicitur ista hæresis à quodam dicto Antigni aliter accepto, quàm ipse intellexerat. Ne sitis sicut serui, qui seruiunt Domino pro pretio & mercede, sed sicut serui, qui seruiunt gratis, citra spem vllius mercedis. Sitque timor cæli super vos. *R. Nathan in Haruc, & in Pirké Aboth.* Quasi inde sequeretur à Deo nihil præmij esse expectandum.

Hæc hæresis excepit Samaritanam, excitatam à quodam Manasse sub Alexandro magno, de quo suprà. Multos deinde habuit sectatores vsque ad Romanam captiuitatem: quo tempore ita debilitata est, vt non nisi. 700. post annos efferre sese cœperit, auctore quodam Anan & Saule eius filio Sareis, qui eam in Iudæorum populo quantumus disperso & exilijs afflicto, dicuntur renouasse, quòd Anan non potuisset consequi gradum Talmudici doctoratus, id est, esse Gaon, [Gaon propriè superbiã significat. quamuis etiã promulgare significat.] Vnde & fabulam esse docuit multis libris, quicquid Talmudici dicerent, multo fabulosius doctores suas traditiones & ritus deduxisse per ordinem è propheus & sanctis viris: suos esse puros & è verbo Dei, Magistratibus non esse obtemperandum, &c. *R. Abraham in Cabbala histori. 4.*

Extare hodie in Africa Ioan. Leo testatur in eius descriptione. pag. 67. & 89.

Samaritani in quatuor sectas contra legem Mosis scinduntur. In hoc conuenichant præcipuè, quòd Prophetas minimè reciperent.

Pharisæorum & Essenorum sectæ Orthodoxæ, nisi quòd feruore altercationis contra Sadducæos, Samaritas & Baiethoseos (hæ enim tres hæreses iam in vnam familiam conspirauerant, & pariter cupiditatibus & impietati frænalaxauerant) superstitionibus quibusdam tenerentur, de quibus Ioseph. in Antiq. & de bello.

Nam Pharisæis attribuit Epiphanius quod fato multa tribuerent, & Astrologiæ operam darent.

Ben Gorion tamen *Hist. Iudaic. lib. 4. cap. 25.* Hacamim siue sapientes cognominat, & Hieronym. ad Algasiam quæstione 10 σοφοὺς cognominatos tradit.

Docebant autem traditiones religiosè seruandas contra Saducæos. *Ibid. Ben Gorion.* vbi & addit Pharisæis adhæsisse plebem, Saducæis autem ditiores & potentiores.

Septem autem erant Pharisæorum sectæ siue ordines. *In tract Sota. cap 2. id est statutorum.*

Philastrius meminit cuiusdam Dositheipræceptoris Saddoc, sed puto Dositheum, esse Hebræorum Baiethos. Cæterorum hæreticorum nomina, quos ante Christum num. 28. percenset, in Hebræorum scriptis non reperio.

Nisi is sit à quo in Ghemara. id est absoluta syntaxi, id est Thesauro. cap. Silluah Hakken id est missio scrutinii vocãtur דוסיתיה Dosiothitæ.

Dositheus Samaritarum Hæresiarcha pseudochristus. *Orig. hom. 25 in Luc.* 3983

Ab Antigono Cabbalam edocti sunt Rabbi Iose filius Ioasar, & Iose filius Iohanan. Ab his deinde Iudas filius Ta- 644

bæi

Anni vrbis condite. 643

6.

644 f ARISTOBVLVS
Ioſ. Ant. lib. 13. c. 18. primus poſt captiui-
645 tatem Rex, an. 1.

Poſtremis in Syria & Ægypto regnantibus.

643

Anni mundi.

3952

bæi, & Nathæus Arbelites.

Simeon Ben Sata & Ioſuë filius Prahaiæ. Poſterioris diſcipulum fuiſſe Ieſum conſeruatorem noſtrum addita fabula ioculari mentiuntur in Talmud, & Seder Olam. Addunt fuiſſe ſuſpenſum an. 51. regni Machabæorum & ætatis. 36. Ad cuius confutationem temporum ratio ſatis eſt. Nam inter vtrumque eſt interuallum. 100. annorum. Hoc autem aiunt vt indicat Rabbi Abraham in ſua Cabbala, ne ipſorum excidium & perpetua calamitas morti Chriſti tam vicina inde videatur cauſam trahere. Fabulas eorum de Chriſto habes Tractatur de Sabbato cap. 12. & tract Herubin cap. 2.

Simon Ben Sata Phariſæus frater vxoris Hyrcani ab exilio reſtitutus Hyrcanum placauit Phariſæis, vnde reuocatus R. Ioſua, Ben Prahaiæ, qui Alexandriæ quoque exulabat. *cap. Helec.*

Scribæ ſummæ authoritatis viri hac præcipuè ætate florent, etſi dudum ab Ezra inſtituti. Eorum munus erat, vt de lege conſulti ex ſanctis libris & prophetarũ oraculis reſponderent, ſicut apud Rom. in rebus dubiis, ex Sibyllarum voluminibus Aruſpices. In Euangelio videntur etiam appellati Legiſperiti. Et certe, vt Phariſæi Theologis reſpondebant, qui penitus myſteria ſcripturarum ſcrutantur: ita hi Canoniſtis, quia leges ciuiles & Moſaicas ſecundum legis corticem curabant. Epiph. lib. 1. Panarij refert fuiſſe interpretes diuinarum Scripturarum, indéque Scribarum nomen fuiſſe ſortitos. Conſueuiſſe autem Scripturas exponere quatuor modis, quorum primus Moſis prophetæ diceretur, alter Akibæ, tertius Ammani ſiue Idæ, quartus Haſmoneorum. Erant & ipſi Catholici, vnde Mat. 23. vna cum Phariſæis ſedíſſe dicuntur ſuper Moſis cathedram, vt qui eam vacuam in-

3984

uaſiſſent, dum ſacerdotes diuitiis Eccleſiaſticis abutentes deſererent ſuum officium. Alioqui neque ipſi neque Phariſæi erant neceſſario de genere Sacerdotũ, quorum proprium erat ſedere ſuper illam cathedram. Nam Scribæ ferè erant de paupere Simeonis tribu. *Rab. Selo & Chald. in 49. Gen.* Phariſæi, quibus hodie ſucceſſerunt Rabbini, de qualibet. *Cozri & Cab. hiſtorica.*

[Modi illi ſunt ſimiles noſtratibus. Moſes eſt pro literali quem vocãt *Catebbah*, id eſt ſcriptura, alter eſt *maſibat* ſimilitudo, conſtat enim Tropologia. tertius eſt allegoricus, illis dicitur *dimeion*, id eſt analogia. quartus eſt anagogicus id eſt *ſophioth*. id finium.]

Libri Machabæorum his temporibus ſcribuntur. Neſcitur auctor. Qui licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Eccleſia inter diuinorum voluminum annotantur hiſtorias. *Hieron. Prolog. 2. in eos libros.*

Quod ei tamen non ſimpliciter conceſſerim. Nam vt non ſint de primo Hebræorum canone tempore Ezræ ædito, at ſunt de ſecundo, vel potius tertio. Vnde Ioſephus alicubi Eleazari & ſeptem fratrum & matris eorum Hannę martyria, apud Hebræos inter ſacras literas haberi affirmat.

[Hinc apparet eos errare grauiſſimè, qui contendunt nullũ eſſe diſcrimen ciborum, quandoquidem hæc martyria pro non edenda carne ſuilla conſtat In libris Machabæorum.]

Poſtea Synagogæ iudicium ſecuta Eccleſia pro ſacris & Canonicis habuit. Nam vt Græcos omittam, Origenem, Chryſoſt. homilia de Machabęis, Damaſcenum, &c. Canones Apoſtolorum, tertio etiam qui Græcè extat recepto, Cyprianus ad Cornelium citans illud, 1. Machab. 2. tanquam è diuina Scriptura: *Verba viri peccatoris ne timueritis, &c* Et ad Fortun. cap. 5. 11. 15. 53. Item epiſt. 55. Scripturam diuinam vocans. Tertul. aduerſus Iudæos. Amb. lib. 2. de Iacob & vita beata cap. 10. 11. 12. lib. 2. Offic. c. 40.

3984

& 41. & 3. Offic. Innocentius 1 tempore Augustini epist. ad Exuperium Tolosanum cap. 7. August. lib. 18. de Ciuit. cap. 36. lib. 2 contra 2 epistolam Gandentij cap. 27. lib. 2 de doctrin. Christ. ca. 8 lib. de cura pro mortuis cap. 1. & Conc. Carthag. tertium, cui idem August. subscripsit, Hieronym. vbi supra, id abundè docent. Denique Gelasius in Concilio 70. Episcop. qui mense Octobris eos legi in Ecclesia voluit.

Vnde Bellator Presbyter, & Rabanus Maurus præter Glossularios ordinarios eos sunt commentati.

Nec obest, quod scriptor ad calcem libri secundi veniã precatur, si quid minus digne scripserit. Nam hoc debet de Verbo, non de re intelligi. Q. d. Si non tam eleganter scripserim atque decuit, concedendum mihi est. Vt Paulus, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia.

f ARISTOBVLVS primus post captiuitatem, regem Iudæorum suscepto diademate se appellauit. Quod libertati plenè recuperatæ deesset insigne, noménque regium, quod habuerant antiquitus. *Ioseph. lib 20.*

Nam à tempore restituti templi apud Iudæos non reges, sed principes fuerunt vsque ad Aristobulum. *Aug. lib. 18. de Ciuit. c. 36.* Ioannis (non Ionathæ, vt mendosè illic ex Eusebio habet Viues) filium.

Iuræos bello domitos ad circuncisionem adegit eósque ad Idumæos adiunxit. *Ios. lib. 20.*

Matrem in carcere fame enecauit, vix anno tyrannidis exacto miserè mortuus. *Idem.*

Antigonum fratrem occidit, tres alios in vinculis habuit.

Antea dicebantur summi sacerdotes, vel principes. Sed quia Sadducæus erat sacerdotis nomen habuit pro abiecto & pudendo, adeò vt eius functionem obire nunquam voluerit. *De rebus regum Israel secundi templi, & Iosippus.*

g HVIC frater Alexander succedit beneficio Salomes, quæ & Alexandra Aristobuli vidua: eam enim cum regno in vxorem accepit, pace cum Cleopatra Aegypti, quæ Ptolomæum filium suum maiorem bello persequebatur, facta.

Hæreticus fuit, siue Sadducæus. Quare & crudelis, quemadmodum hæreticis insita esse solet barbaries. Catholicorum Iudæorum sex millia occidit, septingentos Pharisæos crucifixit, cæteros in fugam conuertit. Insignis denique infectator sapientum, qui vocabantur Pharisæi. *Verba libri de rebus regum Israel secundi templi.* Non potuit tamen efficere, quin plebs esset Catholica & Pharisæorum cathedram sequeretur. *Iosippus.*

Inde Cilices & Pisidas corporis custodes sibi asciuit. *Iosephus.*

Sub eo tristissima clades accepta est, in qua Ptolo. Lathyrus, 30000. Iudæorum trucidauit, & captiuos, interfectorum carnibus vesci coëgit.

Graui morbo affectus per tres annos, in supplicium religionis exagitatæ, tandem in castris cum vicinis pugnans, fœtidũ exhalauit spiritum. *Ibid. de rebus regnum Israel secundi templi.* Ter Aretham regem Arabum vicit.

Cœlosyriam & Phœnicem tentauit, atque ex iis vrbes aliquot abstulit. *Iosephus.*

Moabitas & Galaaditas victos vectigales fecit, donec aduersus eum cõcitato Demetrio à Pharisæis, cedere compulsus est. *Idem.*

Demetrio inde domum ob Iudæorum transfugia reuerso, Bethomæ Catholicorum principes circumsedit, atque vrbe expugnata in deditionem accepit. Deinde Hierosolymam reuersus ex eis octingentos cum liberis & vxoribus trucidauit. Quare à Iudæis Crucifixor est appellatus. *Idem.*

Anni mundi

3983

3984

4011.

3983

Anni vrbis condite

645

7

g ALEXANDER IANNES Crudelis, an. 27.

671

Antio. Cyziceno Syriæ.

Ptol. Alexandro cum matre Cleopatra, deinde Ptol. Lathyro Ægypti reg.

671

Anni mundi 4020

Fratrem interfecit, alterum Abſalom nomine, priuatum viuere coëgit. Secundam contra Catholicos & Phariſæos perſecutionem mouit, ſubruta Bethſemes ciuitate, in quam illi confugerant. *Ioſippus.*

Demum in obſidione Geraſenorum eſt mortuus. *Idem.*

Hillelis doctoris inſignis. 80. diſcipuli. Clariores Ionathan filius Vziël, cuius paraphraſis Chaldaica in vetus Teſtamentum magna ex parte extat, & Simeon Iuſtus, qui Chriſtum vlnis excepit.

Is eſt Simeon, in quo ſpiritum Synagogæ magnæ, qui erat prophetico minor, communi maior, defeciſſe authores ſunt Talmudici *in Tract. Pirke Abhoth ſectiones patrum.* Rabbi Moſe Aegyptius, non tantum diſcipulum, ſed & filium Hillelis fuiſſe ſcribit, Gamalieliſq; (ad cuius pedes legē Paulus didicit) præceptorem, imò verò & patrem. *In præfat. Maiemonim.*

[Tres ſpiritus illi ſic ſe habent. Communis eſt is quo ex collatione locorum ſacræ ſcripturæ, futura præuidentur, veluti qui eſt blaſphemus & fornicator, non proſperabitur. hoc poteſt referri ad quemlibet fornicatorem, vt ſit infœlix. Propheticus verò eſt, qui reuelatione propria refert ad vnumquemque ſuas prædictiones. Synagogicus verò componebatur ex illis duobus vt & generalem ſcripturæ ſenſum erueret, & ad ſingulos homines ſua propria vaticinia referret, & cōparatione reuelationum ſimilium, per ſpiritum autem intelligendum eſt donum ſpiritus.]

In More doctrina autem parte. 1. c. 62. & in Talmud tract. Ioma. dies c. Tereph, imago inter Sacerdotes eum numerant ſub quo & aiunt deſiiſſe benedictiones in Dei nomine Tetragāmato, ita vt deinceps illæ factæ ſint per Sem Hāmephoras nomē explicatū duodecim literarū. Hoc vidētur ſentire Noſtri, vt qui illū Deo Patri Chriſtū infantulū præſentaſſe, & Virginē purificaſſe, & alia ſacerdotalia munera obiuiſſe cēſeāt.

Hillel qui. 120. annis vixit, pater Simeonis Iuſti, Simeon Gamalielis, Gamaliel Simeonis iunioris magni facti, quòd eſſent doctiſſimi, ſimul & nobiliſſimi, de familia Dauidica. Vnde ex eorum conſilio Synagoga adminiſtratur centum totis annis vſque ad Romanam captiuitatem. *R. Abraham in Cabbala hiſtorica, cozri.*

8

672 Iuſt. 13. Ant. cap. vltim. Euſ. li. 8. cap. 13. 681

h ALEXANDRA Alexandri vidua an. 9.

Pontificatum exercente Hyrcano filio ipſius primogenito.

Antioch. Cyziceno Syriæ.

Ptol Lathyro & Ptol. Aulete Ægypti reg.

h TESTAMENTO mariti regnum tenuit, Pontificatum Hyrcano maiori natu attribuit. Alexandro marito paruit, qui moriens ei conſuluit, vt omnem poteſtatem Phariſæis, quos multis modis ipſe cruciauerat, daret: ſicque tranquillè regnaret. Multa enim apud populum iſti poterant.

Alexandra ergo Phariſæis ſtuduit, quos ſuperiores reges à Ioanne Hyrcano inſectati fuerant, ita tamen vt etiam Sadducæos toleraret. Nobilitas erat Sadducæa, plebs catholica ſiue Phariſæa. *Ioſippus.* Sub ea afflicti hęretici, Dogro & aliis multis necatis. Quare exulare coacti ſunt, quòd omnia pro Phariſæorum voluntate adminiſtrare videretur. *Ibid.*

Leges à Ioanne Hyrcano abrogatas retulit, atque Phariſæos in amicos Alexandri, qui crudelitatis eius auctores fuiſſe dicerentur, ſæuire permiſit. Ab illo tempore Phariſæi priſtinas opes recuperarunt.

9

681 Ioſ. li. 10. Ant. c. 8. 715

i HYRCANVS Rex & Pontifex, an. 34.

Ariſtobulo fratre, Antigono nepote de regno cū ipſo contendentibus.

715 4054

Tigranem regem Armeniæ in Syriam, quam etiam occupauit, inuectum pecunia oblata auertit & paulò poſt moritur. *Ioſeph.*

Tum Lucullus proconſul cum Mithridate Ponti & Tigrane Armeniæ res gerebat.

Regnum perturbatum filiis reliquit. Nam hi, teſte etiam Strabone Georg. lib. 16. de imperio diſceptantes anſam præbuerunt, vt ſic Regnum à Romanis occupatum, per varias clades ad Herodem alienigenam tandem deuoluereturr.

Ariſtobulus fauebat Sadducęis, Hyrcanus Phariſæis, vn-

de ciuilia bella, & tandem Romanum iugum, Pompeio ambas partes mulctante, *Ioseppus.*

Sadducæi Reginam monebant, vt caueret à Pharisæis, ne Arethę regi Arabum proderetur. *Idem.*

Consul Romanus Curio Dardanos in Macedonia vicit, & vsque ad Danubium penetrauit.

Seruilius alter consul, Cilicia, Lycia, & Isauria subactis, primus omnium Romanorum in Taurum montem iter fecit. Vndè Isauricus appellatus est.

M. Lucullus de Persis triumphat, capta Chaldęa, cæterisque vicinis vrbibus.

I MATRIS testamento & primogenituræ iure regnum accepit, quòd tamen tres tantũ menses tenuit, ab Aristobulo fratre minore in annos sex pulsus. *Ioseph.*

Nam post mortem Alexandræ bellum ciuile, quod inter fratres viua ea cœperat, exarsit. Aristobulus iunior sibi adiũgit Sallustiũ Sadducæorũ principem. Hyrcanus rex catholicus, principe militiæ Antipatro, committit iuxta Iordanem Hiericuntis prælium, vincunt Sadducæi, & ad muros Hyrcanum compellunt. Posteà pax (non diu duratura) formatur, vt quisque sua in sententia viuat, Aristobulus regnum teneat. Hyrcanus summum sacerdotium. Sadducęi hanc legem diu seruare non potuerunt, molientes Hyrcano exitium, qui proinde suasu Antipatri, ad Aretam regem Arabum (cui tamen per Antipatrum eundem in regnum Hyrcanum reducenti acriter Aristobulus obstitit) deinde ad Pompeium euasit, qui tum Mithridatico bello confecto, pacatáque Armenia & Ponto, victor omnium gentium, quas adierat, vltrorsum pergere, & vicina quæque Romano imperio adiungere cupiebat.

Hinc ditionem Iudaicam labi, Anno vrbis. 685. Q. Metello Cretico. Q. Hortensio Coss.

Nam annò ante Christi ortum. 61. Iudæa in potestatem Romanorum venit captis à Pompeio, vbi res in Armenia gessisset, ipso Paschatis die post Trimestrem obsidionẽ Hierosolymis, muris solo æquatis, eo ipso anno, quo Cicero Consul à Catilinę coniuratione Rempub. liberauit.

Relictæ tamen sunt Iudæis suæ leges & ritus, ac Hyrcano secundo pronepoti Simeonis Machabæi summum sacerdotium confirmatum est. Abducto Romam captiuo Aristobulo, & eius filiis Alexandro & Antigono, impositio genti tributo, cui colligendo præfectus est primus omnium Securus Roman. *de rebus Regum Israel secundi templi.*

Pontus & Bithynia vna prouincia facta, Syria altera, eaque Prætori mandata, Iudęa neque omnino à Syria separata est, neque prorsus ei attributa. Nam Pompeius Hyrcanum vt regem ei præesse voluit, Antipatrum verò Ascalonitam Iudææ procuratorem reliquit: ita tamen vt Prætori aut Proconsuli obediret. Tributum item Iudææ imposuit.

Post Pompeium, Syriæ, cuius pars Iudæa, administratio Scauro, deinde Gabinio, mox Crasso commissa est.

Eodem anno natus est Ioachim Mariæ parens. *In Philonem Annius.* Qui & Eli *Luc.* 3. Hęc enim duo nomina eidem tribui solebant. Sic Ioachim rex Iuda Eliachim, & contractè more Syriaco Eli, 4. Reg. 23. & 2. Paral. 36. Quod obserua vt Lucam veram genealogiam Christi descripsisse è Virgine perspicias. Matthæum verò legalem & adoptiuam è Ioseph: atque ita Christum ex vtroque parente, vero & adoptiuo sui ortus stemma ad Dauidem referre, esséque singularem illum Regem, qui iuxta promissiones antiquis factas, accepturus erat sedem Dauid Patris sui, & regnaturus in æternum in domo Iacob, Ecclesia sua ex vtroque populo, Iudæorum & Gentilium, conflata, & habente fundamenta in montibus

Sion

Anni mundi. 4010

Ptol. Aulete & Ptol. Dionysio Ægypti.

Anni Vrbis condit. 671

Philippo, deinde Tigrane Armeniæ & Syriæ rege.

Gen. Pompeio & Crasso in Syria res gerentibus, Julio Cæsare, deinde Antonio & Augusto Impp.

4054

HYRCANI ET POMPEII SÆCVLO.

715

HIRCANI ET POMPEII SÆCVLO.

Anni mundi 4020

Sion. Quod regnum in cœlo per ſeſe adminiſtrat, in terris per Chriſtianos Pontifices & Reges, *Epiph. hæreſ. 29.*

[Hinc apparet noſtros nouatores fruſtra tyrannidem vocare Antichriſti regnum ſpirituale Eccleſiæ Romæ ſub nominibus D. D. Petri & Pauli apoſtolorum conſtitutum. Talis erat conatus & latratus hæreticorũ Acephalorum, qui omnia ſubuerti ad libitum, pro hæreticorum more cupiebant, quæ vaſania rabies faceſſat ab omnibus Chriſtianis.]

Pompeius capta vrbe menſe tertio obſidionis, ieiuniorum tempore, C. Antonio, M. Cicerone Coſs. eodem tempore, quo poſt an. 27. iterum expugnata eſt ab Herode, Hyrcano ſacerdotium confirmat. Antipatrum Idumæum procuratorem Iudææ facit, & Ariſtobulum captiuum cum filiis Romam abducit. *Egeſi. lib. 2. cap. 13. Ioſeph. Antiq. 14. cap. 8.* Scaurum inferioris Syriæ præſidem ab Euphrate vſque ad Aegyptum relinquit *Ioſeph. Antiq. 14. cap.* Etſi autem templum non diripuerit, in quo alioqui erant duo talentorum milia, menſa aurea, candelabra, & libatoria non pauca, quia tamen dehortante pontifice in Sanctum ſanctorum ingreſſus, deinceps infœlix fuit. Hinc decimo quinto pòſt anno verſo ad ipſam Hieroſolymam vultu in acie Pharſalica ipſius exercitus cecidit.

Pompeium victorem pecunias Templi contrectare noluiſſe, & vrbes ſuis habitatoribus reddidiſſe demptis Gadaris, quas reſtauratas Demetrio liberto ſuo donauit, author eſt *Ioſeph. lib. 14. Antiq. cap. 8.*

Non ea religione fuit M. Craſſius, is enim nouem pòſt annis contra Parthos proficiſcens, Templum ſpoliat, ablatis 60. auri modiis. Nempe duo talentorũ millia, omnia templi vaſa, ſumma octo millium talentorum, trabem aureã verſatilem. 300. minas pendẽtem diripuit. Sed ideo ſtatim à Parthis cum filio & vniuerſo exercitu trucidatur, ac liquato in os auro ſui ſacrilegij pœnas exoluit. *Plut. in Craſſo & Põpeio.*

Craſſo in Syriam miſſo Gabinius principatum tradit, & Romam reuertitur.

Apud Hyrcanum in magna authoritate & potentia fuit Antipater Idumæus, Herodis magni pater. Veneno autẽ ſublatus eſt à Malco Iudæo, quòd regnum adminiſtrari à peregrino, otiante principe & voluptuãte, Iudæi ægre ferrent.

Hic iuuit Gabinium in reſtitutione Ptolomæi Auletæ, & proinde ipſi & Hyrcano conceſſum, vt muros Hieroſolymorum reſtaurarent.

Occaſione belli Ciuilis inter Cæſarem & Pompeium Herodes ad regnum peruenit: nam quia Antipater in bello Alexandrino Cæſarem iuuerat, tutor Iudææ à Cæſare conſtitutus, Herodem filium Galilææ præfecit.

Quadrageſimo ſecũdo anno ante natum Chriſtum, Cæſar interfectus eſt à Coniuratis, ex quibus Caſſius in Syriam veniens, quatuor auri modios à Iudæis exegit.

Ariſtobulus & filij eius Antigonus & Alexander Sadducæi, Sadducæorum Perſarúmque armis freti, ſæpius pugnarunt cum Hyrcano, quatérque eum de regno expulerũt, donec ter reſtitutum, Pompeij, Gabinij, Romanorúmque viribus, per Pacorum regis Parthorum filium vltimo cepetint, & auribus mutilarint, Phaſelum Herodis fratrẽ mortem ſibi conſciſcere coëgerint, denique Antigonum regem conſtituerint. Nec verò hęretica propago ante cohiberi potuit, quàm tolleretur partim veneno, partim laqueo, partim ſecuri. *De rebus regum Iſrael templi ſecundi.*

In his motibus Ariſtobulo fratri Hyrcanus tribus annis & ſemeſtri ceſſit. Antigonus autem potitus eſt Hieroſolyma tribus annis, ita vt Herodes in ea non niſi. 34. an. regnauerit.

715 4054 Honi Magalites cõfoditur gladiis militum Hyrcani, ob-

fidētis Hierosolymam, & Aristobulum, quod publicè precaretur, vt neq; Hyrcanæi neque Aristobulæi vincerent, quòd vtrique essent serui Dei, & fœdere Deo obligati, sed inter eos amicitia & fraternitas coiret. *Ibid.*

[Hinc ostenditur non esse Paparum inuentum recēs, quòd martyres & alios sanctos indigitent: hoc enim fuit ab antiquorum Patrum consuetudine Prophetica ad traditiones apostolicas traductum, vt peculiariter pro sanctis colerentur post obitum qui sanctè vixissēt. Et illos Iudæi precantur. *Ex suis Breuiariis.* Suos etiam sanctos Turcæ habent & excolunt Ex Ricardi historia Turcica.]

In numero Diuorum ponitur in Hebræorum breuiariis. At si Aristobulæi erant Sadducæi, vt Iosippus docet, nō hoc erat sancti votum & precatio, sed potius execrabilis politici, qui binas religiones in eodem Dei populo conseruatas cupiebat. Exitus probauit hanc duorum coitionem fuisse regno exitiosam. Nam in idem ius admissi Sadducæi cum Catholicis, summam rei ad Herodem externū, indeque in sempiternam captiuitatem perduxerunt.

Aristobulus bis in vincula coniectus, & Romam deportatus, à Cæsare liberatus est. Sed à Pompeianis veneno sublatus, Melitæ interiit.

Antigonus è custodia patre Aristobulo iam defuncto elapsus ad Parthos confugit, atque eos in Iudæam adduxit.

Hierosolyma per obsidionem capta Hyrcanum auribus mutilauit, ne quando recipiendo Pontificatui per legem idoneus in posterum esset, & in Parthiam transmisit.

Aduersus Herodem regnum per tres annos tenuit, anno Vrbis. 714. Domitio Caluino & C. Asinio Pollione Coss post vigesimum quartum à consulatu Ciceronis.

Romanorum primus Pompeius Iudæos domuit, templumque iure victoriæ ingressus, sacra rempli adyta inspexit. Inde vulgatum, nulla intus Deum effigie vacuam sedem, & inania arcana. *Tacitus li.* 21. Ex illo fano nihil attigit, non per religionem, sed pudorem. *Cicero pro Flacco.*

Iulius Cæsar finito bello Aegyptio per Syriam in Armeniam proficiscens, Hyrcano sacerdotium confirmat, quamuis stetisset à Pompeij partibus, Antipatrum Romana ciuitate & immunitate donat, quòd Mithridatem in Aegypto pro se militantem strenuè iuuissent. Antipatrum præterea tutorem totius Indææ constituit, atque ita viam sternit ad futuram Herodis tyrannidem, *Iosep. Ant. lib.* 14. *cap.* 16 *& 19.*

Cùm Iudæam appulisset rebus Syriæ compositis, muros Hierusalem à Pompeio dirutos refecit, & Herodem quintum & decimum annum agentem tutorem Galilææ creauit. *ibid. cap.* 18.

Vrbis septingentesimo decimo occisus est. A quo anno multi imperium Augusti incipiunt.

Herodes ergo primum tutor Galilææ à Cæsare, deinde Iudææ tetrarcha, ab Antonio, denique vbi Romam venisset, ab Trium-viris Rex constituitur. Sicque sensim familia Regia extincta est.

Ex patre Palæstinus Ascalonita, ex matre Idumęus. *Theodor. lib.* 1. *Polymph.*

Annis ante natum Dominum. 38. Aera Augusti appellata. Nam eo tempore plerique, Hispani præsertim annos suos signare cœperunt, quando Hispania, Italia, & reliquæ occiduæ circa Ionium mare regiones in solius Augusti potestatem concessere, vt reliquus orbis ad Orientem, Antonio permissus est, Africa Lepido, circa annum vrbis conditæ. 714. Aera autem. q. A. er. 4. id est, Annus erat Augusti primus. 2. &c. *Sepulueda lib. de correctione anni.* 4091

[Alij putant ærā nummi genus quoddā fuisse tūc prīmùm vsurpari

Anni mundi. 4054

Anni Vrbis condit. 672

Sub Machabæorum posteritate lapsi sunt anni 103, quot sub Herodianis ab Herode magno ad vltimum Herodem Agrippam tempore Vespasiani.

715

Anni vrbis cõdite

Anni mundi.

735

vsurpati solitum ex ere. cuius rei memoria in hunc modum conseruata sit, quia singulis annis initio renouaretur, argumento idoneo ipsos annos, exactissime numerandi.]

4054

Orodis regis Parthorũ qui Crassum obtruncauit. Pacorus filius in Romani belli reliquias, magnas res in Syria gessit, donec eo absente, exercitus Parthorum illic relictus, Cassio Crassi successore cum vniuersis ducibus trucidatus est. *Iustin. lib. 42.*

Post Cassium, Sextum Cæsarem Iulius Cęsar Syriæ præfecit, cui se insinuans Herodes princeps militiæ ipsius factus est.

Regresso Romam Antonio, contra Sextum Pompeium Pacorus Orodis filius, Asiam & Syriam vastat. Quo anno Cicero interfectus est. Iudæam inuadit, Phaselum & Hyrcanum cepit, Antigonum in regnum reducit, tandem à Venditio Syriæ pręside cum toto exercitu occiditur.

10

715 Ios. Ant. lib. 17. ca. 10.

k Herodes Ascalonita an. 37.

4054

k Herodes ab Antonio Triúviro Tetrarcha Iudeæ cõstituitur, anno sequenti, quo Cicero interfectus est, & Brutus Philippis victus.

4091.

Paulò pòst Parthis in Iudæam reducentibus Antigonum Hyrcani regis nepotem, in Aegyptum ad Cleopatram fugit. Deinde Romam pergens, ab Augusto & Antonio rex Iudæę creatur, ab his adiutus, Hierosolymam expugnauit, quatto anno postquã Rex fuisset declaratus, id est, anno. 33. ante ortum Domini.

752 *Antigono duobus primis annis Hierosolymã tenente.*

Hunc primum Iudæi alienigenam regem habuerunt, ne quid secundum vaticinia prophetarum, suis iam principibus excussi, vltra Christum expectarent.

Discipulorum Hillelis, Iohanam Ben Zacchai minimus fuit eruditione, quem tamen vniuersum Cabbalæ & Scripturarum corpus, cunctas etiam Philosophiæ partes exactissimè tenuisse, ac scholæ Scribarum & Pharisæorum magna cum laude præfuisse asseuerant.

Pontificibus Aristobulo. Anaele, Iesu, Simone, Matthia, Iosepho, Iozar, Eleazare, sub quo mortuus.

Ionathan ben Vziel maximus, qui Syriace totum vetus testamentum reddidit, & Christi mysteria reuelauit, quamuis eius duntaxat in prophetas translatio hodie extet. Nam Pentateuchum interpretem habet Onkelos. Hagiographa partim R. Akiba, partim R. Ioseph cæcum.

[Cæcus iste fuit apud Iudæos pro miraculo: sicuti Appius cæcus apud Romanos.]

Obiit an. 28. ante Christi natiuitatem. Paraphrastes quidem Chaldaicus appellatur, at eius interpretatio non se extra verba diffundit, nisi vbi oratio est presstior, & aliquid de Christo siue Messia est explicandum. Eius meminit Iustinus Martyr quæstio. 63. ad Orthod. sub translationis Syriacæ nomine.

Cleopatra Ægypti regina.

In monte Sion septem erant collegia, in quibus diuinæ literæ præcipuè legebantur. *Optat. lib. 3.*

Varo Syriæ præside.

Aristobulus nepos Hyrcani ex filia ab Herode, impulsu vxoris põtifex creatur, paulò pòst, eius dolo in Iordane submergitur. *Iosep.* ab eodẽ Hyrcanus octogenarius è Parthia, quo captiuus fuerat abductus, reuocatur, & paulò post occiditur.

Augusto Cæsare.

Ab Augusto vbi victus fuisset Antonius ad Actium, regnum Herodi quamuis sequuto partes hostiles auctum est.

Herodes ludos Scenicos & gladiatorum laniænas Hierosolymis instituit. Sanedrin. i. ordinarios Iudices de domo Dauid, quem senatum nominabãt septuaginta duorum Seniorum, an. 30. regni occidit, & alios ex proselytis legisperitos substituit. *Philo & Talmud.*

Populum auare impotentérque tractauit.

752 4091

Ab Augusto confirmatus Theatrum & Amphitheatrum extruxit, eaque Augusti trophęis ac titulis exornauit, & in honorem eius Agonem quinquennalem celebrauit. Vrbes nouas condidit, alias veteres communiuit.

Aquilam auream insigne Romani Imperij in honorem Augusti ad templi superliminare erexit.

Anni mundi. 4054

Anni Christi.

Eam templi profanationem nõ ferentes. 40. Scholasticos nobiles cum ipsorum præceptoribus Iuda & Matthia viuos crudelissimè cremauit.

Pontificiam dignitatem, quæ secundum generis propinquitatem & auitam successionem in perpetuum deferri solebat, noua quadam ratione mandauit. Neque enim põtificebat, noua quadam ratione mandauit. Neque enim põtificebat in perpetuum, aut in multos annos, sed in annum, aut certè ad breue tempus commisit, neque pontificiis familiis, sed sæpè abiectis quibusdam, & alienis hominibus detulit. Quẽ morem deinde filius eius Archelaus, & post Archelaum Romani tenuerunt.

Primum autem pontificem creauit Ananelem Leuitam ignobilem de Babylonia accersitum, cum non esset de sacerdotali genere anno vrbis. 717. qui propriè fuit eius regni primus, quo captis Hierosolymis, C. Sosio Syriæ proconsule adiuuante, Antigonum in potestatem adductum vita spoliauit. Etsi ab appellatione Romanorum duobus aut tribus annis ante exorti simus.

Quin etiam sacram Pontificatus vestem apud se custodiuit, neque amplius Pontificibus asseruandam permisit.

Secundus post Antiochum Epiphanis, vænale Sacerdotiũ reddidit, ante obitum viuos viuis pontificibus subrogauit. Vnum hoc illi laudi tribuitur, quod Pharisæos sapientésque coluerit, *Iosippus*. Quare neque à Pharisæis, neque ab Essenis exegit sacramentum. *Ioseph. lib. 15 cap 13.*

Hyrcanum Regem & Socerum falsis criminationibus oppressum, à quo olim fuerat è capitis supplicio liberatus reclamante supremo. 71. virũm Senatu, securi percutit. Mariammem vxorem, Alexandram Socrum, Alexandrum & Aristobulum è Matiamma filios calumniis obrutos necat. Ita tota Machabæorum posteritas propter hæresim Ioannis Hyrcani & filiorum eius, etiam in insontes omnes posteros redundauit. *Iosippon & liber de rebus Regum Israel 2. templi.*

Regni trigesimo Synedrium siue concilium Iudæorum è 71. senioribus de domo Dauid constans, exilla familia remouit. *Philo de temporibus.* Senioribus illis omnibus, vno excepto, peremptis. *Talmud.*

In tanta impietate haberi voluit pius. Quare regni decimo octauo templum Domini à fundamentis instaurauit, ac magnificentius reddidit.

Extra Salomonis vestibulum nouam contra veterem archetypum ex Ezechiëlis forma accessionem adiunxit, omnium generum politis stratam lapidibus, marmoreis etiam columnis, spatiosisque porticibus, necnon biforibus portis & excelsis pinnis, vsq; adeo sumptuosam, vt totius orbis miraculum videretur. Cuius ambitus versus singula Occidentis, Meridiei, Septentrionis latera complectebatur in longitudinem centum quinquaginta cubitos, in latitudinem. 100. cubit. Ab Oriente autem. 720. cubitis ad torrentem vsque Cedron extendebatur. Hæc autem accessio dicta est atrium siue aula Gentium. Nam eo ingredi licebat incircumcisis. *Iosip. R. Abraham &c.*

HIRODIS magni filij.

Templo veteri integro manente & incluso, defossis, quæ superfuerant de tẽplo Salomonis, fundamentis, noua excitauit, & ad illius magnitudinem & dignitatem exterius erexit, gemmatis spatiis inclusit, immensoque ædificandi sumptu per annos octo, anno ante Christi ortũ decimo vix absoluit *Egesi. lib. 1. Iose lib. Ant. 15 cap. 14.* Sacerdotes deinde anno vno & mensibus quinque interiorem cultum addiderunt. *Chron. Hebr.*

4091

Maria Virgo concipitur, ex Anna & Ioachim secundum promissionem

Summa 170.
Hinc Christus an. 30.

ARISTOBVLVS.
Cuius filij tres, Herodes rex Chalchidis.
Herodes Agrippa Iosephi. 19 ca. Vt post Philippum Tetrarcha a C. Caligula factus, deinde rex totius Iudeæ à Claudio creatus, quem corroserunt vermes Claudio Imp. Act. 12. Iacobum maiorem interfecit post Christum crucifixum an. 16. Iste filius erat Agrippa iunior, qui tempore captiuitatis rex Iudæorum dicebatur Act 24 & 25. filia autem Beronice, de qua in Actis similiter.
Herodias vxor Philippi, concubina Antipæ. Mar. 6.

ANTIPAS,
qui & Herodes Tetrarcha Galileæ Luc. 3. Baptistam interfecit, & Christum cõprehẽsum ioculatores tractauit anno regni sui vicesimo. Vulpes à Christo dictus, Luc. 13. Vnà cum Herodiade Lugdunum exulatum missus à Caligula anno. 10 post interfectum Ioan Baptistam. Cui

Anni Christi.

succeßit Herodes Agrippa, anno 2. eiuſdem C. Caligula quem Iacobum ſecuri percuſſiſſe diximus.

ARCHELAVS, qui regnauit in Iudæa. Matth. 3. annis decem. Hoc in exilium Viennam ablegato, Iudæa in formã prouinciæ redacta eſt, & adiuncta Syriæ, eo miſſu prætoribus, vt Coponio: vt Pilato, &c.

PHILIPPVS Tetrarcha Ituræ & Trachonitidis, Lucæ 3.

Lyſaniam aliqui addũt è Luc. 3. Abylinæ tetrarcham.

Qui omnes cum tota poſteritate intra centum annos conſumpti ſunt.

HERODE REGE.

Anni mundi.

4054.

promiſſionem per Angelum vtrique factam. *Epiph. hæreſ. 78. contra Antidicomarianos. & hær. 79. contra Collyridianos.* Intra templi ſepta cum aliis virginibus educanda relinquitur, vbi Deo dicat & conſecrat ſuam virginitatem. *Nyſſenus de Chriſti natiuitate, Hierony. tom. 4. de ortu Virginis.*

Pater eius Eli etiam dicebatur, vt Luc. 3. per apocopem à captiuitatis Baby. tempore vſurpatam (Elias in Tiſbi) Nam obſeruandum eos, qui Ioachim vocabantur, indifferenter quoque Eliachim fuiſſe, ob ſignificationis ταυτότητα appellatos. Exemplũ prębet rex Ioachim, qui & Eliachim 4. *Reg.* 23. Et ſacerdos libri Iudith, qui *cap.* 4. Eliachim, cap. autem 15. Ioachim. Atque hæc quidem ad illuſtrandam Virginis genealogiam, & ab illa Ioſephi *Mat.* 1. diſtinguendam. In qua Iacob eſt verus Ioſephi viri Mariæ pater, cum in illa Lucæ Ioſeph dicatur fuiſſe Eli, *ſupple*, filius gener.

Iſtius ſcilicet Herodis 33. anno natus eſt Chriſtus, nempe poſt Hirtium & Panſam extremos Cõſules, an. 42. id eſt, Auguſti Cæſaris, qui iam templum Iani clauſerat, & orbem pacarat, quadrageſimo primo. *Irenæus lib. 3. cap. 25.*

Maria anno ætatis decimo quarto Filium Dei concipit, Martij die. 25. *Auguſt. lib. 4. de Trinit. cap. 5.* Decimo autem quinto 25. die menſis Decembris parit, vt in medio lapidicinæ foueæ oſtenditur. i. octauo Calendas Ianuarias, *Oroſ. lib. 7. cap. 7. Aug. lib. contra Iudæos, Paganos & Aria. cap. 5. Niceph. lib. 1. cap. 12. Chryſoſt. in 1. cap. Luc. & hom. de natali Domini. & reliqui Eccleſiaſtici.* Paradoxum eſt ergo, quod Matth. Beroaldus docere conatur, Non in ſolſtitium hybernum, ſed autumnale æquinoctium, id eſt, medium Septembris, natale Domini eſſe conferendum, lib. 4. Chron. cap. 2. quod inde Ægyptiæ & Græcè Eccleſiæ ſuos annos, & Latinæ ſuas Indictiones auſpicentur. Hæc enim ratio nihil ad iſtud pertinet. Nam illæ propterea non deſinunt Domini natale nobiſcum celebrare 8. Calend. Ianuarij, vt ex ipſarum faſtis & Calendariis, quæ nuper edidimus, apparet.

Eſt æquè Paradoxum aut etiam magis, quod aliqui affirmant Chriſtum natum, Circunciſum, Baptizatum, vt Paſſum, Paſchæ tempore, non menſe Decembri, quòd Iſaac menſe Niſan ſit natus, vt figuræ conſonet veritas. Nam falſum eſt Iſaac menſe fuiſſe natum, aut ſaltem indemonſtrabile.

Deinde vt hoc demonſtretur veritas & figura non ſibi per omnia perpetuo reſpondent, iuxta illud, Similia claudicant vno pede. Denique conſtans eſt hæc Eccleſiarum hiſtoria & traditio.

Quod addunt Clementem Alexandrinum lib. 1. Stromatũ notare *quoſdam dixiſſe Chriſtum natum. 24. aut. 25. Pharmuthi.* Pharmuthi autem apud Ægyptios eſſe noſtrum Aprilem, interiicere debuerunt, *Hæreticos Baſilidis ſectatores.* Nam illud eſt quod Clemens notat, Baſilidianorum videlicet aliquos inter noua ſua figmenta, iſtud poſuiſſe contra receptam Piorum & aliorum ſententiam.

Deinceps Maria virgo Dei genitrix, annos ferè 33. peragit cum filio, Domino & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto, & poſt eius crucem in domo Ioannis, alios implet vndecim, vt cuncti ætatis eius anni ſint quinquaginta nouem. *Niceph. lib. 2. cap. 3. ex Euodio Apoſtolorum ſucceſſore.* Aut 62. ex Euſebij & Saracænorum Chronicis, quaſi Domino annis quindecim ſuperſtes extiterit. Circa annum (inquit) Domini nati, 48. Maria Virgo ad Ieſum Filium ſuum in cœlum aſſumitur, vt quidam ſibi fuiſſe reuelatum ſcribunt.

4091. Obdormîſſe eam quidem veteres tradiderunt, ſed iidem, vt Athanaſius in Euang. de Deipara, in ſepulchro mox reſurrexiſſe, ſicque corpore ſimul & anima in cœlum ſupra Angelorum ordines aſſumptam addiderunt. *Michael Syngelus auctor*

Græcum. *Anni mundi.*

Sepulchrum eius ostenditur in Oliueti montis pede editiore loco, quàm sit vallis Iosaphat, vna cum Ecclesia circum sepulchrum structa subterranea. *Brocardus an.* 1283. 4091.

Ad eius dormitionē Apostoli & Discipuli rapti conuenerunt. *Diony. de diuinis nominibus. cap.* 3. Quindecim annis post Christum passum id factum creditur, qui fuit annus sextus Claudij Cæsaris.

Herodis 35 Magi adoraturi Christum è Persida, quæ est in Oriente terræ Israel, venere. *Epiph hæres.* 51. duobus post horrendo morbo interit. *Ioseph.* Ætatis anno. 71. *lib de regibus Israel, 2. templi.* Sepelitur Herodij, quæ vrbs Hierosolymis aberat iter duum dierum & semis. *Ibid.*

Probabilius illud Ammonij Alexandrini, Magi tertio decimo die (nati Christi) Hierosolymam, noua quadam stella duce venientes, regem Iudæorum prædicant natum. *In Harmonia.* Vnde & Ecclesia eo die Epiphania celebrat. Vt videlicet è Persida venerint vel alio potius Orientis loco, de quo mox, anno regni istius trigesimo tertio, quatuor ante eius interitum.

Stella apparuit Regibus. *Verba D. Cypriani statim initio sermonis de Baptismo.* Nam Magos fuisse Reges & toparchas vetus est Ecclesiæ traditio. Tertul. lib. contra Iudæos, & 3. in Marcionem, Hieron. in Psal. 71. August. lib. 3. de mirabilibus Script. cap. 4. & ad fratres in Eremo serm. 43. Hilarius lib. 4. de Trin. Idacius Clarius ad Varimundum Arianum Vt Græcos taceam Athanasius, quæstione 2. Variarum quæstionum ad Antiochum principem, quas Reuchlinus vertit, alias ab iis quæ in eius tomis vulgo extant. Festum Epiphaniæ diem (inquit) trium regum appellamus. Cantacuzenus Apologia prima, &c.

Nec verò solùm reges fuerunt, verum etiam fundamenta posuerunt amplissimi illius regni christiani in India (inde enim venerant ex eius prouincia, quæ Tarsis appellabatur & hodie Tarsestan, *Hayto.*) quod qui tenuit per mille ducētos annos Presbyter Ioannes vocabatur, vtraque videlicet authoritate Ecclesiastica & sæculari pollens, donec sub annum 1200. armis Tartarorū succumberet, indéque Magni Cham imperium Mathometicum exoriretur. *Marcus Venetus in sua peregrinat.* Preto Ioannis titulo, ad magnum illum Abyssinorum siue Æthiopum imperatorem Christianum translato. *Osorius in rebus Emmanuelis R. Lusitaniæ.*

[Quicquid dicant omnes de Pretojoannis titulo, Ita se habet. Pretian dicitur lingua æthiopica, quod hebræi sua dicunt *Menatseal*, Præcentorem appellamus. Inde est ergo, cùm cultus diuinus etiam in Ecclesia Romana constet officio chori, vt summus æthiopum Pontifex dicatur Pretian, quia est archiphonascus officiorum. Interea est etiam Rex temporalis ex Gentis consuetudine]

Nec necesse est, vt magni Reges fuerint, cùm Deus sæpius eligat infirmiora mundi, vt fortiora quæque pudore afficiat. Reges autem appellabantur omnes more Orientis, qui sceptro & diademate ex dignitate vti poterant, siue suæ essent spontis, siue alterius iuri subessent: & sic à ducibus distinguebantur, vt Kimhi sæpe notat. Quod hodie Tartari, Persæ, Æthiopes, & reliqui Orientales obseruant. Neque enim tam anxij sunt & solliciti in distinguendo Rege & principe. Sic Catharina Alexandrina Costi regis, id est, principis erat filia. Sic in Euangelio cuiusdam Reguli filium sanat Dominus. Sic in veteri Testamento. 30. Reges terræ Chanaam, quæ alioqui est perexigua, nec iustum regnum conficit, vna acie peremit Iosuë. Atque hęc contra Caluini Christo visitationem principum inuidentis nequitiam. 4091.

Quatuordecim

HERODIS SÆCVLO.

Anni Christi. 3.

Anni mundi. 4901.

Quatuordecim innocentium milibus in Bethlehem ab Herode interfectis. (*in Liturgia Æthiopum & Calendario Græcorum.*) Virgo fugit in Ægyptum, in locum, vbi hodie hortus balsamo nobilis, & templum & crypta, in qua latuit ad Mẽphim siue Caïrum. *Iosius.* Aiunt interea sanctam Elizabet cum Ioanne Baptista fugientem trans Iordanem in spelunca montis latuisse.

Penes Herodis familiam regnum Iudææ fuit an. 103. *R. Iosé.* Intra illud tempus, omnes eius filij & nepotes misere mortui. *Ioseph lib. 18. Ant. cap. 7.*

Et si autem Magi decimo tertio die post Christi ortum venerint, non tamen Herodes statim infanticidium aggressus est, cum Virgo se iuxta legem purificarit, & Christum in templo representarit die post partum quadragesimo. *Luc. 2.*

Distulit ergo in aliquot dies, vel menses, vel etiam annos duos, vt videntur significare Euangelista & Macrobius paganus, *Occidit pueros à bimatu & infrà, secundum tempus, quod exquisierat à Magis. Matth. 2.*

Primùm quia sperabat quotidie Magos ad se redituros, vt videbantur polliciti. Deinde, quoniam præsentibus Romanis principibus, vt Cyrino, & Varo, qui in Iudæa erant ad descriptionem perficiendam, tantum scelus minimè audebat aggredi, in quibus etiam fouendis & prensandis erat occupatus.

Tertio hoc maioris erat momenti, quàm vt impleri statim posset, siue quia Alexãder & Aristobulus ipsius è Mariamma filij nouas res & occasiones captabant ad capienda arma pro imperio sibi maiorum ratione debito, & à plebe delato, siue quoniam Augustum metuebat illis fauentem, & fortasse interpretaturum tantam cædem factam sui causa, vt descriptio pauciora capita complecteretur, sicque minus colligeret è Iudæa.

Vtut sit non est adortus tantum facinus ante. 40. diem. Nam tum contigit Christi præsentatio cum Matris purificatione, & Simeonis occursu, post quę euasit in Ægyptum.

Sic falsi sunt Herodiani hæretici, qui Herodem Christum lege promissum esse dicebant, & posteris eius regni Iudaici perpetuitatem pollicebantur. *Tertul. de præscript. Epiph. in Panario. Hieron. in Matth.*

Notum autem fit mentio in Baal Aruc. Herodes (inquit) rex adduxit Græcos ex deserto, educauit eos in loco culto, & fecerunt sectam, vocatique sunt de nomine ipsius מורומית Herodisiotæ. Quasi hi gente non fuerint Hebræi, sed Græci. Vt sint fortasse hi, quos Iustinus cum Tryphone vocat ἑλληνιστὰς quasi Græcanicos.

Herodes moriens reliquit regnum Archelao, & Antipæ Herodi Tetrachiam. Sed Augustus regni dimidiam partem tantum Archelao assignauit, alteram dimidiam Antipæ & Philippo attribuit.

Turrim Antoniam Agrippinam, Phaselium, Herodionem, in quo sepultus fuit, Samariam, olim iam in cineribus iacentem, Sebastæ nomine, Cæsaream Palæstinæ, quæ & turris Stratonis, Antidonis, & Antipatridam condidit: innumera etiam opera in singulis Syriæ vrbibus, quas regebat, magnificentissimè ædificauit.

Concilium Hierosoly. octauum de loco in quo Christus nasceretur. Mat. 2 & Joseph. lib. 17. cap. 3.

Theudas se prophetam prædicat, cui consentit numerus virorum circiter quadringentorum, qui & tandem occisus est. *Act. 5.* Quinquaginta annis, vt minimùm, inferiorem eum facit Iosephus, *lib. 20. Ant. cap. 2.* Sed falsus est vt in descriptionis lustro, vel duo fuerunt Theudæ. de quo pòst.

4901. Augustus templum Iani, pace terra, marique parta, tertio post vrbem conditam clausit *Dion. Sueto. in August. cap. 22.*

Prouincias imperij describit (anno nati Christi, regni au-

tem Herodis. 33.) per capita & familias, pro censu Iudæis viritim binas drachmas singulis annis indixit. Quod tributum postea illos eosdem Vespasianus vbicunque terrarum tandem degerent, in capitolium inferre iussit. *Iosephus lib. 7. de bello in Vespasiani triumpho, & Bud. de Asse lib. 5.* — Anni Mundi 4101.

Est fortasse illud didragma exactum, Mat. 7.

Qua occasione Iudas Galilæus, cætera Phatisæus, auertit populum, *Act. 5. Ios. lib. 18. Ant. cap. 1. & 8.* Nisi quòd Iosephus eum sub Archelao ponit. de quo mox.

Ab eo deinceps secta Galilæorum, quę & Zelotarum, & Sicariorum, Romanos semotim repertos trucidantium. *Ioseph de bello.*

Hanc descriptionem repetiuit Augustus Archelao exacto post an. 14. *Ioseph. lib. 18 Ant. cap. 1.* Nam vel falsus est Iosephus, annis 14. dum Cyrini descriptionem non sub Herode, sed sub Archelao locat, vel præterita prima descriptione Secundam duntaxat memorauit, quòd in ea tributum exigi cœperit.

Anno vrbis. 752. cunctis gentibus ad pacem compositis (Nam etiam Parthi, Indi, Scythæ, Armenij legatos de pace miserant) Iani portas tertio ipse clausit, quas æuo per. 12. ferè annos, quietissimo semper obseratas, otio etiam ipsa rubigo signauit, nec prius vnquam nisi extrema senectute ipsius, Athenienśium seditione, & Dacorum commotione patuerunt. Eóque anno (id est, 752. vrbis) natus est Christus pacis auctor, &c. *Oros. lib. 6. cap. Vlt. è Sueton. & Tacito.*

Nicolaus Damascenus historiam Phœnicum scribit. In Herodis gratiam precio veluti conductus sacra historiæ multis mendaciis temerauit.

I PATRIS testamento regnum Iudææ consequitur. Herodes autem Antipas annis 34. Tetrarchiam Galilææ, Philippus Gaulonitidem, Trachonitidem, Bathaneam, & Paniada, (quam Cæsaræam Philippi appellauit,) Tertarchiæ etiam iure, quibus Ituræam Augustus postea adiecit. Lysanias Abylinam (Luc 3.) sub Libano.

Nam Lysanias quoque Herodis filius rectiùs è libro 20. Antiq. Iosephi c. 9 quàm Ptolomæi Mennæi, qui obtinebat principatum Calcidis, sub Libano apud eundem lib. 18. Ant. cap. 8. & lib. 1. Belli. cap. 11. & 15. Nam iste Ptolomæus viuebat ante Herodis Magni regnum.

Archelaus rex Eleazarum pontificem fecit, atque ei, deinde succesśores more à patre instituto Sacerdotium dedit.

Sub Christi quatuordecimum, nempe regni sui decimo, Romæ accusatus fuit, apud Augustum tyrannidis & crudelitatis, quòd tria millia Iudæorum, qui in templum confugerant, in Paschate trucidasset, summúmque sacerdotium traderet & eriperet quibus vellet. Quare tractus Viennam Galliæ, bonis publicatis, causam dedit, vt regnum Iudææ desineret, ac prouinciæ Syriæ adiungeretur, ex eo factis partim præfecturis, partim toparchiis. *Ioseph. lib. 17. Ant. cap. vlt. & lib. 18. cap. 1.*

Sic Augustus Iudæam iterum prouinciam facit, & Iutisdictioni Syriæ attribuit, procuratore C. Coponio ei ad ius dicendum imposito.

Pontificatum verò Iudæis, sed ad tempus, permittit.

Duobus pòst annis moritur, cùm ferè imperasset annis 56. vel iuxta Ios. 18. Ant. cap. 3. 57. mensés 6. dies 2.

Anna filia Phanuel Prophetissa, & Simeon egressi an. 100. reliquiæ erant sanctarum, qui Machabæorum tempora attigerent.

Zacharias Baptistæ parens, sacerdos & propheta. — 4101.

Ioannes Christi Baptista & præcursor, qui R. Iohanan sacerdos magnus appellatur *In Chronolog. Hebr. de rebus regum*

II.

I ARCHELAVS, an. 10.

Pontificibus Eleazaro, Jesu filio See.

Præside siue proconsule Syriæ Cyrino, vel Quirino.

Anni Christi. | | Anni mundi. | *Israel. 2. templi.*

13. | | | Iohanan filius Zacchæi Hillelis discipulus, qui 120. annos vixit, & excidio Romano interfuit. *Cozri.*

| | 4101. | Christus puer, cum ageret annum duodecimum, cum Ioseph & Virgine è Galilæa Hierosolymam ad festum Paschatis progressus, in templo cum sapientibus de lege Dei subtiliter disputat, *Luc. 2.*

Neque posthac vsque ad annum trigesimum vlla illius mentio in Euangeliis celebratur.

Archelaüs scelerum conuictus, Viennam in exilium relegatur, ipsius tetrarchia in prouinciam redacta, & fratribus in suis Tetrarchiis manentibus, quorum Philippus Cæsareã, Herodes Tyberiadem iuxta fontes Iordanis, vt gratiam Cæsaris inirent, ædificant.

Philippus Tetrarcha Paneadem auxit, & Cæsaream Philippi appellauit, ad radices Libani montis, vbi Iordanis fluuius exoritur.

Prætores Romani Iudææ Præsides post Archelaüm.

1.

13. *Ios. Ant. lib. 18. cap. 3.* a COPONIVS, an. 1. | 4101. | a PROCVRATOR primus Iudææ ab Augusto missus.

Eo anno rediens Cyrinus præfectus Syriæ, cum Coponio duce totius equestris ordinis & rectore Iudææ repetit descriptionem, & censum didragmatis exigit, vt solebat in Syria, cui Palestina iam annexa erat. *Ioseph. Antiq. libr. 18. cap. 1.*

Iesu pontifice.

Augusto Cæsare.

Nempe Augustus iterum misit per prouincias, qui ædium ciuitatúmque numerum describerent, anno sui imperij penultimo. *Dion. lib. 56.*

Hinc Iudas Galilæus, cætera Pharisæus, arripuit occasionem persuadendi Iudæis, ne se recenseri paterẽtur, tuendam esse libertatem, neque cuiquam mortalium esse concedendum, vt se principem aut dominum appellaret. Hoc enim soli Deo tribuendum. *Act. 5. Ioseph. lib. 18. An. c. 5. & 7. de bello cap. 28.* Conditor Sicariorum & Zelotarum, qui gladio & sica tuebantur hanc sententiam, & repugnantes mactabant. *libr. 7. de bello cap. 30.* Nec vllis suppliciis reuocabantur ab ea opinione. *Ibid. cap. 37.* adeò vt & pueri illa sententia imbuti, pertinaci tormentorum patientia spectatores percellerent. *Ibid.*

2.

14. Ibid. b M. AMBIVIVS, an. 1. | 4102.

Eodem pontifice.

Augusto Cæsare.

Sed iam docuimus hunc esse in Herodis Magni lustra conferendum.

[Hinc colligere licet non pœnam sed causam facere martyrem. vt ait D. Augustinus ad Crescon. 2. Alioqui circuncelliones essent pro martyribus habendi, contra ius & pietatem ipsam.]

3.

Ibid. c ANNIVS RVFFVS, 15. an. 1. | 4103.

Eodem Iesu pontifice.

Aug. Cæs. qui eo anno mortuus est.

Philistion mimographus.

M. Portius Cato duplicis quartanæ tædio semetipsum interemit.

b ET hic in procuratorem Iudææ ab Augusto, mittitur, sic & sequens.

Iudas alius à superiore filius Ezechiæ Sicariorum dux, denique pastor quidã Athrongos auertit populum post se docens tuendam libertatem. *Ios. lib. 20. cap. 2. & 6.*

c AVGVSTVS an. 56. imperij mense. 6. completo an. 15. Christi moritur.

4.

15. Ibid. 26. d VALERIVS GRATVS à Cæsare Tyberio missus, an. 11. | 4114.

Tyberium generum testamento instituit, qui sequenti anno qui fuit Christi decimus sextus, M. Valerium Gratum procuratorem Iudææ dedit.

d Hoc sæculo cùm pontificatus non esset perpetuus, sed annuus, atque arbitrio Cæsaris & prætorum deferretur, Exe-

dra constructa fuit in templo, in quam sese recipiebant summi pontifices, postquam suo pontificatu fuissent defuncti. *In tract. Ioma cap.* 1.

Gratus palam vendebat sacerdotij primatum, discedens Caïpham pontificem constituit an. Christi. 26.

Quadraginta annis ante bellum Iudaïcum, Sanedrin i. 70. iudices de consistorio Gazith, id est pascuo herboso (locus erat Hierosolymis, vbi capitales causæ disceptabantur) à Romanis sublati sunt, vniuersa Iudæorum potestate ad Romanos prætores translata. *In Aboda Zara, id est, perditione extranea cap.* 1.

Mathematici Magique ex Italia lege pelluntur. *Tacit.*

Thia insula enascitur, *Plin. lib.* 2 *cap.* 87.

Cappadocia in prouincia redigitur.

Cum Germanis bellum multorum annorum, de quo Tacitus: de iis Germanicus triumphat.

Germanicus Zenonem Armeniis regem dat. Cum Artabano & Parthis fœdus pangit.

Decius Tactarinam Numidarum regem ad Pagidam vincit. *Tacitus.* P. Dolobella post. 4. annos occidit, *Idem.*

Histriones Italia pelluntur. *Oros. lib.* 7. *cap.* 4.

Anni mundi. 4114.

Anni Christi. 26.

Pontificibus Anna, Ismaële, Eleazaro Annæ filio, Simeone Camithi filio.

e PROCVRATOR Iudææ à Tyberio missus, anno Christi 26.

e PONTIVS PILATVS, an. 10.

Eius tertio, id est, decimo quinto Tyberij, quem iniisse dicitur, 14. Calend. Septembris Silano & Nerua Coss. cum annum Christus ageret 29. Ioannes Baptista pœnitentiam prædicare, & ad Iordanem profectus baptizare cœpit. *Luc.* 3.

Qui anno sexto Christum crucifixit. Pontificibus Anna & Caipha. Tyberio Cæsare.

Sequenti verò Christus, cùm iam inciperet trigesimum, id est, cum vigesimum nonum & tredecim dies trigesimi transegisset. 8. Idus Ianuarias, venit ad Iordanem, & à Ioanne Baptizatus est. *Ibid.* Nempe mensibus quatuor & diebus nouemdecim post Ioannis manifestationem.

Inde (id est, post Baptismum) plenus Spiritu Sancto regressus est à Iordane, & actus est à Spiritu in desertum diebus. 40. *Matth.* 4. *Luc.* 4. *Marc.* 1. Vbi obseruandum Quadragesimam eodem tempore fuisse à Christo peractam, quo Christi Ecclesia eius æmulatione obseruat, nempe paulò ante vernum tempus.

Reliquum anni transegit magis in exhibenda sui notitia quàm prædicando Euangelio.

Ita vix ingressus trigesimum primum prædicare cœpit anno. 16. Tyberij Cęsaris Pilati quinto in biennium integrum & aliquot menses. Nam dicitur passus. 25. die Martij, quinto verò Maij ascendisse in Cœlum, & decimo quinto effudisse Spiritum Sanctum, anno 18. eiusdem Tyber. *Augustin. lib.* 4. *de Trinit. cap.* 5 Antea velut otiosus vixit communi vita, declarans se verum esse hominem, aliis prorsus similem. *Theodo. lib.* 2. *Polymorphi e dogmatica orat. Chrysost.* Fabrilia opera dum esset in humanis, vt aratra, vt iuga faciebat, ex his & iustitiæ signa docens & vitam negotiosam (Illic enim lego ἐνεργὴν non ἀεργὴν otiosam) *Iustin. Martyr in Trypho.* Hinc Nazaræni Christum τέκτονα fabrum appellant. Marc. 6. fortasse, quia artē fabrilem exercebat. *Lyranus.* Vt vitam operariā & actuosam commendaret, otium vero taxaret.

Anno ergo trigesimo ineunte, nihil concionatus, sed tantùm baptizatus est, ieiunauit, sacrorum locorum & conuentuum frequentationi incubuit, testimoniis multis Ioannis illustratus est, sui notitiam exhibuit, & societatem primis discipulis, vt Andreæ, Petro, Philippo, Nathanaeli. Sic enim illum annum transegit, Mat. 3. & 4. Marc. 1. Luc. 3. Ioan. 1.

4124.

Inde 31 ineunte 8. Idus Ianuarias ad nuptias Canam Galilææ adiit. Inde Hierosolymam ad Pascha, vbi flagris è tem-

plo

PILATI PRÆFECTVRA.

Anni Christi 36.

PILATI PRÆFECTVRA.

Anni mundi. 4114.

plo profanos dissecit. Deinde in Iudæa moratus baptizauit per discipulos, Ioanne nondum misso in carcerem. Nam adhuc ille baptizabat in Enon iuxta Salim. *Ioan.* 3. & 4. E qua digressus per Samariam transit, Samaritana conuersa in Galilæam reuersus filium reguli sanat, & sic secundum signum in Galilæa fecit. *Ioan.* 4. Imminente autem Pentecoste redit Hierosolymam vsque ad Tabernaculorũ festũ c. 7. Et cætera perficit partim in Iudæa, partim in Galilęa vsque ad cap. 11. Nam & interfuit mẽse Nouembri Encęniis Machabæorũ *Ioan* 10.

[Cùm festum Encæniorũ celebrauit D. Christus, ostendit omnes ad Ecclesiæ statuta, etsi nõ exprimatur lege obligari.]

Anno post hac 32. inchoante ibidem Paschatis (secundi) tempus traducit. Et quia seniores populi sæpe consilium de illius nece habuissent, Hierosolyma ferè abstinet, & per Galilæam & trans Iordanem concionatur. Deinde relicta ciuitate Nazareth, cùm audisset Ioannem carceri traditum, habitauit in Capharnahum in finibus Zabulon & Nephtalim. Sic ferè annum illum transigens. Atque hîc incipiunt Euangelistæ tres Matthæus c. 4. Marcus 1. Lucas 4. Nam non nisi propriè res Christi vnius anni describunt.

Anno denique 33. & vltimo ætatis ineunte licet Principum animos haberet cognitos, Hierosolymam ad Pascha (tertiũ) ex instituto contendit, atque honorificè à plebe obuiam currente receptus, ad sui persecutionem se incitarunt eò prætextu, Vnde secuta est Mors, resurrectio, Ascensio, &c. Mat. 20. ad finem vsque, Ioan. 11. & sequentibus. Quod tempus fuit mensium circiter quatuor.

Communis tamen sententia veteris Ecclesiæ est potior, Christum à baptismo ad crucem prædicasse tres annos & semis. consule *Euseb. lib. 1. hist. ca. 10. & lib. 8. de Præpar. cap. 2. Nicep. lib. 1. ca. 29. Orig. lib. 2. in Iob. Bedam lib. de natura rerum cap.* 47. Nempe vt trigesimus ætatis ipsius annus primus sit ministerij ipsius: Trigesimus primus sit secundus, trigesimus secundus dicatur tertius: deinde sequantur aliquot menses ad perficiendum dimidium annum dimidiæ vltimæ hebdomadis Danielis. Vtvt sit, constat ipsum orsum esse manifestationem sui Tiberij. 15. anno. *Luc.* 3 decimo autem octauo pro nobis mortuum. Nempe quoniam D. Ioannes ita tempora prædicationis ipsius distinxerit, vt videatur per tria paschata, & paulò diutius prædicasse, à baptismo scilicet ad crucem. *Ioan.* 2. 5. 6. 13. *Orig lib. 2. in Iob.*

Primum enim Pascha, Ioan. 2. quando primum eiecit profanos è templo, id est, Pascha anni trigesimi primi Christi.

Secundum Ioãnis sexto, quando multiplicationis Panum & Piscium miraculum edidit, indéque Euchatistiam promisit, id est Pascha anni trigesimi secundi.

Tertium & vltimum Ioannis 11. 12. 13. & deinceps, quando post suscitatum Lazarum quæsitus est ad necem. Id est, Pascha anni trigesimi tertij.

Cuius Paschatis duntaxat mentio à tribus prioribus Euangelistis celebrata est, vt qui vnici ferè anni, in quo passus est, post carcerem Baptistæ, historiam texant, cum Ioannes Euang. prætermisso magna ex parte anno illo, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis, antequam Baptista in carcerem clauderetur, gesta narrarit. *Hieron. in Catalogo.*

Summa quæstionis in eo hæret, Christúsne primo illo anno, qui erat decimus quintus Tyberij & trigesimus ipsius prędicauerit, an potius Baptismo contentus, ieiunio, testimonijs Ioannis, studio pietatis, & manifestatione sui, à concionandi munere abstinuerit, seque ad illud duntaxat sequenti anno subeundum præparauerit. Constant enim cætera.

Quare temeraria est, nouationisque plena Gerardi Mer-

catoris assertio Christum quatuor annos prædicasse & mensis aliquot, per quinque Paschata. Nam aduersatur contextui & filo Euangeliorum tria Paschata duntaxat memorantium. Primum, vt docui, Ioan. 2. secundum 6. Tertium & vltimum 11. & sequentibus capitibus. Deinde constantes Ecclesiæ & patrum traditiones atque historias labefactat. Sed & vanissima ratione fulcitur, quod videlicet Marcellinus notet Valentinianum Imp. inchoasse imperium postridie diei intercalaris. Vnde (inquit) constat initium eius, nec sursum nec deorsum moueri posse, prima intercalatione in anno quarti consulatus Cæsaris fixa. Nam sic eluditur. Primum Marcellinus in sua illa temporis designatione errare potuit. Secundò, est incertum, an illa intercalatio illo quarto anno Cæsaris fixa sit, & non potius tertio, vt communis fert sententia. Tertiò, illa intercalatio Cæsariana correcta est ab Augusto apud Macrob. Satur lib. 1 cap 14. & fortasse etiam ab aliis siue Imperatoribus, siue pontificibus, siue mathematicis, præsertim Alexandrinis, quibus cura ista solebat demandari, vt constat ex historiis Ecclesiasticis. Quartò, vt annus addi debeat communi calculo, à Iulio Cæsare ad Valentinianum, quemadmodum iste contendit, cur obsecro, Christi vitæ potius ille additur, quàm vel Iulij vel Augusti, vel alterius. An quia veriores & certiores sunt profanæ historiæ quàm Ecclesiasticæ?

Ignorantia consulatus, quo natus est Dominus, vel quo passus, nonnullos coëgit errare, vt putarint 46. annorum ætate passum esse Dominum. *Aug. lib. 2. de doctr. Christ perstringens Tertullianum, Irenæum,* & qui postea vixit *Cassiodorum.*

Patitur autem Christus anno vrbis. 784. Olymp. 202. desinente, mundi 4121. mense Nisan, die Veneris, festo ipso Paschæ, Luna Soli opposita, siue decima quinta Luna, id est die decimo quinto Martij, si modo Nisam Martio exactè respondebat.

Alioquin quia mensis est lunaris ferè cadens in Martium, & Aprilem, communis sententia est passum. 25. Martij. Siquidem vt mensis apud veteres constanter sit definitus, at non satis mortis ille dies. Nam Theophilus Cæsariensis epistola aduersus Quartodecumanos, Apostolorum vicinus eum cõtigisse scribit. 11. Calend. Aprilis. i. 22. Martij. Epiph. 14. Cal. Apr. i. decimo nono Martij. Beda. 10. Cal. April i. Martij vigesimo tertio. Nicetas & Ecclesiæ Orientales. 10. Cal. Apr. i. 23. Martij. Lactantius 9. Cal. Apr. siue. 24. Martij. Tert. lib. 1. contr Iud. Chrys. Ser de Ioan. Baptista, Aug lib 8. de Ciuit. cap. vlt. & lib. 4. de Trinit. cap. 5. Cyrillus epist. ad Synodum Carthag. 8. Cal. April. siue. 25. Martij, qui tunc in decimam quintam Lunam primi mensis Hebræorum incidebat, quam certiorem esse sententiam diximus, etsi Paulus Forosemproniensis. 3. Calend. Apr. i. 30. Martij malit, Prætereo, eos, qui vt refert Aug. Nonis Martij. i. septimo.

Sed ab ea longiùs recentiores nescio qua temeritate recedunt, mensem Martium, quo constanter veteres affirmant passum ac mortuum Dominum, in Aprilem commutantes.

Nonnulli quidem, vt Mercator in 4. Non. Apr. i. secundum diem anni quarti. 202. Olympiadis, Alij vt Lucidus Samotheus & Rogerus Daccho in 3. Non. siue 5. Aprilis eiusdem Olympiadis. Alij vt Ioan. de Monte Regio in 11. eiusdem Apr. Hique omnes, quòd alibi se non reperire dicant Plenilunium illius temporis, reuolutis cœlorũ gyris pro suo capite.

Sed his respondeo. Plenilunium quidem iuxta ipsorum calculos, non potuisse tum incidere in 25. Martij, siue per aureum numerum Fastorum Romanorum, siue per Cyclum Cæsaris. (Quanquam non est dubium, quin delirent, alioqui inter se conuenirent) at potuit per Hebræorum Calendaria, quæ istorum tabulas non sequuntur.

anni mundi. 4114. 4124.

Anni Christi 26. 36.

PILATI PRÆFECTVRA.

[De hac

PILATI PRÆFECTVRA.

Anno Christi. | Anni Mundi.

[De hac Hebræorum differentia, lege Osim aldum de Calendarijs. Abenezra de eo proprium librum etiam Hebraicè conscripsit.]

26. 4224. Præterea per Nouilunium intelligi potest Luna duobus aut tribus diebus pòst appatitura. Nam sic Hebræi nonnunquam suas notant Neomænias, vt Lunæ cursus commodiùs cum Solis motu comparetur.

Denique Fasti Romani potuerũt esse falsi. Quorsum enim sæpius correcti sunt? Eadem ratio de Tabulis istorum Astronomicis. Quorsum enim aliæ apud alios vsque adeò discrepant, vt & ipsi diuersum diem & mensem colligant?

Agnum Paschalem edit diei Iouis vespera, qua decimus quartus Nisan terminari, & decimus quintus incipere, iuxta legem debebat. Ita Romano more, pridie quam pateretur Cœnam instituit, die scilicet Iouis. Hebræo autem, ipsa nocte qua tradebatur, siue ipso die, quo passus est, nempe die Veneris, qui ab ea vespera, Iudaico ritu, inchoabat.

Agnus debuit immolari decima quarta luna, id est, verbi gratia, die Iouis inter duas vesperas, vesperam scilicet Iouis obeuntis, & vesperam Veneris ineuntis. Nam à vespera & nocte diem naturalem Hebræi incipiunt.

Comedi autem decima quinta, id est, mox post illam vespertinam immolationem, die Iouis cadente, & nocte Veneris ineunte.

Quia tamen nostri vesperam, in qua vetus Pascha mundatum & nouum institutum est, partem faciunt diei Iouis, non Veneris, sic dicendum.

Si Dominus decima tertia primi mensis cœnauit, passus est decima quarta, vt Græci sentiunt. Si verò cœnauit decima quarta, vt nos, passus est decima quinta. Cum iuxta Hebræos cœnauit & passus sit eadem die, id est, decima quinta.

Nam Græci recentiores errant perspicuè, dum diem Iouis putant fuisse decimam tertiam lunam, quadam conuiuij Paschalis anticipatione, vt non in die Paschæ, sed potius ante eum ipsum diem cœnam Christus fecerit. Impingunt enim in illud trium Euangelistarum, Mat. 26. Mar. 14. Luc 22. *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis paremus tibi Pascha?* quo loco addit Lucas, *quando* necesse erat *immolari Pascha.*

Interim quocunque die comederetur pascha, absque Azymis comedi non poterat, Exod. 12. Deut. 16. In quo etiam ipsi falluntur.

In cœnaculo autem magno, ἐστρωμένῳ, Stromatibus ornato Luc. 22. veste profana, vt hæretici putant, neque veterẽ cœnam celebrauit, neque nouam instituit, sed ritu Iudæorũ, apud quos pater familias (*Baal Habbaith*) vel qui solennitati præest perficiens ea quæ in templo ritè inchoata sunt, (Inde enim agnum, prius sactificatum à sacerdotibus, accipiebant, & in locum sacro conuiuio destinatum cum ceremoniis & ritibus certis exportabant) primò se zona præcingit ad id parata & dedicata, calceos certos induit, baculum tanquam pedum pastorale manu tenet, Exod. 12. Deinde frontem coronamento quodam circumuoluit Exod. 13. quod Moses *Totaphot* appellat Euangelista *Phylacterium* (capitis) Noster interpres appensum quid supra oculos, Recentiores Frontale, vt apud Paganos flamines quasi filamines, Iudæi hodie *Thephillath Sel Ros*, quasi oratorium capitis, quòd eo Iudæi in precibus & orationibus quotidie vtantur miro artificio. Tertio
36. 4124. Manipulum in brachio sinistro. Erit, inquit ibidem Moses quasi signum in manu tua, & quasi appensum qui ob recordationem ante oculos tuos, eo quod eduxit vos de terra Ægypti. In Euangelio Phylacterium (brachij) Iudæi hodie *Tephillat Sel Iad* (*oratorium manus.*)

Anni mundi. Anni Christi.

Quarto tunicam siue vestem quadrangulam, manicatum expertem, quę reliquis omnibus indumentis superimposit. è quatuor angulis siue extremitatibus emittit fila retorta siu fimbrias, Num. 15. vbi hoc vestis genus in precibus & solen nitatibus imperatur, Moses *Tsitsit* appellat, Iudæi hodie *Talith* quasi inuolucrum siue indusium, non admodum differé ab Ephod lineo, quo aliquando Dauid vsus est. Et *Arba Camphoth* quasi quatuor anguli siue extremitates, Vide Eliam in *Tisbi*, & librum *Arba Turim*, id est quatuor montes vel turres. tractat. *Orech Chaim* id est longitudo vitæ. cap. 11. Nam cum his sacris ornamentis celebrabatur non tantum cœna Paschalis, sed & Aphicomim siue מיפ. i. cœnula Hebræorum quã idem pater familias vel conuiuij princeps tenebatur perficere cum precationibus, benedictionibus & ceremoniis expressis à Fagio, Deut. 8. & Cassandro in Liturgicis cap 1. Eos enim ritus Christum in sua cœna, præsertim vt à D. Luca describitur, obseruasse docent, vel potius illam cœnulam in suam commutasse iisdem penè ritibus & forma. 1114.

Lingua Hebræa, non vulgari Syriaca consecrasse, suamque cœnam celebrasse videtur, quia Syriacã nondum sibi suisque mysteriis consecrauerat. Item quoniam tota actio Paschalis solennitatis, lingua purè sancta peragebatur, (quam habes apud Fagium, Deut. 8.) vt & reliqua Iudæorum sacra.

Linguam deinde Hebraicam, id est, Chaldaicam siue Syriacam, qua tum Hebræi loquebantur, Græcam & Latinam Crucis titulo dedicauit, *Hiero. in Nepotiam Epit.* Ex quo deinceps quatuor has linguas Ecclesia ad sua mysteria & sacra transtulit. *Hebræam*, quæ iam antiquitus sancta erat apud Nazaræos, alios que Hebręos, Indos, & plærósque Orientis populos. *Syriacam*, apud Syros, Maronitas, Mesopotamios, Assyrios, Nestorianos in Persida, Armenios, (nisi quòd eorum plerique iam lingua sua Armenica celebrant, qui proinde à Græcis male audiunt) Arabas, Ægyptios, (qui tamen olim Græcè id faciebant) Iacobitas siue Nubianos, Abyssinos (nã lingua Tangica, qua eorum Liturgia scripta est, non eorum est vulgaris, sed Chaldaicæ veteris dialectus) & reliquos Asiæ maioris ac Asiæ prope Ægyptum populos. Græcam apud Græcos, Insulanos maris Mediterranei ad vsque Siciliam, Cilicas, Pamphylios, Lycios, cæterósque minoris Asiæ, Georgianos, Colchos, Moscouitas & alios Asiaticos Septentrionales, Antiochenos, &c. Latinam in his orbis Occidentalis regionibus & Moxarabea. i. Occidua Africa, in qua se Christianis Arabes siue Sarraceni infuderunt. Hinc Hiero. in Epitaphio Paulæ, ad sepulturam Paulæ peregrini, qui ex cunctis linguis conuenerant, Hebræo duntaxat, Græco, Latino, Syróque sermone, Psalmos triduo personarunt, quousque in Specum Domini conderetur. Hæc contra Caluinolatras, qui linguis aliis barbaris & profanis barbariem in sacra solennia inducere, Sanctorum per totum orbem communionem quatuor his linguis comprehensam dissoluere, & titulum Crucis corrumpere conantur, quamuis scriptum sit in libris Psalmorum, Ne corrumpas tituli inscriptionem (Psal. 56. &c.) Nicolaus Pap ad Michaelem Imper.

Qui putant Iudæos iuxta constitutiones Rabbinicas, diem decimum quartum Nisan, id est, diem Iouis, in diem decimum quintum, id est, Veneris transtulisse, & Pascha in Sabbatum, quasi Christus crucifixus non sit ipso Paschę festo, sed pernigilio, exist. Nam Iudæi perpetuo fuerunt tenaces cùm omnium, tum illius Mosaicæ legis Exod. 12. vers. 6. 18. Leuit. 23. vers. 5. Num. 9. vers. 2. 3.

Imponunt autem impudenter Rabbinis Paulus Brugensis & Munsterus in Calendario, & in 26. Mat quando eos fingunt docere Pascha esse transferendum in Sabbathum, si in 4124.

diem

PILATI PRÆFECTVRA.

PILATI PRÆFECTVRA.

Anni Christi. | Anni mundi.

diem Veneris labitur, ne duo festa coniungantur, tumque Pascha esse immolandũ, 15. luna, non. 14. Nam Abben Ezra in 23. c. Leuitici nominatum docet maiores suos nunquam transtulisse Pascha, quando occurrebat יום, id est feriis 2. 4. 6. siue diebus Lunæ, Mercurij, Veneris. Itaque & Christus & Iudæi pariter vero die celebrarunt Pascha. Nempe sub finem diei Iouis, inchoante die Veneris, quo quidem passus est Dominus, tanquam vero & solemni Paschæ festo.

Nec eis fauet, quòd dies ille Veneris, *Ioan.* 19. Parasceue nominatur, & expressius in quibusdam exẽplaribus, sed corruptis opinor, Parasceue Paschæ. Nam illis erat sciendum, quemlibet diem Veneris ab Hebræis nominari Parasceuen, siue, vt loquuntur, ערוב Erub, id est sponsio quòd illo præparent, quæcunque sunt necessaria die Sabbati ad vescendũ, sedendum, aliquid aliud faciendum. Ita dies ille erat Parasceue, non quidem consecuturi Paschatis, sed Sabbati, vel si probas illam alteram lectionem, erat Parasceue Paschæ. i. dies Veneris Paschæ. Sumitur enim hîc relatũ pro absoluto.

Phlegon Adriani Cæsaris lib. 13. Chronogra. Eclypsis factæ, dum Dominus de cruce penderet, meminit ad 203. Olympiadem.

Dionysius Areopagita, tum agens annum ferè 25. in Ægypto philosophatur. vixit an. 90. ad vsque Domitiani tempora.

Apollonius Sophista & Astrologus Areopagitæ amicus Heliopoli Ægypti, quæ hodie Damiata.

Christo paulò ante mortuo, Pilatus noctu imagines Cæsaris, in templo statuit. Quod primę seditionis & turbarum Iudææ seminarium fuit, vt qui pacis principem de medio sustulerant, in dissensionis belli pręsidis Satanæ inciderent potestatem.

Acta Apostolorum Lucæ exordiuntur à die, quo Christus ascendit in cælum, vsque ad Neronis annum tertium, quo Paulus sub militari custodia Romam ductus est, id est, à Christi 33. ad 58. qui numerus est annorum viginti sex.

Anno secundo à morte Christi, id est, vigesimo Tyberij, Pilatus sacrum thesaurum, quem Corbonam vocabant, in Hierosolymorum aquæductum expendens, secundę seditionis præbuit semina.

Eodem Paulus conuertitur.

Moriuntur Philippus Tetrarcha Ituræ & Thraconitidis regionis, frater Herodis Antipæ Tetrarchæ, & Lysanias Abilinæ Tetrarcha Ptolomæi Mennei filius, qui & obtinuerat principatum Calcidis, sub Libano, id est, Abilinæ. *Ioseph. de bello cap.* 11.

Quare Herodes Agrippa Herodiadis frater, ad alteram istarum Tetrarchiarum aspirans, Romam ad Tyberium venit. Sed frustrà. In patriam rediens, in turri se inclusit, vt illic se ære alieno obstrictum fame necaret. Hoc cognito, Herodes Antipas Herodiadis pellicis fauore, ei necessaria subministrauit.

Deinde Romam rediit, & à Caio Caligula vtramque Tetrarchiam est consecutus, accepto Regis titulo, *Act.* 12.

Ingratus posteà, Antipam apud Caium accusauit, & eius Tetrarchiam obtinuit, vt sic tribus potiretur.

Armeniam à Parthis occupari, Mesiam à Dacis & Sarmatis, Gallias à Germanis vastari Tyberius negligit. *Sueto.*

Apitius helluonum prodigiosissimus, de quo Suidas.

Nouellius Mediolanensis tres vini congios vno haustu sine respiratione ebibebat.

36. 4127.

Anni mundi.

ANNIS quatuor post Dominum crucifixum Vitellius Iosippum Caipham deponit, & Ionathan Annę filium substituit. *Ioseph. 18. Antiq. cap. 6.*

A quo Caipha ad captiuitatem vsque pontifices fuêre vndecim.

Pilatum ad Tyberium, vt se de multis criminibus purgaret, eodem tempore transmisit, qui non multo post, Caio Caligula Imperatore, ærumnis succumbens, se sua manu peremit, *Euseb. lib. 2. hist. cap. 7. Oros. lib. 7. cap. 3.* E Gentilium scriptis paulo aliter Suidas in Nerone.

Successorem Pilati à Tybetio missum his annis tribus, quos Vitellio Syriæ præsidi assignamus, aliqui Marcellum faciunt.

Christi 38. Tyberio Imperatori Caius successit. Qui statim Agrippam Herodem Aristobuli filium Herodis magni nepotem regem appellauit, atque ei Tetrarchias Philippi & Lysaniæ concessit annis 4.

Anno vero 41. Herode Tetratcha Lugdunum relegato, Galilæam quoque adiecit.

De Gamaliele multa hîc Hebræi narrãt. Eum cõtra hæreticos (nos Christianos intelligunt) condidisse benedictionẽ, quæ in solennibus precationibus recitaretur, cum aliis octodecim iam à temporibus Ezræ vsurpatis. *In Talmud cap. Tephillath Hassabar.* Oratio Matutina. Hanc hodie in suis Synagogis canunt, tet nobis sub Nazaræorum nomine imprecantes. Addunt eum peruenisse ad captiuitatis, tempus, & in suo Iudaismo senuisse. Vitam à Tito obtinuisse precibus R. Iohanam Ben Zachai, cuius magna esset apud ipsum authoritas, *Iosippus*. Sed mentiuntur. Nam Christianum fuisse Clemens in recognitionibus testis est oculatus.

Samaria, Phœnicia, Siria Euangelium recipiunt.

Barnabas primus Romæ Christi fidem prædicauit, viuo adhuc Tyberio, & paulò post in Iudæam rediit. *Clemens lib. 1. historiarum, & Dositheus in Synopsi.*

Clemens Romanus ab eo commotus, & desiderio fidei accensus, paucis diebus ad res suas componendas sumptis, breui post eius discessum in Iudæam nauigauit, & à Barnaba Cæsareæ repetto, ad Petrum ductus, & ab eo plenè conuersus, factus est comes peregrinationum illius. Multa scripsit, inter cætera libros historiarum. Sic enim vocat Bedà libro de Temporibus cap. 3. quos de actis & disputationibus Petri cum Simone Mago scripsit, & Ruffinus in Latinum conuertit.

Hinc deinde vsque ad Neronem qui anno Christi 55. id est, vigesimo tertio: Claudio Imperatori succesit, Apostoli & Discipuli toto terratum orbe dispersi, Christianorum nomen latè in omnes Prouincias propagarunt.

Candace regina Æthiopum, Phraartes Parthorum, Iuba Maurorum quondam regis filius doctissimus, Abagarus Mesopotamiæ, Bardesanes Babyloniæ reges. 4131.

b PETRONIVS Iudææ præfectus Caij imaginem inferre in templum tentauit, non sine multorum Iudæorum reni tentium tumultu. Quare irritatus Caius Caligula, vi Iouis idolum inferre decreuit in Templi adytum, non suscepta Philonis legatione. *Ioseph. lib. 18. Antiq. cap. 11.*

Quod etiam ausus est Adrianus Imperator. Vbi quondam (inquit Hieronymus in 2. Esaiæ) erat templum & religio Dei, ibi Adriani statua, & Iouis idolum collocatum est. Quæ sanè implebant vaticinationẽ Danielis, qui scripserat, in propinquo fore ruinam Iudæorum, cùm in loco sancto posita 4131.

esset

Anni Christi.

Sequuntur principes à Christo passo ad captiuitatem, quando sepulta Synagoga.

1.

a VITELLIVS præses Syriæ & Iudææ, an. 3. 36. Ioseph. lib. 18. Ant. cap. 6. 39.

Pontifice Ionathan. Annæ filio.

Tyberio, deinde C. Caligula, an. 4. Cæsaribus.

Agrippa Herode Aristobuli filio Iudæorum rege.

2.

b PETRONIVS missus à Caïno Caligula, an. 4. 39. Ibid. cap. 11. 43.

Theophilo fratre Anani pontifice. 43.

Caio Caligula Cæsare.

Anni Christi. 672

Agrippa Herode Judęæ rege.

Anni mundi. 4020

esset desolationis abominatio. Sic enim Hebræi idola & impios cultus nominant.

Ab eo ergo tempore cuncta Iudæis peruersè cedere cœperunt, vt præmonuerat Christus prophetarum numen, *Matth.24.& Mar.13.*

Caligula diuinos sibi honores exhiberi mandauit.

C. Flaccus prætor Aegypti, Iudæos valde torquet in Aegypto. *Philo in Flaccum.*

Philo Romam legatus venit, vt C. Caligulâ suæ genti placaret. Sed nihil obtinuit, imò est periclitatus. *Hier. in catal.*

Quanta Caij principis imperio Iudęis mala acciderint, multis libris explicauit, in quibus est liber de sua legatione ad Caium.

Appion Grammaticus, contra Philonem & Iudæos ad Caium mittitur. *Ioseph.lib.18. Antiq.*

Contra Iudæos in omnibus vrbibus seditio, sicque pœnas suis sceleribus dignas luere incipiunt.

Herodes Antipas ab Herode Agrippa accusatus apud Caium, quòd amicitiam firmasset cum Parthis, Lugdunum in exilium cum Herodiade mittitur. Illic vterque miserabiliter & in summa egestate moritur, pœnas luens interfecti Ioannis Baptistæ, & irrisi Christi.

Tetrarchia Agrippæ datur. Iudæa, Samaria, & Cæsarea deinde adiiciuntur.

3

Cædes ingentes Iudæorum factæ Babyloni, &c. *Ios. cap. vltim.*

c MARSVS an. 3.

4134

Adminocius Bellini Battauorum regis filius in deditionem acceptus. *Sueto. Oros. lib.7.cap. 5.*

46. Ios. Ant. lib.19. cap.7.

Exacto septennio post mortem Christi, duodecim Apostoli ascenderunt Hierosolymam. *Clemens lib.1.histor.*

Nam Iacobus Ioannis frater adhuc erat in viuis. Quippe non tertio anno à morte Christi occisus, sed vt minimum, decimo. sub Claudio aliqui rectè.

Eodem pontifice.

c HERODES Aristobuli filius, cognominatus à Iosepho *lib.19.cap.vlt.* Agrippa iam rex Iudeæ à Caio factus, à Claudio rex Iudeæ & Samariæ appellatur annis 3.

Hic S. Iacobum occidit, & D. Petrum in carcerem coniecit. Ita reges Iudæorum tertium. Nam postea sub Romanis iterum, sine Regibus.

Consumptus à vermibus, expirauit. aliquanto post interfectum Iacobum Ioannis fratrem, anno regni septimo, id est, Claudij Imperatoris tertio.

Claudio Cæsare.

Postquam ab ipso quartam Tetrarchiam. i. Iudæam, obtinuisset, cui Romæ nauauerat operam, vt consequeretur imperium. Regnum eius prouincia facta. *Cuspini.*

Hierosolymis catenam auream, quàm ei Caius dederat, suspendit. Inde theatrum more Romano construxit, & amphiteatrum, & alia plurima monimenta.

Agrippa Herode Aristobuli filio Judæorum rege.

Habuit fratrem Herodem regem Calchidis. Reliquit Agrippam filium annos. 17. habentem, & tres filias, Beronicē. Mariam, & Drusillam.

Eius filius Agrippa iunior, rex primûm Calchidis, deinde Thraconitidis, vsque ad quintum annum ab excidio. Patri in integrum non succesit, sed in Tetrarchia trans Iordanem. Vsque ad excidium perstitit in Romanorum amicitia. Itaque in eius prouincia, bello Iudaico excidentes Christiani, tuto vixerunt. Paulum audiuit. *Act. 25.*

Christi. 44. Petrus Romam primum venit, atque ibi se pontificem gessit.

Iudæa miserè à Magis & latronibus affligitur. *Ioseph. lib.20. Antiq.cap.10. Tacit lib.12.*

715

4054

Helena Adiabenorum regina & Izates rex pietate clari. *Ioseph.lib.20.cap.1.2.3.5. Tacit.lib.12.*

Gotarze Parthus bellum gerit. *Tacit. ibid.*

Abbarus Arabum rex. *Ibid.*

Bellum Britannicum, Britannia subacta. Orchades insulæ imperio adiectæ.

Petrus Romæ Euangelium prædicat à Claudij an. secundo, quo primum Romam venit ad Cathedram Apostolicam illic figendam, vbi sedes Idololatriæ erat præcipua, vsque ad annum 6 eiusdem. Tunc enim ad tempus discessit. Sicque illam tum præsens, tum absens, vt necessitas tulit, vsque ad vltimum Neronis, per annos. 25. administrauit. Hiero. addit ad expugnandum Simonem Magum eò veniſſe.

d MISSVS Iudææ procurator à Claudio post mortem Agrippæ regis. Ita Iudæa iterum sub Romanis, & Syriæ prouinciæ attributa.

Agrippa secundus, Herodes, id est, primi Agrippæ interfectoris D. Iacobi frater Calcidicæ in monte Libano rex creatus, inde potestate pontifices instituendi accepta, sub Claudio moritur.

Theudas Magus, qui se prophetam dicebat, viris quadringentis contra Romanos eductis, captus occiditur. *Act. 5. Iosephus lib. 20. Ant. cap. 2.*

Hic enim eum locat, sub Cuspio Fado, qui non nisi adiit præturam post Passionis duodecimum. i. tertio Claudij exacto, vt ipse Iosephus ait, lib. 19. Antiquitatum cap. vlt.

Quod si in Prætore non fallitur, D. Lucas historiæ ordinem non est sequutus, sed per hysterologiam capite Actorũ quinto narrauit, quę erant commemoranda post nonum, id est, post Pauli conuersionem.

Sed simplicius Iosephum fuisse hallucinatum, idque annis quinquaginta vt minimum, quemadmodum & quatuordecim in Descriptione, quam collocat sub Archelao filio, quæ constituenda fuerat sub Herode patre, de quo suprà.

Philo secundo venit ad Claudium pro Iudęis. Tum Romæ locutus fertur cum Petro Apostolo, eiusq; habuisse amicitiais, ideóque Ecclesiam Marci discipuli Petri ornasse laudiebus. *Hieronymus in Catalogo.*

Claudius Iudæos tumultuantes impulsore Christo. (id est, propter Christum) Roma expulit. *Suetonius in Claudio.* Vbi fortasse Iudæos Christianos vocat. Nam Pagani primos Christianos eo vocabant nomine, quòd ex Iudæa duxissent originem, libris Iudaicis. i prophetis niterentur, Christus esset Iudæus, Apostoli, &c. vt Rutilius Galus li. 1. Itinerarij, *Tacitus li. 21.*

Anno 16. post Christum crucifixum, eum antea diceremur discipuli, fratres, Galilæi, Iessæi, Nazaræi, ἰχθύες, Therapeutæ, & Paganis Iudæi, Christianorum nomen sumus Antiochiæ consequuti. *Suidas, Act. 11.*

Hoc anno mater Domini corpore in cœlum assumitur. *Eusebius Chron. &c.* circa 48. scilicet ætatis, Passionis filij decimum quintum.

Fames totum orbem occupat, maximè Iudæam, quam Agabus prophetauerat. *Act. 11.*

Helena Adiabenorum regina veniens Hierosolymam, adorandi causa, multis pecuniis comparatum frumentum ex Aegypto, pauperioribus distribuit. Eius sepulchrum pro portis Hierusalem nobile construitur.

Simon Magus à Claudio honoratur statua propter Magiam. *Irænus lib. 1. cap. 19 Iustinus Martyr ad Antoninum.*

e HIC erat frater Philonis Iudæi. *Iosephus lib. 18. Antiquitatũ cap. 8. & 10.* procurator Iudææ à Claudio factus.

Inter consulares Vespasiani amicos statuam habuit, ex Iuuenale.

Herodes Calcidicæ rex moritur.

Anni mundi.
4134
4137
4139
4139

Anni Christi.
46
49
Ioseph. Ant. cap. 7. 49
Ibid. 51
51

4
d CVSPIVS Fadus an. 3.

Eodem pontifice.

Agrippa Herode Iudæorum rege.

Cassio Long præside Syriæ.

Claudio Cæsare.

5
e TYBERIVS ALEXANDER Alabarcha an. 2.

Iisdem Sacerdotium & imperium administrantibus.

Anni Christi. 51

Vid. 54

6

f VENTIDIVS CVMANVS an. 3.

Pontificibus Simone Boethi filio, Ionatha Annæ filio, Matthia.
Agrippa iuniore Iudæorum rege.
Quadrato Syriæ præfecto.
Claudio Cæsare.

7

54 Ibid. c. 5. de quo Act. 24. 57

g ANTONIVS FOELIX an. 3.

Pontifice Matthia, deinde Elinæo.
Agrippa iuniore Iudæorum rege.
Claudij Cæsaris duodecimo.

8

57 Lib. 20. Ant. c. 7. Act. 25. & 26. 60

h PORTIVS FESTVS missus à Nerone an. 3.

Pontifice Josepho Camæ filio, deinde Anano Annæ filio.
Agrippa iuniore Indæorum rege.

9

i ALBINVS an. 3.

60 Ibid. c. 8. 63

Pontifice eodem & Iesu Gamalielis filio.
Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Anni mundi.

Inde Agrippa iunior primi Agrippæ filius rex Calcidicæ à Claudio appellatur ad. 8. imperij. Nam hic Agrippa fuit huius nominis tertius.

4142 Inter Therasiam & Theram, orta est insula triginta duum stadiorum.

Magna Asiæ pars per Paulum ad Christum conuersa. *Act. 16. 17. 18.*

f FESTO Paschæ Hierosolymis orta est seditio inter pontifices & principes populi. Ad portarum limen populo accurrente, triginta millia Iudæorum perierunt, inter quos Ionathas pontifex. *Ios. li 20. Ant. c. 4. & 2. de bello c. 11.*

Cumanus exilio damnatur.

Bellum Parthorum inter Gotarzin & Bardanem. Occiso Bardane, Gotarzis regnum obtinet. *Tacit. lib. 11.*

Iacobus frater Domini Liturgiam siue Missam promulgat, quæ Græcè habetur. *In. 6. Synodo Constan. can. 32.* Vnde ab Apostolis primus cõstitutus fuisse dicitur Episcopus & λειτουργὸς *Egesippus apud Euseb.* λειτουργὸς *i.* sacrorum solennium administrator, officiarius, missarius. Hinc Missam Græci vocant λειτουργίαν.

[*Missa* nomen est hebraicum, habetur Deut. 16. 12. Et ab antiquo vsu Israelitarum dependet inde vsque à temporibus Melchisedech, Gen. 14. de his Rabbini multa.

g APVD hunc Paulus accusatus seipsum defendit. Agrippa tertio regnante, cum anno proximo 55. Verbo Dei in Asia, Macedonia, Græcia prædicato, Hierosolymis à Iudæis fuisset captus & Fœlici traditus, à quo per biennium in custodia habetur. 4145

Seditio inter Iudæos & Gentiles in Cæsaræa Palestinæ.

Vespasianus missus à Claudio in Germaniam, deinde in Britanniam trigesies & bis cum hoste conflixit, viginti oppida cepit & Vectam insulam.

Ægyptius quidam impostor plurimos Iudęorum seducens à Fœlici perfidè opprimitur. *Act. 21. Ios li. 20. ca. 12.*

h Fœlici à Iudæis accusato successit Festus, à Nerone missus.

Is Paulum, cum Cæsarem appellasset, Romam postero die misit Iulio Centurioni traditum, vbi per biennium mãsit omnes, qui ad se adibant recipiens, regnum prædicans, & libere ac sine impedimento docens. *Act. Vlt.*

Ad Festum visitandum Agrippa rex (Calcidicę. s. venit.) *Ibid.* 4148

Ananus Paulum pugnis percuti iussit. *Act. 25.*

Is erat Sadducæus, vt è Iosepho & Egesippo Nicephorus docet *lib. 2. c. 38.*

Bellum Parthicum ob Armeniam. Corbulo Syriæ proconsul Nyridatem Armeniæ regem fugat, Artaxata regni metropolim comburit. *Tacit.*

Aziazo Emusæorum rege mortuo frater successit, & minoris Armeniæ principatus Aristobulo Herodis Calcidensis filio à Nerone conceditur. *Iose. cap. 11. lib. 20.*

i FESTI morte audita à Nerone missus. *Ios. li. 20. Ant. c. 8.*

Interim Anani pontificis iussu Iacobus frater Domini, de templo præcipitatur, ob cuius necem populus credidit consequutam fuisse à Romanis calamitatem. *Ios. li. 20. Ant. c. 8.*

Rexit Hierosolymitanam ecclesiam annis 30. vsque ad Neronis septimum, qui septimus erat antequam Romę. D. Petrus crucifigeretur. 4151

Itaque epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini Hierosolymorum episcopum, non ad hunc scripta est, qui & Apostolus fuit & Iacobus Alphæi, sed ad successorem alium, de quo in Liturgia Æthiopica & apud Epiphanium

contra Antidicomaritas, & eundem Clementem in lib. Recognitionum, quibus locis celebratur mētio trium Iacobotum, quorum duo Apostoli, tertius simpliciter frater Domini episcopus Hierosolymitanus appellatur.

Anni mundi. 4151.

Nerone Cæsare.

Anni Christi 63

In episcopatu successit Simon frater. *Egesippus.*

Miserunt Iudæi nuntios Romam aduersus Paulum & Agrippam regem. Paulus vinctus an. 2. Neronis, Marcellino & Auiola Cos. *Cassiodorus.* Anno Neronis 4 Romam peruenit. Mansit autem biennio toto in ædibus à se conductis, & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei nemine prohibente. *Act. vlt.*

Circa autem finem biēnij coram Nerone causam dixit, liberatus ex ore leonis. 2. *Tim.* 4.

Sequenti octennio ad ecclesias Syriæ, Asiæ & Macedoniæ rediit. *Phil.* 1. In Italia, Hispaniis, *Rom.* 15. Gallia, & aliis occidentis regionibus docuit. *Euseb. lib. 2. cap. 22. Epiph. Hier.*

Postea cùm secundo Romam rediisset, à Nerone capite truncatus est die 29 Iunij.

Ascenderat Hierosolymam post annos. 17. à sua conuersione, qui erat Christi passi 18. Quo tempore concilium illud Hierosoly. *Act. 15* vulgo ponitur.

Paulus & Seneca amici se mutuis literis sæpius salutant, quarum meminit Hier in catal. & Aug. epist. 53. & 54.

Accepta à Nerone facultate abeundi, quò vellet, transiuit in Hispaniam per Arelatem & Viennam vrbes Galliæ, in quibus Trophimum & Crescentem reliquit. *Epiph. hæres. 51. & Sophron.*

10

k Gessius Florus an. 3.

63 Ibid. 66

D. Lucas mandato Pauli primùm prædicat in Gallia, deinde in Dalmatia, Italia, Macedonia. *Epiph. ibid.* 4154

Philippus Apostolus Gallis prædicauit Christum, & Gallias ad prædicandum accepit. *Freculphus in chronicis post Isidorum cap. 75.*

Agrippa Cæsaream Philippi ampliorem reddens, Neroniā appellat. *Ios. lib 20. Antiq. cap 16.*

Mathia Theophili filio pontifice, deinde Phinæo siue Phinele.

k A Nerone missus Matthia Theophili filio pontifice, vel iuxta Hebræos, Anano, bellum contra Romanos Iudæi (Flori tyrannidem non ferentes) susceperunt, quod postea in eorum perniciem terminatum est, Phinæo pontifice, qui in chronicis Hebræorum Pherut filius Phenielis alienigena, & sorte factus pōtifex dicitur, deposito Anano Annæ (qui Dominum damnauit) filio.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Florus præsente Berenice regis Agrippę sorore, pro Tribunali die solenni principes Iudæorum flagris verberat, & crucibus suffigit. *Ioseph lib. 2. de bello cap. 25.* Hinc rebellio, ad quam opprimendam Vespasianus destinatur.

Plena impostorum & Magorū omnia (pœna reiecti Christi.) *Ioseph lib. 20 Antiq. cap. 6.*

Plena prodigiorum omnia, octo præcipuè horrenda, futuram Iudæorum cladem portendunt. *Ioseph. Ioseph.*

Nerone Cæsare, cuius duodecimo bellū Iudaicū cœpit, Cæstio Syriæ præside.

66 Ioseph. 20. Ant. 4. 3.

Eleazar Anani filius rebellionis primus auctor. Simeon ben Giora Idumæos, Ioannes quidam zelatores ad vrbem contra Romanos tuendam introducit. Duobus istis tyrannis omnia in hoc bello sunt gesta, qui & pœnas dederunt. Nam à Tito capti & in triumphum ducti, cæsi sunt duriter, & deinde crucifixi.

Anno Christi. 65. prima per Imperatores Christianorum persecutio incœpit, sæuiit vsque ad Neronis mortem id est, Christi 69. per quatuor videlicet annos.

Nero hinc imperat annos duos.

Trophimus Pauli discipulus apud Arelatenses prædicat de cuius fonte omnes Galliæ riuuli acceperunt. Irenæus Lugduni, Crescens Viennæ, Visinus Biturigis, Paulus Narbonæ, Saturnius Tholosæ, Austremonius Aruernis, Martia- 4154

66

lis

Anni Christi. | Anni mundi.

lis Lemouicis, Burdegalensibus, Pictauis, Fronto Petragoriis, Eutropius Xanctoniis, Gatianus Turonis, Iulianus Cenomanis, Parisiis Dionysius, Senonis Saumianus & Tutotianus, Beluaci Lucianus, Heduæ Andochius, Lingonis Benignus. Cæterę nationes suos primos Apostolos deligent. Mihi nostros Gallicos annotasse sat est. Alioqui non dubito, quin eodem hoc tempore vbique terrarum alij, apud alias gentes prædicationis munere fungerentur, quando intra viginti aut triginta annos à Dommi morte, Euangelij doctrina vbique ferè audita, & recepta inuenitur. *Chrysost. hom. 10. in Matth.*

66 Quod significat D. Paulus, dum Rom. 1. Romanorum fidem annuntiari per totum orbem scribit. Rom. 10. iam vulgatum fuisse Euangelium vbique. Colos. 1. Euangelium prædicatum esse apud omnem creaturam, quæ sub cœlo est.

Tecla prima ex mulieribus virgo & martyr, apud Iconiū, Pauli discipula.

II

69 I VESPASIANVS, proconsul qui postea adeptus est imperium an. 3. 4157

[Prima virgo quidem ex gentilibus, alioqui est prima omnium Virgo Maria. Itemque prima est Petronilla filia D. Petri Apostolorum Principis. Ex.]

I PROCONSVLARI imperio à Nerone (regni eius duodecimo) missus Vespasianus contra Iudæos, qui præsidis Festi Floti iniurias non ferentes rebellare cœperant, Galilæam totam, cuius dux erat Iosephus, partim vi, partim deditione occupauit.

Mox transito Iordane, Gadaram primo impetu cepit, & aduersus eos, qui Gadaris fugerant, equitatum immittens, tota regione trans Iordanem potitus est vsque ad Macherunta.

Alio deinde prælio Hiericūtem cepit, & coëgit intra muros Hierosolymæ Iudæos confugere. Deinde ad Hierosolymam excindendam Titum filium reliquit. *Sulpi. lib. 2.*

Phinæo pontifice.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Nerone Cæsare vltimos duos annos explente.

Titus autem, vbi pater per Alexandriam ad imperium capessendum profectus fuisset, anno pòst secundo (qui erat Domini. 71.) in Paschate, quo die Christum in crucem ante quadraginta propè annos egerant, vrbem expugnauit, sexcentis hominum millibus gladio & fame consumptis, & centum aliis millibus publicè in mancipia vænundatis. *Ioseph. de bello Iudaico lib. 3. cap 6. Tacitus & Sueton.* In sacerdotes præcipuè sæuiit. Nam eos cùm misericordiam peterent, iussit occidi, dicens, decere sacerdotes cum templo interire. *Ioseph. lib. 7 belli cap. 10.*

Ottone, Galba, Vitellio annum vnum deimperio contendentibus & se mutuo interficientibus.

Rabbinos decem necauit, quos recolunt pro sanctis Martyribus. R. Simeon ben Gamaliel. R. Ismaël ben Elisæi, R. Hanina ben Tedarion, R. Husiphith, R. Eleazar ben Samaa, R. Iuda ben Dama, R. Isbak scribam, R. Iuda ben Hachinas, R. Iuda ben Baba. Decimum R. Akiba Barcozbæ armigerum extinxit Adrianus. *Hebr. in suo breuiario.*

[Hinc apparet nunquam suis ritibus, etiam ethnicis defuisse sanctorum virorum commendationem.

Discipulos sapientum, i. Scribas & Pharisæos crudeliter occidit. *Kimbi in 2. Ioelis.*

Inuito & retinente Tito templum à militibus incensum, ita vt ignis humana industria non potuerit extingui. Die Augusti decimo, quo etiam à Babyloniorum rege olim fuerat concrematum. *Iosippon.*

Nam negat Titus se tanti operis templum incensurum, ne in Deos & muros inanimatos sæuire videretur. *Iosep.*

69 4157 Reliquos, qui duce Barcosba (is vnus fuit è quinque, qui se Iudæis Christum in Lege promissum persuaserunt, magno ipsorum detrimento) arma ceperant, aggressos templum restaurare, Adrianus funditus perdidit. Barcozbam minimè fuisse cæsum ab Adriano asserunt Hebræi,

sed eius nepotem. Nam cum regnum reliquisse filio Romulo aiunt, quod ipse sub Domitiano vsurpauerat, & contra Romanos defenderat. Et certè etiam Traianus bellum gessit contra Iudæos in Ægypto, qui opportunitate loci euerterant templum, & sepulchrum Pompeij propè montem Casium. *Appian lib. 2. de bellis ciuil. cap. 13.*

Barcozba an. 2. & semis regnum tenuit. *cap. Helec in Sanedrin.* compellebat exquisitis suppliciis Christianos negare Iesum esse Christum, eúmque blasphemare. *Iust. Martyr Apolog 2.*

Ter templum restaurare conati sunt, sub Adriano, sub Constan. Magno, sub Iuliano Apostata, qui hostis Christi etiam pecunias contulit, & artifices vndique euocauit furens, vt Domini sententiam euerteret, qui non patitur templum Salomonicum deinceps instaurari. Vnde vbi aperuissent fundamenta, & manum ædificationi admouissent, ignis è fundamento emicans multos exussit. Sed & Imperator flammam cum plerisque aliis vix euasit. *Cantacuzenus oratione. 2 contra Mahometem. Amm. Marcel. (Paganus alioqui) lib. 23. Russinus sub finem 10. hist. Chrys. hom. 2. & 3. contra Iudæos, Ambros. epist. 29. ad Theod.*

Illustribus his testimoniis docuit statum Iudaicum ad nos minime pertinere, quia eum deleuit funditus, nec vnquam instaurari passus est.

Quam sint à Deo alieni, etsi voce tacente, exitu confitentur. Dispersi & palabundi vagantur, Soli & cœli sui profugi, per hospitia aliena iactantur, *Cyp. de Idolorum vanitate.*

Prouidens Deus infirmitati nostræ & volens multiplicari suam Ecclesiam, omnia illa subuerti fecit & penitus tolli, vt sine illa cunctatione illis cessantibus, hæc vera esse, pro quibus in illis typus præcesserat, crederemus. Erat prius Hierusalem vrbs magna, regalis, vbi in templum Dei Christus venit, qui cœlestis Hierusalem cœpit aperire mysteria, delata est illa terrena, & in templo non remansit lapis super lapidem. Erat prius pontifex sanguine taurorum & hircorum purificans populum, sed ex quo verus apparuit pontifex, qui credentes suo purificaret sanguine, nusquam est ille pontifex prior, nec vllus ei locus relictus. Altare fuit prius & sacrificia celebrabantur, sed vbi venit verus Agnus, qui seipsum hostiam obtulit Deo, cuncta illa velut in tempus posita cessauerunt. *Orig. hom. 10 in Leuit.*

m VT Vespasianus multos Iudæos ad publicas operas ad Neronem miserat, ita Titus. 16. millia Romam ad patrem misit in triumphum. *Ioseph ben Gorion.*

Rab Simeon Cabbalicorum princeps, cuius Cabbala legalium rerum arcana, spiritalem allegoricámque intelligentiam continens, Patrum tantum temporibus per Mirandulanum principem in lucem exiit.

Iosephus Galilææ præfectus tandem à Romanis capitur. Hebræi eum vocant Ben Gorion. At ipse se dicit filium Mathiæ, & se distinguit à Iosepho filio Gorionis lib. 2. de bello Iud.

Decepti sunt Iudæi post Iosippũ Iosephi nomine. Item quòd vterque esset sacerdos, doctus, nobilis, &c. quòd vterque idem de Antiquitatibus Iudaicis & de bello argumentum tractarit, vnus tamen Hebraicè, alter Græcè.

Statuam auream inter Imperatores Romæ est vterque cõsequutus. *Suidas.*

R. Iohanan ben Zacchai in principem à Tito relinquitur Iudæis post diruptam Hierusalem in Iabna, Bither, Osa, & earum viculis. *Iosippus.* Quinque insignes habuit discipulos, R. Eliëzer filium Hyrcani, R. Iosuë filium Hananiæ, R. Ioseph sacerdotem, R. Simeon ben Nathanaël,

Anni mundi.

4157.

4160

Anni Christi. 69

11

12

m TITVS Vespasiani filius, annis duobus qui annus erat secundus Imperij patris.

Pontifice nouissimo Phinæo.

Agrippa rege.

71

R. Eleazar

Anni Christi. | Anni mundi.

R. Eleazar ben Aruch. *Pirke Aboth.*

Titus crudeliter etiam occidit eos, qui erant de regia Herodis familia, ob suspitionem affectati imperij Iuda inter quos & Hebræi tradũt Agrippam regem, qui alioqui prolixa oratione rebellionem dissuaserat, cum filio suo Munabaz obtruncatus fuisse, sicque intra 100. annos omnes miserè periisse, vt supra ex Iosepho retulimus. Nostri Agrippam annis 5. post obiisse narrant, è Iosepho in sua vita.

71. | 4160

Simonem Gioræ filium, qui principatum tenebat, triumpho iugulandum cum aliis multis seruauit, Ioanne in perpetuos carceres damnato. *Ioseph. belli lib. 7. cap. 46. & Xiphilinus in Vespasiano.* Nisi quòd eum Barsoram nominat, sed mendosi pro Bar Gioræ.

Vbi aliqui Gioram appellatiuè accipiunt pro proselyto. Nam etiam proselythi siue Iudæis immixti alienigenæ Gioræ vocabantur. *ex Eus. li. 1 hist. c. 7. & Iust. cum Tryph.* גרים Syriacæ. *Theodo. in Exod. q 24.* Hebraicè גר *gher.*

Vrbis captiuitatem anteuertit Christianorum Ecclesia illic congregata. Nam se Dei monitu Pallam vrbem Agrippæ regis, qui pro Romanis stabat trans Iordanem, recepit. *Epiph. lib. 5 cap. 2.*

[Alij Pellam dictam fuisse volunt.]

Ex omnibus, quæ Romano imperio parent, solam Hierusalem contigit ad summum infœlicitatis gradum procedere. Hanc sub Sedechia rege, propter hæreses & peccata, Nabugdonozor penitus euertit, sed post. 7. an. Cyrus restaurari iussit. Deinde sub Onia pontifice ab Epiphane capta est, templúmq; profanatum, at mox à Iuda Machabęo recepta. Orta dissensione inter Hyrcanum & Aristobulum ob summum principatum Pompeius Romano subegit imperio, &c. *Ioseph.*

Totus decor & fertilitas terræ sanctæ vnà cum templo & gente concidit. *Ios. de bello Iudaico.* Vnde Balsamum vni Iudææ concessum, ex Plinij lib. 12. c. 26. nec alibi vnquam visum, quàm in Iericho, in Ægyptum translatum est, *Ios. ben Gorion lib. 4. ca. 22.* Vbi crescere dicitur rigatum fonte, qui virgini & filio eius scaturiit, non aquæ alterius irrigatione, diligenti Aegyptiorum custodia, *fontus.*

[Magna virginitatis sacræ Matris Dei hæc commendatio, ac vtinam hinc aliquando peruicaces resipiscant.]

Vrbs capta & funditus deleta triennio post mortem Pauli, decennio post mortem Iacobi iusti.

In excidio vigebant R. Iohanan ben Zachia, de quo suprà, & eius discipulus R. Eliezer filius Hircani, qui librum Pirkę scripsit, de dispositione & affectionib. sphęrarum terræ, & omnium in Astronomia mirabilium. Eius discipulus R. Ismaël sacerdos magnus, R. Iosua, R Gamaliel, & eius filius R. Simeon, qui fuit pater R. Iudæ Hakkados. Cozri, & in tractatu Berachoth, id est benedictionum cap. vlt.

Post excidium R. Tarphon, R. Akiba. Hinc post Adrianum Imperatorem R. Meir, R. Iehuda, R. Iosę, R. Simeon ben Azai, R. Hanama. Sub Antonino Ribbi. i. Hakkados, siue R. Iuda, R. Nathã, R. Iosua ben Gotha. Mox Tannaim auctores Misna, siue contextus Talmudici, denique Amoraim auctores Ghemara, siue Talmud.

Titus Septizonius, quod oppidum est Italiæ, non Idumæus (vt Iudæi mentiuntur, quò oracula Scripturæ contra Idumæos ad imperium Romanum torqueant) vastata tota Iudæa, & in miserandam speciem redacta, aliquos reliquit in Labna (oppido maritimo inter Iapho & Ascalonem) Bither, Osa (prope Ascalonem) & earum viculis, præficitur eis

Vespasiano Cæsare, cuius secundo capta est Hierusalem. Ita bellum Iudaicum quinque annis confectum est.

summa ab Archelao siue ab Herodis Magni morte vsque ad vrbis Hierusalem expugnationẽ. 69. qui annus erat à Christo nato. 72. à Passo. 39. vel 40.

R. Iohanan ben Zachai, qui se Vespasiano patri dedide- *Anni*
rat. *Iosipp.* Boniam sacerdotē fratrem Iosephi sacerdotis *mundi.*
minorem omnibus Iudæis, qui relinquebantur Hierosoly-
mis, præfecit, in Iosephi gratiam. *Iosep. ben Gorion sub finem* 71.
belli Iudaici. Iosephus tamen ipse scribit, Titum omnia illic
destruxisse, præter tres turres.

Vastata Hierusalem Romani Emauntem ædificiis exor-
narunt, & ex euentu victoriæ, Nicopolim nuncupauere.
Tripart. hist lib. 6. cap. 42. Plin. lib. 5.

In earum vna, nempe Bither, Barcozbas sedem regni sta-
tuit, Domitiano principe per. 30. annos & sex menses, dein-
de filius eius & nepos sub Nerua, Traiano, Traiano, Adria-
no, qui huic, Tyrannidi finem imposuit. *Hist. Heb. de rebus*
Roman. & in tract. Sanedrin cap. Col. Israel. id est, *Vox Israel.*

Quid post Romæ exilium Iudæi egerint, Talmud, Ghe-
mara, Derasim, Gheonim, &c. vtque se gesserint, ad an-
num vsque 1108. ab eodem excidio, quo Maiemonium
scribebat R. Mose ben Maiemon, qui est Christi. 1148,
consule eius libri prefationem & Cabbalicam historiam
R. Abraham Leuitis. Atque hæc quidem de veteri po-
pulo.

De his quæ ad Christvm spectant *externorum testimonia.*

Iosephvs lib. 18. Antiquitatum cap. 4, vbi Iesu veram
doctrinam & resurrectionem confessus fuisset, inquit:
Christus hic erat, &c.

Romani ex Sibyllinis oraculis sibi cauebant, ne quis
suorum, regem Ægypti reduceret. Esse enim in fatis, vt
statim vniuersi monarcha nasceretur. Hoc oraculum attin
git Cicero prima Epistolarum Familiarium ad Lentulum,
quid id negotij petebat. Ac sanè vbi Ptolemæus à Gabinio
reductus esset rebus diu in Senatu agitatis, Christus
non ita multò post natus est. Vide finem libri secundi Ora
culorum Sybillinorum, quæ Græcè extant.

Sibyllæ versus obseruamus aliquem appellandum esse
Regem, si salui esse velimus. Cicero secundo de Diuina-
tione, vbi & meminit Acrostichidis, quæ Regis illius no
men primis literis versuum exprimebat. Locus autem est
in. 8. Oraculorum Sibyllinorum, in quo Acrostichis est
hæc Ἰησοῦς Χριστὸς, Θεοῦ υἱὸς, σωτὴρ, σταυρὸς Iesus Christus
Dei Filius, seruator, crux.

[Acrostichis est, cùm ex primariis alicuius vocabuli lite-
ris ipsa potest constrni legitima syntaxis.]

De hoc Rege Sibyllinum librum vertisse Ciceronem
narrat. Constantinus Imperat. oratione ad Senatum.

Integra est Virgilij Ecloga. 4. de Christo, vt à Cumæa
Sibylla descriptus fuerat, cuius versibus consideratis, Se-
cundianus Deci præfectus, Verianus pictor, & Marcel-
linus orator Christiani effecti sunt. *Vincent. lib. 11. cap.*
50.

Fama erat: esse in fatis, vt eo tempore Iudæa profecti
rerum potirentur, *Suetonius in Vespasiano cap. 4. Ioseph lib. 6. de*
bello cap. 31.

Herodes pueros in Syria, inter quos & filium suum
necat. *Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 4.*

Maximus terræ memoria mortalium extitit motus, Tybe-
rij Cęsaris ptincipatu, duodecim vrbibus Asię vna
nocte prostratis. *Plinius lib. 2. Natur. historiæ cap. 86* Is est 71
quem Matth. 28. Angelus die resurrectionis Christi ex
citat.

Ante euersum à Romanis templū, aperuerunt se spon-
te templi portæ, quę vix à 30. hominibus aperiri poterant.

Anni mundi.

Talmudici Tract. Ioma, initio cap. 4. kimhi in 11. Zach. Attingitur, quod in Passione Christi dicitur: apertum templum, velum scissum, &c.

4160 In insulis maris Mediterranei vox hæc, Imperatori Tiberio audita est: Magnus Pan hodie mortuus est. *Plutarchus inter rationes libri, cur oracula defecerint.* Quod aliqui de Christo mortuo, alij de Satana per Christum occiso intelligunt.

Sic M. Seruillio, C. Sexto cos. (anno vno ante passum Dominum) funus Corui celebribus exequiis, nouo & inusitato facinore à populo Rō. curatum. *Plin. lib. 10. cap. 43* significante Spiritu sancto, Coruum.i. atrum illum Satanam mox extinctum iri, Romæ, vbi præcipua eius erat sedes & garritus.

Concionantibus Apostolis idola obmutuisse docet *Theodoret. lib. 10. Græc. affectio.*

Cessant oracula Delphis. *Iuuenal Satyr. 6.*
Sed siluit, postquam Reges timuere futura,
Et superos vetuere loqui. *Lucanus.*
Excessere omnes adytis: arisque relictis,
Dij, quibus imperium hoc steterat.

Hodie profecto summa in mendicitate Delphicum oraculum. *Strabo lib. 9.*

Duas præcipuè causas affert Plutarchus libro de hac re edito. Vnam omnium rerū esse vicissitudinem. Dæmones ipsos siue deos oraculis prępositos senescere & mori, exhausta cœlestis spiritus vi. Alteram abundare suam ætatem philosophis & sapientibus, quorum responsa defectum oraculorum supplerent. Sed vera causa est, quòd Christus apparuit, vt dissoluat opera diaboli. 1. *Ioan. 3. Zach. 13.* Quam reddidit etiam ipse Appollo Augusto Cæsari, παῖς ἕβραιος κέλεταί με θεὸς μακάρεσσιν ἀνάσσειν, &c. Me puer Hebræus cogit Deus atque Deum rex, &c. *Niceph. lib. 1. cap. 17. Suidas in Augusto.*

Augustus Sibyllinos libros, habito delectu condidit duobus forulis auratis, sub Palatini Appollinis basi. *Sueton. in August. cap. 31.* Non sine Dei Ecclesiæ suæ de Sibyllinis oraculis prouidentis numine, ea vt Constantinus postea publicaret. *Euse. lib. Vit. de Vita Constant.* In diebus ipsius, fons olei largissimus de taberna meritoria, Romæ per totum diem fluxit. *Oros. lib. 6. cap. 19.*

Cur verò profani tam pauca narrarint de Iudæis & Christianis docet Budæus sub finem lib. 4. de Asse.

Quæ libris tribus vltimis de Antiquitate, septem de bello, & in vita sua Iosephus, Philo Iudæus in Flaccum, de legatione, & alibi Græcè scripserunt, Ioseph ben Gorion, Iosippus & Taulmudici de excidio Hieros. Hebraicè Singularem Dei iram in populum Iudaicum ostendunt, & Christi religionem mirè confirmant. Verbi gratia, qua mensura mensi sunt Christo, eadem est eis repensum. In monte Oliueti Christum comprehenderant, in eodem primùm Titus castra fixit, vt Hierusalem caperet. *Ioseph. lib. 5. de bello cap. 8.* Secundo Paschate concluſi intra muros, *lib. 6. cap 25. & 45.* Tertio in Cedron cæsi. *lib. 5. cap. 10.* Quartò à Simone ad Ioannem, vt à Caipha ad Pilatum, qui Hierosolymis tyrannidem occupauerant, remittebantur, torquebantur, &c. *Ibidem, cap. 27.* Quintò pro tribunali cæsi clauis à militibus ira & odio abductis, & in ludibrium crucifigebantur. *lib. 5. cap. 28.* Erant autem (inquit) infiniti cum 500. aut etiam plures singulis diebus caperentur. Adeò vt ob multitudinem locus non sufficeret crucibus, & cruces corporibus. Quo

4160 supplicij genere affici cœperant sub Floro prætore ante

7. annos. Nam Iudæorum nobiles ante eius tribunal virgis cæsi, deinde crucifixi, *lib. 2 de bello c. 25.* Ann. mund. 4160.

Sextò, vt Christum gentibus tradiderunt, extra vrbem traxerũt cum probro, vt crucifigeretur, &c. ira è patriis locis eiecti, toto orbe signum diuini in se iudicij circunferunt, instar Cain vagi, profugi, exules, vbique, præterquàm apud se, consistentes, gentibus venundati, sine Regibus, sacerdotibus, sacrificiis, &c. *iisdem libris.*

Septimò Alexandriæ & aliis locis, eadem & multò plura passi sunt, vix dum septimo anno à Christi morte exactò. *Philo in Flaccum prætorem Ægypti.*

Carabæ Iudæi insani, in loco superiore, vt spectari posset ab omnibus, capiti diadema imponunt papyraceum, pro paludamento corpori stoream, manui pro sceptro frustum arundinis. Sic ornatum regiis insignibus & in Regem transformatum, more histrionico, adolescentes perticas in humeris gestantes, pro satellitio stipabant. Tum alij salutatum accedebant magna voce, Regem Iudæorum salutantes, Syra voce Mari, alij sibi iura reddi petebant, alij eum consulebant de re publica. *Et paulò pòst*, Iudæi in Alexandria sub Caio, prætore hoc Flacco tractati, vt etiam, qui dolerent ipsorum vicem confestim pœnas darent, arreptique flagris cædebantur, & post omnia tormenta, quę poterant excipere corporibus, tandem in crucem agebantur. *Et pòst*, Flaccus è Senatu nostro, quem Augustus nobis instituerat, 38 comprehensos in suis priuatis ædibus, confestim vinciri iussit, traductos egregia pompa per medium forum, senes reductis in terga manibus, induxit in theatrum, statutósque coram inimicis nudos flagellauit, vt concisi verberibus, aliquot mox, vt inde sunt elati, exhalarint animam, reliqui deplorata salute, cum diuturno morbo conflictati sint.

Et pòst, Mos est in neminem damnatum animaduertere, donec solennes celebritates, natalitiáque Augustorum festa prætereant. At iste (Flaccus) per eos ipsos dies iniustis pœnis affligebat homines innoxios. An non poterant postea, si voluisset, eadem ab illis exigere? *poterant ô Philo, sed vos noluistis differre Christi crucem, donec Paschæ celebritas præterìret.* Sed procurabat, vrgebátque negotium, vt turbis aduersatiorum gratificaretur, cùm debuisset habere temporis rationem atque reuerentiam, & differre mulctationem in aliud. *Et pòst*, Manè vsque ad horam tertiam, quartamve Iudæi flagellabantur, suspendebantur, rotis alligabantur, damnabantur per mediam orchestram, ducebantur ad supplicium.

An non *sic illa impia vox, Sanguis eius sit super nos & super filios nostros, incipiebat vobis redire per iugulum sed multo plures querimoniæ apud Talmudicos & Rabbinos, qui istis vigebant temporibus.*

CHRISTI *numen ne quidem*

Æthnicis fuit ignotum, qui eius cultores sunt persecuti. Tyberius eum referre voluit inter Deos, *Tertul. in Apol. Orig. lib. 2. contra Celsum. Euseb. lib. 2. hist. c. 2.*

Traianus temperauit persecutionem à Plinio. 2. monitus *Ipse lib. 10 epist. Plinij.*

Adrianus pro Christianis rescriptum misit ad Minutium Fundanum Proconsul. *Iust. Martyr 2 Apol. Niceph. lib 3. cap. 27.* Hierosolymam habitandam eis dedit, eiectis Iudæis, *Euseb. lib. 4. cap. 5. Dion Cassius in Adr.*

Antonius Pius pro iisdem literas dedit ad Asiæ populos, in qua ipsos fatetur colere Deum immortalem *Ibid. Iustinus.* Et alias, in quibus legionem Christianam vocabat κεραυνοβόλον, fulminis iactatricem, &c. *Ibid.* Christianis æquus. *Xiphilinus in epitome Dionys.*

Marcus Ant. neminem, quòd Christianus esset in ius vocari voluit, vt ex ipsius rescriptis constat.

Alexander Mammeæ Christi imaginem in suo larario habuit, eíque vt Deo templum consecrare statuit, & Vlpiani eiusdémque farinæ Iurisconsultorum furores cõtra eius cultores cohibuit. *Lampridius.*

Galienus claro Dei iudicio de patre Valeriano à Sapore capto tertius pacem eis dedit, & publico edicto persecutionem amouit. *Eusebius. lib. 7. cap. 20.*

Aurelianus fulmine subito tertius persecutionem non est executus. *Vopiscus, Eutrop.*

Maximus Galerius pro Christianis edictum tulit. *Ruffinus.* Licinius itidem. *idem.* Iulianus Apostata incerto ictu ad mortem sauciatus, virtutem Christi confessus est, Galilææ vicisti. *In hist. Eccles.*

Maxentius persecutionem prohibuit. *Optat. lib. 1.*

Reges Persarum etiam pro Christianis multa edicta tulerunt.

Mahometes in suo Alcorano, Turcæ, Saracęni, Tatari magnificè de Christo sentiunt & prædicant. *Ex ipsorum libris, et nostrorum peregrinationibus.*

2 Medorum

a MEDORVM regnum post destructam Sardanapali monarchiã vsque ad Cyrũ Persam, semper perpetuis Regibus administratũ est. *Diod. Siculus li. 3. ex Ctesia Gnidio*

b ARBACES siue Arbactus corruptè pro Arphaxat, quod nomen ad posteros trãsiit, vt Cæsaris apud Romanos, vnde *Iudith. 1.* Arphaxat rex Medorum à Nabugdonozore victus, videtur esse Ciaxares.

Post Arbacem, quidam interponunt Sosarmum, Medidum, & Cardiceam, & non Reges sed præfectos Medorũ appellant, vt Herodot. Eorum autem res gestas breuiter è Ctesia narrat Diod. lib. 3.

c DEIOCES, qui & Ciaxares, primus se Regem appellauit. *Herod.* Ad eum fugiẽtes Scythæ, deinde ad Haiattem Lydorum regem, causa fuerũt belli grauissimi. *Ibid. lib. 1.* Ab eo vsque ad captiuitatem Astyagis Medicam historiam describit Herodot. *lib. 1.*

Horum temporum meminit Iosephus contra Appionem.

Ecbatanam condidit. *Herod. lib. 1.*

Hoc tribuitur Arphaxat. i. Ciaxari, *Iudith. 1.*

d PHRAORTES cũ omnibus suis copiis ab Assyriis, id est, Babyloniis cæsus est. *Herod lib. 1.*

Persas suo imperio subiecit. Deinde Asiam. *Ibid.*

Obsidens Niniuem moritur. *Ibidem.*

e HIC bellum gessit contra Haliattem regẽ Lydorũ, Nabugdonozore occupato contra Moabitas, Ammonitas, Arabas & Syros.

Lydos vicit, & Asiam trans fluuium Halim subdidit. *Herod. lib. 1.*

Scythas, qui ipso deuicto 28 an. Asiam tenebant, & placati à Phammetico rege Ægypti, Ægypto abstinuerant, astu trucidauit. Niniuẽ cœpit ducentis annis post Ionam Prophetam, *Ibid. & Euseb.* quam postea recuperauit Nabugdonozor

Anni mundi.

HAC SEXTA ÆTATE,

Quæ incipit anno mundi 3368, Monarchia fuit per ordinem penes Chaldæos, Persas & Græcos.

Ecclesia captiua & multa patiente floret mundus.

Dilacerato Assyriorum Imperio & ad ignem compulso Sardanapalo apud

a MEDOS.	BABYLONIOS
	a *Merodac qui & Baladan, an.* 52.
b *Arbactus qui & Arbaces, an.* 28.	
c *Diocles, vel Deioces. an.* 53.	*Ezechiæ & Manasse Iudæ Reg.*
d *Phaortes, an.* 22.	b *Ben Merodac an.* 45.
	Manasse, Amõ, Iosia, Ioachaz, Ioakim, per ordinem Iudæorũ regibus.
e *Ciaxares, an.* 40. *qui videtur dici Arphaxat, Iudith* 1.	

3464.

3560

Anni Vrbis cõditæ.

Oros. li. 1 cap. 1.

HOC rerũ successu deinceps Dei iudicio regna mundi præcipua extiterunt.

ASSYRII subegere cæteros populos, & transtulere Israel.

BABYLONII & CHALDAEI deleuere Assyrios, subegere Ægyptum, & Syriam, & transtulere Iudæos.

MEDI & PERSÆ deleuere Babylonios.

MACEDONES & GRAECI, Persas & Medos.

ROMANI, Macedonas & Græcos.

BARBARI, Romanos & ex eorum imperio multa regna condiderunt præsertim Turcæ.

Hic Danielis est ordo & summa.

Triginta reges à Nino ad Sardanapalum. *Diodor. Siculus.* Imò triginta sex, spatio mille ducentorum quadraginta annorum, *Eusebius in Chron.* Iam docui hanc monarchiam ante Nabonazarem, siue Phul, valdè esse suspectam, ac Græcos antiquitatis ignorationem fabulis compensasse.

Vti populus Dei captiuitate atterebatur, ita è contrario populus Satanæ rebus prosperis crescebat. Nam Babyloniorum & Grecorum, qui maximi idololatriæ fuerunt auctores, res incipiebant clarescere.

Paulò ante captiuitatẽ Archilochus Iambicorum versuum inuẽtor, quibus Lycambem ad restim compulit, Phocylides, Epimenides Cretensis, qui 157. an. dormiisse traditur, & ignoto Deo altare constituit Athenis, Poëtæ Therpander musicus, qui cytharæ septem chordas addidit, qua ædita carmina primus etiam composuit. *Plin. lib. 7. cap. 56.*

Inchoante captiuitate, Simonides Lyricus artis memoriæ inuentor, qui & octauam chordam cytharæ adiecit, vt nonã postea Timotheus. *Ibid. Plin.* Stesichorus poëta Siculus, Alceus primus tragicus, Sappho musa Græcis decima, Lesbia, quæ Elegias, Iambos,

	Anni vrbis condit.			Anni mundi.
Monodias, lyricorum carminum libros nouem, epigrammata scripsit, & prima plectrũ excogitauit. a MERODAC Baladan cum 12 an. in Babylone regnasset magnam Assyriorum potentiam ad Chaldæos transtulit, pòst regnauit annis 40. Ab eo Babylonia dicitur Merodac. *Ierem. 1 & 50.* Eo amico vsus est Ezechias, quare ab ipso accepit munera & fœdus cũ eo iunxit, quòd solem decem lineis retro egisset. *Esai. 39. 4. Reg. 21.* huius miraculi meminit Herod. *lib. 2.* [Ita constat Dio sua sacra veritas, fulta miraculis etiam apud Paganos; quorum causa miracula illa edita sunt.] Merdocẽpadus Ptolomæo, vt Nabugdonozor Nabopolassar, centum viginti quinque annis post Nabonazarem (id est, Salmanazatem vel potius Phul) *lib. 5. Almagesti cap. 14.* b VIDETVR etiam dictus Berodac, & rex Assyriorum, 4. *Reg. 21* Atque is esse, qui Manassem regẽ captiuum cepit, deinde restituit. *Ibid.* cõfirmata amicitia & societate, quam cũ ipsius Patre Merodac Ezechias inierat. Pro eo Iosias rex Iudæ pugnauit contra Necao regem Ægypti, & in prælio cecidit. Inter hunc & sequẽtem aliqui interponunt, vt Metasthenes, Nabugdonozorem primum Magni Nabugdonozoris Partem cõtra, quem ascenderit Pharao Necao, 4. *Reg. 23* Quem Nabulasar à Beroso, apud Iosephum cõtra Appionem vocatum aiunt, qui septimo Iosiæ regnum inierit, c EIVS octauo cœpit sexta ætas, id est, annus mundi 3568 proindéque prima è quatuor Danielis monarchia. Init enim regnum quarto anno Ioachim regis Iudæ. Victo Necaone Ægypti Rege, Ioachim Regem tributarium fecit. Iterum vrbem ingressus ipsum cepit & interfecit.		c *Nabugodonozor an. 45.* *Ioakim, Iechonia, Sedechia per ordinem Iudæorum Regibus.* *Euilmerodac an. 23.* d *Baltazar, an. 10.* *Summa 173.*	f *Astyages Cyri auus maternus an. 35.* g *Darius filius Assueri de semine Medorum.* *Summa 178.* *Cyrus, qui vtrũque imperiũ cõiunxit, victis Chaldæis.*	3464 3500	nozor isto victo. *Iudith. 1.* Nitocris secunda femina quæ Assyriorum (id est, Babyloniorum) imperium adm... strauit, quinto post Semiram... dem sæculo, Euphratem in ... rios mæãdros deduxit, adu... sus Medorum incursiones, ... Niniuem euerterant. Pote... rabili vtramque vrbis part... iunxit, cùm antea limbis ... sineretur, *Herodot. lib. 4.* f ASTYAGES soto... Crœsi Lydorum regis, & ... Cyri maternus, qui & Cyr... infantem exposuit, Harp... filium proposuit edẽdum, &... *Herodot. lib. 1. Iust. 1.* Appositus est ad Patres fi... & suscepit Cyrus Persis reg... eius, *Dan. 3.* g HVNC Darium Medor... regem putant esse Cyaxar... Astyagis hæredẽ, cuius filia... Cyrius vxorem habuerit, ... *Xenophonte.* Hunc vero Astyagem ... qui Assuerus dicitur Dan... Hydaspes à Profanis, ... dem censeo. Baltazarem regem Bab... loniorum deleuit, & reg... eorum sibi asciuit. Quorum ... tenuerit non cõstat inter... ptores qui minimùm vnum... no, qui plurimùm, ... Scip... tius, octodecim. Sed probabilior ex dub... le deducta Hebræorum sente... tia, vt anno vno, vel adim... mum duobus. Victo Baltazare adiun... regno Medorum regna Bab... loniorum & Assyriorum, ... tria regna postea suo Per... adiunxit Cyrus. Labinitus vltimus Babylon... rex (Baltazarem scriptura n... minat) Nitocris filius à Cyro ... terficitur. *Herod. lib. 1.*

Græci huius temporis historiam, quantumuis recentem, nondum nouerant. Quare Berosus Chaldæus (vt Iosephus narrat lib. 1. contra Appionem) arguit Græcos scriptores, quòd de Assyriaea monarchia multa fabulati sint, seorsum Babylonis structuram, & ea, quæ posteri sunt admirati, Babylonica ædificia ad Semiramidem retulerint, cùm, vt è Chaldæorum non ita vetustis monumentis docet, ad Nabugdonozorem sint referenda. Et vt de condita Babylone mentiti sunt, ita & de ea victa, quando vado Euphratis siccato immissis militibus captam ferunt. (Vnde & ista aliter narrat Daniël oculatus testis.)

Babylon Chaldaïcarum gentium caput, diu ſummam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Meſopotamiæ, Aſſyriæque Babylonia eſt appellata. Sexaginta millia paſſuum muris amplexa, ducenos pedes altis, quinquagenos latis. In ſingulos pedes ternis digitis, menſura ampliore, quàm noſtra, interfluo Euphrate, mirabili opere vtroque. *Plin. lib. 6. cap. 26.*

d ANTE Baltazarem quidam poſt Comeſtorem in hiſtoria Scholaſtica & Metaſthenem duos eius fratres locant, Regaſſar annis. 3. Labaſſardac nouem.

Sed hoc non patitur temporum analogia, neque Scripturæ veritas, tam apud Hieremiam, quàm Danielem.

Ioſephus quidem contra Appionem Neregalaſſar nominat, fratrem vxoris Euilmerodac, eíque 4. annos regni tribuit. Verum illi fortaſsè currunt cum annis Baltazaris tutorio veluti nomine.

Anni mundi. 4560.

IN DANIELE Monarchiæ ita ſunt ordine poſitæ, vt non melius in tabula pingi poſſint. Quare Porphyrius eum aſſerebat vixiſſe ſub Romana tempora, teſte Hieron. in Danielem.

Sub his Eccleſia fuit ſemper deteriore conditione, donec Chriſtus adfuit, qui ſuo fœlici aduentu ſub ſuis pedibus eas contriuit, orbémque conuertit. *Dan. 2.*

Chaldæorum Monarchia. 78. annos continuauit. Tres tantùm habuit reges. *Ierem. 27.* Incæpit octo annis ante captiuitatem Babilonicam: nã primus Nabugdonozoris incidit in finem tertij Ioachim. *Dan. 1.* hoc eſt, fuit quartus Ioachim. *Ierem. 25.*

Aſſyriorum à Ioſepho appellatur, quoniam Babylonij ad ſe Niniuitarum potentiam rapuerant, & Babylon Aſſyriæ erat pars.

b NABVGDONOZOR Aſtyagis Medorum Regis, anno nono Iudæos captiuos abduxit, *Ioſe. contra Appionem.* Cyaxatis potius dicerem. Nàm circa idem tempus vterque regnũ cepit. Fortitudine & magnitudine Herculem ſuperauit, Heroícíſque virtutibus. *Metaſthenes, Philoſtratus,* vſque ad columnas Herculis exercitum admouit. *Strabo lib. 15.*

E regno ob inſaniam pulſus, cum feris an. 7. in agrò egit: poſtea ad ſereuerſus, Deúmque agnoſcens, in regnũ reducitur. *Dan. 4.* Mutauit mentem, non formam corporis. *Hieron. illic.* vt Lycanthropi, qui ſibi videntur lupi, proindéque conantur lupinos mores & geſtus exprimere. *contrà tamen Ioſephus.*

Ad hanc rabiem perductum ob captam Hieroſolymam & vexatos Iudæos retulit Metaſthenes ex Alphæo.

Tempus, quo ſtatuam ſibi poſuit, videtur conferendum in extrema eius tempora, poſt Iudæam, Ægyptum, Syriam, & alias Prouincias ſubiectas. Nam Daniel cap. 3. viros appellat Ananiam, Azariam, Miſaëlem, quos primum pueros dixerat, vt intelligeremus hoc facinus ſero admodum, id eſt, illis iam ætate prouectis contigiſſe.

Poſt hæc eius inſania & ſanitas cap. 4.

Sub eo contigerunt, quæ tractantur Dan. 1. 2. 3. 4. 13. & 14.

Primo regni anno Niniuem ſubuertit, & Aſſyriorum imperio, qui mille trecentis ferè annis Regnum ampliſſimum in Aſia poſſederant (Hieron. in 7. Eſaiæ) potitur, Ioachimque regem Iuda tributarium reddit. *Rabbi Sadaias in 1. Danielis è maiorum traditione.* Pharaonem Necaonem eodem percutit *Iere. 46.*

Anno videlicet quarto Ioakim, qui eius erat primus *Ierem. 25.* venit ad Euphratem bellum illaturus Necaoni Regi Ægypti, cui parebat tota Syria, illícque Necaonem ſibi occurrentem vicit. Hinc traiecto plenè Euphrate (*Ierem. 46.*) omnia

Anni mundi tradita.

Altero modo per Monarchiarum ſeriem, huius ſextæ ætatis ſummam membratim probemus atque oſtendamus.

181.

I.

a Monarchia Chaldæorum pertinuit ab Oriente extremo ad Gades, indéque Gallias, Joſephus. quæ aurea Dan. 2. Huius meminerunt Beroſus apud Joſeph. & Alex. Polyhiſt. apud Euſ. li. 5. præp. cap. vlt.

Incæpit annis mundi 3560. octo annis ſcilicet ante quintam ætatem expletam.

I.

191. Ierem. 52. 236.

b NABVGODONOZOR filius Merodac annos 45.

Nechaone Ægyptiorum rege & per ordinem Spammo an. 6. Ophre an. 35. Amaſi an. 44. 3605.

subgit vsque ad Pelusium, præter Iudæam, Ægypto alioqui tributariam (4 *Reg.* 23.)

Anni mundi.

Anni vrbis condit.

Inde exercitu in Iudæos reducto Ioakim Regem cepit, eúmque Babylonem abductum coëgit sibi tributum dare. Quod & per tres annos ab eo in regnum dimisso exegit, donec denegantem tandem cepit atque occisum abiecit. 4. *Reg.* 23. *Ierem.* 22. & 36. 3560. 181.

Duodecimo pugnauit contra Arphaxat Regem Medorum, Egbatanæ miro opere conditorem, & vicit in campo magno Ragau circa Euphratem & Tigrim. *Iudith.* 1. vbi vocatur rex Assyriorum, ob Niniuem subactam & Medis exemptum.

Ciaxare siue Arphaxat Medorum, deinde Astyage, an. 35.

Hic Arphaxat videtur fuisse Astyages. Nam Arphaxat erat cognomentum regum illorum, post sublatum Sardanapalum.

Anno 13. Misit Holophernem contra Cilices, Syros, Iudæos & cætera regna Occidentis vsque in Æthiopiam. *Iud.* 2. qui à Niniue exiens debellauit omnia inter Cyliciam & Iaphet, in deditionem accipiens vtramque Syriam, Mesopotamiam, Lybiam (Lydiam fortasse legendum) Ciliciam, cap. 3. donec ei Iudith caput præscinderet. cap. 13. Decimus autem tertius Nabugdonozor erat sextus Sedechiæ, qui fretus amicitia Ægyptiorum & aliorum rebellione, meditabatur libertatem & defectionem. Eliachim tunc inter summos Sacerdotes, cap. 4. alius ab eo, quem pontificatu functum constat post captiuitatem, *Nehem.* 12. Nam ille Nehemianus Eliasib, iste Eliachim nominabatur, & alio nomine, cap. 5. Ioachim, ne mendum putetur. Nam qui Eliachim nominabantur, solebant etiam dici Ioachim, & contrà, vt rex Ioachim, vt pater Virginis, qui proinde Eli dicitur, *Luc.* 3. per apocopen.

Joakim, Iechonia in vinculis, & Sedechia Iudæorum.

Propter hanc Holofernis cladem, contra Sedechiam, cuius nutu facta videbatur, celerius mouit Nabugdonozor prę-missó in Holofernis locum Nabuzardan.

Decimo nono anno, vrbem iam tertio rebellantem expugnat, filios Sedechiæ regis necat. Sedechiam excæcat, & Babylonem in perpetuum carcerem trahit. Principes Iuda excruciatos interficit. Tribus integris diebus diripiendam Hierosolymam militibus tradit, solo deinde æquat. Mare, bases, columnas & cætera templi instrumẽta in sua Idolia transfert. Templum incendit, ita habitatoribus terram sanctam orbat, vt 52. annis nullus per eam transierit *R. Iose.* (nisi vt per desertum) Iosedech Seraiæ pontificis à se interfecti filium in exilium ducit. *Kimbi in* 21. *Ezech.*

Seraia, deinde Iosedec pontificibus.

Eos qui fuerant in Iudæa relicti, quoniam per fraudem Chaldæorum præsidia occiderant, Nabuzardan præfectus copiarum anno. 23. ad septingentos quadragintaquinque Babylonem transtulit. *Ierom.* 52. Quæ postrema fuit populi Iudaïci manus eo abducta.

Ieremia, Baruc, Daniele, Ezechiele prophetantibus.

Ita propter perfidiam Sedechiæ in Nabugdonozorem, qua, fretus Ægyptij regis auxilio defecerat, vrbs vltimùm capta & templum incensum & vltima captiuitas inducta *Ierem.* 34. & 52. *Ezech.* 18. 3. *Ezræ.* 1.

Sicque effossis oculis Babylonem Sedechias translatus est, vt Ezechiel præsignificauerat cap. 12. Adducam eum in Babylonem & ipsam non videbit, & ibi morietur. Cui nec contradixit Ieremias cap. 34. inquiens. Et oculi tui oculos regis Babylonis videbunt. Nam de rege, non vrbe loquebatur.

Seruio Tullio Romanorum sexto rege, deinde Tarquinio Superbo, annis 25.

[Non dissentiunt Prophetæ alij ab aliis. Sed vt sunt distinguenda tempora, vt concordemus scripturas: sic sunt discernenda vocabula, vt conciliemus Prophetas.]

Eodem anno 23. Tyrum & reliquas regiones maritimas subigit. 3605. 226.

Anni Urbis condit. 181.

Ardi Lydorum Rege sexto, & per ordinem Sedacie an. 15. Haliatte an. 49.

Macedonum Philippo rege sexto, & per ord. Europo, an. 26. Alceta, an. 29.

Lacedæmoniorũ Eurycratide, an. 35. Mox Leonte, an. 36.

Batto primo Cyrenarũ rege, an. 40. deinde Arcesilao, annis 16.

Anni mundi

3560.

Regnum Ægyptiorum, quod multis sæculis Pharaones potentissimum obtinuerant prorsus cœpit, imperij annis 24. quinque aut sex annis post Sedechiam expugnatum. *Iosephlib.*10. vel anno imperij 27. *R. Selomo in* 44. *Ierem. & seder Olam, cap.*26 pugnæ locus Magdal. *Herod. liber secundus* Ierem. 44.

Quod multo probabilibus est. Quoniam Ezechiele teste cap.29. anno captiuitatis vigesimo septimo Syriam & Ægyptum subegit, etsi Theodoritus in Danielem, id in decimum octauum eius coniiciat.

Ea clade ita acciſi sunt Ægyptij, vt deinceps nullum regem ex sua gente habuerint, sed nec ditionem in reliquas gentes tenuerint ante Ptolomæos. Nam Amasis, qui Ophræ successit, erat Nabugdonozoris seruus.

Hic primum Monarchiæ titulum consequutus est. Nam etsi iam à priscis seculis, nempe à Nimrod conditore, Imperium Babylonicum in orbe viguit: tamen quia cum Assyrio, cuius, fundator Assur, & Ægyptio, quod erexit Osiris Pharaonum primus, Abrahæ temporibus, æquo Marte Orientem & Lybiam per vices possidebat, non priùs monarchiæ nomen receptum est, quàm hæc simul fuêre addita. Tum enim primo præstantior & maior ὀικουμένης pars vni parêre didicit.

Aliam rationẽ assignat, Suidas in voce Ασσύριος, ex comparatione Græcorum principatuum. Athenienses enim (inquit) solius regionis maritimæ dominatum tenuerunt annis duodeseptuaginta. Lacedæmonij triginta. Thebani, &c.

Babylonem ad eam magnitudinem perduxit, vt eius muri fuerint relati inter.7.orbis miracula. *Berosapud Iosephum*. quale significatur Dan. 4.

Eius primus, fuit quartus regni Ioakim filij Iosiæ, *Ierem.*25.

Id est, octauus ante transmigrationem Babylonis. Regnauit an. 45. Qui numerus facilè è factis colligitur. Nam anno quarto Ioakim regnum eius occæpit *Ierem.* 25. & 46.

Post annos octo abduxit Ieconiam. Anno autem trigesimo septimo transmigrationis Iechoniæ, subleuauit Euilmerodac (filius & successor) Rex Babylonis, anno, quo regnare cœpit, caput Iechoniæ de carcere. 4. *Regum*,25.

Ergo ante abductionem Iechoniæ regnauerat annos octo, pòst vsque ad Euilmerodac filium 37. Summa 45.

Nabuzardan cum libris legis multos alios sacros combussit, vt tria millia parabolarum Salomonis, quinque millia Cãticorum, Physiologiam eiusdem, &c.

In terra pauperes & rusticos duntaxat reliquit, deuastatis vrbibus & ciuibus in captiuitatem exactis.

Ieremiam hostili misericordia carcere exemit. *Ierem.* 39. quem vinxerat Sedechias cap. 37. 38. 39. &c.

Quod addunt aliqui legem à Babyloniis incensam & deinde ab Ezra restitutam: non est ita accipiendum, quasi omnia legis exempla sint exusta, & deinceps vsque ad Ezram Iudæi vixerint sine sacro codice. Nam hoc fieri non potuit, nedum factum est. Iudæi enim iam antea erant disperſi cum suis codicibus per totum Orientem & Septemtrionem à temporibus Assyriacis, vbi & legitima sua seruabant, vt è Tobiæ libro liquet, nec omnes erant sub iure & imperio eiusdem. Præterea libri tanti momenti non solent ita extingui à Tyrannis, quin alicubi permaneant, maximè quando de religione agitur.

226.

Ego primo impetu Chaldæi omnia consumentes, etiam absumpserunt libros sacros, Hierosolymis scilicet inuentos, qui erant correctissimi & emendatissimi, atque in publico Gazophylacio & sacra Bibliotheca asseruabantur, iuxta quorum regulam, vel ex memoria, vel diuino potius afflatu, cæte-

3605.

Anni Mundi.

ros minus correctos postea emendauit Ezras, aut etiam Synodus illa magna, cuius scriba fuit Ezras.

Quo die Nabugdonozor ingressus est templũ, eo die natus Darius, à quo pœnam tanto dignam crimine susciperet. Euertit enim Darius ipsius impetium anno. 62. ætatis. *Seder Olam, cap. 31 è Dan. 5.* 3560.

Mathematica & Philosophia in Chaldæa florent. *Dan. 1.*

Ieremias in Iudæa vaticinationis munere functus annos 41. à 19. Iosiæ vsque ad Sedechiæ vndecimum, trahitur à suis in Ægyptum iram Nabugdonozoris fugiẽtibus. Ibi antequã lapidaretur, philosophiæ incunabula posuit, secretiore sapientia Hierophantas imbuens, cuius fama excitati Græci petegrinationes vel potius naugationes multas in Ægyptum susceperunt, & philosophiam ad se post. 70. ferme annos deriuarunt.

Qui historiam Iudith non ad hæc tempora Nabugd. sed Cambisis, vel Assueri, vel Artaxersis 3. ponunt, sub nomine Nabugdonozoris, primo doceant reges Persarum Nabugdonozoris vocabulo fuisse vspiam cognominatos. Deinde frigida nituntur coniectura, quod Achior cap. 5. narrans Holoferni flagella & exilia, quæ Deus Israëlitis inflixerat, eos deinde in propria, quasi postliminio reuertisse tradit: hoc enim male interpretantur de exilio Babylonico, & reductione per Cyrum. Nam non diceret. *Plurimi eorum captiui abducti sunt in terram suam, nunc autem reuersi sunt, &c.* sed omnes. Omnes enim Iudæos in exilium traxerat Nabugd. Relinquamus ergo scripturam in sua simplicitate, vt fuerit idem Nabugdonozor, qui misit Holofernem in Samariam & Iudæam anno regni 13 & qui reliquias Iudæorum anno 19. Babylonem transtulit. Quod autem dicitur illic de dispersione, pertinet ad Salmanazarem & Senacherib, sub quibus dispersi sunt Iudæi, ita vt Hierusalem, siue filia Sion relicta esset, sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario *Esa 1.*

Donec eo cæso se in sua certatim reciperent. Præterea nihil prohibuit Iudæos primis Nabugdonozoris victoriis dispersos, vbi intellexissent Sedechiam regnare, ad sua reuertisse. Sed nec necesse est Achior alienigenam, nondum que religionis initiatum, res Iudæorum perfectè tenuisse, aut fideliter recitasse.

Non officit etiam, quod sub finem libri scribitur, *In omni spatio vitæ eius non fuit, qui perturbaret Israel, & post mortem eius annis multis* Nam *annis multis* dictum est, pro, *diebus multis.* Sed & Scriptura sic aliquando loquitur de annis quatuor aut quinque, vt sæpius in libris Regum. Simile supra *pag. 87. è. 2. & 3. cap. Iudicum attulimus.* Quæ qui non deprehenderunt Tragicomædiam esse dixerunt de historia Ester.

Liber Iudith à Ioachim sacerdote conscriptus. *Philo* Quare rectè libro Ester ab Ecclesia præponitur. Nam eum temporis ordine antecedit.

Est sacer & canonicus. Nam eum Nicena Synodus in numero sacrarum Scripturarum computauit. *Hieron. in prologo, vbi & sermone Chaldæo conscriptum asserit.* & epistola ad Salui nam Hilarius Prologo in Psalmos. Similiter Carthaginensis. 3. Synodus, cui Augustinus interfuit. Augustinus ipse multis locis, Innocentius, 1 eodem tempore, mox Gelasius cum 70. Episcopis, concilium Florentinum, &c.

Quare eum citant tanquam Scripturam Canonicam Origenes in caput vlt. lib. Iudicum, Chrysost. hom. 10. de variis locis Matt. Ambr. lib. 3. Offic. cap. 3. epist. 85. de Virg. lib. 2. De Instituit. Virg. cap. 2 & lib. de Viduis eum non exigua sui parte exponit. Cyrillus lib. 7. in Ioan. cap. 20. Fulgentius epist. 2. de statu viduarum. Bellator presbyter. Isidorus Hispalen- 3605.

sis &

Ab hac monarchia sic constituta aliquando annos numerat Daniel. Somnium enim quod 2. cap explicatur, non accidit secundo regni Nabugd. cum Daniel eius sit interpres, qui iam triennio, postquam venerat Babylonem, cum socio relatus fuerat in numerum sapientum regiorum cap. 1. Erat ergo secundus à constituta Babylonica monarchia.

Anni vrbis conditæ. 181. 226.

Ante mundi. sis & Rabanus, qui in illum sunt commentati.

Draco leges Athenis scribit sanguine sub finem Tarquinij Prisci Rom. regis quinti, post reges Athenis exauctoratos & institutam nouam Reipub. formam Olympiade 39. Huius legibus antiquatis, præter eas, quæ morte plectebant, mitiora iura paulò post Solon. 10 tabulis comprehendit.

3560. Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor, qui primus prosaicam orationem condidit tempore Cyri regis. *Plin. lib. 7. cap. 56.* primus apud Græcos dixit animos hominum immortales, & de diis scripsit. *Cic. 2. Tusc.* Ex Arcanis Phœnicum (id est Hebræorum) libris philosophiam & Theologiam ad eos deduxit, septem sapientum temporibus sub. 50. Olympiadem. *Suidas.*

Solon & Pisistratus Seruio Tullio Romæ regnante vixerunt. *Cicero in Bruto.*

Solon Areopagitas constituit. *Idem Offic. 1*

Ante Solonis ætatem de nullo, vt dicerto, memoria proditum est. *Cic. in Bruto.* Vnde ab eo suum illustrium virorum Chronicon orditur. *Gellius lib. 17. cap. 21.*

Decem tabulas eburneas, ad imitationem duarum Hebraïcarum Athenienſibus dedit. Peregrinatus est in Ægyptum, Cyprum, Lydiam ad Crœsum. Ei sacerdos Ægyptius dixit Græcos semper esse pueros ob ignorationem rerum antiquitus gestarum. *Plato in Critia.*

Septem ergo sapientum, & Cyri tempore velut Orientis apud Græcos philosophiæ incunabula fuerunt. *Budæus lib. 4. de Asse.* Aut sub Cyri tempus.

Septem sapientes, Thales, Solon, Chilon, Periander, Cleobulus, Bias, Pittacus, cuius auditor fuit Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor.

[Alij septem sapientes Romæ recensentur à quibusdam, inter quos Cato numeratus est, Appius, Scipio, Lælius, Attilius & alij]

Periander Corinthius sapientes epulo excipit.

Pisistratus sublatis annuis magistratibus tyrannidem Athenis occupat. Pulsus in Italiam fugit.

Primus libros Athenis disciplinarum liberalium publicè legendos posuit. *Gellius lib. 6. cap. vlt.*

Eius iussu Aristarchus Homeri rapsodiam recensuit, & in 24 partes pro numero elementorum distribuit.

Haliattes Lydorum rex septem sapientum ætate cum Milesiis bellum gerit. *Herod. lib. 1.*

Tunc Cyrenarum regnum per Battum incipit, vide sup. pag. 149. in annos circiter ducentos.

Epimenides diutissimè vixit, nempe vsque ad Solonem.

Thales Mileti Philosophiæ Ionicæ primus auctor, sapiens, physicus, & Astrologus Græcis Geometriam & Astrologiam ex Ægypto primus tradit, *Laërtius.* Aliqui sub Anco Martio. Nam diutissimè vixit, ad 58. vsque Olympiadem.

Primus in Græcia æquinoctia & solstitia obseruauit. Primus solis eclipsim prædixit. Audis, quoad pueri fuerint Græci, qui tamdiu ignorabant, quod omnibus erat perspectum.

Alcmæon Perinthi filius Crotoniates medicus, qui de rerum natura primus scripsit.

Anaximander Milesius Thaletis successor, qui horologium Gnomonē, sphæram reperit. *Plin. lib 7. cap. 56.* & obliquitatē Zodiaci. *lib. 2. cap. 8* Et maris & terræ circuitum. *Laertius.*

226. Pythagoras Pherecydis Syri discipulus alterius philosophiæ Italicæ auctor, in illa Italiæ ora, quæ olim magna Græcia. 3605. Nam vetustissimæ philosophiæ fuerunt Ionica & Italica, reliquæ recentiores.

[Hæ duæ Philosophorum sectæ diuersimodè sua placita tradiderunt discentibus vt cuique sua magis placuit docendi

methodus de qua vtraque Lolaterianus. *Anni mundi.*

In Ægyptum nauigauit, vt eius sapientiam disceret, & pro sua apud Græcos venditaret. Arithmeticam & Geometriam præcipuè excoluit, & Matheses solas appellauit, ex Anatolio. 3560.
Peregrinatus est in Persidem, atque Magos conuenit. *Cic. 5. Tuscul.* Potuit ergo incidere in Danielem, cuius fama ea tempestate celebris.

Eius tempore Arcades per longos & breues calamos cantum excogitauerunt. *Laertius.*

Musicæ principia primus ad artem reduxit. Pondera & mensuras inuenit. Italis apud Crotonem leges dedit.

Anaxagoras alter Pherecydis Syri discipulus, vbi suam in Ægyptum peregrinationem confeciſſet, eorúmque mysteria hausisset, libro quodam, quem Socrates citat apud Platonem, physiologiam ita tractauit, vt à Deo inciperet, & in Deum desineret. Quem quia sub Mentis vocabulo in nobilioribus naturæ effectibus, vt res instituentem & moderantem semper considerare iubebat, Mens cognominatus est. Hanc regulam ferè Plato in Timæo tenuit, &c.

Anacreon poëta, regis Sycioniorum Polycratis familiaris, poto acino vuæ quo mortuus est insignis.

Phalaris, sub quo Perillus proprio inuento periit. *Suid.*

Primus fuit post Theseum tyrannus Agrigenti. *Plin. lib. 7. cap. 56.*

Bellouasus post Ambigatum Gallorum rex.

Arion musicus à Delphino è mari in Tenarum portum defertur incolumis.

Inuenit Dithyramborum cantum. *Herod. lib. 1.*

Isthmia & Pythia primum aguntur in Græcia.

Apryis (Ephre Ierem. 44.) vltimus Pharao à nemine deorum vel hominum sibi regnum posse eripi dictitabat. At paulo post ab Amasi præfecto strangulatus est, regnúmque Nabugdonozori traditum. *Herod.*

Ad eum reliquiæ Iudæorum captis Hierosolymis fugerunt.

Adrican Pœnorum rex se suósque Apryæ dedidit, quod à Græcis, qui magna multitudine in Cyrenæam concesserant, nimis fatigaretur. *Herod. lib. 4.*

Apryis in Cyrenæos ducit exercitum, sed funditur. *Ibidem.*

Arcesilaus Batti f. secundus Cyrenarum rex Apryin vicit. *Herod. lib. 4.*

Huius fratres in aliam Lybiæ partem concesserunt & Barcam oppidum, in quo regnarent, condiderunt. *Ibid.*

Medi duce Artabano siue Astibara contra Scytas, qui iam. 28. annos regnabant in Asia.

Pisistratus secundo fugatus cessit in Eretriam, vnde anno pòst vndecimo reuersus est, Conno Athenis Archonte, regnauit an. 28. senio confectus.

c. IECHONIAM è carcere liberauit; eíque regium honorem & victum attribuit, anno transmigrationis ipsius trigesimo septimo. *4. Reg. 25. Ierem. vlt.* 3628.

Sedechia in vinculis statim post Nabugdonozoris obitum mortuo. *Kimbi in 34. Ierem. & Talmud.*

Inter Euilmerodac & Baltazarem duos reges, vt solet fieri in ciuilibus motibus, & dum imperiorum pernicies imminet, locat Berosus apud Iosephum contra Appionem. Nempe (inquit) Nirigliſſoroor occiso Euilmerodacho vxoris suæ fratri fit rex Babyl. an. 4. Hinc filius eius Labossardac mens. 9. Denique Nebrindus an. 17. de quo Alexander Polyhistor & Alphæus apud Eusebiũ præparationis lib. 9. cap. 4. Quem Iosephus Baltazarem fuisse narrat lib. 10. cap. 13.

2.

c. EVILMERODAC an. 32. *216. Ierem. 52. 248.*

Rege Iechonia, deinde Salathiele duce.

Iosedec pontifice.

Quia

Anni Vrbis condit.

243

Anni mundi.

3638

Prophetis Daniele & Ezechiele.

Tarquinio Superbo vltimo Romanorum Rege an. 25. deinde Coſs. per annos 79, vſque ad Tribunos militum.

Ægyptiorum Ophre ſiue Aphrye, deinde Amaſi, an 44.

Haliatte Lydorum.

Alceta rege 8. Macedonum, deinde Amynta, an 50.

Leonte Lacedæmoniorum, deinde Anaxandride, 45.

Arceſilao Cyrenarum rege ſecundo, deinde Batto 2.

Romæ Coſſ.

244 *L. Iunio Bruto, L. Tarquinio Collatino.*

245 *P. Valerio Publicola. I. Lucretio Tricipitino.*

246 *P Valerio Publicola. M. Horatio Pulvillo.*

247 *Sp. Largio Ruffo. T. Herminio Aquilino.*

248 *M. Valerio Voleſe, P. Poſthumio Tuberte.*

249 *P. Valerio Publicola. T. Lucretio Tricipitino.*

Quia autem, vt ſupra probatum eſt, Nabugdonozor imperauit annis 45. quorum octo primi non pertinent ad Babylonicam tranſmigrationem. 70. annorum, eius poſteris duntaxat relinquuntur triginta tres. Nam trigeſimo ſeptimo tranſmigrationis Euilmerodac regnare cœpit. 4. *Reg.* 25. Hos autem ſic ferè partiuntur Hebræi, vt 23. Euilmerodaco attribuant, reliquos decem Baltazari Babylonicorum regum vltimo.

Mortuo enim Nabugdonozore non modo non creuit Monarchia, ſed & minui valde cœpit, vt Heroum filij ſolent eſſe inertes.

Vnde multi motus in Aſia, & regnorum varia nomina Lydorum, Medorum, Perſarum, Tyriorum, &c.

Sub eo finit Romanorum regnum poſt vrbem conditam annis 244. Quare ſequentur coſſ. & tribuni militum. *Liuius.*

Annum vnum detrahunt Ruffus, Eutropius, Iordanes, Solinus. Hinc ab expulſis regibus ad Hirtium & Panſam nouiſſimos Conſules an. 467. Summa 710.

Quin nec hoc ſatis conſtitutum. Nam in annis vrbis numerandis & digerendis apud antiquos maxima diſſenſio, vt & Cicero in Bruto tradit.

Vnde Meſſala Coruinus *de progenie Auguſti* Coſſ. à Iunio Bruto & Publicola in Panſam & Hirtium per annos 444. Nam ſub Coſſ. tamdiu Roma fuit, niſi quòd annis 49. Conſules defuerunt ſub Decem viris anno v. c. trecenteſimo quarto, duobus, ſub tribunis militum annis quadraginta, ſeptuageſimo nono poſt exactos reges. Non tamen continenter. Nam conſules interdum intercalati ſunt ab anno v. 322. vſque ad 399. Sub Dictatoribus annis tribus. Sine Magiſtraubus annis quatuor, vrbis ſcilicet trecenteſimo ſeptuageſimo nono. Hos omnes reperias à ſeptimo Euilmerodac ad ipſum Auguſtum.

Coſſ. omnia iura omniáque regum inſignia habuerunt, id modo cautum eſt, vt alter alteri per ſingulos menſes faſces ac ſecures concederet, ne ſi ambo faſces haberent, duplicatus terror, duóque reges pro vno accepti eſſe viderentur. *Onuph. de Roma. Princip.*

Tarquinio Superbo nondum electo libri tres in ſacrarium conditi Sibyllini appellati ſunt. Ad eos quaſi ad oraculum quindecim viri adeunt, cum Dij immortales publicè conſulendi ſunt. *Gell. lib 1. cap. 19.*

[Sibyllæ dictæ ſunt quaſi οἱ τοῦ θεοῦ βουλαί. Etymologia nota. Illis autem Prophetiſſis Deus erga gentes vti voluit: ne ipſi, ſua deeſſent teſtimonia, vt ait Paulus Apoſtolus, *Act.* 17.]

L. Iunio Bruto in bello cæſo ſuffectus eſt Sp. Lucretius, & huic P. Valerius Publicola. Sic alteri Conſuli L. Tarquinio Collatino M. Horatius Pulvillus ſucceſſit.

Scythæ vſque ad Palæſtinam latrocinando penetrant.

Oſtia ciuitas ad Tyberim & Sinope conduntur.

Galli pulſis Thuſcis vtramque Padi ripam occupant.

Sibylla Cumana, quæ & Amalthæa & Deiphobe.

Danius regnum in Oceano Septemtrionali auſpicatur, ſi credendum Germanis de more mentientibus, cui Humblus & Lutherus filij deinde ſuccedunt.

Dipoënus & Scylles primi ſcalpendo marmore clarent in Sicyonia.

Zeno Eleates Dialecticæ & Dialogorum inuentor.

Pythagoram vidit. Prometheo tamen dialecticę inuentionem tribuit Plato.

Hipparchus Pisistrati filius, Hippiæ Tyranni frater Athenis occiditur, & sic Respublica liberatur. *Gell. libro 17. Nocti. cap. vlt.* — *Anni Mundi*

Astyages Medus Lydicum bellum conficit anno 604. post captum Ilium. *Sols. cap. 20.* — 3638.

Amasis rex Ægypti. *Herod. Diod* Hinc fortasse Plinius vocat Semneserteum, quo regnante ait Pythagoram in Ægypto fuisse. *lib. 36. cap. 9.*

Iromus cœpit regnare in Phœnicia 14. annis ante Cyrum, regnauit autem annis 20. *Ioseph. contra Appionem.* Iam ergo monarchia Babylonis dissipabatur.

ROMÆ, capitolium perfectum. Bellum Sabinum. Pestis grassatio. Sabini victi pacem rogant Dictatura primum instituta.

Coniuratio de reducendo Tarquinio detecta. Ædes Saturno dedicata. Saturnalibus institutis. Virginius Tricostus ad Regillum Latinos paulò ante vicerat.

Tribus 21. instituta Tarquinio Cumis moriente. Secessio populi in sacrum montem.

Tarquinius Superbus sub finem Monarchiæ Chaldæorum, vt antea indicatum est, Tusculi moritur post 13. annum exilij, anno vrbis. 257. Augustinus paulò post, sub Dario scilicet & Cyro Persarum regibus *lib. 18. de Ciuitate capite 26.*

Tribus annis post Tribunitia potestas instituitur, qui annus primus videtur esse Baltazaris.

Anno ab vrbe condita 500. eius ditio vix 14. milliaria, id est, 7. leucas Gallicas patebat. E tam tenui initio crescet quidem, sed post Alexandrum Macedonem, id est, abhinc annos 250. siue post annum vrbis 500.

d SVB hoc impletum est illud Ierem. 50. Ecce ego visitabo regem Babylonis & terram eius, sicut visitaui regem Assur, & reducam Israel ad habitaculum suum.

Salathiel filius Iechonię tertio anno Baltazaris Babylone mortuus est, stetitque post eum Zorobabel filius, qui primo anno Cyri perrexit cum exulibus Hierosolymam, & restaurato templo Babylonem rediit, vbi & mortuus est. *Seder olam.*

Iosephus quinque reges Babylonis post Nabugd. facit, sed repugnat Ieremias cap. 27.

Hebræi tantum tribuunt huic Monarchiæ 70. annos, quoniam Baltazarem tertio regni anno captum & extinctum putant.

Conueniunt in reliquis. Nam Nabugdonozori quoque annos 45. attribuunt, Euilmerodac 23. *In Seder. cap. 28.*

Baltazarem Labinitum Labiniti & Nitocris f. à Cyro interfectum videtur appellare *Herod. lib. 1.*

Quem quidem à Crœso adiutum, quòd Gobriæ filium occidisset, & in multos alios crudelitatem exercuisset, Cyrus Babylone obsedit & cepit. *Ibidem Herod.*

Eius primo Danieli capite 7. visio obiecta est de 4. bestiis, leæna alata, vrso, pardo, & quarta bestia cornua decem habente, qua sequentium sæculorum monarchicum ordinem reuelauit.

Tertio altera de Ariete duorum cornuum & hirco vnius, deinde quatuor, qui deuicit arietem, id est, rege Persarum, & Alexandro Macedo. cap. octauo. Tertia de pernicie regis, id est, imperij, Babylonica cap. 5.

Adhuc erat in viuis Pythagoras. Nam venit in Italiam regnante Tarquinio Superbo, 200. annis post Numam Pompilium *Cic. 2. de Orat.* se philosophum appellauit, vt septem sapientum, quorum erat æqualis, gloriosam inscriptionem illuderet. *Idem.* — 3638.

A Daniele Dei notitia tincti sunt quinque Monarchæ,

Nabugdonozor,

P. Posthumio Tuberto, Agrippa Menenio Lanato. — *Anni Vrbis condit.* 250.

Sp. Cassio Viscellino, Opitro Virginio Tricosto. 251.

Posthuminio Cominio Arunco, T. Largio Flauio. 252.

S. Sulpitio Camerario. M. Manlio Tullio Longo. 253.

P. Veturio Gemino, T. Ebutio Helua. 254.

T. Largio Flauio 2. Q. Cœlio Siculo. 255.

A. Sempronio Atratino. M. Minutio Augurino. 256.

A. Posthumio Regillęsi, T. Virginio Tricosto. 257.

Appio Claudio Sabino, P. Seruilio Prisco. 258.

A. Virginio Cœlimontano. T. Veturio Gemino. 259.

Sp. Cassio Viscelino 2. Posthumio Cominio Arunco 11. 260.

T. Geganio Macerino. P. Minutio Augurino. 261.

3.

d BALTAZAR, an. 10.

Hunc Darius & Cyrus vino somnóque sepultum oppressérunt, Monarchiámque ad suos trãstulerunt. Quod futurũ, multo ante denuntiarat Esaias cap. 13. 21. 27, Ieremias cap. 50. & pluribus aliis locis, Psalmographus, &c.

Iosedec pontifice.

Salathiele duce Iudæorum. Daniele & Ezechiele vatibus.

Amasi Ægyptiorum Pharaone.

Haliatte Lydorum rege octauo, denique Cræso, an. 14. Amynta nono rege Macedonum.

Lacedemoniorum Anaxand. deinde Cleomene, an. 25.

Batto 2 Cyrenarum rege, tertio, deinde Arcesilao 2.

Anni Iesu Christi

Summa 73

Anni mundi

Coss. Romæ.

262. *A Sempronio Atratino 2.*
M. Minutio Augurino 2.

3638.

263. *Q. Sulpitio Camerino, Sp. Largio Ruffo 2.*

264. *C Iulio Tullo, P. Pinario Ruffo.*

265. *Sp Nautio Rutilio, Sex. Furio Philone.*

266. *C. Aquilio Tusco, T. Sicinio Sabino.*

267. *Proculo Vergnio Rutilio, Sp. Cassio Viscelino 3.*

268. *Q. Fabio Vibulano, Ser. Cornelio Malugineńsi.*

269. *L. Æmylio Mamerco. Cæso Fabio Vibulano.*

270. *M. Fabio Vibulano, Ser. Valerio Potitio.*

271. *Q. Fabio Vibulano secundùm, C. Iulio Tullo C. F.*

I.

a *Monarchia secunda, id est, Persarum, patuit ab Indiа vsque in Æthiopiam per centum 27 prouincias. Esther. 1. quæ Argentea. Dan. 2.*

Incipit an. mundi 3638.

2.

b DARIVS filius Hidaspis siue Assueri de genere Medorum *Daniel. 9.* Medus, socer Cyri, an. 2.

Dan. 6.

1640.

274. *Iesu filio Iosedec pontifice.*

Nabugdonozor, Euilmerodac, Baltazar, Darius Medus & Cyrus Persa.

Amasis penultimus Ægyptiorum rex, ad quem venit Solon, qui adhuc viuebat, Græcos amauit, & Naucratem vrbem eis habitandam dedit.

E Cyrene Græcam Batti regis filiam, iuxta alios Arcesilaï, vxorem duxit. Primus cœpit Cyprum & tributariam reddidit Policratis familiaris. *Herod. lib. 2.*

ROMÆ Coriolanus exilio damnatus. Prodigia multa visa & audita. Lex Agraria.

Æmylius Æquos & Volscos vincit.

Oppia Vestalis ob incestum viua defoditur.

a NON omnino fictum est, quod Antiqui de Assyriorum regno memorarunt, quando ei proximè Persicum successisse ferunt. Primum quoniam Nabugdonozor à quo prima Scripturæ Monarchia incipit, vetus Assyriorum imperium subdens, Assyriorum potius rex appellatus est, quam Babyloniorum, vel Chaldæorum, propter veterem imperij sedem, quòdque Assyrij regem duntaxat mutasse, non regnum perdidisse videantur. Quare quem prophetæ Babylonis regem vocant, liber Iudith, Herodotus, Ctesias, Iosephus ipse Assyriorum appellant.

Deinde Babylon imperij noui sedes pars erat Assyriæ, ex Plin. lib. 6. cap. 6. Strabo. lib. 16. Hinc Herodotus, Cyrus Assyriis bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis est Babylon, vbi post euersam Ninum erat regia.

Denique quia primariam Assyriorum vrbem, id est, Ninum siue Niniuem occupabant.

In ordine Regum Persarum extent scriptores à sactis variant. Cyrum enim præponunt Dario, tanquam socerum genero, cùm contrà Darius vel socer fuerit Cyri, vt Hebræi arbitrantur, vel auunculus, vt Lyranus in 5. caput Danielis & Zonaras annotant. Vnde & apud Danielem Darius nominatur ante Cyrum.

Quòd autē hic fuerit Darius, quem nostri vocant filium Hydaspis Daniel verò Assueri ex genere Medorum, excoliquere puto, quòd elementa Hebraïca monstrant Assuerum tertium pòst Regem esse, quem Græci appellant Xersem, qui apud vtrosque fuit è primis Persarum regibus, vt Iusti lib. 2. fidem facit, quique contra Græciam innumerabilem duxit exercitum, & ea per quinquennium gessit, quæ Græcorum narrant historiæ.

Succendit enim Athenam sub principe Mardonio, & bellum iniit apud Thermopylas, & apud Salaminam nauale certamen, quando Themistocles ad Persas fugit, & Sophocles atque Euripides clari habebantur.

Nec assentiri possum Lyrano & cęteris, quibus Assuerus est Darius Hydaspis filius, quoniam qui Assuero successit, est Darius Longimanus, cuius præcessorem fuisse Xersem cuncti fatentur. Deinde, quis horum sex diceretur Xerses, cuius bellum in Græcos apud vniuersos tantopere decantatum est? Cætera intra in Assuero notabimus.

b DARIVS Medus interfecit Baltazarem regem Chaldæum, & successit in regnum annos natus 62. *Daniel. 5.*

Babylon à Medis & Persis capta est, cùm Baltazar magna securitate agitaret conuiuium. *Xenoph. lib. 7. de in-*

stitutione.

Denique hunc Darium cepisse Babel opera Zopyri, etiam aiunt externi scriptores, vt perspicias hunc esse filium Hydaspis, q uantumuis Cyro præponatur.

Historiæ, quæ expugnationem Babylonis vni Cyro tribuũt, fallunt. Nam ex Scriptura apparet, in euertenda Babylone Medos fuisse principes, qui Persas socios & adiutores asciuerint. *Es.* 13. *Ierem.* 50. *Daniel* 5.

Vnde res constituuntur de sententia Darij Medi, & super regnum Satrapæ centum viginti præficiuntur, & super eos principes tres ex quibus Daniel vnus erat, vt Satrapę redderent illis rationem, & Rex non sustineret molestiam. *Dan.* 6. Quare & hoc regnum in Græca historia & Medicum & Persicum nominatur.

Eius primo absoluti sunt septuaginta anni captiuitatis Babylonicæ à Ieremia 25. & 29. cap. prædicti, *Dan.* 9. Quamuis Rabbini tam veteres, quàm recentiores putent illum septuagesimum annum incidisse in secundum Darij Longimani, magna impudentia affirmantes Danielem in sua supputatione fuisse lapsum. *Abben Ezra in* 9. *Dan.*

Esse autẽ videtur hic Darius, qui ducibus Dati & Arbazo Medis (Medus enim Medos exercitibus præficiebat, contra eos, qui Dariũ Persam faciunt) Asiam, Macedoniámque aggressus est, & Iones superauit: fugatus interim à Miltiade Athenienśi in Marathoniis campis, vnde Græci scriptores bellum apud Marathonem gestum Medicum dicunt. Quod gessisse videtur, Cyro alibi res gerente. Ita vt quidem Darius plusquã 2. an. regnauerit, sed eius alij 20. aut circiter, Cyro attribuantur, quòd cum eo concurrerint. Nam Hebræi Dario Cyrum duntaxat annis tribus faciunt superstitem, & Thucidides inter Marathoniam pugnam & transitum Xersis in Græciam annos tantum decem constituit.

Græciam primus tentauit. bellum describit *Herod. libro* 6.

Bellum infœliciter aduersus Scythas suscepit, cui expeditioni etiam Miltiades interfuit.

Eius primo reuelatio facta Danieli de septuaginta Hebdomadibus, id est, annis 490. post quorũ sexagesimam nonam occidendus erat Christus, & pactum confirmaturus *cap.* 9. item liberatio è lacu leonum *cap.* 6.

Circa ducentesimum sexagesimum annum ab vrbe condita victi ab Athenienśibus Persæ pugna Marathonia duce Miltiade & comite Themistocle. *Gell. libro* 17. *capite vltimo*. Macerino & Augurino Coss. *Sulpicius*. Annis. 20. post iectum Pisistrati filium Hippiam & decem ante Xersis expeditionem Salaminiam. *Herod. lib.* 6. *Gellius ibid. Vrbis annus non quadrat.*

Commanus post Senanum Segoregiorum Galliæ rex.

Marmore sculpendo primi omnium inclaruerunt Dipænus & Scillis in Græca insula geniti, Medis imperantibus, priusquam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est, Olympiade circiter 50. *Plin. lib.* 36. *cap.* 4.

Crœsus barbarorum siue Asianorum primus, Græcos, Iones, Æoles, Dores Asiæ tributarios, Lacedæmonios amicos fecit. Exceptis Cilicibus & Lycis, omnes cis Halim fluuium, Medos à Lydia separantem, & ab Armeniæ monte in Cyliciam labentem subiecit, videlicet Lydos, Phrygas, Matiandinos, Mesios, Chalibes, Paphlagones, Thraces, Ethinos, Bythinos, Cares, Iones, Dores, Æoles & Pamphylios. *Herod. lib.* 1. quo victo cessere Cyro omnia.

In vrbem Sardes è Græcia doctos omnes traxit. *Ibid.*

Solon ad eum & ad Amasim regem Ægypti peregrinatur. *Ibidem.*

Anni mundi

3638.

3640.

Amasi Ægyptiorum Pharaone.

Lydorum Crœso.

Amynta nono Macedonum rege.

Lacedæmoniorũ Cleomene.

Syracusanorum Cleandro Patareo regni conditore, an. 7.

Arcesilao secundo, deinde Batto tertio Cyrenarum rege quinto.

Romæ Coss.

Cæsone Fabio Vibulano 2. *Spu. Furio Medullino.* 271.

M. Fabio Vibulano 2. *Gn. Manlio Cincinnato.* 273.

Cæsone Fabio Vibulano 3. *T. Verginio Rutilio.* 274.

Anni Iobi vidlæ.

Anni mundi.

3.

274. c CYRVS gener Darij, rex Persarum succedit Medo, vnumque è duobus imperium successionis & Victoriarum iure facit, annis 30.

Esr. 1. & 2.

3640.

304. *Iesu filio Iosedec pontifice.*

Salathiele & Zorobabele ducibus Juda.

Propheta Daniele.

Amynta nono rege Macedonum, deinde Alexandro, an. 43.

Amasi Ægyptiorum Pharaone. denique Psamenito mens. 7.

Lydorum rege Cræso.

Lacedæmoniorũ Cleomene, deinde Leotichide Mænaris f. an. 22.

Cyrenarum Batto tertio rege quinto, deinde Arcesilao tertio.

3670.

Lydi in Hetruriam veniunt, ibique sedes perpetuas statuunt, *Ibidem.*

Fabius vicit Veientes & Hetrusecos. Triumphum tamen agere recusauit propter cæsorum Romanorum numerum.

c CYRVS Astyagis Regis Medorum nepos ex filia, de quo pag. 125. secundum Græcos Astyagem regno expulit, secundum Hebræos eius regnum hæreditate est sine vi consecutus, vt innuit Daniel cap. 13. *Et rex Astyages appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius.* Sed id non proximè, verum post Darium Astyagis hæredem, de quo eadem pag. 125. Quo prætermisso Daniel ad Cyrum transiliit, quoniam agebat de captiuitate Babylonica, à qua significat se populumque suum liberatum iri per Cyrum, ac Deum iam parturire Israëlitis sub Nabugdonore liberatorem.

Eius tertio Danieli factæ sunt reuelationes capitum 10, 11, & 12. Res autem capitum. 13. & 14. sub Nabugdonozore. Nam errat Sulpitius, qui Danielem Babylone virtutem suam ostendisse dicat coram Cyro, sacerdotibus Beli falsi conuictis, cum Beli simulachrum cibis vesci assererent. Daniel enim sub Cyro erat senex, atqui cap. 13. dicitur fuisse iuuenis. Deinde Cyrus non colebat Deos Babyloniorum, sed Persarũ. Deniq; non in Babylonia commorabatur, sed in Perside.

Publicè edictis dat potestatem Iudæis redeundi & cætera perficiendi, quæ describuntur primis capitibus Ezræ.

Restituisse templum Hierosolymitanum etiam scripto prodidit Alex. Polyhistor & Hecatæus Abderitanus apud Iosephum *lib. 8. cap. 4.*

Persico regno adiunxit Babylonicum, quia mortuo Dario socero illud obtinuit, atq; ita tria regna, Medorum, Persarum, Babyloniorum coniunxit.

Scythis bellum inferens cum ducentis millibus Persarum in prælio cecidit. Anno decimo quinto, postquam Tarquinius Superbus Romæ regnare cœperat. *Sulpitius.* Atqui Tarquinius iam sub finem Monarchiæ Babylonicę obierat. Sed illud discrimen non est multorum annorum.

Vulgo tamen Romę consules institutos exactis regibus putant sub Cyro. Nam in eius tempora fere omnia sua memorabilia conferunt Græci & Latini, quia non nisi vmbram superiorum Monarchiarum & sæculorum perceperunt, vt è sequentibus patebit.

Sub Cyro philosophia autoritatem, & nomen obtinere cœpit. Hinc multi deinceps Astrologi, Physici, Medici, Poetæ. Quare & hinc suum chronicon de Græcis Romanisque illustribus exorditur *Gellius lib. 17, cap. 21. & vlt.*

Sibylla Chaldęa siue Persica, Alexandri Macedonis gesta perinde atque Daniel prędixit. Eius sunt, magna ex parte, quę supersunt Gręcè Oracula Sibyllina. Non rectè confunditur cum Erythręa. Nam illa vixit belli Troiani tempore, ac prędixit Græcis Ilium petentibus perituram Troiam, & Homerum mendicia scripturum. Vide quę de rebus Sibyllarum adiecimus ad librum Perionij de vitis Sanctarum mulierum

Crœsus Lydorum rex. Æsopus fabulator. Anacharsis & Scyle Scythæ quos populares interfecerunt, quia peregrinos mores & Gręca sacra in patriam inferebant. *Herod. lib. 4.*

Parmenides in montis Caucasi vertice logicam excogitat, physica scribit carmine.

Heraclitus flens hominum stultitiam & vanitatem,

cuius ad Darium Hydaspis filium extat epistola.

Empedocles hos secutus Heroïco versu de rerum natura philosophatur. Xeusis & Parrhasius pingendi arte excellunt.

Baby. oniis dilabi sinentibus suum imperium, Amasis in Ægypto regnum recipit, Crœsus autem affectat Asiam. Vnde & Ephesum & vicinas vrbes, totámque Ioniam subiicit, & cum Astyage sororio confligit, sed iuxta oraculum Delphicum, Crœsus Halim superans, magnam perdet opum vim. Tandem in Cappadocia post, 15. regni annum à Cyro vincitur, & Sardibus capitur.

Crœsus primus barbarorum, Græcos partim tributarios, partim socios & fœderatos reddidit. Antea enim omnes Græci liberi. *Suidas in Crœso.* adhuc viuebat Solon & aliqui de septem sapientibus.

Cyrum Mazarem Medum & Harpagum mittit, vt Ioniam, Cariam, Lyciam occupent. Harpagus Phocenses in Corsicam, Rhegium, Veliam, & agrum Massiliæ eiicit. Teios in Traciam, vbi Abderam condunt. Xanthios in Lycia ad incendium compellit.

Massilia à Phocensibus tunc condita, quæ proinde Græcè loquebatur, & Græcas literas in Galliam propagauit, pro Bardos, Euages, Tectosages. *Marcellinus lib. 5. Strabo lib. 4.*

Cyri victorias & fauorem erga populum Domini in Chaldæa captiuum, eo etiam nominato, prędixit Esaias annis 200. antè. *cap. 44. & 45.*

A Cyro facta est omnibus, qui vellent, redeundi in Iudæam potestas. Itaque multi, pij præsertim ac tenues ad 50. ferme millia duce Zorobabele, & pontifice Iesu filio Iosedec reuersi sunt, & Hierusalem ædibus constructis redintegrare cœperunt, *Esræ. 1. & 2.*

Fundamenta quoque templi iecerunt anno secundo sui reditus, *Esræ 3.* ædificato altari, in quo sacrificarent, sed ab accolis Samaritanis interturbata est ædificatio ad secundum Darij. *Idem, 3. cap. Iosephb. lib. 1. contra Appionem.* Hinc Ioan. 2. Quinquaginta annis extructum templum. Quot reperias à secundo Cyri, ad 2. Darij Longimani.

Quod R. Selomo & alij scribunt è 4. Esræ, Cyrum inductum per Rahum & alios consiliarios, edictum suum reuocasse, ædificationémque vrbis & templi impediuisse, non potest consistere. Quoniam Cyrus perpetuo fauit Iudæis, ac de eo insignia habet testimonia Es. 45. eo etiam nominato. 200. annis, antequam nasceretur, & alibi apud Ezram passim & prophetas.

Quod ergo Ezras cap. 4. scribit Iudæos duabus accusationibus in odium regum Persarum incurrisse, atque ita in ædificatione templi impeditos fuisse, & priorem accusationem in Assueri, posteriorem in Artaxersis tempora collocat, per Artaxersem intellige eundem Assuerum, vt ante nos R. Abraham Abben Ezra tradidit, quasi vtraque reuocatio ab eodem facta sit. Quin & fortassis duæ illæ, quæ dicuntur, accusationes sunt vnica, vt posterius more Hebraico sit posterioris explicatio.

Vti tres fuêre captiuitates, ita tres reditus. Primus duce Zorobabele (sub Cyro) secundus post 18. annos sub Dario Longimano (sed hic numerus non satis conuenit. Nam septimus Darij Longimani abest à Cyri vltimo 28. annis) duce Ezra, qui tumultuatiè ædificauit murum vrbis, & adaptauit templum redeunte Zorobabele Babylonem, vbi & moritur. Tertius (sub eodem Dario post secundum annis 13.) duce Nehemia *Seder Minor.* Tres annos tantùm Hebræi tribuunt Cyro & Assuëro 14. *ibid.*

Anni Mundi.

3670.

3670.

Anni vrbis condit.

Syracusanorum Cleandro regni conditore an. 7. deinde Hippocrate Gelæ an. aliis 7.

Romæ Coss.

L. Æmylio Mamerco secundùm C. Seruilio Prisco. 265.

C. Horatio Pulusillo, T. Menenio Lanato. 266.

A Virginio, Sp. Seruilio. 267.

C. Nautio Rutilio, P. Valerio Publicola. 268.

L. Furio Medullino, A. Manlio Volsone. 269.

L. Æmilio Mamerco, Opitre Virginio, siue Vopisco Iulio Tullo. 270.

L. Pinario Ruffo, P. Furio Medullino. 271.

Ap. Claudio Sabino Ap. F. Quintio Capitolino Barbato. 272.

L. Valerio Potito, T. Æmilio Mamerco. 273.

Anni vrbis conditæ.		Anni mundi.
		3640
284	T. Numicio Prisco, & A. Virginio Cælimontano.	
285	T. Quintio Capitolino, P. Seruilio Prisco.	
286	T. Æmilio Mamerco, Q. Fabio Vibulano.	
287	Q. Seruilio Prisco, Sp. Postumio Albo Regillensi.	
288	Q. Fabio Vib. 2. T. Quintio Capitolino 3.	
289	A. Postumio Albo, Sp. Furio Fuso Medullino.	
290	L. Æbutio Helua, P. Seruilio Prisco.	
291	L. Lucretio Tricipitino, T. Veturio Gemino.	
292	P. Volumnio Auentino, Ser. Sulpicio Camerino.	
293	C. Claudio Ap. F. Sabino, P. Valerio Poplicola, cui interfecto successit L. Quintius Cincinnatus.	
294	Q. Fabio Vibulano 3. L. Cornelio Maluginensi.	
295	L. Minutio Carbeto, C. Nautio Rutilio 2.	

In primo reditu ascendunt cum magnis opibus, auro, argento, rebus aliis pretiosis, ad. 42. millia, trecentos sexaginta, è quibus sessores erant equorum, mulorum, asinorum, camelorum ad octo millia, centum triginta sex præter proselytos, seruos, ancillas, & ducentos psaltes & psaltrias, *Ezr. 1 & 2.*

Nempe triginta millia è tribubus Iuda, Beniamin & Leui, ex aliis tribubus millia alia tredecim, *Ibid. R. Selomo & Seder Olam.*

Ezras cap. 2. plebeios, oriundos præsertim è Hierosolymis Bethleem & cæteris oppidis Iuda & Beniamin reuocat ad 38 millia, Clericos autem, id est, sacerdotes, Leuitas, cantores, Ostiarios, Nathineos, seruos templi ad quinque millia, viginti duos.

Cæteri per Orientis regiones partim dispersi remanserunt, partim sibi ipsis ædificarunt vrbes, pagos, Synagogas, Academias, quin & de Principum licentia sibi principem constituerunt, & Res ealuta (capur exilij) Patriarchamque nominarunt, quam dignitatem Hyrcano regio temporibus Herodis capta & in Parthiam tracto vitro detulerunt, etsi eam alioqui ab illorum locorum regibus redimerent, & magno pretio conseruarent, vt de sua gente, præsertim Dauidis familia haberent magistratus, ac in exilio in sua Rep & suis Legibus viuere viderentur, *Seder Minor, R. Abraham in Cabb.*

Hellespontia Sibylla, Solonis & Cyri temporibus; vt scripsit Heraclides Ponticus. Iisdem fere temporibus Persica, Lybica, Italica & Græcæ plures. Theognis poëta.

His annis absente Cyro in bello Scythico, regnat filius Cambyses, impedit executionem edicti à patre in gratiam Iudæorum sanciti. Ægyptum regno Persico adiecit: sed infœlicem suscepit expeditionem in Æthiopiam. *Herodot.* Eodem ferè tempore moritur, quo pater. Quare in serie Regũ ab histor. Hebr. non reponitur.

Iniquior fuit Iudæis, quia bellum Ægyptiis illaturus metuebat, ne illi Ægyptiis se immiscerent, præsertim cùm dicerentur à calumniatoribus aulicis Ægyptia orti stirpe.

Eum Cyrus pater Regem creat, cùm Regem non liceret extra regnum, cum exercitu proficisci, nisi prius domi Rege creato. *Herod. lib. 7.* Ideoque Cambysis anni quibus regnauit absente patre, Cyro tribuuntur.

Ex qua Herodoti regula duo reges erant Persarum vno tempore. Vnus domi, alter foris, id est, vnus, qui foras progrederetur ad bella, alter, qui domi interea remaneret. (q vnus Augustus, alter Cæsar) Quare Angelus Dan. 10. se dicit relictum fuisse apud Reges Persarum diebus 21. cùm tamen videatur tunc fuisse rex vnus, nempe Cyrus. Eius enim tertio hoc dicebatur ex eodem capite. Sed Cambyses erat rex Domesticus Cyro absente.

Cambyses quem domi regni vicarium pater reliquerat Sisami iniusto iudici pellem de traxit. *Herod. lib. 5.*

Etiam in Metasthene omittuntur Cambyses & Darius, quẽ Hydaspis filium dicunt. Ille quia regnauit viuente patre, & bellum gerente contra Scythas, tanquam vicarius, quòd non liceret Regem extra regnum proficisci cum exercitu, nisi domi prius creato Rege ad vitanda bella intestina.

Darius autem quia vel præcessit Cyrum, vel per eãdem legem, eo discedente, domi regnauit Assuërus. Ita anni septem, quibus Cambyses regnasse dicitur, & prohibuisse inchoatam ædificationem templi ob calumnias Samaritanorũ, attribuuntur Cyro. Is patre contra Scythas pugnante, Amasi moriente, Ægyptum cepit. *Diod. lib. 2. Herod. lib. 3.*

3670 Cyri bellum aduersus Thomirim Massageratum re-

ginam 630 annis post bellum Troianum. *Ex Trogo.*

Ibidem Cyrus occumbit. De hoc tamen Herodotus dubitat, cum inquit, Hęc de Cyri vitæ exitu dicta sufficiant, de quo cum multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur, à me commemoratus est. Et Xenophon eum placidè mortuum esse in complexu suorum narrat.

Eius anno primo Danielis hebdomades inchoant, quem fuisse captiuitatis septuagesimum docet Ioseph. lib. 11. Ant. cap. 1. anno post captam Babylonem vno, vt supra declaratum.

Miltiades post Marathoniam victoriam damnatus ab Athenienſibus in publicis victoriis interiit.

Clisthenes Athenis exulans, Sicyoniorum tyrannus efficitur.

Oracula in Græcia & Africa Dodonæum, Delphicum, Hammonium, Amphiarai celeberrima. *principio Herod.* responsa partim erant dubia, partim à prophetis sumpta, qui multo ante gentium & populorum varios casus & vices prę nuntiauerant, vt Assyriorum Esaias, Babyloniorum Ieremias, Macedonum *Es.* 23. *& Dan.* 8. Romanorum Balaam Num. 24. Daniel sæpius. Nabugdonozoris *Es.* 14 *& Ier.* 23 *&c.* Cyri, eo etiam nominato *Es.* 45. Alexandri Magni & successorum *Dan.* 8 *&* 10. Facile enim erat dæmonibus ingenio & scientia pollentibus iam dicta dicere, demere, vel addere, alia lingua interpretari, &c.

[Fuerunt oracula etiam testimonia de Deo, quamuis à malis spiritibus. Ipsi enim etiã veritati coguntur inseruire, sed malitia innata illis, publicare eam delectantur, & inuidia in humanum genus concepta veritatem responsorum, varie conantur obscurare: ne illis homines in commodum vterẽtur. Michael Psellus.]

Psammenitus patri Amasi in Ægyto successit. A Persis rege Cambyse subigitur, atque ita Ægyptus Persarum iuris fit. *Herod. lib. 3*

Cyrenæi, Lybes, Barcæi se dant Cambysi, Crœso adhuc viuo. *Ibid.*

Corax & Tisias primi rhetoricam excitant.

Anaximenes Anaximandri successor primus horologium sciotericum. i. solare Lacedæmone ostendit. Eo die obiit, quo Sardis capta est. *Laert.*

Sub Cyro 55. Olympias, quando Sardis & Crœsus capti sunt. *Suidas in Anacreonte & Anaximandro.* Hoc sequuntur Plinius, Solinus, Diodorus, Thallus, Castor, Polybius & Phlegeton, quos citat Euſ. præp. 10. cap. 3. Alij Cyrum cœpisse impetare Olymp. 70. sub vrbis 260. alij Olymp. 80. sub Vrbis 290.

Cyrus Xenophontis aliquot annis post, non ad historiæ veritatem, sed ad iusti & legitimi imperij imaginem scriptus. *Cicer.* Etsi alioqui optimus & pientissimus fuerit princeps. *Esa.* 44. *&* 45. 2 *Paral. Vlt. Ezræ* 1. Nam Dei Ecclesiam ab Assyriis primum, deinde à Chaldæis miserè afflictam recreauit. *Ibid & Ierem.* 50.

Quo tempore Crœsus viuus captus est Sardi, pugna trecentorum Lacedæmoniorum cum totidem Argiuis de agro Thyrea extitit, ex quibus duo Argiui & vnus Spartiata tantùm superfuerunt. *Herod. lib.* 1.

Ephori Lacedæmone constituuntur ad frænandam regum licentiam.

Templum Appollinis Delphici quarto incensum anno. 11. Crœsi. *Pausan. & Euſ.*

Athenis Hipparchus & Hippias tyranni Pisistratidæ. Sami fratres Sylus, Pantagnostus, & Polycrates, quem Orontes Darij præfectus cruci affixit. *Valerius.*

Annus mundi.

3640

Q. Minucio Augurino, C. Horatio Pulsillo. — *Ann. Vrbis cond.* 256.

M. Valerio Max. Sp. Virginio Calimontano. — 257

T. Romilio Vaticano, Sp. Veturio Cicurino. — 258

Sp. Tarpeio Capitolino, A. Aterino Fontinali. — 259

P. Horatio Tergemino, Sex. Quintilio Varo, cui peste mortuo suffícitur, Sp. Furius. — 300

T. Menenio Lanato, P. Sestio Capitolino. — 301

Ap. Claudio, T. Genucio. — 302

Decemuiris consularibus creatis.

Appio Claudio, Sp. Postumio Albo, T. Genucio, Ser. Sulpicio, P. Sestio, T. Romilio. Sp. Veturio, P. Curatio, C. Iulio, A Manlio. (*Lex. 10. Tabularum scripta.*) — 303.

Polycrates

Anni vrbis condit.		Anni mundi.
304	*Decemuiris Appio Claudio 2 Q. Fabio, M. Cornelio, M. Rabuleio, L. Minucio, Q. Poetilio, T. Antonio, C. Duilio, M. Sergio, Sp. Oppio.*	3640
305	*Iisdem Decemuiris per vim in hũc annum continentibus.*	
306	4 d ASSVERVS, quem nostri Xersem vocant Chaldæi Artaxersem primum Darij Medi filium, annis 20.	3670
325	*Jesu filio Josedec Põtifice Zorobabele duce Iudæorum. Daniele propheta. Alexandro rege decimo Macedonum. Lacedæmoniorũ Archidamo Zeuxidami F. an. 22. Cyrenarum Arcesilao quarto rege octauo & vltimo. Syracusanorum Gelone an. 12. deinde Hierone an. 12.*	3690
306	Romæ Coss. *L. Valerio Potito, M. Horatio Barbato.*	
307	*Lare Herminio, T. Virginio Calimontano.*	3690

Polycrates Samum aliásque maris insulas & ciuitates quasdam continentis occupat. *Vide Herod. lib. 3.*

Paulo ante hæc tempora Cleander Pataræus, regnum Syracusanorum in Sicilia condiderat vsque ad Agatolem, qui 20. annis post Alexandrum Magnum viguit. Hoc autem cũ interregnis durauit annis 178.

Et Cyrenarum regnum in Remp. mutauit Arcesilao tertio Regem sextum agente.

Paulo post exactos regem primum fœdus Romanis cum Carthaginensibus & templum Ioui capitolino dedicatum. 28. annis ante primam Xersis, id est, Assuëri expeditionem in Græciam. *Polyb. lib. 3.*

Tredecim annis pòst, Saturno ædes dedicata & Saturnalia festa instituta. *Halic.*

T. Largius primus Romæ dictator anno nono post exactos reges.

Sp. Cassius primus magister equitum ob plebis aduersus patritios tumultum & contra Sabinos.

Populi Romani successio à Patribus.

Latini contra Romanos rebellant. Sed hæc ante Cyrum.

Eius autem temporibus Romæ Fabij 306. cæsi in Veientino bello. Valerius Poplicola de Veientibus, Sabinis, Hetruscis triumphat, Veientibus induciæ inanes. 40. dantur. Seditio ob legem Agrariam. Pestis. Vrbinia Vestalis viua defoditur. Seditio contra Patres. Bellum cum Sabinis & Æquis. Cum Æquis fœdus actum. Antium Colonia deducta. Census actus, in quo censa sunt ciuium capita 124 millia. 214.

P. Seruilius, L. Ebutius Coss. pestilentia extincti, Æquis & Volscis vrbem obsidentibus. Volscum nomen sequenti anno prope deletum. Pluit carnem. (*Diony lib. 10.*) Censentur ciuium capita ad 132. millia & 419. per seditionem Tribuni decem creati. Legati Athenas missi ad Solonis leges describendas, sub vrbis 300. Ludi sæculares primum acti. Legati cum legibus Solonis ex Græcia redeunt. Decemuiri creantur annis duobus, mox Coss. per annos 18. Lex 10 tabularum scribitur, deinde duæ prioribus adduntur, & post duos annos in æs incisæ publicè proponuntur.

d CAMBYSES non diu superstes fuit Cyro patri. Magi eius regnum dolo consecuti septimo mense oppressi sunt. Ita Assuërus Patris Darij regnum ad Cyri familiam translatum recipit, & istorum annum suis absumit.

Hunc quidam putant esse Cambysem, qui Ægyptum subegit, & Æthiopas frustra appetiit. Alij Darium Hidaspis filium. Sed est Xerses Darij filius tertius Persarum & Medorum rex, quem voluptuosissimum fuisse, & præmia ampla proposuisse nouarum voluptatum inuentoribus ait Cicero. Quod congruit cum iis, quæ de Assuëri conuiuiis, temulentia, libidine, luxu, prodigalitate, mollitie traduntur. Esther 1. & seq. ne cæteras rationes repetam. Artaxerses cognominatus, Ezræ. 2. & 6. Quod cognomen ad posteros transmisit, vt suum Pharao, Cæsar, Ptolomæus.

Cambyses non numeratur in sacris libris, quoniam viuo adhuc patre, aut statim pòst interiit, à sele ætaliter vulneratus. Túmque Ægyptus defectione inita regem proprium asciuit, vsque ad finem ferè huius Monarchiæ.

Cui etiam Cyrenæ paruerunt. Nam & earum regnum extincto Arcesilao rege octauo in Persarum manum simul cum Ægyptio venerat.

Smerdes quidam Patizitis frater, curiæ custos, dolo regnum occupat, at mense septimo tollitur. Darius autem Hydaspis vel non alius fuit à superiore Dario, qui

Cyrum antecessit, vel non nominatur, quia eo discedente ex regno, & abeunte in Scythiam & Græciam, necesse fuit alium Regem nominari, cuius legis meminit Herodo. lib 7. Sic Darius contra Scythas & Græcos in bellum profecturus, Xersem filium regem fecit, & in ipso apparatu belli mortuus, totam belli Græcanici molem filio reliquit. Vnde & Xerses quinto anno regni cum ingenti exercitu, illud confecturus mouet. *Herod. Ibid.*

Darius ergo foris rex, Xerses siue Assuërus domi.

Hic Esther duxit in vxorem, ex qua genuit Darium Longimanum, in Hebræis Annalibus.

Initio regni prohibuit ædificari templum, criminatione nonnullorum. Itaque restauratio intermissa est vsque ad annum. 2. Darij, *Ezræ* 4 Nec ea est accusatio, qua ab Haman apud Assuërum delati sunt Iudæi, in lib. Esther. Nã facta non est regni eius principio.

Hinc intermissum sub Assuëro fuisse opus domus Domini dicitur, *Ezræ*. 4. Ipsum verò postea illius constructioni annuisse *cap. 6. his verbis*. Construxerunt iubente Deo Israel, & iubente Cyro & Dario & Artaxerse regibus Persarum. Nam vt Darius iste est Longimanus, qui Assuëro successit, ita postremo loco memoratus Artaxerses est Assuerus, qui prius impeditum opus, Esther & Mardochæi causa, rebus populi fauere cœpit, vt impleretur illud Danielis 9. *cap.* quo attribuit 7. primas Hebdomadas de 70. templo & vrbi reficiendæ. Nam sub 49. annum à Cyro Assuerus hoc iussit. Continuarunt deinde Darius & Artaxerses 3.

Distribuit regnum non in. 20. prouincias, vt putat Herod. sed. 127. Esther 1. Nisi fortasse per prouincias Satrapias intelligat.

Tertio regni conuiuium illud sumptuosum vniuerso Susarum populo & cunctis regni principibus instruit, de quo Esther primo. *Sedet. cap* 29.

Post quartum, sequentibus quinque, Haman molitur Mardochæi perniciem. *Ibid.*

Post bellum Græcum non diu superfuit.

Esther 3 c. fit mentio anni eius duodecimi.

De rebus Persicis & aliis Asiaticis vix certi quicquam habet Græcorum historia, ante huius in Græciam transitum, tunc cum Gelon in Sicilia dominabatur. *Pausan. in Arcadicis* Olymp. 75 *Halicarnas lib. 9.*

Post hunc nullus fuit rex apud Persas magnus (inquit Plato) nisi nomine. Ita cum eius clade cœpit, paulò post Cyrũ, imperium Persarum cadere.

A pugna Marathonia ad Xersis transitum in Græciam an. 10. *Thucid. in Proem.*

Marathonia pugna. 16. annis posterior fuit Bruti, primi Rom Cos. funere. *Halicarn.*

Tantis classibus in Græciam transit, vt Hellesponto iuncto, Athóue monte perfosso maria ambularit, terramque nauigarit, maria pedibus peragrans, classibus montes. *Cic. 2. de Finibus.*

Integrum quadriennium in apparatu belli consumit, collecto exercitu. 5283220. hominum. *Herod lib. 7.* Annum egit in Europa.

Bellum à Dario patre, vt exteri statuunt, auo, vt ego, post Hebræos, susceptum aduersus Græciam per quinquennium gessit. Bis in terra victus, tertio, sed frustra, nauale prælium instruit.

Omnem librorum copiam, Athenarum vrbe præter arcem incensa asportauit in Persas. Quos multis post tempestatibus, Seleucus Nicanor referendos Athenas curauit. *Gell. lib. 6. cap vlt.*

Anni mundi.		Ann. Vrbis condit.
	M. Geganio Macerino, C. Iulio.	308
3670	*T. Quintio Capitolino 4. Agrippa Furio.*	309
	M. Genucio, C. Curtio.	310
	L. Papirio Mugillano. L. Sempronio Atratino.	311
	M. Geganio Macerino 2. T. Quintio Capitolino 5.	312
	M. Fabio Vibulano, Postumio Æbutio Corniceo.	313
	C. Furio Pacilo, M. Papirio Crasso.	314
	Proculo Geganio Macerino, L. Menenio Lanato.	315
	T. Quintio Capitolino 6. Agrippa Menenio Lanato.	316
3690	Trib. Mil. Cons. Potestate.	

Græci

Anni vrbis conditæ.		Anni mundi.	
	Mar. Æmilio, L. Quintio Cincinnato F. L. Iulio.		Græci simultates belli huius metu deponunt, & Syncretismo facto petunt auxilium à Syracusano Gelone, Cretensibus & Corcyreis.
317		3670	Prælium ad Thermopylas memorabile. Nam. 300. Lacedæmonij duce Leonida, circiter vicies mille Persas trucidât. Simile narrat Gellius *lib. 3. cap. 7.*
	Coss.		Artabani expeditionem illam Xersis contra Græcos dissuadentis, oratio elegans apud Herod. lib. 7. vbi mentio vnius Dei ostendit Persas à Iudæis fuisse instructos.
318	*M. Geganio Macerino 3. L. Sergio Fidenate.*		Xersis bellum describit Herod. lib. 8 & 9.
			Mardonius Assueri dux Alexandrum Macedoniæ regem ad Athenienses legat de pace, quam illi recusarunt. Cyrsilum in Salamine suadentem recipi conditiones seruitutis à Mardonio oblatas, lapidibus Athenienssium viri obruerunt, vxorem ipsius & liberos fœminæ. *Demosth. de Corona.*
319	*M. Cornelio Maluginensi, L. Papirio Crasso.*		Sarobarzanes & Sisinnius à Mardonio Syrię & Palestinæ præficiuntur.
			Gelon Syracusanus Hieronis frater, ad quem multæ odæ Pindari, Hamilcarem cum 30. millibus trucidat, eo die, quo ad Thermopylas, vel ad Salaminam duce Themistocle, dimicatum est. *Diod. lib. 11.*
320	*C. Iulio 2. L. Virginio.*		Syracusis tyrannidem inuasit an. 85. ante Dionysium Seniorem. *Dionis. Halic.* Huic successit Hieron, deinde post annos 12. Thrasibulus frater. *Diodo.*
			Pausanias Lacedæm. suspectus de Xersis amicitia supplicio afficitur. Accusatus fuit ab Aristide Athenienssi belli socio.
321	*C. Iulio 3. vel. M. Manlio, L. Virginio 2. vel Q. Sulpicio.*		Demaratus rex Lacedæmoniorum apud Xersem exulat, Leonida in eius locum suffecto, qui in angustiis Thermopylarum Persis restitit tribus continuis diebus & quarto vicit.
			Aristides summa integritate censum de tota Græcia agens & tributum singulis imponens, quo Græci quotannis ad sumptus bellicos aduersus Persas conferrent. 460. talenta, Iusti cognomen est adeptus. *Thucydides lib. 1. & Plut. in eius vita.*
			Post fugam Persarum, Græci ad mutua dissidia redeunt. Hinc serpet bellum Peloponnesiacum.
			Ostanes primus de Magia commentatus, Xersem contra Græcos comitatus, semina artis portentosæ aspersit, *Plin. lib. 30. cap 1.*
			Imarus rex Lybię Ægyptum Persis ademit cęso Achemene Assueri fratre. *Thucid. lib. 1.*
			Literæ Græcæ Massiliæ vigent, vsque eo, vt Galli illorum exemplo illarum studio caperentur, iam pacta & conuenta Græcè scriberent. *Strabo lib. 4.*
	Trib. Mil.		Philolaus Corinthius legem proletariam Thebanis fert.
322	*M. Fabio Vibulano, L. Sergio Fidenate, M. Fostio.*		Scythis in Media belligerantibus, domi seruile bellum exurgit.
			Romani, qui proximè decem viros consilio Hermotimi Ephesij in Græciam & Athenas tunc florentes miserant, vt Solonis leges decem Tabulis comprehensas describerent,
323	*L. Pinario Mamerco, L. Furio Medullino, Sp. Postumio Albo.*		his duas adiecerunt, paulò ante bellum Peloponnesiacum, an. 60. ab exactis regibus. *Cic. 2. de Finib* sub. 300. an post vrbem conditam. *Gellius lib 20. c. 1. Sol. cap. 2. Halic. cap. 2.* Earum fragmenta habes, 2. de Legibus Cic.
	Coss.	3680	Heracliti Ephesij amicus Hermodorus Ephesius, legum Romanorum interpres, ac penè auctor. *Pompo. Iurisc. de Origine iuris. Plin. lib. 34. cap. 5.*
324	*T. Quintio L. F. Cincinnato Penno, C Iulio Mentone.*		Inde ROMÆ lex de connubio Patrum & Plebeiorum lata. Tribuni militum consulari potestate creati. A Sempronius Atratinus, T. Cloelius, L. Atilius, quibus mense tertio

oſt magiſtratum abdicantibus facti ſunt Coſſ. L. Papyrius & L. Sempronius, vbi ferè deſinit Diony. Halicarnaſſæus. Cenſores creantur. Fames maxima, qua coacti multi ſe in ſiberim præcipitarunt. Sp. Melius ob ſeditionem à C. Seruilio Hala obtruncatur.

Tolumnius Veientium rex Romanorum legatos interfecit. Anno ſequente ab A. Cornelio Coſſo interficitur. Peſtis & terræmotus. Fidenę captæ.

Vrbis. 321. ſeptuageſimo nono poſt exactos reges Tribuni militum ſubeunt locum Conſulum per annos. 43. ſed non continenter. Nam Coſſ. intercalati ſunt vſque ad an. 339.

Volſci victi & vænundati.

e TEMPLVM anno huius Artaxerſis ſexto perfectum eſt. *Ezræ* 5. annis ſcilicet quatuor. Nam cœpit ædificari anno 2. *Sedercap.* 29.

Quod colligi etiam poteſt ex Haggæo & Zacharia. Quare verba 5. capitis tertij Ezræ, *Structuram templi protractam eſſe per biennium vſque ad Darij regnum, quòd gentes vicinæ impedirent, ne conſummaretur ædificium omnis tempore vitæ Cyri,* ſic ſunt reſtituenda. *Et protraxerunt ſtructuram vſque ad ſecundum annum Darij Regis.*

Huius autem impedimenti interuallum fuiſſe plus minus. 46 annorum recte velut rem vulgo tritam Iudæi aiunt anno ſecundo. Nam tot exiſtunt à Cyro ad ſecundum huius Darij, & Daniel. 9. cap. ſeptem hebdomadas huic rei aſſignat.

Septimo eiuſdem Ezras venit Hieroſolymam cum multis Iudæorum millibus. *Ezræ.* 7.

Tamen Hebræi ſupponunt Ezram aſcendiſſe Darij ſecundo, ob captatam fortaſſe tum à Zorobabele huius rei facultatem.

Nam Darij ſecundo, iterum Zorobabel reditum procurat hac occaſione captans facultatem, quæ per Aſſuërum adempta fuerat. Tres adoleſcentes regij corporis cuſtodes oblectandi eius cauſa, quæſtionem poſuerunt, quænam res maioribus polleret viribus. Cum vnus dixiſſet, vinum, alter regem, Zorobabel tertius, Mulierem, ſed ſupra omnia Veritatem: & huius ſapientiam Rex probaſſet, iuſſit, vt ille peteret, quicquid vellet. Ille autem copiam reſtituendæ ædis & vrbis poposcit. 3 *Ezr.* 3. & 4. *Ben Gorion lib. 1. cap.* 12.

Vbi qui hiſtoriam tertij Ezræ improbant obiiciunt non rectè Zorobabelem adoleſcentem dici regnante hoc Dario qui minimùm ſeptuageſimum annum ageret, ſi quidem is fuit, qui primo Cyri ad reducendos Iſraelitas dimiſſus eſt. Sed reſpondeo, ſatis eſſe per Syntheſim, vt è tribus adoleſcentibus, duo tales fuerint. Addo בחור *Bakhur* Hebr. non tam ſignificare adoleſcentem ætate, quàm vigore, id eſt, virum ætatis viridis & florentis, quam quis ſibi deligeret, q. electum. Accedit illud R. Selomonis, 1. Par. 22. verſ. 5. Etiam filius. 42. annorum vocatur נער *puer.* Exod. 33. verſ. 11. Conſtat enim tum Ioſuë fuiſſe. 42. annorum, vel. 56. iuxta Talmudicos. Cum ergo Pueri nomen tribuatur tam proue cto, Iuuentus & adoleſcentia huiuſmodi pueritiæ incidet in 60. & 70. multo magis. Quemadmodum apud Virgilium magni anni magnos oportet procedere menſes.

Mœnibus cingitur à Nehemia Hieruſalem, Darij huius vigeſimo. *Nehem.* 5. & 6.

Eo enim tertius reditus è captiuitate in Hieruſalem cœpit, Nehemia ductore, qui aſcenderat quidem cum Zorobabele. *Ezr.* 1. ſed quia eius ductu non factus fuerat primus ille reditus, tertius duntaxat ei tribuitur.

Anni mundi.	
3680	[*L. Papirio Craſſo. L. Iulio.*
3690	e DARIVS Longimanus Artaxerſes. 2. Pius, annis 40. Cuius annus 32. Nehem. 13. memoratur.
3730	*Iehu filio Ioſedec, Ioachim & Eliaſib per ordinem pontificibus.*
	Meſulam duce Iuda.
3730	*Haggæo & Zacharia prophetis.*

Anno

Anni Olym. cōtin.

Anni mundi.

Alexandro Amynta filio rege Macedoniæ, deinde Perdica an. 28.

3690

Lacedæmoniorũ Agi, Archidami F. an. 27. deinde Ageſilao Agidis fratre an. 29.

Syracuſanorum Hierone deinde Traſibulo an. 1. ſub quo Syracuſæ ſe per annos ferè 60. in libertatem vindicarunt, donec Dionyſius ſenior Remp. inuaſit.

325 Rom. Coſſ.

L. Sergio Fidenate 2. Hoſtio Lucretio Tricipitino.

A. Cornelio Coſſo, T. Q. Cincinnato Penno 2.

327. 3730

Anno autem trigeſimo ſecundo tota exædificata eſt. *Nehem. 5.*

Nehemias eodem anno conſtructis muris redit ad hunc Artaxerſem regem, à quo poſtea reditum impetrat in Hieruſalem. *Nehem. 13.*

Nam hunc eſſe putant Hebræi, cuius ſeptimo Ezras, & vigeſimo Nehemias aſcenderunt, in quorum libris Artaxerſes paſſim nominatur. Eſt autem hoc nomen regiæ Perſarum dignitatis. *Seder c. 29.* id eſt, non proprium ſed Commune.

Rex Aſſur vocatur. *Ezræ 6.* Xerſis filius, *Thucidides*, id eſt, Aſſuëri. Nam ex eo & Eſter genitum Hebræi conſtanter tradunt.

Cuius & ſecundum fuiſſe putant Septuageſimum captiuitatis contra ſententiam Danielis cap. 9. qui eam confert in primum Darij Medi, *de quo illic.* Quamquam captiuitatem intelligunt non tranſmigrationem ſimpliciter, ſed & euerſionem templi factam ſub Sedechia. Nam etiam illud interuallum eſt contractius.

Vſus eſt Zorobabele conſiliario & cuſtodum regij ſui corporis principe loco Danielis. *Ioſeph. ben Gorion lib. 1. cap. Vndecimo.*

Apud Profanos primus eſt Artaxerſes. Nam duos tantum faciunt Longimanum & Memnonem. Atqui Ezras Aſſuërum etiam ſiue Xerſem Artaxerſem vocat.

Artabani ſcelus, qui victum tertio prælio Xerſem truci daret Patri ſuccedens vlciſcitur.

Aliqui Nehemiam à conſequente Artaxerſe miſſum Hieroſolymam putant, vt illa ageret, quæ eius libro continentur. Sed perperam. Nam apertè erat pincerna illius, qui Aſſuëro ſucceſſit.

[Quippe Ather ſatha dicitur, id eſt, à potu, vel poſt potũ phraſis Perſica, quam latini imitati ſunt.]

Angelus precatur pro Hieruſalem & Iuda, quibus (inquit) ô Domine, iratus es his. 70. annis iamdudum exactis. *Zach. 1.* Sic enim locus debet intelligi. Nam ſeptuaginta captiuitatis anni iampridem finierant, nempe ſub imperij Cyri principium.

Tum Zorobabel filius Salathiel, & Ioſuë filius Ioſedec, cœperunt ædificare templum Dei, & cum eis Prophetæ, maximè Haggęus & Zacharias. *Ezræ 2.* id eſt, ſecundo Darij, *Hag. 1. Zach. 1.* cùm antea ſub Cyro vix altare perfeciſſent *Ezræ 3.*

Ezras ab exilio reuerſus, academiam Hieroſolymis inſtituit, omni diſciplinarum genere refertam, ex qua multi inſignes viri, ſeorſum Scribæ, & legis periti prodierunt qui iidem in Euangelio videntur.

Quin & auctor fuit primò verſuum, ſiue periodorum, & pauſarum Scripturæ 2. Diuiſionis librorum ſacrorum, vt Legis in quinque, Prophetarum in octo, Hagiographorum in nouem. 3 Parſijoth & Sedarim, id eſt, ſectionum Legis pro numero Sabbatorum anni. 4. Paragraphorum per minuſcula ס & ם expreſſorum, in quos illas ſectiones ſubdiuidunt pro reliquorum dierum, nempe operariorum, lectione. 5. Characterum hodiernorum, quòd veteres à Samaritanis hæreticis, & plęriſque aliis Orientis profanis populis vſurparentur.

Arcam priori ſimilem in templo à ſe ædificato Iudæi dedicarunt. Nam prior à Moſe ædificata ita fuit abſcondita à Ieremia, vt nunquam reperta ſit. *Eph. & trad. Hebr.*

Darius omnibus modis Iudæis fauet, fortaſſe quòd ſi-

lius esset Estheris, & certe eius annis Regina Esther vidua mater videtur multum potuisse, & liber Ezræ & Nehemiæ Mardochæum nominat. *Anni mundi.* 3690

Græcis etiam, vt Suida, dicitur Artaxerses, ad quem Themistocles fugit, (*Thucidides lib.1. Etsi Diodorus, Cic. & Valerius Max. ad Xersem dicant.*) quamuis patrem Xersem antea turpiter profligasset. Mirum est Hebræos ferè, hunc esse opinati, qui victus sit ab Alexandro.

Iubet Iudæos repetere ædificationem & vrbis & templi. *Ezræ 6.* collatis muneribus & priuilegiis amplissimis. Hinc à fluuio Babylonis Athaua Hierosolymam Ezras scriba cum multis aliis conscendit, & ædificauit murum ciuitatis. *Ezræ 7. & seq.*

Deinde à Susis castro siue vrbe munitissima post annos 13. Nehemias regius pincerna, Eliasib pontifice. *Nehem. 2. & seq.* vsque ad 12. ad cingendam mœnibus & portis vrbem, quæ ad hoc tempus pagi instar remanserat.

Nam anno Longimani vigesimo mittitur Hierosolymam, vt eius instaurationem iuuet. Reperit ignem, quo sacrificia incendit solebant. 2. *Mach.* 1. In Nephtar, vbi fuerat per sacerdotes sub Nabugdonozore conditus.

Cúmque sua legatione fuisset perfunctus, ad regem reuertitur, donec an. eius. 32. rediret ad corrigenda quædam peccata & corruptelas absente se subortas. *Ipse cap. 13. siue vt.*

Nec verò cuncti rediere. Etenim exulum multitudo, *vt Ioseph Ant. lib. 1. 8. c. 12. & Talmud. narrant,* vrbem ad Euphratis ripam condidere, quam Chaldaica voce (paulatim enim Iudęi Babylonem abducti, ibique. 70. an. exilio & seruitute pressi, linguam Hebraicam dedidicerant, senibus vita defunctis, & pueris linguam peregrinam imbibentibus) Neardéa. q. fluuium scientiæ appellarunt.

Synagogis atque Academiis constructis, quæ in multa sæcula omni scientiarum genere floruerunt.

Vnde longo post tempore sub annum Christi 470. Talmud Babylonicum multa rerum cognitione plenum ediderunt. Ad quorum imitationem cæteri, quos in Iudæam Zorobabel, Ezras & Nehemias reduxerant, Hierosolymis gymnasia multa literarum instituerunt, Talmúdque Hierosolymitanum altero quatuor partibus minus tandem euulgarunt, per R. Iohanan centum annis antequam R. Ase vulgaret Babylonicũ, cuius contextus Misna appellatus, extabat beneficio R. Akibæ, sub Antoninis, *R. Mose in præfat. Maiemonim.*

Diebus Mesullam ducis Iuda cœpit imperium Græcorum innotescere.

Hippocrates Pythagoræ discipulus, medicinam, quæ quingentis annis post Æsculapij mortem latuerat, in lucem reuocat. Mardochæi & Esther contemporaneus. *R. Abr. in Cabbala hist.*

Vigesimus fuisse traditur per lineam paternam ab Æsculapio, per maternam decimus octauus ab Hercule. Ergo Æsculapius & Hercules non tam sunt antiqui quàm vulgo existimantur.

Libros eius publicarunt duo filij Draco & Thessalus quos æquales habere potuit Socrates.

Democritus ridens hominum vanitatem. Bacchilides Græcia ab extremis bellis quiescens in duas partes scissa propter Pisistratidas bellis intestinis feruet, de quibus Thucidides. Hinc bellum Peloponnesiacum sub an. vrbis Romæ trecentesimum. *Plinius lib. 30. cap. 1.* Hunc verò habuit exitum, vt tandem anno post varios casus. 27. Athenæ à Lysandro captæ muris nudarentur, & victi Athe- 3730

nienses

Anno Vrbis condit.

C. Seruilio Hala, L. Papirio Mugillano. 328

Trib. Mil.

T. Quinctio Penno, C. Furio, M Postumo, A. Cornelio Cosso. 329

A. Sempronio Atratino. L. Furio Medullino. L. Quinctio Cincinnato, L. Horatio Barbato. 330

Ap. Claudio Crasso decemuirif. L. Sergio Fidenate, Sp. Nautio Rutilo, Sex. Iulio Iulo. 331

Romæ Coss.

C. Sempronio Atratino, Q. Fabio Vibulano. 332

Trib. Mil.

L. Manlio Capitolino, L. Papirio Mugillano, Q. Antonio Merenda, L. Seruilio Structo. 333

Coss.

T. Quinctio Capitolino N. Fabio Vibulano. 334

Anni Vrbis condit. 335

Interregno anni vnius.

Trib. Mil.

336 *L. Quinctio Cincinnato 3. L. Furio Medullino 2. M. Manlio Capitolino. A. Sempronio Atratino.*

337 *Agrippa Menenio Lanato, P. Lucretio Tricipitino, Sp. Naucio. C. Seruilio.*

338 *L. Sergio Fidenate, M. Papirio Mugillano, C. Seruilio Prisci f.*

339 *Agrippa Menenio Lanato, P. Lucretio Tricipitino, L. Seruilio Structo 2. Sp. Veturio Crasso.*

340 *A. Sempronio Atratino 3. M. Papirio Mugillano 2. Sp. Nautio Rutilio 2. Q. Fabio Vibulano.*

341 *P. Cornelio Cosso, Quintio Cincinnato, C. Valerio Potito, N. Fabio Vibulano.*

342 *Cn. Cornelio Cosso, L. Valerio Potito, Q. Fabio Vibulano 2. P. Postumio Regillensi.*

Romæ Coss.

343 *A. Cornelio Cosso, L. Furio Medullino.*

344 *Q. Fabio Ambusto. C. Furio Pacilo.*

345 *M. Papirio, C. Nautio Rutilo.*

346 *M. Æmilio, C. Valerio.*

347 *Cn. Cornelio Cosso, L. Furio. Medullino 2.*

Anni mundi.

3690 nienses Lacedæmoniis succumberent.

Bellum Samium, cui vt & Peloponnesiaco Aspasia Periclis amasia, & tandem vxor, quæ Rhetoricam Athenis docuit, præbuit causam.

Pericles bellum illud Peloponnesiis mouit, ne daret pœnas. 50. talentorum, quæ depeculatus fuerat, præpositus sumptibus Eburneæ Mineruæ, quam Phidias conficiebat. *Suid. in Phidia.*

Simonides Melicerta, Cambysis Dariique regnum & Xersis naualem pugnam describit.

Protagoras, cuius discipulus Ecatęus Milesius, Græcorum primus prosa oratione historiam vulgauit. *Suidas.*

Eum æmulati paulò post Herodotus, Thucidides, Hellanicus, sub Amynta rege Macedonum. *Suidas. Gellius lib. 15. cap. 23.*

Lysis Pythagoræ familiaris, Epaminondæ præceptor.

Anaxagoræ discipulus Archelaus Milesius, qui ex Ionia primus physiologiam Athenas & in Græciam detulit, præceptor Socratis. *Suidas.*

Peloponnesiaci belli tempore, Metho Astronomus vixit, & stultitia euasit tempestatem, in quam præuiderat casuros Athenienses.

Ab eo Methonis annus, quem esse aureum numerum docet. *Diod. lib. 12.*

Cyclum decem nouennalem vocant Astronomi, quoniam annis. 19. luna cunctas suas varietates absoluit, & ad sua principia reuertitur. In eo descripti erant ortus omnes & occasus, item prognostica tempestatum, serenitatum, & status totius illius temporis.

A discessu Xersis ad initium belli Peloponnesiaci anni. 50. intra quos Græci imperium suum in magnam potentiam prouexerunt. *Thucid. li. 1* à Pisistrati tyrannide an. 150. *è. Iust.*

Milo Crotoniates.

Alcibiades, Lysander, Thrasibulus, Conon.

Architas Tarentinus, qui primus Geometriam cum Mechanica coniunxit.

Eudoxus exemplo Architæ Mathematicus mechanicus, primus fastos & certam temporum & motuum cœlestium rationem ab Ægyptiis acceptam, Græcis tradidit.

Cimon, Empedocles, Pericles Themistoclis successor, Gorgias Rhetoricæ inuentor, aut certè illustrator. Æschylus, Sophocles, Euripides tragici.

Sophocles annis. 17. Socrate senior, moritur post Euripidem annis sex.

Pindarus Empedoclis discipulus.

Themistocles ad Artaxersem Xersis filium nuper regnare incipientem exul confugit. *Thucyd. lib. 1.*

Superiori Darij bello militis officio functus, contra Xersem dux fuit. Quæ externi duobus Persarum regibus Dario 1. & Xersi, Hebræi vni Assuëro tribuunt, non improbabiliter. Nam hæc bella, vt audis, sese ferè attigerunt.

Herodotus pater historiæ Ciceroni. 1. de leg. quia è primis Græcorum historicis. Quem tamen non historiam sed Mythihistoriam, id est, historiam fabulosam scripsisse censet Strabo *lib. vlt.* Eam paulò ante Cyrum incepit. Meminit Apryis, cuius mentio Ierem. 44 & prælij inter

3730 Necao & Assyrios, in quo Iosias interfectus. 4. *Reg.* 23. Peruenit ad octauum Assuëri & quinquagesimum ante

	Anni mundi.	Trib. Mil.	Anni vrbis cond.
bellum Peloponnesia cum.		C. Iulio Iulo, P. Cornelio Cosso, C. Seruilio Hala.	341
Thucydides se sub Longimano viuere scripsit. Summatim initio delineat historiam annorum. 50. ab Assuëro siue Xerse, vsque ad initium belli Peloponnesiaci. Eius posteà narrationem prolixè octo libris persequitur vsque ad annum belli vigesimum.	3690	L. Furio Medullino 2. C. Valerio Potito 2. N. Fabio Vibulano 2. C. Seruilio Hala 2.	349
Atheas fundator regni Pontici, pòst Artabazes à septem Persis oriundus. *Florus lib. 3. cap. 5.*		P. Cornelio Cosso 2. N. Fabio Ambusto, Cn. Cornelio Cosso. 3. L. Valerio Potito 2.	350
Socrates Ethicæ, nouæ tunc Philosophiæ, magister è statuario & lapidum sculptore, in carcere cicuta necatus, auditor Anaxagoræ, Damonis, denique Archelai.			
Euclides, Phocion, Dionysius tyrannus Syracusanorum.			
Aristophanes tetrametri & octometri carminis inuentor. *Suidas in Octometro.*		T. Quinctio Capitolino, A. Mälio, T. Quinctio Cincinnato, L. Furio Medullino 3. C. Iulio Iulo 2. M. Æmilio Mamercino.	351
Bellum inter Thraces & Perdicam Alexandri fratrem. Macedoniæ Regem.			
Sicilia à populo regitur. Post restituitur Dionysius. Hinc Dion, &c.			
Romæ paulò pòst Tribunos & ædiles primum per seditionem à plebe creatos, constituũtur ab eadem Censores, & præfecti annonæ. *Gellius lib. 17. cap. Vlt.*		C. Valerio Potito 3. M. Sergio Fidenate, C. Fabio Ambusto. P. Cornelio Maluginensi. Sp. Nautio Rutilo 2. Cn. Cornelio Cosso.	352
Siccitas & fames. Romani à Veientibus fusi. Bellum contra Volscos. Seditio seruorum. Coloni Lauicos missi. Volę captæ. Postumius Regillensis propter arrogantiam à militibus damnatus.			
Ferentum captum. Pestilentia, Fames. Caruentana ab Æquis recuperata. Quęstores ex plebe creati. Dictator de Æquis & Volscis triumphat.			
Anxur captum. Stipendium primùm è publico datum. Equites primùm equis merere incipiunt. Tributum tribuni Militum ann. 355. dare prohibent. Furio Camillo se Falisci dedunt.			
Celtiberi Prætorem Romanum cum exercitu trucidant.		M. Æmilio Mamertino 2. M. Quinctilio Varo, L. Valerio Potito 3. L. Iulio Iulo, Ap. Claudio Crasso. M. Postumio, M. Furio Camillo, M. Postumio Albino. [Vbicũque in consulibus & decẽviris, hos numeros. 2. 3. reperias secundùm tertiùm, hoc est tertia vice & secunda, ne à iunioribus pro secundo & tertio accipiantur.]	353
Tribunis militaribus pro Cos. Romæ regentibus ad annum ferè conditæ vrbis. 347. triginta tyranni Athenienses præpositi sunt, & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit, *lib. 17. Gellius.*			
Euhemerus ex ciuitate Messana res gestas Iouis & cæterorum deorum historiam texit è titulis & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximéque in fano Iouis Triphilij. Quam historiam interpretatus est Ennius. *Cic. 1. de Nat. Deorum.* Ab Euthemero & mortes & sepulturæ demonstrantur deorum in sacra hystoria, *Sextus Empyricus lib. 4. Pyrrhonio. & lib. 8. contra Mathematicos.*			
Ex Ætna monte primum ignis erupit.		C. Seruilio Hala 3. Q. Sulpicio, Q. Seruilio, A. Manlio. 2 L. Virginio, M. Sergio 2.	354
Hoc tempore literæ & artes, etiam mechanicæ, quę sub præcedentibus sapientibus & philosophis Italicis & Ionicis fuerant hactenus infantes, incrementum penè virile adipiscuntur. Mox ita perficiuntur, vt Socrates meritò diceret. Si Bias vnus è Septem, aut Dædalus Athenienſium stupor ad nos rediret, irrideretur.		L. Valerio Potito 4. Cn. Cornelio Cosso. M. Furio Camillo, L. Iulio Iulo, C. Fabio Ambusto, M. Æmilio Mamertino 3.	355
Bryso Heracleotes, cum Euclide Megarensi contentiosam Dialecticam introducit. *Suidas in Socrate.*			
Pyrrho istorum discipulus hinc ansam arripuit dubitandi de rebus omnibus. Hinc Pyrrhoniorum secta. Nempe nimium altercando veritas amittitur, acquiritúrque inscitia.		P. Licino Caluo, P. Mœnio, L. Titinio, P. Mælio, L. Furio Medullino, L. Publicio Volsco.	356
Carthaginenses cum Syracusanis bellum gerunt. Re infœliciter gesta bellum in Sardiniam transferunt, duce Mateo. Cui Mago succedit, qui primus omnium ordina-	3730	M. Veturio, M. Pomponio, C. Duilio, Volerone Publicio, Cn. Genucio, L. Atino.	357

Ann. Dom. Iulia.

L. Valerio Potito 5. L. Furio Medullino 3 M. Valerio Maximo, Q. Seruilio Fidenate 2. M. Furio Camillo 2. Q. Sulpicio Camerino 2.

358

L. Iulio Iulo, A. Posthumio Regillẽsi, L. Furio Medullino 4. P. Cornelio Maluginensi, L. Sergio Fidenate, A. Manlio.

359.

P. Licinio Caluo, L. Ticino 2. P. Mænio 2. P. Melio, 2. Cn. Genucio 2. L. Atilio 2.

360.

P. Cornelio Cosso, P. Cornelio Scipione. C. Fabio Ambusto 3. L. Furio Medullino 5. M. Valerio Max. 2. Q. Seruilio 3.

361

L. Furio Medullino 6. Sp. Posthumio, C. Æmilio, P. Cornelio 2. L. Valerio Poplicola, M. Furio Camillo.

362

6.

363

fARTAXERSES tertius regnasse dicitur annis 49.

Neh. 1.

Ioiada, Jonathan, denique Iaddo pontificibus.

412

Anni mundi.

ta militari disciplina Pœnorum imperium, non minus bellandi arte, quàm virtute amplificauit. *Iustinus.*

3730

Dionysius senior fugatis Carthaginensibus Siciliæ totius occupauit imperium. Deinde copias in Italiam traiecit contra Græcos. Locros pacta amicitia cum Gallis, qui Romam vastauerant, expugnauit.

Amilcaris Magonis filij tempore legati à Datio veniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare & canina carne vesci prohibebantur, iubebantúrque corpora potius cremare, quàm terra condere, petentes simul auxilia contra Græciam. *Iustinus lib. 19.*

Agide Archidami F. regnante primum pecunia influxit in Spartam, per Lysandrum ducem, qui implens opulentiæ cupiditate & luxu patriam, deportánsque ex præda aurum & argentum, Lycurgi conuulsit leges. *Plutarch. in Lycurgo.*

Quo anno mortuus est Darius relictis duobus filiis, Artaxerse & Cyro, Athenis Lacedæmonij rectores 30 præfecerunt, Lysandróque Rempub. formandam tradiderunt. Siculi autem Dionysium in exilium pepulerunt.

Mortuus tamen dicitur circa finem anni septimi belli Peloponnesiaci, quo Lacedæmonij ab Athenienſibus ad Pylum ita coarctati sunt, vt pacis conditiones petierunt, à *Thucyd. lib. 4* quasi illud bellum adhuc annos viginti durauerit. Vix enim confici potuit annis 27.

Mortuo Longimano multi motus in Persida. Inde confusa est successio apud historicos. Nam mox Xersem & Sogdianum regnasse Eusebius asserit. Darium Thucydides.

Ægyptus defecit.

f QVIDAM (minus rectè) non superiorem, sed hunc putant esse Artaxersem, sub quo à Nehemia vtbs mœnibus cincta est, & templum ornamenta sua obtinuit. *Nehem. 2 & seq.*

Et Ezras venit in Iudæam cum mandatis ad res populi componendas, *cap. 7.* annis ante Nehemiam tredecim.

Vtvt sit, Nehemias redit ad Regem an. 32. imperij eius. Nam per annos, 12. rexit populum. *Nehem. 5.* Et rursum in fine dierum (i. extremo imperij Artaxersis) permittente Rege reuersus est Hierusalem. *Nehem. 13.* vbi & diu post hunc suum reditum, mortuo Artaxerse, siue hoc siue superiore vixit. Facit enim mentionem Darij regis Persarum (nouissimi) *cap. 12. vers. 22.*

3799

Bibliothecam insignem Hierosolymis instruit, ac libros, tam sacros quàm profanos in ea reponit. *2. Mac. 2.*

In loco ignis sacri olim à Sacerdotibus reconditi reperit aquam crassam, qua vsus est ad sacrificia purificanda. Ibi ob ædita miracula ædificauit templum Rex Persarum. Locum vocauit Nehemias Nephtar & Nephi. i. Purificatio. *2. Mac. 1.* Videtur postea fuisse probatica Piscina. *Ioan. 5.*

[Nephtar, est formæ bustar, quæ peruasit ad Pœnos ex linguæ Hebraicæ vicinia, & Naphta picem significat vel quã naphtham: cæterùm probatica piscina non ille fuit locus, sed prope posticum Solomonis fons ille erupit, ex vaticinio Zachariæ, prophetæ, paucis annis ante aduentum Christi Domini, eo in loco vbi recondiderat Salomon cedri truncum & palmę alterum cum oliuæ stipite, quæ terræmotu, erumpente fonte, eiecta sunt ex adyto. Ea autem fuit Crucis Christi Domini materies, palma pro ipso trunco, & cedro pro transtro vtrinque cũ titulo

ex oliua, vt præcreditum est.]

Huius tempore viguisse Iudith (etsi ferè locetur sub Cambyse, vel Dario Hidaspis, quem Assuërum vocant) in cuius historia nominetur Nabugdonozor, idque ex Bagoa spadone, qui fuit in castris Holofernis, deprehendi: cuius quoque meminerint sub hęc tempora externi scriptores, putat Seuerus Sulpitius lib. 2. hist. Sed iam retinendam historiæ simplicitatem in Nabugdonozore docuimus. *Anni mundi.* 3730

Aristoteles præceptor Alexandri, Demosthenes, Diogenes, Æschines.

Darius Nothus res Memnonis adhuc pueri regio penè titulo administrat annis. 19. Vnde à profanis ei præponitur, quasi post Longimanum confusa sit Persicorum regum successio.

Vt autem ante hunc profani historici statuunt Darium Nothum, ita post eum Ochum an. 23. Arsamem 3. Denique Darium, quem Alexander Macedo deleuit, vt decem sint Persarum reges.

Sed ignorant historiam Persicam, quæ sic habuit. Artaxerse tertio, quem & Darium Persam nominari *Nehem.* 12. plerique putant, puero admodum à Longimano siue patre siue auo relicto, Satraparum ambitione variis casibus iactatũ est imperium, vt nescias penes quos rerum summa foret. Nam primum Darius Nothus gubernacula inuasit se pro tutore gerens, quod matitus esset Sororis Longimani.

Hinc fratribus in se inuicem armatis, Ochus, Arsamis, donec Bagoas Eunuchus Ocho & Arsami interfectis, Artaxersem iam virum omni tyrannorum metu liberaret. Hinc Philo nec Darij Nothi, nec Arsamis meminit.

Quin & isti titulo regio innotuerunt Græcis, quòd foris bella gererent, velut Proreges, dum intus imperaret Artaxerses iuxta legem Persicam, cuius recordatur Herodotus.

Adde fuisse reges ratione administrationis, non iuris. Sic 1 Paralip. 5. interprete Kimhi, Ioatham dicitur regnasse temporibus Ieroboam filij Ioas, cum tamen Ieroboam. 38. annis mortuus sit, priusquam Ioatham fieret Rex. Nempe erat rex viuente Patre Ozia ratione administrationis, quasi prorex, quòd ea esset Pater exclusus propter lepram. Non autem Iuris, quòd non nisi obtinuit post Patris obitum.

Cyri iunioris huius tertij Artaxersis fratris ἀνάβασις, quam describit Xenophon Philosophus & Historicus.

Græcorum alij se adiungunt Cyro, vt ipse Xenophon, consulto super hoc Socrate, alij Memnoni Artaxersi.

Cyrus iunior propter insidiarum suspitionem in carcerem à fratre coniectus, post liberationem, aulicos sibi conciliabat, copias clam cogebat, literas interim ad fratrem blãditiarum & assentationum plenas mittebat, quibus vel poscebat aliquid, vel Tissaphernem accusabat, carcerem suum refricans, redire in aulam sibi esse tutum negebat, studio matris ad id iuuabatur, quę Regi omnes suspitiones eripiebat, ita vt Rex sibi strui insidias non ante animaduerterit, quàm se numerosissimo exercitu obrui vidit. Hinc cruenta illa prælia à Xenophonte in Expeditione & Plutarcho in Artaxerse explicata, in quorum vltimo, nisi Cyrus occubuisset, Rex petierat. 3779

Xenophon, Herodotum & Thucydidem sequutus, in Hellanicis

Anni mundi.

Mesullam duce Iuda.

Archelao an. 4. rege Macedonum, & per ordinem Pausania an. 1. Amynta an. 19. Perdica an. 6. Philippo Amyntæ an. 20. 360

Lacedæmoniorũ Agesilao Agidis fratre, deinde Archidamo eius fratre an. 23. Agi Iuniore an. 9.

Syracusanorum post regnum Dionysio Seniore an 38. deinde Iuniore an. 22. Dione an. 12.

Romæ Tribunis militum.

L. Lucretio Flauo, S. Sulpitio Camerino. 363

L. Valerio Potito, M. Manlio Capitolino. 364

Trib. Mil.

L. Lucretio, L. Furio Medullino 7 S. Sulpitio, Agrippa Furio, M Æmilio, C. Æmilio. 2. 365

Q. Fabio Ambusto, Q. Sulpitio Longo, duobus fratribus Q. Fabij Ambustis. Q. Seruilio 4. S. Cornelio Maluginensi. 366

M. Furio Camillo Dictatore. 367

L. Valerio Publicola 2. A. Manlio. L. Virginio, L. Æmilio, P. Cornelio, L. Postumio. 368

Anni vrbis condit.		Anni mundi	
369.	T. Quinctio Cincinnato, L. Aquilio Corno, Q. Seruilio Fidenate 5. L. Lucretio Tricipitino, L. Iulio Iulo, S. Sulpicio Rufo.	3730	Hellanicis historiam bellorum Græcorum Thucydidis morte interruptam natrat, vsque ad prælium ad Mantineam. Bellum quoque Ciuile Memnonis Artaxersis, & Cyri iunioris. Cyri partes sequutus institutionem Cyri maioris veluti recentem descripsit.
			Philosophorum primus historiam scripsit, & exercitum duxit, atque adeò incolumem ex vltimis Babyloniæ finibus reduxit, asperrimis itineribus, & per barbaras gentes atque Græcis infestissimas.
			Ctesias medicus captus in bello Cyri minoris ab Artaxerse, & in gratiam receptus, scribit de rebus Persicis, certius, vt ipse ait, quàm Herodotus & alij.
			Aristippus, Isocrates, Polybius, Praxiteles sculptor, qui primus omnium speculum fecit. Metasthenes.
			Plato apis attica, Mosis æmulus, siue Moses atticus, ex Numenio Pythagorico, qui tertius Philosophorum post Anaxagoram & Pythagoram in Ægyptum descendit, vt philosophiam, ex qua diuini cognomentum est consecutus, disceret.
			Tredecim annis fuit Heliopoli cum sacerdotibus. Annos 20. habitauit cum Socrate, natus post initia belli Peloponnesiaci.
			E Lycæo scholam in Academiam inter syluas transtulit. *Suidas.*
			Mausolus Cariæ rex, cui ab Artemisia vxore Mausolæum extructum est, obiit, an. 2. Olympiadis 100. *Plin. lib. 36. cap 5.*
			Aristoteles præceptor Alexandri Magni, naturæ genius. 400. volumina conscribit. *Suidas.* 20. annis audiuit Platonem. *Laertius.*
			[Illius scripta partim interciderunt, sed satis multa supersunt, quæ illius diuinum ingenium testentur]
			Decem oratores, quorum principes Æschines & Demosthenes, qui sic Thucydidem est admiratus, vt eum totum sua manu octies descripserit. *Lucianus.*
			Lacedæmonij ab Athenienſibus apud Corinthum, duce Phormione, superati, Imperium Græciæ summum post bellum Peloponnesiacum vix tenuere an. 12. *Polyb. lib. 1.*
			Thebani Lacedæmonios duce Epaminonda apud Leuctra superauerunt. Pugna Leuctrica è seminario belli Peloponnesiaci. *Gellius lib. 17 cap. Vlt.*
			Ab ea ad Philippi mortem an. 35.
			Agesilaus rex Lacedæmoniorum in Asia contra Persas.
370.	L. Papyrio, C. Sergio, L. Æmilio 2. C. Cornelio, L. Menenio, L. Valerio Poplicola 3.		Circa annum vrbis 400. Philippus Amyntæ filius Macedoniæ regnum adipiscitur, simul & Alexandrum gignit. *Gellius lib. 17. cap. Vlt.* Paucis inde annis pòst, Plato in Siciliam proficiscitur. *Ibid.*
371.	M. Furio Camillo, L. Horatio Pulillo, Ser. Cornelio Maluginensi, L. Quinctio Cincinnato, Q. Seruilio Fidenate 6. P. Valerio.		Apud Cheronæam memorabili prælio Athenienses vincit, de quo mox. *Ibid.*
372.	A. Manlio, L. Quinctio Capitolino, P. Cornelio, L. Papyrio Cursore 2. T. Quinctio Capitolino, C. Sergio 2.		Anno regni eius sexto, bellum sacrum siue Phocense decennale exoritur inter Phocenses & Thebanos, ob templum Delphicum à Phocensibus spoliatum. *Diodor. Pausan.*
373.	Ser. Cornelio Malugin. 3. P. Valerio Potito 2. M. Furio Camillo 5. S. Sulpitio Rufo 2. C. Papyrio Crasso. T. Quinctio Cincinnato. 2.		Dionysius iunior Syracusanorum tyrannus, apud quem Plato aliquantisper vixit, cædibus vrbem replebat, vt vinctis pater. Quare in exilium pulsus, Corinthi ludi magistrum egit, & patris sacrilegia pœnis luit. Huic Agatocles figulus tandem successit annis 7. post Alexandri Magni mortem.
374.	C. Valerio 4. L. Lucretio 4. Manlio 3. L. Æmilio, S. Sulpicio 3. M. Trebonio.		Dion Platonis amicus. post. 12. annos, Dionisio in exilium Corinthium eiecto, Syracusas occupat. Sed paulò pòst interficitur.
	[*Hîc vt alibi dictum, omnes alij numeri legi debent tertiùm, sextùm secundùm &c.*]		
375.	Sp. Papyrio, Q. Seruilio, L. Papyrio, C. Sulpicio, S. Cornelio 4. L. Æmilio 4.		His aiunt temporibus Sicambros siue Francos, armis Gothorum & Suecorum pulsos ab ostiis Danubij in Germa-
376.	M. Furio Camillo 6. L. Furio, A. Postumio Regillensi, L. Lucretio, L. Postumio Regillensi, M. Fabio Ambusto.		
377.	L. Valerio 5. L. Menenio 2. P. Valerio 3. P. Papyrio, C. Sergio 3. Ser. Cornelio Maluginensi.		
378.	P. Manlio, C. Sextilio, C. Manlio M. Albinio, L. Iulio, L. Antistio.		
379.	Sp. Furio, P. Cœlio, Q. Seruilio 2. M. Horatio, C. Licinio, L. Geganio.	3771	

niam inuasisse.

Anaximenes Rhetor alter Alexandri Magni præceptor.

Demosthenes superstes fuit Alexandro, vsque ad Antipatrum, qui ipsi in regno Macedoniæ successit. *Suidas in Antipatro.*

Annisthenes Socratis discipulus, Cynicæ philosophiæ auctor. Diogenes istius successor. *Suidas.*

Græcè ciuitates dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt, & Philippi iugum subierunt.

Ochus Sidonem subuertit, Ægyptum recepit, Nectenabo Rege fugiente in Æthiopiam cum multa pecunia de quo Plutarch. in vita Agesilaï. Foris bella gerens titulo regio inotescit, cùm interim domi regnaret Artaxerses.

Prorex scilicet eius foris erat. Cuius crudelitas celebratur apud Iustinum, Ælianum, Plutarchum in Artaxerse.

In Nectenabo Ægyptiorum regnum destructum est, quod à Nabugdonozore subactum ad Cyrum peruenerat. Inde defectione inita regem asciuerat. *Euseb.*

Bagoas Spado eius, natione Ægyptius, Ochum interfecit ob irrisum Apim & contemptam Ægyptiorum religionem. *Ælia. lib. 6. variæ hist.* Anno principatus eius. 23.

Post transactum in Ægypto diuturnum bellum, plurimos Iudæorum in Hyrcaniam ad Caspium mare transfert, quos ibi vsque hodie amplissimis generis sui incrementis constat consistere, atque exinde quandoque erupturos opinio est. *Oros. lib. 3. cap. 7.*

Carthaginenses cùm eorum regnum floreret, Oceanum Atlanticum dimensi sunt, terrásque aperuerunt, in quibus erant arbores pulcherrimæ, & cœlum salubernimum. Quare cùm multi eo nauigarent, & capti amœnitate loci non reuerterentur in patriam, eius ob bella & asperitatem pertæsi, pœna capitis cautũ est, ne quis deinceps in eas terras nauigaret, nępe ne Africa habitatoribus exhauriretur. Atque ita huiusmodi nauigatio desiit. *Aristot. de mirabilibus auditionibus.* Ea est America & Brasilia, quò Afrorum colonias peruenisse ex situ dubitandum non est. Hanc autem iterum auorum ætate Lusitani & Castilijan. Christi 1497. repererunt.

Romæ M. Furius Camillus dictator Falisços & Vejos capit. Aclusiis cum Gallis pugnatum. Non multò post, Romanis ad Alliam Brenno duce cæsis, Galli Romam cepêre. Capitolium obsessum per sex menses, auri mille pondo pacti obsessis vendidere, & penetrata Græcia & Asia, gentibus, quę cis Taurum incolunt, imperitarunt. Trochini quidem, Hellesponti oræ, Tolistobigi Æoliæ atque Ioniæ, Tectosagi verò mediterraneis Asiæ. Sedem autem ipsi circa Halim fluuium posuere. *Liuius lib. 48.* Has laudes impudenter Germanis quidam tribuunt, & Senones Gallos in Germanos transformant.

Galli tum Senas & Mediolanum vrbes ædificant, & expulsis veteribus Thuscis, multarum aliarum vrbium Italiæ fundamenta iecerunt. *Iustinus*, vt Papiæ, siue Ticini. *Paulus Diaco.*

Cum Dionysio Syracusano pacem faciunt. *Iustinianum, lib. 20.*

A Bythinię rege in auxilium euocati, regnum cum eo parta victoria diuiserunt, eámque regionem Gallo-Græciam & Galliam nominarunt. *Iustin. ibid.*

Regnante Athenis Anaxicrate Galli duce Brenno aduersus Græcos expeditionem susceperunt. *Pausan.*

Roma restaurata, M. Furio Camillo dictaturam continuante, paulò post cœpit intra Italiam crescere, Tribun. Mil. pro Coss. creatus. Hinc Camillus Volscos cepit, &c.

Capitolium in saxo quadrato constructum.

Anni mundi.

3730.

3779.

L. Æmilio, S. Sulpicio, P. Valerio 4, L. Quinctio Cincinnato, C. Veturio, C. Quinctio Cincinnato. Anni Vrbis condit. 380

C. Licinio Stolone, L. sextio, Tribunis plebis, per annos quinque. 381 usque ad 385

Trib. Mil.

L. Furio, A Manlio, Ser. Cornelio, P. Valerio, Ser. Sulpicio, C. Valerio. 386

Q. Seruilio, M. Cornelio, C. Veturio Q. Quinctio, A. Cornelio, M. Fabio. 387

L. Quinctio, Ser. Cornelio, Ser. Sulpicio, Sp. Seruilio, L. Papyrio, L. Veturio. 388

A. Cornelio 2, M. Cornelio 2. L. Veturio, M Geganio, P. Manlio, P. Valerio 6. 389

Coss.

L. Sextio Laterano, primo ex Plebe consule, L. Æmilio Mamerco. 390

L. Genucio, Q. Seruilio Hala. 391

C. Sulpicio petito, C. Licinio Stolone. 392

L. Æmilio Mamerco 2. Cn. Genucio. 393

Q. Seruilio Hala, T. Genucio 2. 394

C. Sulpicio, C. Licinio Caluo. 395

C. Pœtelio Libone, M. Fabio Ambusto. 396

M. Popilio Lænate, Cn. Manlio. 397

C. Fabio, C. Plautio. 398

C. Marcio, Cn. Manlio. 399

M. Fabio Ambusto 2. M. Popilio Lænate 2. 400

C. Sulpicio Petito 3. M. Valerio Poplicola 3. 401

M. Fabio Ambusto 3. T. Quinctio, M. Popilio. 402

Anni Vrbis condit.		Anni Mundi	
403	C. Sulpitio Petico 4 M. Valerio Poplicola 3.		Manlius ob regnum affectatum è saxo Tarpeio præcipitatur.
404	P. Valerio Poplicola, C. Marcio Rutilo.		Prænestini vincuntur sub vrbis 380. Quinquennio Roma sine magistratibus fuit, plebe renouante duos Tribunos Plebis Licinium Stolonem, L. Sextium Lateranum, qui Comitia Tribunorum militum perpetua intercessione sustulerunt,
405	C. Sulpicio Petico, T. Quinctio Penno.	3779	& tres leges, patribus alioqui acriter resistentibus, promulgarunt, nempe de ære alieno minuendo: De modo agrorum finiendo: De communicando consulatu cum Plebe.
406	M. Popilio Lænate, L. Cornelio Scipione.		390. Aemilio Mamerco & Sextio Laterano qui primus ex Plebe Consulatum est adeptus, duos honores sibi Patritij quæsiuerunt, pro concesso Plebi altero Consulatu. Præturam
407	L. Furio Camillo. P. Claudio Crasso.		& curulem ædilitatem, sublato Tribunorum militum annuo dominatu.
408	M. Valerio Coruo, M. Popilio Lænate 4.		Ita deinceps vsque ad Iulium Cæsarem sub Coss. Roma fuit.
409	T. Manlio Torquato, C. Plautio.		Pestis horrenda. M. Curtius se deuouet pro Republ. T. Manlius Torquati nomen è singulari cum Gallo certamine consequitur. Brutiorum origo an. vrbis 396. è Diod.
410	M. Valerio Coruo 2 C Pætelio.		Tarquinienses 307. Romanos milites immolarunt. post
411	M. Fabio Dorsone, S. Sulpicio Camerino.		quatuor annos victi ad 348. virgis cæsi securi percutiuntur.
412	C. Marcio Rutilo 3. T. Manlio Torquato 2.		Anno sequenti, qui Vrbis erat 402, Ceritibus in 100. annos pax datur, 404. Falisci & Tarquinienses in quadraginta, 411. Bellum Auruncum.
413	g DARIVS CODOMANVS Arsami filius, quem vicit Alexander Macedo, annis 6.	3779	g HVIVS regis meminit Dan. 8. cap. sub nomine Arietis confligentis cum hirco, id est, Alexandro.
			Ante hunc post Memnonem, Ochum & Arsem regnasse historici profani ferunt, ideoque ferè duos illos isti antecponunt.
			Iam satis refutauimus eos, qui sexto hoc loco, siue post Cyrum quinto, statuunt Xerxem Græciæ terrorem.
			Nam iuxta sacros libros Reges Persarum non excesserunt numerum senarium. Etsi iuxta Profanos multo plures fuerint. Nempe decem per an. 230. 1. Cyrus. 2. Cambyses. 3. Darius Hydaspis. 4. Xerxes. 5. Artaxerxes Longimanus. 6 Darius Ochus Nothus. 7. Artaxerxes Memnon. 8. Ochus. 9. Arses siue Arsamis. 10. Denique Darius.
	Pontifice Jaddo.		Quin & aliqui interponunt post Cambysem Magos per septem menses. Post Xerxem Artabanum per dies septem. Post Longimanum Xerxem secundum duobus mensibus. Deinde Sogdianum mensibus septem, vt sint Reges quatuordecim. Sed hi sedecim menses & dies 7. parum ad hanc summam afferunt.
	Duce Hanania.		Eorum historiam explicauit Diodorus, Iustinus, Eusebius, Metasthenes, &c.
	Alexandro Macedonum rege an. 12.		Philippus rex Maced. 20. an. post victos Pœonas, Illyrium, Athenienssium Amphipolim, Potidæam, Pydnam, Olynthum, Chalchidiæ 32. vrbes Olynthiis subditas, Thessaliam, Elatæam, Athenienses denique & Thebanos qui se Amphissensibus ab ipso punitis, quòd campum quendam Templo Delphico consecratum occupassent, coniunxerant, ad
	Agi Juniore Lacedæmoniorum.		Cheroneam, Imperator Græcorum contra Persas deligitur Corinthi, sed initio anni sequentis à Pausania satellite interficitur. *Suid. in Carano.*
			Illa ad Cheronæam pugna ingentes omnibus Græcis importauit calamitates. Omnes enim Græcos simul in seruitutem redegit aut ipse aut filius. *Pausan. lib. 1.*
433			Perinthum atque Byzantium obsedit, ad cuius oppugnationem Cumæus Ephorus suam historiam finiit.
	Dione, deinde Timoleonte Syracusanorum, an. 22.	3785.	Decimo pòst anno, quàm templum Delphicum spoliatum esset à Phocensibus, bello huic, quod sacrum & Phocense appellatum est, finem imposuit.
			Ante hunc nihil certi de temporibus habent Græci, vnde

vix duos apud eos reperias, qui in idem tempus Cyrum, Pythagoram, &c. conferant.

Anni mundi.

Anni Vrbis condit.

Successit Alexander filius, eodem anno, quo Darius Arsami, qui primo regni anno Illyrios, Triballos, Sirmum Getarum regem vicit, Thebas ob iectum Macedonum præsidium solo æquauit. Secundo anno exercitum in Asiam traduxit, & Persicas copias ad Granicum profligauit. Tertio expugnatis Sardibus, Mileto, Halicarnasso ad Issum in Cilicia matrem, vxorem & filiam Darij memorabili prælio cepit. Quarto post septimum mensem obsidionis, Tyrum subiugauit indéque vicinas vrbes, immunitate Hierosolymitanis tributa. Quinto Ægyptum occupauit, & Alexandriam condidit. Sexto ad Arbela Darium vltimo prælio planè vicit. Sex reliquis Monarchia fruitur. 3779

Alter autem Alexander Molossus, Epirotarum rex', in Italiam venit bellum populo Rom. facturus. Iam enim fama virtutis fœlicitatisque Rom. apud exteras nationes enitescere incipiebat. *Gell. lib. 17. c. Vlt.* in Italia occiditur.

Thrasymachus sophista primus colon & periodum in oratione monstrauit.

Hermophilus cæcus Theopompum Geometriam sine radio docet.

Calippus Siculum regnum occupat.

Caramundus Galliæ regulus Massiliam bello premit.

Phileni fratres pro dilatando Carthaginensium imperio se viuos terra obrui à Cyrenensibus passi sunt.

Romæ Coss.

Timotheus Lyricus tempore Philippi Macedonis, chordam decimam & vndecimam adiecit, & veterem musicam ad molliores & effœminatiores modos traduxit.

M. Valerio Corno 3. A. Cornelio Cosso. 413

Nectanabus rex Ægypti, quem Ochus in Æthiopiam expulerat, Astrologus & Magus Olympiadi Alexandri matri charus, de quo multa fabulosa.

Post Xenophontem Theopompus historias scribit, sed innumerabiles admiscet fabulas, *Cic. 1. de Leg.* Percussus à Deo cæcitate, quia eis inferere tentauit sacram historiam. *Ios. contra Appionem.*

C. Martio Rutilio 4. Q. Seruilio Hala 3. 414

Ephorus Isocratis auditor epitomen historiarum Herodoti, item quæ bello Peloponnesiaco gesta sunt scribit.

C. Plautio 2. L. Æmilio Mamercino. 415

Pyrrhonis auditor Theodorus Athenis ἀθεότητα introduxit, & de suo nomine Theodoriam sectam reliquit. *Suidas.* Athei facile sunt adiaphoristæ, sublato rerum delectu atque discrimine.

T. Manlio Torquato 4. P. Decio Mure. 416

Euagoras rex Cypri in furorem versus.

Leuco Bosphori & Ponti rex an. 40. cui successit Spartanus filius, deinde Parisades. *Diodorus.*

T. Æmilio Mamercino, Q. Publilio Philone. 417

Hanno Carthaginensis affectatæ tyrannidis pœnas luit.

ROMÆ Bellum Samniticum. Manlius filium Victorem securi percussit. Decius se pro milite Romano deuouit.

L. Furio Camillo, C. Mænio Nepote. 418

[Manlij crudelitas, etsi pro rerum Romanarũ statu laudanda est, tamen in se omnino detestabilis esse videtur, etiam humano iudicio, cùm res ipsa bene gesta esset.]

h *Summa.* 147.

h HEBRÆI tamen tradunt Persarum Monarchiam tantùm duraſſe annis 52. Nostri numerant 230. nempe quoniam multo plures, videlicet 14. reges faciunt. Sed perspicuè non plures quatuor post Darium (aut certè Cyrum iuxta R. Mosem) imperaturi affirmantur, Danielis 11. nec plures in Scriptura nominantur. Illic lege Rabbi Abraham, quem in his nominandis numerandisque suffragatorem habeo, nisi quod ex dicto R. Mose addo pro sexto & vltimo Darium Arsamis filium. Hoc Plato significat, dum scribit post Xersem à Græcis victum nullum fuisse regem Persarum magnũ, nisi nomine.

3785

Accedit Alexandrum non ita multo post reditum Iudæo-

rum

Anni mundi.

rum ab exilio res suas gessisse, vt author libri Machabæorum indicat, & Aggæus extremo suæ prophetię: Adhuc modicum, inquit, & commouebo cœlum & terram & regna subuertam, &c.

4779 Nam Nehemias qui fuit è reducibus, peruenit ad pontificem Iaddum, Nehem. 13. quem indubitatum est occurrisse Alexandro, eique de Dario promisisse victoriam, demonstrato oraculo, quod Daniël cap. 8. tradiderat. Vnde quidam verisimile putant Nehemiam & Ezram huiusce modi ingressui Alexandri in Hierosolymam interfuisse.

Præterea idem Ezras vidit duo Monarchiæ Persicæ extrema, nempe Cyrum Babylonicæ euersorem, & Iaddum, sub quo vltimus Darius & Alexander Persicæ labefactator 2. *Ezr.* 13. Fuit igitur Persarum monarchia contractior. Nam non est probabile, eundem ducentos annos excessisse.

Sed & lex Persica eos fefellit, de qua Herodotus sæpe, seorsum libri. 7. initio, non licuisse extra regnum proficisci Regem cum exercitu, nisi domi relicto vicario, cum Regis titulo & insignibus, ad vitanda bella ciuilia & intestina. Quin etiam vt Romana, ita & Persica Monarchia, eodem tempore plures potuit habere Imperatores. Denique Scriptura non plures attingit, Chronica Hebræorum qui cum eis versabantur, vt domesticis, non plures numerant. Metasthenes Persa & Philo eo alludunt. Daniel non plures significat. Ezras, Nehemias, Mardochæus, qui res gerebant sub Cyro, Assuëro, Dario Longimano & Artaxerse tertio, peruenerunt ad sæculum Iaddi & Alexandri Magni, atque hæc omnia sacris codicibus indicarunt, quę qui conciliare voluerunt cum profanis, vt Philo, Lyranus, coacti sunt dicere, Mardochęum 38. an. superasse ætatem Isaac, ducentesimum attigisse. Alexandri tempore recentissima erat Miltiadis, Themistoclis, Socratis, Herodoti, & cæterorum Græcię illustrium mors. Quin ipse Demosthenes discipulus Socratis & Thucydidis, quos sub Longimano vixisse docuimus, non modo vidit Alexandrum, sed & post eum, & quidem non admodum senex, mortuus est. Vt hæc ergo vitemus incommoda, ita de hac Monarchia constitutum esto.

Nam, vt hęc contrahamus in pauca, cogimur non plures agnoscere, primum ob Daniëlem, cap. 11.

2. Ob Ezram, qui vidit Cyrum, & attigit aduentum Alexandri Macedonis.

3. Ob Nehemiam, qui & ipse interfuit reuersioni sub Cyro (*Ezræ*) & vidit Iaddum (*cap. 13. sui libri*) quo pontifice res suas gessit Alexander.

4. Ob Haggæum, Zachariam, qui ita loquuntur de motibus Orientis, & Monarchiæ Persicæ casu, vt de re iamiam instante & præsente.

5. Ob traditiones Hebræorum constantes, quibus plus est fidendum, quàm Græcis, quòd Monarchiæ illius maxima fuerint pars & laudatissima.

6. Ob ipsosmet externos, in numero Regum Persicorum constituendo inter se planè discrepantes. Nam Metasthenes Persa ad nostrum numerum addit duntaxat Datium Nothum, Ochum & Arsamim, quos Philo nobiscum expungit, nulla Nothi & Arsamis facta mentione. Zonaras Nothum nescit, &c.

Monarchia Persarum destructa mansit sub Græcis vsque ad Arsacem Parthum, per annos centum, cuius posteri dicti sunt Arsacidæ. Hinc sub Parthis, &c,

4783 Berosus Chaldæus, Sacerdos & historicus. Huius filiam Sibyllam Babylonicam fuisse ait Iustinus Martyr in Paræneticо. Seriem regum Assyriæ, & aliorum à diluuio ferè vsque ad Iosuë, item gentium origines Græcis explicauit. Chaldaï-

eam suam historiam libris tribus comprehensam dicauit Antiocho Seleuci Nicanoris filio & successori. *Tatianus orat. contra Græcos*, scripsit, & de posteris Noë, quos ad Nabulassarum Babyloniorum regem Nabugdono. patrem perduxit. *Ioseph. lib. 1. contra Appionem*. Libri eius hodie minimè extant, vt appareat è fragmentis ipsius apud veteres repertis. Quare ij, quos Annius eius nomine produxit, sunt adulterini.

Anni mundi. 3779.

SVB hac Persarum Monarchia, præcipuè post celebrem illam Græcorum de Persis victoriam per centum quinquaginta annos, deinceps cadentibus sensim Persicis Græcæ res mire augescunt. Quin & artes florent atque adeo ad summum perueniunt, vsque ad Alexandri tempora. *In disciplinis Mathematicis* excelluerunt Eudoxus, Euclides, Nicomachus Aristotelis filius *Philosophi* Ionici & Italici vsque ad Socratem multi, qui primus philosophiam à rerum cœlestium & naturalium contemplatione ad vitam & mores reuocauit. Hinc Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenocrates, Polemon, Crantor, &c. *Medici*, Hippocrates, Thessalus eius filius. *Oratores* Pericles, Gorgias, Trasimachus, Hippias, Protagoras, Isocrates, Lisias, Demosthenes, Æschines, Antiphon, Antocides, Hyperides, Dinarchus, Ideas, Demades, Demetrius Phalereus.

Poetæ tragici, Æschylus, Sophocles, Euripides. *Comici*, Cratinus, Aristophanes, Eupolus, Diphilus, Philemon, Menander. *Historici*, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Philistus, Ephorus, Theopompus, Timæus, Callistenes.

In mechanicis statuarij, Lysippus, Cares, Phidias, Polycletus, Praxiteles, Ctesias, Dinomenes, Cymon, Myrois, imò verò tunc pictura & statuariæ artes in Græcia cœperunt. *Plin. lib. 36 cap. 5.*

Plastæ, Lysistratus, Dibutades.

Pictores Appelles, Protogenes, Polygnotus, Parrhasius, Aristides Thebanus, Paralus, Xeusis qui vmbras inuenit, ex Quintiliano.

Architecti, Dinocrates, qui Alexandriam Ægypti construxit, Ctesiphon Gnosius, qui templum Dianæ Ephesinæ. Philo, qui Pyreum Athenienſium.

Sculptores, Alcamenes, Agoracrites, Scopas, Bryaxis, Timotheus, Leochares, Pythis.

Musici, Aristoxenus, Timotheus, Anaxarchus, Damon.

In re militari, Epaminondas, & Pelopidas Thebani, Timotheus, Chabrias, Iphicrates Athenienses. Et paulò antè Pausanias, Lysander, Agesilaus Lacedæmonij, Timoleon, Corinthius, vt bellis Persicis aliquanto prius Themistocles, Aristides, Cymon, Miltiades, Conon, Myronides, Pericles, Gelon Siculus Diomedis filius, & aliquot alij.

Athenienses paulò ante mortem Socratis 24. literis vti cœperunt, cùm antea duntaxat sedecim vsurparent.

Nangiacus.

3783.

Ann. ante Chr.

Monarchia Macedonũ patuit à mari Adriatico in Indicum vsque, trans Gangem ad Emodios montes. Hieron. in 7. cap. Dan. quæ ærea. Daniel. 2.

Incepit an. mundi 3785.

415 a ALEXANDER MAGNVS annis sex post
1. Mac. 1. confectum DARIVM.
425 Alioqui imperauit, an 12.
1 Mac. 1.

Iaddo Pontifice.

Prophetis in Malachia cessantibus.

Lacedæmoniorũ Agi Iuniore. Denique Eudamida rege vltimo vsque ad obitum Alexandri.

Siciliæ Temoleonte vsque ad obitum Alexandri, an. 22.

Anni mundi.

a ERATOSTRATVS, vt nobilitaretur aliquo facinore, incendit templum Dianæ Ephesiæ, qua nocte natus est Alexander. Vnde vates augurati sunt illa nocte natam pestem Asiæ. *Cicero 2. de Natu.*

Alexander Illyricis, Thracibúsque superatis, victa Græcia, Thebísque subuersis, traiecit in Asiam, & fugatis Darij ducibus, vrbem Sardis cœpit posteaque capta India, & vrbe Alexandria condita, cùm triginta duos haberet ætatis annos, & duodecimum Imperij, in Babylone veneno periit. *Hieron. in Daniel. 11.*

Id vnum ei ex animi sententia non cessit, quòd Mimantem (montem opinor in Isthmo Corinthiaco) fodere non potuit. *Pausan. lib 2.*

Vt olim Hebræis mare rubrum, Alexandro mare Pamphylium cessit, aliam viam non habenti, cùm eius opera Deus vti ad destruendum Persarum imperium decreuisset. *Ioseph. lib. 2. Antiq. cap. vlt.*

3785 Cum perexigua manu. i. cum 32. millibus duntaxat peditum, quatuor millibus & quingentis equitibus, 108. nauibus orbem terrarum vtrum vicisse an aggredi ausum fuisse sit mirabilius rectè dubitatur. Tribus præliis quindecies centena
3791 milia equitum peditúmque Persarum consumpsit. *Oros. lib 1. cap. 17.* Milites, quorum ope orbem subiecit, Argyraspides nominantur.

Regni septimo Monarchiæ Græcorum locum dedit. Eo enim occupata est Babylon, & Persepolis Persarum regia, Dariúsque interfectus, à Besso. Octauo se dat luxui & amicos peremit. Nono petram Aornon cepit & Taxilem Indorum regem. Decimo Porum regem quoque Indorum vicit. Duobus reliquis legationes omnium fermè gentium audit & moritur.

Vsque ad Hispalim in Orientem & ad Iaxartem fluuium Septemtrionem versus arma tulit, de cuius gestis omnibus Arianus & Curtius.

Concessit Manassi fratri Simeonis Iusti, vt in monte Gatixim templum Hierosolymitano simile apud Samaritanos extrueret. Atque inde Schismatis implacabile seminarium.

Æra Alexandri Magni dicitur principium imperij eius, siue primus annus principatus eius, à quo ducta est pleríque scriptoribus annorum notatio.

Sic Syri & cæteri Orientales annos suos numerant, vt Moses Mardenus Masio retulit. Sic Hebræi sæpe. *Seder Olam & Cabbala histo.* Eumque fuisse notant ante Christi natiuitatem. 328.

ROMANI iam in centesimo & tricesimo milliario fere ab vrbe, contra Samnites bellum gerebant.

Minutia Vestalis ab incestum viua defossa, Bellum Ausonum. Cæles colonia deducta.

170. Veneficæ deprehensæ damnatæ sunt. Priuernates ciuitate donati sunt.

Vrbis 421. Holoander *in Chronologia Consulum* interregnum vnius anni sine Consulibus statuit. Atqui neque apud Liuium, neque apud quenquam alium veterum vlla eius mentio fit.

Quin & maior summa officit collationi historiæ Romanæ cum historiis aliarum gentium, vt ante quingentesimum

vrbis multa consulum & magistratuum nomina perperam videantur addita, &c. Lege Brutum Ciceronis. Nisi statuas decem annos, minimùm, integros absumptos esse à fractis regũ Persicorum & Babylonicorum.

Papyrius consul Samnites cum armis argenteis congressos vincit. Cum Alexander instituere diceretur transitum ab Oriente in Africam, deinde Italiam, hunc ei opponere præcipuè Romani meditabantur.

Et certe si octogesima tertia Olympias attingit trecentesimũ Vrbis, vt vult Plinius *lib.* 34. *c.* 7. centesima decima quarta, qua Alexandrum floruisse idem ibidem ait, ad quadringentesimũ vigesimum vrbis peruenietur, quãdo florebat Papyrius. Quod congruit Gellij Chronico lib. 17. cap. vlt. quando Philippum patrem regnare cœpisse ait circa vrbis quadringentesimum, móxque Alexandrum genuisse. Nam non nisi Philippus regnauit annis viginti.

Dum Orientem Alexander subigeret, Italiam, præsertim Samnites Romana inquietudo fatigabat. Agis Spartanorum rex cum rebellante Græcia Antipatri fortissimas copias, Alexander rex Epiri Lucaniam & Brutiam, Zopyrion Alex. præfectus Scythiam *Oros. lib.* 3. *cap.* 17.

Carthaginenses bella cum Siculis gerebant, quæ & continuarunt, donec post mortem Agatoclis in Siciliam à Pyrrho Epiri rege ab Italia accersito terrestri naualique certamine sæpe victi, nouissimè ad Romana bella conuersi sunt. *Idem lib.* 4 *cap.* 6.

Tum consules aut dictatores erant bellicis laudibus clari M. Valerius Corus C. Marcius Rutilius &c. *Liu. lib.* 9.

Aristoteles & eius discipulus Theodectes, ad quos Grammaticæ principia referuntur.

Aristoteles primus Philosophiam à figuris & numeris vindicauit, quibus eam Platonici & Pythagorici verius velabant, quam docebant, ita instituta & in artem reducta logica, vt ad disciplinas clarius & aptius esset organum. Vnde Physica, Metaphysica & cætera Aristotelico more tractata figurarum & numerorum subtiliore cognitione non amplius indigent.

Metaphysica separauit à Physicis. Antea enim omnia confusè tractabantur, adeo vt Physica Metaphysicam in se quodam modo contineret.

Ante hunc insignis Geographiæ inscitia, quæ posteà expeditionum Alexandri in vltimam Asiam beneficio emendata est. Vnde & ipse in Meteorologicis, & alibi de terrarum regionibus, locis, fluuiis &c. loquitur, vt cæcus de coloribus.

Minorthea siue Thalestridis Amazonum regina.

Caristius & Philonides vno die mille ducenta stadia cucurrerunt. (i. 75. leucas) Theophrastus.

Non longe post Alexandri mortem Aristoteles Philosophus, & deinde Demosthenes orator vita functi sunt.

Bardi apud Gallos melodiarum poëtæ ad lyram & organa cantant de hominum virtutibus & vitiis. *Diod. lib.* 6.

Disciplinas nefas esse existimant literis mandari. in reliquis fere rebus, publicis priuatisque rationibus, Græcis vtuntur literis. *Cæsar lib.* 6. *de bello Gall.* Eas puto in Galliam delatas à Phocensibus, qui tempore Cyri profugerant in has partes, & Massiliam condiderant. Atque hinc Semnotheorum, Saronidarum, Druydum, Bardorum, apud nos stulta disciplina. Disciplinarũ capaces, cum non essent Germani ab octingentis annis duntaxat. i. à Carolo nostro Magno, vt ipsimet affirmant, suam linguam literis cœperunt exscribere, & cum Christiana religione musas excipere, vt non sit quærendum quibus hoc tempore tum illi literis vterentur.

Anni Mundi.

3791

3797

Anni Vrbis condit.

Romæ Coss.

C Sulpitio Longo, P. Ælio Pæto. 409

L. Papirio Crasso, C. Diuilio. 410
[Hic etiam 4. legendum est quartum non quarto neque quatuor.]

M. Valerio Coruo 4. M. Atilio Regulo. 411

T. Veturio, Spu. Postumio Albino. 412

M. Cornelio 2. Cn. Domitio. 413

M. Claudio Marcello, C. Valerio Flacco. 414

L. Papirio Crasso, L. Plautio Venone. 415

Reliqua Consulum successio in serie Regum Ægypti, qui soli è successoribus Alexandri ad Romanam monarchiam, siue Augusti imperium peruenerunt.

Sex annis totis pugnatum de summa rei post Alexandri mortem. 416 417

Anni Iulii cõdita.

Anni mundi.

Literarum secreta (inquit Tacitus) viri & fœminæ pariter illic ignorant.

Angli & Scoti absurdè Druydas suos faciunt, contra omnium historicorum fidem.

De Magia Hostanes tempore Alex. Magni scribit. Magiæ plures species constituit. Vnam, quæ vmbrarum inferorúmque colloquia promittit, alteram, quæ ex aqua, sphæris, aëre, stellis, pelui, lucernis, securibus multisque aliis modis diuina re docet. *Plinius.*

Apelles pictor, Lysippus statuarius, à quibus solis pingi & fingi volebat. Alex.

a REGES GRÆCIÆ ET MACEDONIÆ.

1

431 b PHILIPPVS ARIDÆVS frater Alex. Mag. nothus an. 7.

2

CASSANDER, an. 18.

3.

ANTIPATER & ALEX. an. 4.

4

DEMETRIVS Antigoni, an. 6.

5

PYRHVS menses 6.

6

LYSIMACHVS rex Thraciæ, an. 6.

7

473 PTOLOMÆVS Ceraunus, mens. 3

8

ANTIPATER, an. 1.

9

SOSTHENES mens. 7.

STORVM successiones præfunctoriè duntaxat memoramus, quia eorum enumeratio nihil cõfert ad Scripturæ historias. Secus habet de Syriæ regibus & Ægypti, propter gesta Machabæorum & vaticinationes Danielis.

3797 Satis autem est nôsse Monarchiam hanc in aliquibus posteris Alexandri duraſſe vique ad Iulium & Augustum Cæsares sub quibus quarta cœpit, per annos ferme trecentos.

Tum enim primum cum reliqui orbis præstantiori parte, Alexandri vniuersa posteritas imperio Romano subiugata est. Nam ptidem L.P. Æmilius Perseum vltimum Macedoniæ Regem vicerat: Scipio Asiam: Lucius Sylla, Græciam: Pompeius, vt cæterorum prætream victorias, Pontum, Armeniã, Albaniã, Colchidẽ, Hemochiã, Caspios, Iberos, Parthos, Arabas atque Iudæos, cum magno sui terrore ceperat.

Ab Augusto etiam Ægyptus, & cæteræ imperij subactæ regiones in formam prouinciarum redactæ sunt, vt iuxta oraculum Esaiæ. 11. & 19. Apostolis Christi liberum iter sterneretur ad prædicandum in omnes gentes Euangelium.

Romæ sub mortem Alexandri magni bellum Samniticum infœliciter à T. Veturio & Sp. Posthumo confectum.

b ALEXANDRO mortuo, Aridæus septem an. imperium Macedoniæ tenuit verbo, cum administratio esset penes Antipatrum. Perdicca enim occiso, Antipater & Craterus se reges Macedonię gesserunt. Quibus mortuis Cassander Macedoniam occupauit interfecta Olympiade Alexandri matre, Roxane vxore cum Hercule Alex. filio capta, Cassandri filiis mortuis, posteritas Antigoni Macedoniã obtinuit, nempe Antigonus 2. Demetrius 2. Philippus, Perseus captus à Romanis.

Antigonus 1. Philippus Nothus minorem Asiam & vicinas regiones vsque ad Syriam tenuit.

Phocion iniusto iudicio Athenienſiũ Cassandro regi Macedoniæ gratificantiũ veneno sublatus est, *Plutarch.* Decimo quarto anno post Alexandri mortẽ Cassander funditus tollit stirpem regiam, & Seleucus Nicanor Asia quietè potitur.

Decimo septimo apud Ptolemæi Lagi Demetrius Phalereus Theophrasti disc. agit, vt Democratia reddatur Athenienſibus.

Cùm Macedones mortuo Alexandro Aridẽo regnũ detulissent (commissa tamen Antipatro regni administratione) vnde Antipatrum Alexandro successisse scribit Suidas, *In Antig.* 3823 Græci non ferẽtes diutiùs suas res à Macedonibus teneri, statim arma ceperunt, & post discrimina multa prælioru, dominatu tyrannorum liberati sunt. *Pausan. lib. 1.*

c ATHENIENSIBVS Democratia reddita est ab Antigono Gonata. Nam post mortem Alexandri potentiores Græciæ ciuitates defecerũt. Primi Atheniẽses adiũctis Sycioniis, Argis & Corinthiis. *Oros. lib. 3. cap. 21.* Huius autẽ nepotes regnũ Macedonię tenuerunt, donec ad Romanos translatum est. *Anni mundi.*

Post Delphicã pugnã Galli iterum Macedoniam inuadũt.

Zeno Cittieus Stoïcorum auctor.

Cleanthes eius discipulus & successor, præceptor Chrysippi & Antigoni regis.

Epicurus Athenienſis, de quo æqualium aliquis, Cum porci loquentur eadem cum Epicuro dicent.

Neocles Epicuri frater, qui & sectam fratris similem introduxit.

Strato Lampsacenus Theophrasti successor tertius ab Aristotele. Epicuro cum suis asperis, insectilibus, leuibus & hamatis corpusculis resistit, docens omnia naturæ moderatione ferri.

Duos autem errores inter se contrarios constituerunt Epicurus & Zeno, quo tempore fermè Romani bellum cum Pyrrho Epirotarum R. sumpserunt, annis 36. post Alexand. mortem sub Olymp. 126.

Vnus enim in corpore, alter in animo summum bonum posuerunt, quod in Deo solo est.

Hac de causa Arcesilas primus occultata sententia sua nihil aliud istos, quàm refellere statuit, nouorum Academicorum auctor factus, à Platone quartus, cui Xenocrates successerat, deinde Palemon, denique Arcesilaus, *Aug. Epist. 56.*

Neleus Sceptius Aristotelis Theophrastique bibliothecæ successor, vtriusque philosophi libros Scepsim comportauit. Hi deinde infossi terræ, metu Attali, qui rum vndecunque comparatis libris bibliothecam Pergami instituebat, negligentérque diu habiti, tandem ab Apellicone Teio emuntur, sed carie sitúque exesi, ab eoque male correcti ad vsque Sylam Athenis delituerunt, donec eos à Sylla Romam translatos Tyrannion Grammaticus & Andronicus Rhodius tabulis etiam editis euulgarunt. *Plutarchus in Sylla.* 3951

d LYRANVS in Danielem, & initio commentariorum in Machabæos secundam Alexandri successionem, Asię minoris Reges (non Thraciæ & Ponti) facit. Ego quia eosdem repetio fuisse Asiæ & Syriæ reges, & Scipionem dictum fuisse Asiaticum, quòd Antiochum Magnum superasset, omnino censeo quaternarium Danielis replere reges Ponti. 3797

Habuit quidem multos alios successores, nempe 12. secundum Diodorum, inter se monarchiam partientes, Alexander, qui orbem sibi in multas toparchias diuiserunt, *Iustin. hist. lib. 13.* sed tantùm quatuor, post. 14. an à morte Alexandri obtinuerunt & peruenerunt ad iustum regni titulum, reliquis mutuis cædibus consumptis, *Diodor. lib. 8. 19. & 20.*

Lysimachus à rege Getico victus & caprus liberaliter dimittitur, & vicissim concedit, vt ad Istrum Getę populi Asiatici sedes haberent, regi filia sua in vxorem data, *Pausan.* Túmque ad Istrum, regionem Byzantio vicinam occuparunt, & Græcis noti fuerunt.

Lysimachiam in Thracia condit.

a DVÆ autem successiones extremæ tantùm attingunt Scripturas, quoniam Iudęa Syriam ab Aquilone, & Ægyptum ab Austro habens, nunc ab huius, nunc ab illius Regibus tenebatur, & Scripturæ propositum est non externorum, sed populi Domini historiam texere.

10.

c ANTIGONVS GONATAS. an. 36.

11.

DEMETRIVS 2. an. 10.

12

ANTIGONVS DOSON. an. 12.

13

PHILIPPVS an. 42.

14.

PERSEVS vltimus, an. 10.

Quem LVCIVS P. ÆMILIVS biennio ante principatum IVDÆ Machabæi vicit.

Summa an. 147. menses. 6.

REGES THRACIÆ ET PONTI.

d LYSIMACHVS vsque ad MYTRIDATEM, quę POMPEIVS MAGNVS domui.

a REGES SYRIÆ, BABYLONIÆ, & Asiæ.

Quare

Anni Dñi ante Chriſtū. 451

De quibus omnibus Appianus in Syriacis.

Quorum poſtremo Pompeius regnum ademit. Iuſtin. lib. 40.

Anni mundi.

Quare ſub his Iudæi multa mala tolerarunt. Nam cùm perenniter Reges Aquilonis, id eſt, Syriæ, & Auſtri, id eſt, Ægypti (*Dan. 11.*) inter ſe pugnarent, Iudæi in medio poſiti vtrisuis vincentibus, ſimiles erant naui turbatæ & tempeſtatibus fluctuanti.

3797 Daniel vndecimo cap. res deſcribit Regum Aſiæ ſiue Syriæ, & Ægypti, à Seleuco Nica. & Ptolomæo Lagi per ordinem vſque ad Demetrium Soterem, & Ptol. Euergetem Secundum. De Ant. Epiphane duas viſiones 8. & 11. cap. habet. Reges Aquilonis vocat reges Aſiaticos, Auſtri Ægyptios ratione ſitus Iudeæ.

Tentatum eſt de ſumma rerum, ſeptem annis poſt Alexandri mortem. Tandem poſt obtinuit Seuleucus cum ſua poſteritate, & Demetrio rege Aſiæ ſuperato vnum fecit imperium Aſiæ & Syriæ. *Polyb. lib. 1.*

Secundum alios, mortuo Alexandro præfecti eius, imperij totius prouincias inter ſe diſtribuerũt, eaſque nomine aliquãdiu Regis Aridęi adminiſtrarunt. Inde ſe reges appellarunt.

Indi poſt mortem Alexandri Sandranotto duce, Macedonum præfectis iugulatis iugum excutiunt. Cum eo Seleucus Nicanor pacem firmauit. *Oroſ lib 3 cap 21.*

Sic Græci, præſertim Athenienſes & Ætoli.

Græcorum regnum à 12. anno poſt mortem Alexandri, quo Seleucus Aſiæ diadema capiti ſuo impoſuit, numerare incipit Machabæorum hiſtoria. Quod in contractibus ſæpe ſecuti ſunt Iudæi. Hinc etiam Ptolo. annos ſecundum Chaldæos numerat. Sunt ergo anni Seleucidarum potius quàm Alexandri magni. Ita ferè Chronologi.

Verùm an hoc verum ſit dubito. Primùm quoniam Hebræi conſtanter affirmant ſe Æram Græcorum fixiſſe in eo anno, quo Iaddus Pontifex poſt victum Darium occurrit Alexandro (*vide Cabbalam hiſt. R. Abrahæ*) Deinde quia annos Græcorum appellant. Quo nomine Alexandrum ſolent potius intelligere quàm eius ſucceſſores.

Denique quia etſi Seleucus Nicanor non ſtatim à morte Alexandri pacificum regnum Syrię ſit conſecutus, at ſtatim de eo dimicauit maiore eius parte occupata.

Cum inter ſucceſſores, Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Satagenori externo ſocio traditum eſt, qui deinde à Seleuco Nicanore & ſucceſſoribus eius poſſeſſi ſunt vſque ad Seleucum Seleuci pronepotem. Nam tum defecerunt auctore quodam Arſace, & formidabile Romanis imperium condiderunt. *Onuph. in ſuo Rom. imperio.*

A morte Alexandri Ediſſeni & multi Orientales ſua tempora numerant. *Nangiacus.*

Aera, quam Ptolomæus lib. 11. cap. 7. Alm. vocat ſecũdum Chaldæos, cum Regno Seleuci, non Alexandri incipit.

I.

431 1. Mac. 1. 463 b SELEVCVS NICANOR, an. 32.

Iaddo pontifice, deinde Simeone Priſco.

Ptol. Lagi Ægypti rege.

3797 b PRIMVS in Syria poſt Alexandrum rex fuit, ſubiecta eidem Parthia, Babylonia & Perſide. Iudæa interim patuit Ptolomæis Ægyptiis vſque ad Antiochum Magnum, qui primus eiis illam eripuit.

3829 Ab hoc Seleuco liber Machabæorum incipit annos regni Græcorum. *Euſeb.*

Terræ ſpatium inter Mæotim & Hyrcanum mare fruſtra tentat perfodere. Vrbes. 38. condidit, è quibus in Syria quinque Seleuciam, Pieriam, Laodiceam, Antiochiam & Apamæam, dictas ideo ſorores. In eas, itémque Edeſſam, Beroeam, Pellam Iudæos transfert, ius eiis ciuium & municipalem ordiñem cum Græcis æquali honore concedens. *Joſeph contra App. & lib. 12. Ant. cap. 3.*

Tanto fuit robore, vt Taurum furentem, qui ſacrificium effugerat cornib⁹ præhẽſum tenuerit, & proinde pro inſigni

cornua habuerit. Stratonicem suam vxorem filio Antonio in matrimonium stultus pater tradidit, quòd eius amore Erasistratus medicus ipsum deprehendisset ægrotare. *Suidas.*

Papyrius Romæ primum solare horologium fabricat.

Romani Samnites, Morsos, Vmbros & Pelignos superant.

Tonsores primùm è Sicilia P. Ticinius Romam adduxit.

Bactriani & Indi à Syriis debellantur.

Mago Carthaginensium dux pater Hasdrubalis.

Agatocles in Sicilia regnum occupat annis. 20. post Alexandrum, siue anno septimo post ipsius mortem. *Diod. Præf. lib.* 8. cum victo Dione à Timoleonte libertati restituta floruisset an. 22.

Callias ad eius gratiam scripsit, sacram historicæ libertatis veritatem primus omnium prodens. *Suidas in Callia.*

Timæus Andromachi filius contrà, Agatoclem multis criminibus onerauit. *Idem in Timæo.*

In hoc regum Syriæ catalogo Ecclesiastica ferè commemorabimus. In regibus autem Ægypti profana.

Hieron rex Syracus. post Agatoclem. *Pausan.*

Timochares Mathematicus Alexandrinus quem citare solet Ptolomæus.

Galli Senones vocati à Samnitibus annis vrbis 463. Cæcilium prætorem, septem tribunos militum, multos nobiles, & 13. millia militum trucidant. Ita quotiescunque Galli exarserunt, totis opibus suis Roma detrita est. *Oros. lib. 3. cap. 20.*

Appius Claudius consul Romanorum primus ob motus Tarentinorum, Carthaginensibus bellum intulit & vicit.

Pyrrhus ex Italia in Siciliam traiicit, quam Carthaginenses infestabant. Rebus compositis, Heleno filio, quem ex Agatoclis filia susceperat, regnum Siciliæ velut auitum tradit. Sed paulò post Hieron rex contra Carthaginenses creatur. Bellauit cum Romanis an. 4. sub annum vrbis con. 470.

Macedoniam subegit iecto rege Antigono. Indéque Græciæ & Asiæ regna meditatur, donec saxo de muro cuiusdam vrbis occiditur.

Eo mortuo varij motus bellorum in Asia, Græcia, Italia.

Gallograeci in Macedonia res magnas gerunt.

Erasistratus Seleuci medicus.

c BEROSVM ad hunc suam Chaldaicam historiam tribus libris comprehensam scripsisse iam ex Tatiano docuimus.

Bellum Tarentinum Pyrrhi ductu gestum. In eo P. Valerius Leuinus. Cons. victus, exercitu ipsius noua Elephantorum acie consternato.

Nomen Romanorum post Pyrrhum clarum esse cœpit, qui cum extra Italiam nondum arma mouissent, contra Afros bellum primum suscipiunt. Appio Claudio Q. Fuluio Coss. In Sicilia contra eos pugnant, Appio de Afris & Hierone rege Siciliæ triumphante.

Turrenus Tusciæ rex sub annũ vrbis 470. vrbẽ Hetruriæ Romanis dedit, & sic regnum Tusciæ finitũ est. *Cato de Orig.* Vbi & Hetruscos ait literas Latinas noluisse recipere.

d Hic aduersus Philadelphum plurima gessit bella totis & Babylonis & Orientis viribus.

Parthi ab eius interim imperio recedunt, Arsace principe, à quo reges Parthorum deinceps Arsacidæ, de quibus *Iust. lib.* 41. & 42. Ergo circa an. 80. Alexandri Maced. (vulgo 100. 200. vitiosius habet Nicephorus) primus

Anni Mundi.

3819

3848

Macedoniæ Aridæo, Cassandro, Antipatro, Alexandro, Demetrio, Pyrrho, Lysimacho per ordinem regibus.

2.

c ANTIOCHVS Soter, an. 19. 463

Eleazaro Pontifice.

Ptol. Philadelpho Ægypti rege.

Ptol Cerauno, Antipatro, Sosthene, denique Antigono Gonata Macedoniæ regibus.

Parthis

Anno Iulia nata. 481

3
d ANTIOCH. Theus an. 15.

Menasse Pontif.

497

Arsace primo rege Parthorum, an. 28.

Philadelpho Ægypti, deinde Euergete.

Antigono Gonata Macedoniæ.

Bello primo Punico.

4
e SELEVCVS CALLINICVS, an. 20.

497

517

Simone Iusto pontif.

Arsace primo rege Parthorum.

Euergete Aegypti.

Antigono Gonata, Demetrio, & Antigono Dosone Macedoniæ.

5
f SELEVCVS CERAUNUS, an. 3.

517

520

Simone Iusto pontif.

Arsace, deinde Mithridate, qui & Arsaces 2. rege Parthorum, an. 36.

Euergete Aegypti.

3848 Anni mundi.

Parthis libertatem restituit Arsaces, cuius deinceps posteri Orientis imperium tenuerunt annis amplius. 470. vsque ad Artabanum Quem an. Domini 226. Alexandro Seuero imperatore Artaxerses Persa vicit, Persis imperij gloriam in Oriente restituens, quam annis. 400. vsque ad Coztoem regem ab Heraclio deuictum seruarunt, imo Hormisdam.

3863 quem postea Saracæni in Oriente &c.

Deficiunt Parthi primo bello Punico finiente C. Atilio Regulo Manlio Vulsone Longo Coss. sub vrbis 506. Cuius defectionis impunitatem Antiochi Thei & Seleuci Callinici discordia dedit.

Nam Arsaces latrociniis clatus Parthiam patriam suam ingressus præfectum eorum Andragoram oppressit. Mox Hircanorum regnum occupauit. Cum Theodoto mille vrbiũ Bactrianorum rege fœdus ac pacem fecit. Seleucum regem contra defectores venientem prælio vicit & fugauit. *Onuphr. in suo Romano imperio.*

Romani Philadelpho auxilia offerunt.

Bos Romę locutus est.

Ingens ille Rhodiorum colossus concidit.

Spartiatæ à Macedonibus bello premuntur.

M. Gerinenus Achœorum dux primus. *Polyb. lib. 2.* deinde Aratus Sycionius, qui Corinthum tyrannide liberauit & Megaram ad Achœorum societatem compulit. *Ibid.*

Flora meretrix hæredem populum Roman. nominat Vnde Floralia festa, vt omnia bene defloresceret. *Plin. lib. 18. cap. 29.*

Antigonus Athenienſibus reddit libertatem.

e ARSACES Datum siue Claram oppidum munitissimũ in monte Tabroteno condit Persiam, Mediam & cætera Orientis regna occupat, cuius posteri multa cũ Romanis bella gesserunt vsque annum Domini. 12. circa quem Artaxerses Persa victo Artabano postremo ex Arsacidarum familia Parthorum rege Persis veterem imperij gloriam & nomen reddidit.

3863

3883

Eodem fere tempore res & potentia Parthorum, Carthaginensium & Romanorum incipit.

Eumenes Bithyniæ rex Asiam inuadit.

Lisidas Megalopolitanorum dux.

Viridomarus Galliæ rex.

Hiero Siciliæ, Orgiagontes Galatiæ.

f MACHABAEORVM historia hoc rege apud Hebræos incipit.

Inter Euergetem Ægypti & Seleucum, & Antiochum Magnum eius frattem Gallogræcis fretum & Eumenem Bithyniæ regem varia fuere bella.

Rex Capadociæ Artamenes.

g CEPIT Iudęam, vel potius Philopatori subduxit. Nam vbi Samariam expugnasset & ciuitates Syrię, quas Scopas dux Pto. Epiphanis tenuerat, Iudæi sponte ad eum venientes, omnem ipsius exercitum in ciuitate receperunt, & beneuolè auxilium præbuerunt. Vnde & ipse eis multa beneficia contulit, quæ Iosephus percenset *Ant. lib. 12. ca. 3.*

3883

3886

Quæ omnia contigerunt fraudibus & proditione eorum, qui Oniæ pontificatum eripere conabantur. Atque hinc prima Iudæorum, sub Alexandri magni successoribus calamitas. Inde enim deinceps ad Machabæorum extrema, fuerunt sub tyrannide Regum Syriæ, cum antea vel socij vel clientes fuissent Ægyptiorum.

Ægyptum armis inuasit. Asiam cum Syria tenuit. Ob plurimorum cędes Hierax dictus.

Initia seruituris Iudaicæ posuit, eis tamen modestè vsus

lum ab eis nulla tributa aliquandiu exegit, sed veluti suarum contra Ægyptios, Romanos, Græcos, Parthos expeditionũ socios habuit. *Dan.11.* — *Anni mundi.*

Inde collocata Pto. Epiphani in matrimonium filia Cleopatra, partem tributorum Iudææ, dotis nomine, illi attribuit, partem sibi retinuit, cum totius regionis dominio & potestate. *Ioseph.*

Cum generi sui Epiphanis regnum obtinere non posset, vertit se in Asiam, & nauali certamine obtinuit Rhodum, Samuin & alias multas insulas. Transiit in Europam contra Romanos, sub vrbis 550. excitatus partim à Thoa Ætoliæ principe, partim ab Annibale. 3886 3922

Intulit hoc bellum nimia opum suarum fiducia adductus, specie Lysimachiæ repetendæ, quam à maioribus suis in Thracia conditam Romani possidebant, statim Græcia ac insulis occupatis.

Durauit tres annos bellum. Vbi ipse in Eubœa luxuria elanguisset, hospitis sui Calcidensis filia virgine ducta, à M. Glabrione Cos. quem iuuabat Philippus Macedonum rex, primo belli anno apud Thermopylas vincitur, inde virtute M. Catonis tribuni militum eiectus in Asiam refugit.

Tum Aetoli Heraclæa capta fracti pacem petierunt. *Liuius, Appianus.*

Altero in ipsa Asia superatur à L. Scipione, Eumene Pergami rege adiuuante, apud Sipylum montem ad Magnesium.

Huic Romani victo ad Thermopylas stipendium imponunt, qui fauentibus Aetolis cum 60. millibus Græciam ingressus fuerat, & omnem cis Taurum Asiam detrahunt, per Scipionem fratrem Africani, qui propterea Asiaticus cognominatus est.

Euphorion præfectus bibliothecæ ab hoc Antiodio instructę. *Suidæ.*

Rabbenu Haccados Antiocho charissimus, vt scribit Rabbi Leui Daniel 9. nisi mendosè nomen Antiochi pro Antonini irrepserit. Nam fuit hoc nomine charus Seuero & Antonino Imperatorib. qui Iudæos plurimum dilexerunt, vt scribit Hieronymus in Danielis 11. cap. cuius liber à Rabbi Mose Haddarsan in Bereschit Babba ad octauum cap Geneseos citatur: vbi ille per modum Dialogi Antonino imperatori multa legis sacramenta pandit. Quod etiam innuit Rabbi Mose de Kotsis præfatione in Sepher Mizuoth. Deus, inquit, dedit gratiam magistro Haccados apud Antoninum imperatorem. Ideóque collegit vniuersos terratum sapientes, & constituit sex ordines Misna (contextus Talmudici) iuxta præscriptum Cabbalæ, &c.

[Rabbenu haccados ideſt magiſter noſter, vir ſacratus. Bereſchith Babba-Geneſis diſtinctio. Sepher mitſtroch, liber mandatorum, Miſna id eſt Exemplar, ſiue copia. Talmud diſciplina. Cabbala. traditio.]

Arsaces Arsacis parthici imperij conditoris filius aduersus Antiochum centum millibus peditum & 20. millibus equitum instructum mirâ virtute pugnauit. Ad postremum in societatem eius assumptus est. *Onuph. in suo Romano imperio.*

Philopomenes Achæorum præfectus Lacedæmonis muros diruit, Lycurgi leges antiquat, quæ 600. annis steterant, Spartanos ad Achæorum mores traduxit. *Plut. in Lycurgo & Philop.*

Annibal (iunior) à Romanis victus ad Antonium Magnum fese in Asiam proripuit, ex Italia discessit post sextum decimum 3922

Antigono Dosone, Macedoniæ.

6
g ANTIOCHVS Magnus frater, an. 36.

Onia pontifice.

Euergete, Philopatore & Epiphane Aegypti reg.

Mithridate Arsace rege Parthorum secundo, deinde Pampatio siue Phaarte. 12. an. Pharnace. an. 17.

Antigono Dosone, deinde Philippo Macedoniæ.

Anni vrbis conditæ.

Anni mundi 3590

decimum annum sub vrbis 547. *Liu. lib.* 10.

Deinde in Cretam. Mox ad Prusiam Bithyniæ regem fugit, apud quem veneno periit ætatis 70. Quo anno duo alij insignes Imperatores in exilio mortui sunt Philopomenes Græcorum & Scipio Africanus Romanorum *Iouius lib.* 1. *Vro. illust.*

Prusias eius commento iniectis in naues hostiles fictilibus serpentum plenis Eumenem regem Asiæ vincit.

Diophanes Achæorum imperator Lacedæmonios infestat.

Bello punico secundo.

Romani subacta vniuersa Iberia Græcis libertatem donant.

Galatas siue Gallogræcos imperatore Manlio in Asia suæ subdunt potestati, quod Antiocho Magno suppetias tulissent.

Duobus regibus Philippo & Antiocho victis haud multo post Carthaginem subactam, summa impetij, quæ fuerat per ordinem penes Assyrios, Babylonios, Persas, Macedonas, ad pop. Rom. peruenit. *Velleius lib* 1.

Ætoli Antiocho fauentes libertatem amiserunt, quam illibatam aduersus dominationem Athenienſium & Spartanorum inter tot Græciæ ciuitates retinuerant.

Græcia bellis scinditur, quæ eam perdiderunt & Romanis subiecerunt.

Gemmarum luxuria primum deuicta Asia Romam infertur.

Prusias Bithyniæ, Achæus Tauri, & eius frater Attalus Asiæ reges.

Bellum sociale inter Achæos & Aetolos, *Polyb lib* 4.

Bellum Syriacum inter Antioc. & Ptol *Polyb. l.* 5 *Iust* 30.

Quo anno terra quinquagies septies mota. *Plin. lib.* 2 *cap.* 84.

Antiochus Scopam Aetolorum prætorem ad Iordanem fluuium vincit. *Liu. lib.* 4 *dec.* 3.

Lysimachiam dirutam restaurat. *Appia.*

Masinissa à Syphace regno pellitur. Syphax cum Asdrubale à Scipione deletur, & Romam captus mittitur.

Masinissa paterno regno restituitur.

Eumenes Attali regis frater Eumeniam condit.

7

556 h SELEVCVS PHILOPATOR, qui & Soter an. 12.

3922 h PATRI successit non testamento aut iure (nam erat minor natu) sed occasione absentiæ fratris Antiochi, quem pater Romam obsidem miserat.

568 *Onia pontifice.*

3934 Hic est Seleucus, sub quo primum Resp. Iudaica seditionibus agitari cœpta per Simonem, ob Pontificatus cupiditatem. Quæ non modo externa regum impetia inuexerunt, sed & remp. & religionem funditus euerterunt.

Pharnace, an. 12. *deinde Mithridate* 2. *an.* 32 *Parthorum regib.*

Tum enim cœpta sunt Iudæis tributa grauia imponi, quorum initia fuerant sub patre Antiocho Magno. Quare hic Dan. 11. dicitur transire faciens exactorem (ad colligenda scilicet tributa) vbi non *vilissimus & indignus.*

De redditibus suis præstabat omnes sumptus ad ministeriũ sacrorum pertinentes, 2. *Mach.* 3. Sacrificium Tyrannorum de alieno.

Epiphane Ægypti.

Cùm Onias esset pontifex, Heliodorum ad spoliandum ærarium sacrum Hierosolymam misit.

Nec attendit ad patrem, qui dum misso exercitu templum Didimæi Iouis ad diripiendum aggressus esset, concursu incolarum cum omni militia interfectus fuerat.

Philippo Macedoniæ, deinde Perseo.

568 Simon auctor turbarum Oniæ insidias ad mortem parans &c. 2. *Mach.* 3. Eum enim accusauit. Quin & apud Seleucũ agens, pecunias sacras abditas indicauit, *Ibid.*

3634 Inde sub Antiocho successore Iason frater Oniæ, Mene-

laus, Lysimachus &c. grandiore stipendio promisso. 2. Mach. 4. | Anni mundi

Pharnaces Parthorum rex quartus Mardos validam gentem domuit. Inde Mithrydates frater rex quintus eius testamento relictus Medos, & Elimos subegit, imperium Parthorum à monte Caucaso multis populis in ditionem redactis vsque ad Euphratem proferens. *Onuph. in Romano imperio.*

Eucratides Bactrianorum rex, de quo Iust. *lib.* 41.

Mythridates quintus Parthorum rex fratri Pharnaci successit. Res magnas gessit. *ibid.*

1 ANTIOCHVS Nobilis siue Epiphanes traditus fuit à Magno, Romanis obses. Audita autem patris morte & inertia Seleuci fratris clam in Syriam venit, & ab aliquibus ciuitatibus receptus tandem regnum obtinuit. Vnde inter 3934
posteros eius & fratris longa fuit de regno concertatio successióque vicissitudinaria.

Post bellum Macedonicum Elimaidam in Persidę profectus est, vt templum Dianæ expoliaret, in quo velamina aurea & loricas & scuta Alexandrum reliquisse rumor erat. Sed ab Elamitis fugatus, in furorem versus, agitari currum in Hierusalem præcepit. (id est, castra moueri ad obsidendam Ierusalem) In itinere horrendo morbo, qualis imminet impiis Ecclesiæ hostibus, periit. 3945

Seditione apud Iudæos propter pontificatum orta, in qua Onias pontifex, superior fuit, Tobiæ liberi vrbe expulsi, Epiphanem aduersus vrbem duxere, iamprídem consilia agitantem, vt eorum vrbe potiretur. Túmque Onias & Ananias eius frater ad Ptolomæum Philometorem, qui tum ab Antiocho dissidebat, profugit & in Hieropolitarum agro vbem aliam & templum condit, structura omni, ad eam quę Hierosolymis erat, conformata *Niceph. lib. 1. cap. 6. Ioseph. Antiq. lib 12. cap. 6 & 7. de bell. cap penult.*

Veniens Hierosolymam Iasonem in exilium mittit, & Menelaum in pontificatum sufficit. Non multo pòst Menelao amato Lysimachum fratrem eius pontificem creat.

Andronico Iudæam regendam commisit, quem postea ob Oniam pontificem interfectum occidit.

Iterum veniens Hierosolymam expoliauit templum, collocato in arce præsidio Macedonum. Et quoniam aliqui ciuium philometori fauebant, intra triduum ferè octoginta millia interfecit, & quindecim millia vinxit.

Paulò pòst misit qui tributa exigerent & auferrent cultum Dei, in templum collocantes Iouis Olympij simulachrum, & suas statuas sublatis sacris vasis, altaríque aheneo.

Istius persecutiones & tyrannis narrantur 1. Machab. ad caput vsque 6. in quo interiit. Sed quam misere cap. 9. lib. 2. Hebrei in Tractatu de Diuortiis, aiunt periisse Musca, quæ in eius nares inuolarat, & maximo cruciatu eius interiora sensim depascebatur.

[Muscam appellant insectum vermiculum, qui è rosæ albæ Calyculo enascitur, & narium inuadens foramen, alterutrum ipsi σπφύον τῆς μασχάλης, cui ineft olfactus infigitur tam morditus vt inde corrupto illo sensorio, ὄζαιναν creet, cuius putore, æger cogitur animam agere.]

Idolum à se erectum Iudęos colere iussit propositis pœnis, libros sacros in publicum rogum ferre, Mosis lectione, Circumcisione, omnis religionis vsu abstinere, sese ad Gentium ritus plane componere, vesci cibis lege vetitis, &c. In Iudæa Philippum ducem, in cæteris sui regni prouinciis alios præfectos reliquit, qui rem vrgerent, & delatoribus præmia ampla persoluerent. *Iosipon. & auctor libri de regibus Israel.*

8

i ANTIOCHVS illustris, siue EPIPHANES Seleuci frater, nõ filius sicut Suidas putat. an. 11. 568 580

Mathatia, deinde Iuda Pontif. & duce.

Philometore Ægypti.

Mithridate 2. Parthorum rege.

Perseo vltimo Macedoniæ rege.

Vetetis

Anni mundi.

Veteris testamenti Antichristus. *Dan.* 11. propter insolentiam à Græcis dictus est Epimanes. i. furiosus.

In templo Domini, Iouis Olympij simulachrum statuit. In
3934 Samaritano Iouis Hospitalis.

Primus sacerdotium summum vendidit & contra morem viuos viuis in eo substituit.

Primus libertatem Iudæorum oppressit. Nam etsi, post Alexandrum Maced. Ægypti regibus primum, deinde Syriæ tributum pensitarent, at erant liberi, quia leges & magistratus suos habebant, non externos, obtemperabántque pontificibus suis, penes quos tum erat cura sacrorum simul & Reip.

Templum ingressus expilat altare aureum, argentum, aurum, vasa pretiosa, & thesauros occultos diripit, iisque onustus abit in terram suam 1. *Machab.*

Mille & octingentis ablatis de templo talentis velociter Antiochiam regressus est. 2. *Mac.* 5.

Toto triduo octoginta millia Iudæorum interfecit, quadraginta millia vinxit, non pauciora venundedit *Ibid.*

Per Græcas quoque vrbes repertos Iudæos sacrificare cogebat, inauditisque cruciatibus reluctantes afficiebat.

Tum plurimos puduit esse Iudæos. Vnde ædificabant Gymnasia Hierosolymis, in quibus profana Theologia & literæ docerentur. Inducebant sibi præputia herbis, medicamentis, aliisque artibus, ne circumcisio appareret.

Samaritæ, qui se antea cognatos Iudæorum fatebantur, tẽplum suum Garizim Dei esse negauerunt.

Mathatias & quinque filij hic incipiunt pro aris & religione arma capere, aras idolorum euertere, immolantes interficere, pueros nondum circuncisos circuncidere, & regnum Iudæorum exuscitare.

Eleazarus senex, septem fratres & mater Anna martyrio accensarum sartaginum, aliorúmque sæuissimorum tormentorum coronantur, diis libare, suillam edere, patriam legem deserere recusantes. Horum exempla multi sunt secuti, vide à 1. ca. lib. 2. Mach. vsque ad 10. Nam etiam illo libro res istius describuntur.

Ita Iudæi libertate & religione priuati coacti sunt arma capere contra Syros, & vtramque sibi asserere, hic igitur principium rerum à Machabæis gestarum.

Vbi obseruandum duos libros Machabæorum à diuersis esse scriptos de eadem fere re. Supereſt etiam in bibliis Græcis tertius, sed is primo loco, vt primus tertio collocandus erat. Nam describit quæ præcesserunt Machabæorum tempora, annis circiter 50. sub Antiocho Magno, dum Ptol. Philopator apud Ægyptios rerum potiretur. Secũdus autẽ ideo primum præcedere debuit, vt & indicat Eus. in Chronicis, quoniam tractat propriè gesta Seleuci Philopatoris & Antiochi Epiph. Cùm primus persecutionibus tantum eorum delibatis, iam à 6. cap. ad 16. ad describendas res sex aut septem successorum Antiochi Epiphanis progrediatur.

Quartus est vmbratica & Philosophica cuiusdam Iosippi commentatio de martyrio matris Annæ & 7. fratrum &c. Eusebius autem in Chronico videtur significare se in tres primos tantum incidisse. Vbi sine iudicio quidam Germani notarunt Eusebium de nostris non locutum.

Athanasius in Synopsi hunc quartum legit, & inter Apo-
580 3945 cryphos recensuit.

Est alius quartus, qui continet historiam. 31. annorum. i. Iohannis Machabæi, qui Hyrcanus cognominatus est eiusdẽ argumenti, ac decimus tertius Antiquitatum Iosephi.

Tertij, vt Canonici meminit Athanasius in Synopsi, Eusebius in Chronicis & Clemens Apost. cano. 84.

Antiochus impius vetuit legem Mosis publicè legi. Nempe antea lex pro numero ferè Hebdomadum anni distributa in 53. sectiones, siue parashot (quarum singulæ constant 136 versibus) singulis Sabbatis legebatur (*Act. 13. & 15. & Ioseph lib. 2 contra Appionem*) Cæterum tunc earum loco, decerptæ sunt è Propheticis libris totidem sectiones, quæ antiquæ diei lectioni sensu congruerent. Quare etiamnum hodie quanuis desierit Antiochi tyrannicum edictum, inter Iudæos mos perseuerat, vt Sabbathis post diei legalem sectionem, canant Propheticam: quam vocant haphtara, id est, missam siue missionem. Ea enim absoluta plebem dimittunt. *Elias in Tisbi.*

[Hæc vox *haphtarah* deducitur à *Patar*, id est mittere & missam facere quæ radix & ipse vsus missæ, ostendit esse verum sacrificium missę. Et ab illa dictione *patar*, factus est *Pater* & *Iopater*, pro sacerdote, quasi missam faciens, & propter longam antiquitatem, nomen sacerdotis *Iopater* est conuersum in numinis ipsius geminam nomen claturam. *Iopater* autem est Iouis ipsius sacerdos.]

Paulus Æmilius triumphat de Perseo & Macedonibus.

Popilius à Romanis mittitur in Ægyptum, qui Epiphanē iubeat Ægypto & Asia excedere.

Macedonibus, capto Perseo rege, & Illyriis Romani leges dederunt, vt liberi essent & dimidium tantum tributorum, quę regibus suis soluissent, sibi præstarent.

k EVPATORIS in Iudæos gesta. 1 Mach. 1. 6. & sequentibus & 2. Machab. 10. &c. Hi enim duo sunt Antiochi, qui infestissimo animo Dei religionem, quod etiam Daniel prænuntiarat, oppugnarunt.

In hoc adhuc puero perfidiam contra Iudæos, patrisque impietatem Deus vltus est. Nam eum Demetrius patruus Roma in regnum regressus necauit. *Iustinus & Liuius 46. in epitomis.*

Istorum temporibus regnabat apud Ægyptios Ptolomæus Philometor 2. *Mac. 9.* cuius regni anno decimo Iudas Machabęus templum, quod Gentes sub Antiocho contaminauerant, repurgauit, altari nouo nouis è lapidibus instaurato.

Deinde eius ἐγκαινισμὸν magna lætitia celebrauit & à posteris annuatim celebrari imperauit. 1. *Machab. 4.* Quod æuo Christi adhuc Iudæi multa cum religione seruabant. *Ioan 10.*

A tempore purgati per Machabæum templi, Iudæi nunquam deinceps leguntur idola coluisse. Itaque exilium, quod miseri hodie perferunt, non suæ Idololatriæ, sed Christi impiè crucifixi peccato asscribant necesse est. *Vide Osea. 3. cap.*

Eupator pacem cum Iudęis agitare coactus est.

l SEQVENTES reges Syriæ ita bella gessere cum Iudęis, vt ad legis repudium non cogerent. Lege septimum cap. 1. lib. Machab ad finem vsque.

Demetrius occiso Antiocho Eupatore nepote suo & Lysia eius nutritio rex euasit.

Bellum gessit cum Iuda. Nam cum Alcimum Iudæum, qui ad se transfugerat, pōtificem constituisset, in spem victoriæ ductus, bellum Iudæis intulit, atque ei socių Bacchidem adiunxit.

Tum Iudæi primùm cum populo Romano amicitiam fœdúsque pepigére, auctore Iuda Machabæo, vt Romani Iudæos, Iudæi Romanos aduersus hostes suos conseruarent. Ita indictum Regi Demetrio, ne Iudæos vexaret. 1. *Mac. 8.*

Anni mundi.

3945

3947

3947

3956

9

k ANTIOCHVS Eupator, an. 2.

Iuda Machabæo pontifice & duce.

Philometore rege Ægypti.

Mithridate 2. Parthorum.

10

l DEMETRIVS Seleuci Soter. an. 9.

Iuda & Ionatha pontificibus & ducibus.

Anni vrbis cõdite.

Anni mundi.

Ioſ.lib.12.

Rex Pruſias cum filio Nicomede Romam venit anno vrbis 588.

Anno ſequenti rex Eumenes. Inde lex lata, ne cuiquam regi Romam venire liceret. *Flor.lib.45.*

Pruſias rex Bithyniæ à filio Nicomede interficitur.

Ieremias & Onias Iuſtus dudum vita functi apparent in ſomniis Machabæo, orantes pro populo, 2. *Mach.15.*

Alcimus alienus à genere ſacerdotali pontifex à Dem. Sotete, contra Iudam Machabæum conſtituitur.

Bacchides à Ionatha ad Iordanem vincitur, & poſt tres annos ad firmandam pacem compellitur.

Mithridate Parthorum rege, qui Arſaces, 1. Mach.15.

Philometore Ægypti.

Romani contra Hiſpanos Celtibetos, duce Scipione Naſica. Contra Luſitanos Sergio Galba prętore.

Pſeudophilippus regnans in Macedonia à Metello conſule interficitur. Sic Macedonia de regno tributaria fit.

II

m ALEXANDER Baſ les, an.10.

3956

3966

m ANTIOCHENSES adiuuantibus Pto. Philometore Ægypti, Attalo Aſiæ, Ariarato Cappadociæ regibus Alexandrum Antiochi ſuperioris ſuppoſitium filium regem ſuſcipiunt, & in acie Demetrium obtruncant.

591. 1.Mac.9 10. 601

Ionatha põtifice & duce.

Mithridate 2. Parthorũ rege.

Philometore, Ægypti.

Alexander purpuram & coronam auream ad Ionathan miſit. Addidit poſtea fibulam auream, conſanguineorum regis inſigne.

Bellum contra Demetrium ſucceſſorem ope Philometoris inſtructum geſſit. 1. *Mac.10.*

In eo vincitur, & paulò pòſt à Zabdiële Arabe interficitur. In eo etiam cecidit Philometor, & tertia die mortuus eſt. *Ibid. & Liuius lib 52.*

Bello Punico tertio.

n HIC, bello in Orientem ad Tryphonem expugnandum tranſlato, multas vrbes & regiones cepit. Tandem fraude circumuentus à Mithridate Parthorum rege in Media capitur. *Iuſt. lib. 58.* Sed ab eo poſtea dimiſſus, iterum regnat annis 4.

Alexandro Rege ope Philometoris ſubuerſo regnum ſibi aſciuit.

Ionathan Machabæum eius partes ſecutum benignè habuit. Quin & vectigalium immunitate in perpetuum donauit. 1. *Machab.11.*

12.

n DEMETRIVS D. Soteris filius Nicanor, an.3.

3966.

3969

601 Ibid. & 149.11. 604.

Simoni Ionathæ ſucceſſori propter grauia belli detrimenta quod illius cauſa Iudæi cum Triphone geſſerant, immunitatem vectigalium & tributorum omnium conceſſit. Quæ fuit vltima Iudæis à Regibus Syriæ data, ob quam ſe in libertatem vindicantes, regnum, vt antiquorum tempore fuerat condiderunt.

Ionatha, deinde Simone pontifice & duce.

Mithridate 2. Parthorũ rege.

Euergete 2. Ægypti.

Mithridates Arſaces dicitur. 1. *Mach.15.*

o ANTE hunc Tryphon regnaſſe ponitur tribus annis à Ioſepho lib. 13. Antiq. cap. 12. Sed illis etiam regnabat in locum capti fratris Ant. Pius, qui & Tryphonem dolo Antiochia & militibus per luxuriam Demetrij diſperſis pontum oppreſſit.

Iudęam, Samariam, Ioppen, Galilæam, & confinia eius vexauit.

Frangens fœdera maiorum ſuorum cum Simone & Iudæis Achenobium, deinde Cendebeum duces aduerſus eos mittit. Sed ij à Simonis filiis Iuda & Ioanne, qui patri ſucceſſit, ad ſua redire coãcti ſunt. 1 *Mach 16.*

Arx Sion à Simone recepta & mundata. Qui inde cum Romanis fœdus renouat, eiſque clypeum mille minarum mittit.

Obſedit Ioannem Hyrcanum Hieroſolymis. Tempore autem obſidionis dono miſit in ſacrificium taurum præſtantem, cornibus auro ductili obtectis, cinctum bde-

liis & omni precioſorum lapidum genere, purpureo panno & ornamentis ſumptuoſiſſimis opertum, cum vaſis aureis & argenteis plenis aromatum. Qua pietate ab Hyrcano, & Iudæis pace agitata obtinuit, quod armis & potentia minime potuiſſet. *Ioſippon & auctor. lib. de rebus regum Iſrael ſecundi templi.* Accepta pecunia diſceſſit. *Ioſ. lib.* 13. *cap.* 5. 3969 3978

Atque illud eſt, quod Iuſtinus ſcripſit lib. 36. Antiochus Iudæos, qui à Macedoico imperio ſub Demetrio Patre armis ſe in libertatem vendicauerant, ſubegit.

Mortuo Mithridate Rege Parthorum bellum mouet cõtra ſucceſſorem Phraartem ad recuperandum fratrem. Cum eo congreſſus in ipſa pugna interiit. *Ioſeph. lib.* 13. *cap.* 16.

Poſtquam tribus præliis viciſſet occupata Babylone, & omnibus præter Parthos populis per deditionem receptis.

Antiocho ingenti exercitu dimicanti hirundines in tabernaculo nidum fecerunt, quo prodigio neglecto prælium commiſit, & à parthis occiſus eſt. *Obſequens.*

[Vide Prouerbia Eraſmi μὴ τλῶ χελιδόνα ὁμοπάροικον ἔχειν infauſtũ enim habebatur, eſtque ſenius fabulæ illius mythologicus, quaſi vt flet philomela, ſic nefas Progne quærat vltionem].

Circa hæc tempora Mithridates Rex Ponti moritur relicto filio Mithridate, cui ex rebus geſtis Magni cognomentum fuit. *Iuſt. lib.* 37 & 38.

In hoc Antio. Pio deſinit ſacra hiſtoria. Cætera, quæ ſecuta ſunt ad Chriſtum repete è Ioſephi lib. 13. Antiq cap. 16 & libris ſeptem ſequentibus.

Romæ puer ex ancilla natus quadrupes, quadrimanus, quatuor item habens oculos & aures, & duplicem maſculinum ſexum. 3978

Ætna mons Siciliæ copioſos ignes vomuit in Bonienſi agro. Fruges in arboribus natæ ſunt. Hinc ſecutum in Sicilia bellum ſeruille, quo fere ſeptuaginta millia ſeruorum prætores profligauerunt, qui tandem obſidionis neceſſitate compulſi erant ad cadauerum eſum. 3982

Bituitus Rex Aruernorum deducens contra Romanos. 180. millia armatorum in Rhodani tranſitu ſuperatur, & Romam in triumphum ducitur. *Oroſ. lib.* 5. *cap.* 13.

p SECVNDO regnat. Imperium enim amiſſum, captiuitate Parthica elabens, recuperauit. Sed poſt quatuor annos bello inteſtino per Euergetem conciliato, ab vxore filiiſque deſertus interficitur. Et filius Antiochi Pij, cui à Naſi magnitudine Gryppi cognomen fuit, matris factione ſuccedit, ita vt nomen regis penes filium, ius omnis imperij penes matrem eſſet. 3982 3992

Poſt hunc tamen Alexandrum locat Ioſephus, *lib.* 13. *Ant cap.* 17.

Atis ſtatim oppreſſus Gryppo conceſſit.

q REGNVM Gryppi in. 29. ann. extendit Ioſephus lib. 13. Antiq. cap. 29. Nempe quia ſimul cum Cyziceno regnauit. Inſidiis Herodiani tandem moritur.

Bella ciuilia hanc confuſionem perpererunt & regnum perdiderunt. Philometorem hunc ſæpius vocat Ioſeph.

Ad Scipionem minorem in Hiſpania ad Numantiam res gerentem munera miſit ampliſſima. 3992

Alexandrum quendam ab Euergete Ægyptio excitatum adoptionis titulo regnum appetentem poſt multa prælia ſecundo anno regni cœpit & interfecit. Matrem poculum veneni, quod ipſa obtuletat, bibere compellit. 4010

13.

o ANTIOCHVS Sedetes Pius Soter, an. 9. *Simone pontifice & duce deinde Ioan. Hyrcano.*

Mithridate 2. deinde Phraarte 2. Parthorũ rege, an. 28.

Euergete 2. Ægypti.

14.

p DEMETRIVS iterum ſecundus, an. 4. *Phraarte rege Parthorum 6.*

Euergete 2. Ægypti.

15.

q ANTIOCHVS Grippus, an. 10.

Phraarte 2. Parthorum rege, deinde Artabano an. 1 Mithridate 3. an. 24.

Euergete, deinde Phyſcone Aegypti regibus.

16.

r ANTIOCHVS Cyzicenus, an. 18.

Anni Nabo cadata.

Anni mundi.

Mithridate 3. Parthorũ rege octauo. Physcone & Alexandro Aegypti.

Phraartes Parthorum rex sextus, primus Regum illorum amicitiam Romanam, per legatos à L. Sylla Felice Proconsule tum bellum Mithridaticum in Asia gerente, petiit & impetrauit. Cui in bello cum Scythis gesto occiso patruus Artabanus successit, an. 1. *Onuphrius in Romano Imperio.*

Cyzicenus Syriam inuadit.

r ANT. Cyzicenum Ioan. Hyrcanus bello victum fugauit.

Ex hoc tempore Syria crebris motibus agitata est, donec in Romanorum potestatem venit.

Mithridates Artabani filius. 8. fuit Arsaces siue Parthorum rex. Ex rebus strenuè gestis cognomentum magni meruit. *Iustin. lib. 42.*

Multos enim populos regno addidit, cum Scythis aliquoties prosperè dimicauit, vltórque parentum iniuriæ fuit.

Bellum Armenis intulit. Inde propter crudelitatem à Senatu Pharthico pulsus fratrem Orodem successorem habuit.

Hic est ille Orodes, qui primus bella cum Romanis gessit. Crassúmque cum filio & omni ferè Romano exercitu deleuit, & Pacorum filium misit ad reliquias belli Rom. persequendas, donec is magnis reb. in Syria gestis in patriam Patri suspectus reuocaretur, eóque absente exercitus Parthorum in Syria relictus à C. Cassio quæstore Crassi, cum cunctis ducibus cæderetur.

Cætera Parthicæ historiæ infrà in bellis ciuilibus Pompeij, & extremis Ægyptiorum regibus, & in Augusto. Nam hi bellis ciuilibus Pompeio contra Cæsarem, Bruto & Cassio contra Augustum & Antonium misere auxilia.

17

545 f PHILIPPVS an. 2. 4010
Mithridate. 3. Parthorum rege octauo.
647 *Lathyro Aegypti.* 4012

f SELEVCVS Gryppi filius cum Patruo Cyziceno de Syriaco imperio dimicauit victúmque acie interfecit. Sed nec propterea regnum est consecutus. Nam à Patruele pulsus est & à subditis in palatio concrematus.

Frater Seleuci collecta manu Cyziceni filium regno exuit, & in parte Syriæ regnat. Simili ratione Philippus Gryppi minimus filius in alia Syriæ parte regnat, donec postremo à Gabinio caperetur.

Summa an. 216

Syri principum discordiæ pertæsi vltro se Tigrani Armeniæ regi dedicerunt. *Iust. lib. 40.*

t ATIGRANE per Pompeiũ capto ad Iulium Cæsarem anni fuerunt ferè sedecim.

18

t TIGRANES Rex 4012
647 Armeniæ an. 18. quo 4030
665 capto Syria Romanorum Prouincia facta est.

Ita à Seleuco Nicanore Regni Syriaci conditore ad Cæsarem anni 250.

Syriam tenuerunt posteri Seleuci Nicanoris vsque ad Antiochi Pij filios. Tum enim Pompeius prouinciam illam sub potestatem imperij redegit, relicto illic prætore Scauro *Plutarc. in Ant.* deinde Gabinio mox M. Crasso, qui contra Parthos periit.

Reliquam Syriaci regni partem Parthi ad se transtulerunt, & sic diuisione veluti orbis cum Romanis facta, Oriẽtis imperium tenuêre, quo tempore Romani toto Occidente potiebantur, & cum his de summa rerum decertarunt.

Mithridate 3. Parthorũ rege octauo, deinde Orode, an. 18.

Tigranes Armeniæ rex petentibus Syris ob fratrum regum discordiam, rex fit Syrię annis 18. *Iustin. Hist. lib. 40.*

Persas sæpe vicit, Mesopotamiam occupauit, Syriam & magnam Phœniciæ partem Philippo vltimo Syriæ regi profligato ademit, donec post annos. 19. in Romanorum venit potestatem.

Ita impetia post mortem Alexandri Magni in mũdo præcipuæ sex orta sunt & concurrerunt, quæ in sequenti quarta eius successione percensebimus, Ægyptum, Syriacum, Macedonicum, Romanum, Carthaginense, Parthicum.

Præter Parthicum istorum omnium recentissimũ, cætera intra ducentos quinquaginta annos à Romano omnium minimo & contemptissimo absumpta sunt.

VM Magnus Alexand. nauem actuariam 12. ordinum condidisset, hic Ptol. Soter ad quindecim instituit primus. Demetrius Antigoni ad 30. Ptol. Philadelphus ad 40. Ptol. Philopator ad 50. *Plin. lib. 7. cap. 56.*

In Ægypto coluit literas apud se habens Stilponem philosophum Megaricæ sectæ æmulum. Syriam regno suo adiecit, in Iudæam ascendens prætextu sacrificandi Sabbato, Hierosolymam occupauit. Deinde multos de Iudæa & Garizim captiuos traxit in Ægyptum & vendidit. *Ioseph.*

Quos tamen postea benignè tractauit. *Idem.*

Ita Iudæa post Alexandrum Magnum, primùm paruit Ptolomæo Lagi. illam armis occupanti. *Euseb. Ioseph.*

Inde Philadelpho, tum Euergeti, ad extremum Ptolemæo Eupatori. Quo tempore vnus post alterum regnarũt in Syria Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Antiochus. Theus, Seleucus Callinicus, Seleucus Callinici filius & Antiochus Magnus, qui primus Ptolemæo Eupatori Iudæam ademit.

Quæ partim erat tributaria, partim libera. Tributaria, quia regibus Ægypti primum, deinde Syriæ, stipendium pensitabat. Libera, quia leges ac magistratus suos habebat, non externos, suis parens Põtificibus.

Pyrrhum regem Epirotarum depulsum sub extremum regni sui tempus restituit.

Sex annis ante Nicanorem Regem Syrię & cæteros Macedonas regnasse quietè in Ægypto & sine æmulis ab aliquibus traditur. Mox scilicet post Alexandri mortem. Ab aliis non nisi sex post Alexandrum mortuum, quòd inter eius successores tandiu de rerum summa dimicatum sit, donec quisquis potuit sibi imperij partem rapuit, quòd totum obtinere non posset. Priorem sententiam esse rectiorem docet collatio historiæ Ægyptiacæ cum cæteris.

Mercurius Trismegistus ægyptius, cuius hodie extant dialogi duo, Pœmander & Asclepius. Mihi enim videntur errare, qui eum propinquum Mosi, eundémque cum Deo Mercurio faciunt, vt Suidas, qui eum Pharaone antiquiorem prodit. Nam ægyptus Græcum idioma vix ante Alexandrum Magnum audiuerat, vt Græcè multa de Verbo Dei, congruentia oraculis diuinis scribere ante Græcorum cum Hebræis congressum

Anni mundi.

An. ante Christum natum.

Lathyro Ægypti, denique Aulete. 303.

REGES ÆGYPTI.

I

3791 a PTOLOMÆVS LAGI Soter, an. 40. 416.

3830 *Pontifice Onia Iaddifilio, deinde Simeone Prisco, mox Eleazare.* 466.

Nicanore Asiæ & Syriæ rege, an. 32.

Arideo an. 7. Cassandro an. 18. Antipatro & Alex. an. 4 Demetrio an. 6. Pyrrho mens. 6. Lysimacho an. 6. Macedoniæ Regibus.

3830 466

An. ante Christ. natum.	Anni vrbis condit.		Anni mundi	
				sum potuerit. Deinde citatur duntaxat à recentioribus. Sed & in chartis è papyro centum & decem millibus sua de rebus diuinis & naturalibus conscripsisse à Iamblicho memoratur. Papyri autem vsus ad hanc refertur ætatem. Præterea ipse Pœmandri Dialogus Sibyllarum meminit, quæ multis post Mosem sęculis extiterunt. Denique Æsculapius siue Asclepius is, ad quem iste scribit, Phidiæ, qui Periclis ætate vixit, recordatur.
				Adde quòd in Asclepio inter Heroas antiquos nominat Vranum, Saturnum, & Mercurium, quos constat extitisse paulò ante bellum Troianum.
		Romæ Coss.	3797	Dies à Planetis nominauit, ordinauitque *Philastrius*. Hinc Diei Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, &c. in antiquioribus authoribus nusquam apparent vestigia. Vt rectè Dion Niceus & Xiphilinus in Pompeio, recentem dierum appellationem scribant. ex stellis erraticis dies primum dispositi sunt Ægyptij. Deinde ad reliquas gentes id emanauit, nec olim quidem, sed propè ista (Pompeij) tempora, &c.
	426	L. Æmilio Mamercino 2. C. Plautio Decimo. [*Numeri. 2. & cæteri legantur secundum. & c. vt supra dictum est*]		Insaniam poëticam de diis Gentium non abhorruit. *August. lib. 8. Ciuit. cap. 28. Lact. lib. 4. cap. 18.* Celtas, ad quos perrexerat, Solem adorandum docuit. *Philastrius lib. de hæres.*
	427	P. Plautio Proculo, P. Cornelio Scapula.		Horas primus obseruasse dicitur ex vrina animalis Serapi dicati, quod duodecies diei & noctis vnius spatio vrinam emittit. *Polyd. Virg. de Inuent. rerum. lib. 2. cap. 5.* Et certè nondum Græcis & Romanis his temporibus horarum ratio nota erat & vsitata. Nam post reperta solaria apud eos obseruari cœpit. Vnde nec duodecim tabulis vsquam horas nominatas inuenies, nec Varro horarum in diei partitione meminit. *Censor. de die Natali. cap. 19.* Hebræis contrà & Chaldæis earum vsus antiquissimus, vt ex horologio Achaz, & Ezechiæ historia liquet. *Esa 38. 4. Reg. 20.*
	428	L. Cornelio Lentulo, Q. publilio Philone 2.		Thebæis anni & temporum rationem dedit. *Diod. Sicul. Strab. lib. 16.*
	429	L. Papyrio Mugillano Cursore, C. Pœtelio.		Docuit deos gentilium fuisse homines mortuos. *Aug. lib. 8. de Ciuit.*
	430	L. Furio Camillo 2. Iunio Bruto Scæua.		Sostratus Pharum Alexandrię secundum è septem mundi miraculis constructit.
	431	C. Sulpicio Longo 2. Q. Æmilio, Au. Cerretano.		Theophrastus, Zeno Cittieus Stoicæ sectæ princeps. Epicurus Epicuræorum auctor. Menander.
	432	Q. Fabio. L. Fuluio.		Euclides iunior Megarensis (alius à Megarico Socratis discipulo) auctor elementorum Geometricorum, & aliorum operum Mathematicorum sub hoc primo Ptolomæo vixit. *Proclus.*
	433	T. Veturio Caluino. Sp. Postumio.		Gallos ex Europa in Asiam transgressos Syri expellunt.
	434	L. Papirio Cursore 2. Q. Publilio Philone.		Agathocles Siciliæ tyrannus & Hamilcar Pœnorum dux Gisconis filius inter se pugnant. Ille etiam in Italiam pugnaturus traiecit. Tenuis scilicet adhuc Romanorum erat potentia & nomen.
	435	L. Papirio Cursore, Q. Au. Cerretano 2.		Romæ Volsci, qui bellum cum Romanis sub Tarquinio Superbo inchoatum, per ducentos propè annos continuarunt: postremo Priuerno capto à Coss. L. Æmylio Mamercino, & C. Plautio domãtur. *Liuius.*
	436	M. Fostio Flaccinatore, L. Plautio Vennone.		Publilius Philo tribus annis post, Valæpoli capta Opicos subigit, vbi Cumæ, Baiæ, Puteoli,
	437	C. Iunio Bubulco, Q. Æmilio Barbula.		

Neapolis. *Idem.*

Hernicos Anagnia capta Q. Mattius Tremulus Coss. debellauit Vrbis. 447. Hinc C. Iunius Brutus dictator. Quatuor annis pòst, Æquos, qui adiunctis Volscis multa bella post exactos reges gesserant. *Idem.* 3791

464. M. Curius Dentatus de Samnitibus, Sabinis, Lucanis triumphauit. *Orosius, Frontinus. Velleius*, de Pyrrho, sed paulò post. *Apuleius Apol.* 1. sic dictus quòd cum dentibus natus esset. *Plinius libro septimo.*

Pyrrhus Epirotarum rex, qui paulò pòst in Italiã contra Romanos venit Quem aiunt primum docuisse aciei rectè instruendæ artem, annis. 36. post mortem Alexandri Magni. Nam primus totum exercitum sub eodem vallo continere instituit. Qua ordinatione notata Romani paulatim ad hanc vsque metationem peruenerunt. *Front lib.* 4.

b ALEXANDRIAE bibliothecam. 54. millium & Octingentorum librorum Philadelphus instruit. Gellius tamen lib. 6. cap. vlt. ad millia fermè voluminum septingenta, tantùm habet ac ea omnia bello priore Alexandrino à militibus Cæsaris forte auxiliariis incensa esse.

Iudæos ad centum viginti millia libertati restituit, & dona votiua Hierosolymam misit.

Lectos decem cum argenteis pedibus & congruentem eis supellectilem, calicem talentorum 30. purpuram, coronam decoram, stolas decem, lineas de byssо centum, Pateras, Trullam libatoria aurea, Crateras aureos duos, &c.

Bellum gessit contra Antiochum Theum, quod vt finiret, filiam suam Beronicem ei dedit, cùm iam de Laodice priore vxore duos haberet filios Seleucum Callinicum, & alterum Antiochum.

Sed inde Laodice veneno Antiochum sustulit, & Beronicen cum filio, quem ex Antiocho genuerat, occidendum tradidit, quæ prædixerat *Dan. c.* 11.

Pyrrhi cladibus & Romanorum incrementis cognitis Romam misit munera, & cum eis amicitiam societatémque iunxit. *Zonaras, Eutrop. Valerius*, qui legatos ad hunc vicissim regem Roma missos nominat Q. Fabium Gurgitem, Fabium pictorem & Q. Ogulinum.

Præceptorem habuit Stratorem Lampsacenum, quo tempore Silphon philosophus clarebat.

Vetus testamentum ex Hebræo in linguam Græcã per. 72. interpretes à Pontifice Eleazaro impetratos conuetti iussit, trecentis plus minus ante Christum annis.

Mitum autem est Talmudicos scribere septuaginta interpretes quinque duntaxat legis Mosaicæ libros conuertisse, & duobus tantum in locis, vel iuxta Iosippum initio suæ historiæ tredecim, idque consultò, à veritate Hebraica discessisse: ne Lex, gentilium opiniones videretur resipere. Sic Aristæas, sic Iosephus in præfat. Antiq. & lib. 12. c. 2. & omnis Hebræorum schola, *Hier in.* 5. *Ezec.*

Sed videntur confudisse Septuaginta interpretum versionem cum quadam alia vetustiore, quas sic distingui oportuit, vt Aristobulus Iudæus, apud Eusebium

Sp. Nautio, M. Popillio.	Anni Vrbis condit.	An. ante Christ. natum
L. Papirio Cursore 4. Q. Publilio Philone 4.	438	
	439	
M. Pœtelio, C. Sulpitio.	440	304.
[Hìc numeri aduerbialiter legãtur 2. secundùm]		
L. Papirio Cursore 5. C. Iunio Bubulco 2.	441	
M. Valerio, P. Decio.	442	
C. Iunio Bubulco 3. Q. Æmilio Barbula 2.	443	
C. Marcio Rutilio, Q. Fabio.	444	
Q. Fabio, P. Decio.	445	
Ap. Claudio, L. Volumnio.	446	
Q. Marcio Tremulo, P. Cornelio Aruina.	447.	
L. Postumio, T. Minucio.	448	
P. Sempronio Sopho, P. Sulpitio Sauerrione.	449	
L. Genucio, Ser. Cornelio.	450	
M. Liuio Dentere, M. Æmilio.	451	
M. Valerio, Q. Appuleio Pansa	452	
M. Fuluio Pœto, T. Manlio Torquato.	453	
L. Cornelio Scipione, Cn. Fuluio.	454	
Q. Fabio Max. 4. Decio Mure. 3.	455	
L. Volumnio, Ap. Claudio.	456	
Q. Fabio Max. 5. P. Decio 4.	457	
L. Postumio Megello, M. Atilio Regulo.	458	
L. Papirio Cursore. Sp. Caruilio.	459	
Q. Fabio Gurgite Maximi F. D. Iunio Bruto Scæua.	460	
L. Postumio, C. Iunio.	461	
P. Cornelio Rufino, M. Curio Dentato.	462	
M. Valerio Coruino, Q. Caditio Noctua.	463	
Q. Marcio Tremulo, & P. Cornelio Aruina.	464	
M. Marcello, Sp. Nautio.	465	

Anni urbis condit.		Anni mundi.
	2	
466	b Ptolomæus PHILADELPHVS, an. 38.	3830
505		3867
	Eleazaro pontifice, deinde Manasse.	
	Antiocho Sotere, an. 19. deinde Anti. Theo. an. 15. Syriæ regib.	
	Lysimacho, an. 6 Ptol. Cerauno mens. 3. Antipatro, an. 1. Sosthene mens. 7. Antig Gonata, an. 36. Macedoniæ regibus.	
	Romæ Coss.	
466	*M. Valerio Potito. C. Aclio Pato.*	3867

sebium *libro 13. Præp capite septimo & lib. 9. capite tertio* indicat.

Totam Scripturã Philadelphi iussu fuisse conuersam, cum ante eum, atque adeò ante Alexandrum Persarúmque imperium quinque libri Mosis in Græcum conuersi duntaxat extarent (incerto tamen interprete.)

Aristæas autem & Iosephus fortassis Legis vocabulo comprehenderunt vniuersam Scripturam veterem, vt Christus, *Ioan. 10. & 15.* Nam etiam Iosephi sic interdum vsurpat, vt lib. 2. contra Appion.

Vel significant iussu Philadelphi Legem duntaxat conuertisse, reliqua verò per se & sua sponte antequam discederent.

Nam cætera transtulisse ex eo constat, quòd cùm nullus præter eos nominetur interpres vsque ad Aquilam temporibus Adriani Cæsaris, Apostoli & Apostolici Adriano superiores Prophetas, Psalmos, & alios Scripturæ libros citant, tanquam è Græca versione.

Quod si verum est, illorum interpretationem oportet vetustate esse corruptam, vt omnino crediderim. Non enim probabile est tot tantósque viros tam alienè multis in locis. 22. librorum deerrasse ab Hebraïcis voluminibus, & plerúmque à vero literæ sensu. Psalmos perpetuò excipio, qui vt etiam hodie extant, sententiam Hebraïcam optimè omnium referunt, & plerísque locis reddunt illustriorem, vt aliquando docebimus.

Nobis assentitur Macaritus Logothetes, in libro Metaphrasis, his verbis: Diuinus igitur Lucianus, cõspicatus sacros libros multis corruptelis infectos partim temporis longinquitate, partim continua ex aliis transpositione, & quidem nonnullis sceleratissimis, qui Græca literatura excellebãt, ipsorum sententiam peruertere tentantibus, & multas labes inserentibus, ipse eos omnes assumens, ex Hebraïca lingua, quam perfectè callebat, renouauit, in emendatione magnum perferens laborem. *Suidas in Voce Ἰούδας & in Luciani Vita.*

[Extitit tamen nostra ætate, doctor eximius Hispanus, qui sub auspiciis Regis Hispaniarum Philippi Augustissimi, defensionem. 70. Interpretum ex mente Hebraici contextus tutati, & editis suis doctissimis lucubrationibus defendere est ausus.]

Imo & ipse Hieronymus præfatione in librũ Paralip. Septuaginta (inquit) interpretes vitiatos, tres emendarunt, Lucianus, Hesychius, Origenes. Luciani emendationem sequuti sunt Christiani ab Antiochia vsque ad Constantinopolim, Hesychij Ægyptus & Alexandria, Origenis medię inter Antiochiam & Ægyptum prouinciæ.

Hanc autem emendationem interpretor mixtionem ex aliis. Miscuerunt enim cum illa reliquas interpretationes Græcas, vt iam Græca, quæ habetur, non sit pura illa à Septuaginta illis senioribus primum facta. Dum autem miscuerunt, sæpe, vt fit, cuiusque interpretis errorem sequi potuerunt, &c.

Hieronymus in quadam epistola ad Augustinum quæ est inter ipsius August. epistolas vndecima, narrat Origenẽ eos, dum emendare optaret, corrupisse, & alibi, ante Origenẽ, quot essent codices, tan-

tam fuisse diuersitatem exemplarium, quæ non modò ad sua vsque tempora perdurarit, sed & sua incude eguerit, asteriscis & virgulis prænotatis.

Vnde factum, vt multi alij quondam de integro vertendi labbrem susceperint, Aquila Iudæus tempore Adriani Cæsaris, deinde Theodotion Ephesinus Iudaïcæ religionis proselyta Imp. Commodo, tum Symmachus sub Seuero, postea sub Caracalla. 5. editionis Hierosolymis inuentæ, demum sextæ & septimæ auctores incerti. Nisi quod Septimam aliqui tribuant Luciano Martyri.

Ex quibus omnibus sua Hexapla conflauit Origenes. Ea enim hic appellauit, quasi sextuplicia propter 6. interpretationes in vnum volumen coactas, non à numero columnarum 5. quas octo fuisse constat vt duę caperent contextum Hebræum, Hebręis & Gręcis characteribus, instar octapli Psalterij Episcopi Nebiensis. Prætera correxit, id est, corrupit, vt Hieron. interpretatur, versionem 70. quæ deinde sola videtur obtinuisse in Græca Ecclesia. *Epiphan. hæresi. 64. contra Origenianos.*

Vtut sit, non sine Dei erga Gentes, quas in suam Ecclesiam colligere paulo pòst cupiebat, mirabili prouidentia, qualiscunque seruata est, cùm reliqua Bibliotheca bello Alexandrino, quod Iulius Cæsar gessit contra Ptolomæum, vt Cleopatram ab ipso pulsam restitueret flammis concremata sit.

Sed nec dubito eis spiritum propheticum astitisse, dum verterent, quoniam diuinissimè oracula de Christo obscuriora transtulerunt, ab Apostolis authoritatem acceperunt, ab Hebræis maxima laudis testimonia consecuti sunt, ab ecclesiæ columnis, vt prophetę commendati sunt. *Tertul. in Apol. c. 18. & 19. Iust. Mart. Orat. 1. ad Gentes. Epiph. de mens. & pond. Iren. lib. 3. cap. 25. Aug. lib. 8. de Ciu. cap. 11. & lib. 18. cap. 38. & quæst. super Gen. 169.*

Quare & eorum memoriam colebant Iudæi Alexandrini anniuersario festo. *Philo de Vita Mosis*, 8. Decembris scilicet. *in ipsorum Calend.*

[Non minus fuit diligens Synagoga, in festis suorum Sanctorum, quàm nunc Ecclesia in eorundem colendis nominibus quæ ob id voluit festis celebrari.]

Denique verterunt, prout expediebat Gręcis ad fidem suo tempore conuertendis, nonnullis de industria Deo afflante immutatis.

Propheticè & Spiritus Sancti inspiratione non tantum quędam mutauerunt, verum etiam addiderunt ex opinione veterum, etsi id confutet Hiero. præfatione in Psalmos.

Nec minore erga suos beneuolentia Deus de Hieronymo posteà ecclesiæ prouidit. Is enim non modo veteres editiones, vt potuit, emendauit: sed etiam septimam, quæ mox à Sophronio Græco sermone donata est, vt pleráque alia tanti viri opera, de ipso Hebraïco multò incorruptiùs transtulit.

Ea est, qua nunc studio Damasi & sequentium Pontificum vtimur in Ecclesia, quamque editionem vulgatam nominamus, vt probat Eugubinus præfatione in suos ad Mosem commentarios vbi rectè excipit interpretationem Psalmorum quæ non potuit recipi, quod iam Veteris cantus in templis tritus esset. Hieronymiana vtcunque supereſt inter

Ann. ante Christũ natum.	Anni mundi.		Ann. Vrb. cõdita.
3830			
263		C. Claudio Canino, M. Æmilio Lepido.	476
		C. Sernilio Tucca, L. Cæcilio.	488
		Bellum Gallicum Senonicum.	
		P. Cornelio Dolabella. Cn. Domitio Caluino.	469
		C. Fabricio Luscino, Q. Æmilio Papo.	470
		L. Æmilio Barbula, Q. Marcio Philippo.	471
		Bellum Tarentinum & Regis Pyrrhi.	
		P. Valerio Læuino, T. Coruncanio.	472
3867			
223			

eius

Ante Christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni Mundi
263	473	*P. Sulpicio Sauerione, P. Decio Mure.*	3830
	474	*C. Fabricio Luscino 2. Q. Æmilio Papo. 2.*	
	475	*P. Cornelio Rufino, C. Iunio Bubulco.*	
	476	*Q. Fabio Gurgite, C. Genucio Clepsina.*	
	477	*M. Curio Dentato, L. Lentulo.*	
	478	*Ser. Cornelio Merenda. M. Curio Dentato 4.*	
	479	*C. Fabio Dorso Licinio, C. Claudio Canina.*	3867

eius opera. Hebræi quoque, inter quos R. Ioseph Albo, R. Selomo, R. Dauid, Elias Leuita, nostræ vulgatæ æditionis interpretem Hieronymum agnoscunt, & frequenter non sine honoris titulo & præfatione citant, vt alibi docuimus.

Eleazarus Iudæorum Pontifex. Berachia Dux. Antiochus Theus Rex Syriæ Antiochiam condit.

Præter viginti duos libros sacros, alij septuaginta duo apocryphi in Ægyptum delati sunt, auctore Epiphanio in libro de mensuris, & ponderibus scripturæ. Vnde fortassis libri Tobiæ, Baruch, Iudith, & similes, qui in nostris Bibliis Græcis & Latinis hodie reperiuntur, ad nos peruenerunt. Alioqui enim apud recentes Hebræos aut non extant, aut certè non sunt Authentici. Quoniam eorum primus canon iam erat conditus ab illa magna Synodo, cuius scriba fuit Ezras, vt supra docuit, & præterea docent Hab. *Tract. de Votis in Tal. & R. Mose de Kotsis præf. in Seph. MiZuoth. Sed est alter canon, de quo etiam suprà.*

Iesus, filius Syrach auctor Ecclesiastici, qui panaretos dicitur, id est, de omni virtute liber. Fuisse fertur vnus de septuaginta duobus interpretibus. De stirpe Iesu sacerdotis, cuius Zachar. meminit. Eius librum fuisse canonicum & sacrum Iosephus indicat lib. 2. contra Appionem pag. 948. Græci exempli, capitis. 42. sententiam citans.

Ieremiæ Prophetæ nepos creditur. Ben Sira Hebræis dicitur, cuius nomine feruntur sententiæ Chaldaïco sermone, citatæ à Tanhuma pag. 81. col. 2. vetustissimo Rabbino in Pentateuchum.

Aristobulus Agathobuli discipulus vnus fuit è 70. interpretibus. *Anatolius Laodicenus apud Eusеb hist. 7. cap. penult.*

Philo Iudæus senior, fortasse & ipse è 70. interpret. quem aliqui faciunt sapientiæ Salomonis concinnatorem (Nam alter iunior vixit Caij Imperatoris temporibus.) Fuit & alius eiisdem temporibus, magni apud æthnicos nominis, de quo *Ioseph. lib. 1. contra Appionem.*

Fortasse qui Byblius dicitur, & ex lingua Phænicũ transtulit historiam Sanchuniathonis auctoris antiquissimi.

Aristæas Philadelphi cubicularius scribit historiã de 72. interpretibus.

Demetrius Phalereus Theophrasti discipulus regius Bibliothecarius. Leontium docta meretrix.

Chrysippus Stoïcus, qui plura scripsit quàm cæteri possent legere. Carneades Academicus qui nihil proponebat, quod non probaret, nihil improbabat, quod nõ expugnaret. Ecateus Abderides philos. qui & librum edidit de vita Abrahæ. (*Ios. lib. 1. Ant. c. 7.*) Lycophron, è cuius tragœdiis vnica extat Cassandra, Philadelpho charus, non tam propter poësim, quàm ob Anagrammatismos.

Timochares Astronomus, Aristophanes Grammaticus, Zoilus Amphipolita Homeromastix Alexandriæ degunt, vbi musæ posthabitis Athenis suum domicilium collocarent.

Post Phaleræum Bibliothecę præfuit Callimachus. Octingentos libros scripsisse fertur. Soli autem hymni supersunt.

Coætaneos sex alios poëtas habuit, qui omnes a pleïadum numero Pleïades dicebantur: Lycophro-

em, Aratum, Theocritum, Nicandrum, Philicum, Homerum Iuniorem. Vide Tzetzem Lycophronis interpretem.

Abhinc serio Ægyptus Philosophari Græcè, & Græcas scholas instituere: quin etiam per totum Orientem Græcus sermo vigere cœpit. *Hieronymus in proœmio lib. 2. commentariorum ad Galatas.* Metasthenes Persa historiam scribit.

Imò verò per Occidentem, ita vt cum Græcorum imperio, eorum quoque disciplinæ, leges & sermo in mundo, vt fit, propagata sint: sicuti attingit Cicero pro Archia. Nam etiam nostri Galli linguam Græcam coluerunt, Druidis & Semnotheis (voces sunt Græcæ originis) apud se institutis, qui rebus diuinis præessent, sacra priuata & publica procurarent, religiones interpretarentur, iuuentutem eruditent, de controuersiis publicis priuatisque responderent, præmiis pœnisque impositis. *Cæsar libro sexto de bello Gallico.*

Arcesilaus auctor nouorum Academicorum, qui spem omnis scientiæ eripuit. *Seneca.*

Zenone Stoico succedit Cleantes.

Eidylia Theocritus, Aratus Antigoni Macedonum regis medicus scribit Phænomena, Nicander Theriaca & Alexipharmaca. Athenodorus Arati frater primus Zoilo pro Homero contradixit.

Aratus ignarus Astrologiæ ornatissimis atque optimis versibus de cœlo stellisque dixit, atque conscripsit. *Cic. 1. de Oratore.*

Vsus papiri, qua abundant Nilus & mare Ægyptium rubrum, siue chartæ iunceæ, inuentum est, cum ab Attalo rege primo Pergami & Galatiæ membranas Philadelphus obtinere, ad parandam librorum tantam supellectilem, non potuisset. Antea scribebatur in libris siue corticibus arborum.

Huius autem æmulatione Attalus insignem, quidem, sed tamen multò inferiorem bibliothecam parat, viris doctis, quales plurimos istud æuum ferebat, è Græcia conquisitis.

Sic & reges Asiæ, quorum Bibliothecæ Euphorion ab Antiocho magno fuit præpositus. *Suidæ in Euphorione.*

Attalus rex aurum intexere in Asia primus docuit. Vnde textum Attalicum.

Consynges Nicomedis regis Bithyniæ vxor, à canibus propter lasciuiores cum viro iocos laceratur.

Nicomedes Nicomediam condit.

ROMANÆ *sub Philadelpho proprie incipiunt, ab an. Vrbis 466. ad 505 nam ante hoc tempus parui fuere momenti & nominis. Ideo ea nunc seorsim, non vt antea promiscuè, degustabimus.*

ROMÆ Plebs propter æs alienum post graues & longas seditiones, ad vltimum secessit in Ianiculum. Vnde à Q. Hortensio deducta est, qui in ipso magistratu decessit, *Flor. Zonar. Aug. 3. de Ciuit.*

Plebiscita hinc lege Hortensia non minus, quàm leges valere cœperunt. *Gell. lib. 15. cap. 27.* Quæ lex antè lata fuerat Q. Publilio dictatore 414. sed fortè non obseruata.

Bellum Gallicum Senonicum, in quo L. Cæcilius Cos. cæsus est, sequenti anno à Dolabella confectum, cunctis Gallorum reliquiis in Hetruria ad

An. ante Christũ natum.	*Anni mundi.*		*Anni Vrbis condit.*
		L. Papirio Cursore, Sp. Caruilio.	480
203	3830	*C. Quinctio Claudo, L. Gemucio Clepsina.*	481
		C. Genutio Clepsina, Cn. Cornelio Blascone.	482
		P. Sempronio Sopho, Ap. Claudio Caci F.	483
		M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone.	484
		D. Iunio Pera, N. Fabio Pictore, Caudice Caci fratre.	485
		Ap. Claudio, M. Fuluio Flacco, quando, Primum bellum Punicum.	486
		M. Valerio Messala Max. M. Otacilio Crasso.	487
		L. Postumio Albino. Q. Mamilio Vitulo.	488
		L. Valerio Flacco, T. Otacilio Crasso	489
		Cn. Cornelio Scipione Asina, C. Dulio.	490
		C. Aquilio Floro, L. Cornelio Scipione.	491
		A. Atilio Calatino, Q. Sulpicio Paterculo.	492
		Cn. Cornelio, C. Atilio Serano Regulo.	493
		L. Manlio Vulsone Longo, Q. Cædicio. eóque mortuo, M. Atilio Regulo.	494
	3867		

Varronis

An. ante Christũ natum.	Anni Vrbis cõditæ.	Anni Mundi.	
263	466	3830	Varronis lacum deletis, ne quis extaret in ea gente, qui incensam à se Romam gloriaretur. *Florus.* Cæteris gallis tertio ante Pyrrhi in Italiam aduentum anno pax data. *Polybius.* Sicque ab Æsi fluuio quondam Italiæ termino vsque ad Rubiconem Italiæ fines producti sunt.
	495 *M. Æmilio Paulo, S. Fulvio Nobiliore.*		Nondum Hetrusco bello confecto, cum Tarentinis & rege Pyrrho per biennium bellatum est. *Iornandes, Plutar. in Pyrrho.* Res contra Lucanos, Samnites, Bruticos prosperè gestæ. Vnde Tarentini & Samnites Pyrrhum ex Sicilia reuocarunt, qui sic imperium Siciliæ tam cito amisit, quàm facilè quæsiuerat. Sed nec in Italia fortuna meliore tertium pugnãs vsus in Epirum regreditur anno, postquam in Italiam primùm venisset, quarto. *Iustinus.*
	496 *Cn. Cornelio Scipione Asinæ, A. Atilio Calatino.*		Bis castris exutus, bis sauciatus & victus. *Florus.* Ad hunc vsque annum Roma scandulis tecta fuit. *Plinius lib. 16. cap. 11.* Et Italia primùm vidit Elephantos. *Idem lib. 8. cap. 6.* Tarentini mortuo Pyrrho Carthaginenses in auxilium vocant. Deum Vrbis 480. bellum Samniticum & Tarentinum confectum per Caruilium & Papirium. Victis pax & libertas data.
	497 *Cn. Seruilio Capione, C. Sempronio Blæso.*		De Samnitibus vigesimus quartus triumphus actus. *Florus.* Qua victoria magna pars Italiæ in potestatem Romanorum redacta est, victis præsertim Tarentinis, Samnitibus, Lucanis, & paulò ante Hetruscis. Vrbis 483. ante Sempronium & Appium Claudium, Eutropius Q. Ogulinum & C. Fabium Pictorem collocat. Sic Plinius & Velleius. 484. Argento signato. 4. aut. 5. annis ante primũ, Punicum Romani vti incipiunt. *Plin. lib. 33. c. 3. Florus*, id est, denariis argenteis, *Zonaras.*
	498 *C. Aurelio Cotta, P. Seruilio Gemino.*		Conduntur à Romanis Ariminum in Gallia, Beneuentum in Samnio. *Velleius lib. 1.* Picentini, Salentini, Brudusini portu commodo instructi ad traiiciendum in Illyricum & Græciam, vincuntur M. Atilio duce. *Florus. Zonaras.* Sassinates, siue Vmbri, Messapiei, & Vulsinij. *Idem.*
	499 *L. Cæcilio Metello, C. Furio Pacilo.*		An. 486. ante Appium Claudium & M. Fuluium Fasti Siculi Q. Fabium Max. L. Mamilium Vitulum Coss. ponunt. Sic Zonaras & Cuspinianus. Anno sequenti bellum Punicum primum susceptum est Appio Claud. Coss. quòd Pœni Tarentinis aduersus Romanos auxilio venissent, & Romani vicissim cum Syracusano Hierone Pœnorum hoste amicitiam iniissent. Solinus confert in Vrbis 489.
	500 *C. Atilio Regulo, L. Manlio Vulsone Longo 2.*		Tum quidem clarum Rom. nomen erat, at arma nondum extra Italiam mota fuerant. *Bellum Punicum primum.* Primo foris à Romanis gestum Appio Claudio Cæci fratre, M. Fuluio Flacco Coss. post Romam conditam annis fermè 490. *Gell. libro 17. capite 21.*
	505		Viginti post bellum cum Pyrrho sumptum. *Ibidem 60.* post Alex. mortuum. 251. ante Christum. Nam
		3867	antea annis propè quingentis domi luctati tantùm fuerant, ad domandam subigendámque Italiam, *Florus libro secundo epitomes.* per annos 23. confectum.

Oros. lib. 4. cap. 9.	*An. ante Christū natum.*	*Anni mundi.*		*Anni Vrbis condit.*
Iam hîc ergo Romanorum externa bella incipiũt per 100. annos gesta, quibus Africam, Europam, Asiam magnis victoriis peragrarunt.				
Carthaginensibus opem tulerunt Lacedæmonij duce Xantippo, Hispani & Gallogræci.	263	3830	*P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo,*	501
Carthaginensium duces duo Hannones, Annibal senior, qui ob victam suam classem à militibus suis in crucem actus est. Duo Asdrubales, Amilcar, Barca, Bostaris.				
Censu hominum Romæ habito inuenta sunt ducenta septuaginta millia.				
M. Regulus, L. Manlius Cos. Hamilcarem in Hispania vincunt. Metellus deinde Afros in Sicilia.				
Romani obtinent Apuliam, Calabriam & Messanam.			*P. Seruilio Gemino, C. Aurelio Cotta.*	502
Cum Hierone pax facta. Afri in Sicilia victi.				
M. Valerius Messana, Catina in Sicilia capta primum horologium in publico statuit, secundum rostra in columna. *Plin. lib. 7. è Varrone.*				
Hic enim cum collega Otacilio tum in Sicilia res magnas gessit. *Eutrop.*				
Hanno Carthaginensis nauali prælio victus à Duillio, Manibus ferreis ab ipso excogitatis, quos coruos nominauit. *Polyb. Front. lib. 2. cap. 3.*				
Hoc primum tempore Romani classem belli gerendi causa habuerunt. Vnde Duillius primus naualis victoriæ duxit triumphum, honore habito, vt reuertenti à cœna, tibicine canente funale præferretur, quasi quotidie triumpharet. *Cic. in Catone, Plin. lib. 34.*			*L. Cæcilio Metello, N. Fabio Buteone.*	503
Is etiam Iano templum apud forum olitorium struxit. *Tacit. lib. 2.*				
Scipio Corsicam & Sardiniam capit.				
L. Cæcilius Metellus Asdrubalem in Sicilia vicit 132. elephantos cepit, hostium 20. millia apud Panormum occidit. Elephantos centum viginti, *Florus*, centum triginta, *Eutropius*, pompa maxima Romam primus in triumpho duxit, vrbis 502. *Plin. lib. 8. cap. 6.*			*M. Fabio Licino, M. Otacilio Crasso.*	504
Ei, vt quoties in Senatum iret, curru veheretur ad curiam concessum est, quod antea nulli contigerat. *Plin. lib. 7.*				
E duobus Coss. Pulcher Cęci nepos contra auspitia pugnans naues 170. amisit, cæsis, 8. milibus hominum & 20 captis & 20. nauibus. Alter L. Iunius Pullus naufragium passus est. *Florus.*			*M. Fabio Buteone. C. Atilio Bulbo.*	505
C. Aquilium & L. Cornelium prętermittit Eutropius, quos hic an. 491. posuimus.				
L. autem is Cornelius Scipio de Pœnis, Sardis, Corsis triumphauit. *Eutrop.* Pœnos ita terra marique expugnauit, vt iam victoriæ nihil nisi Africa ipsa restaret. *Florus.*				
Post M. Atilium Regulum, L. Manlium Coss. Africa nullas copias Romanas vidit, nisi post annos ferè quinquaginta, cum P. Scipio traiecit. *Liuius lib. 39.*		3866	3. C PTOL. EVERGETES, an. 24.	506
Tum enim Atilius victis nauali prælio Pœnis in Africam traiecerat: Vbi serpentem miræ magnitudinis, qui milites ad fluuium Bagradam aquatum descendentes deuorabat, cum maxima exercitus clade, interfecit, & eius corium 120. pedes longum Romam misit. *Florus. Gellius libro sexto, capite tertio.*	223	3890	*Simone iusto, deinde Onia Pontificibus.*	Iaddus. Eleazar. 590

An. ante Chriſtū natum.	Anni vrbis conditæ		Anni mundi.	*Valerius de Miraculis.*
226		*Antiocho Theo, mox Seleuco Callinico, an. 20. Seleuco Cerauno, an. 3. Antiocho Magno, ann. 36. Syriæ reg.*	3866	Pœni à Lacedæmoniis auxilium petentes Duce eorum Xantippo 30. Romanorum millia occiderunt, & Atilium Regulum ceperunt, Elephantorum maximè cauſa *Polybius*. Nam in his Belliis Elephantis ſæpius pugnatum.
				T. Coruncanus primus è plebe pontifex Max. factus eſt.
				C SYRIAM vaſtat debellato Callinico, Iudæam, Siliciam, aliaque multa obtinuit. Regnauit Epiphanio an. 24. aliis 26. Sororem in vxorem duxit.
				Berenicis reginæ coma in cœlum à Conone Mathematico relata.
				Sapientia Salomonis ſub hoc tempus videtur aut condita, aut in Græcum verſa.
				Simon Iuſtus Iudæorum Pontifex.
		Antig. Gonata, Demetrio 2. an. 10. Antig. Doſone ann. 12. Macedoniæ.		Onias eius nominis ſecundus, qui Menaſſi ſucceſſit, 11. Hebræorum pontifex Euergeti negauit tributa. Vnde conſecutæ magnæ calamitates. Ioſephus dux Iuda regem placauit, & præfecturam Iudææ & finitimarum regionum retulit. Cuius filius Hyrcanus fuit princeps familiæ Dauidicæ vltimus. *Ioſephus lib. 12. cap. 4.* Erat è Chriſti maioribus. *Luc. 3.*
		Arſace primo Parthorum rege, an. 28.		Ieſus Sirach Nepos ſuperioris Eccleſiaſticum, quem librum Hebraicè ſub titulo prouerbiorum, Miſſé, auus conſcripſerat, in Græcum vertit. ann. ætatis 38. ſub Ptolomæo Euergete, ſic enim debet intelligi, quod ipſem et in prologo Eccleſiaſt. narrat, non vt indoctè Geneuenſes tranſtulerunt, an. triceſimo octauo Euergetæ regis. Nam Euergetes annos duntaxat. 24. regnauit. Poſſit etiam ſignificare ſe deſcendiſſe in Ægyptum. 38. anno, poſtquam auus ipſe ſuam ſapientiam ſiue Eccleſiaſticum Hebraicè conſcripſiſſet, quem nunc ex reperto exemplari emendatiſſimo Græcum faceret.
		Romæ Coſſ.		Eratoſthenes Grãmaticus poſt Callimachum Bibliothecæ præpoſitus.
506		*A. Manlio Torquato Attico, C. Sempronio Blæſo 2.*		Coſmographus orbis terrarum & Plato minor dictus. Primus Aſtronomiam veterem correxit, & poſt eum Hipparchus annis circiter quinquaginta, niſi quòd Eratoſtenes ad 81. peruenisſe dicitur, vt eum Hipparchus videre potuerit.
507		*C. Fundanio Fundulo, C. Sulpicio Gallo.*		Apollonius Rhodius, qui ſcripſit Argonautica, Eratoſtenis diſcipulus. Poſt præceptorem præfectus fuit Bibliothecæ, in qua habuit ſucceſſorem Ariſtonymum comicum ſub Philopatore mox, in quem, vt ingratum diſcipulum, poëma Ibis inſcriptum Callimachus condidit. *Suid.*
508		*C. Lutatio Catulo. A. Poſthumio Albina.*		Cum tempore Ariſtotelis dubitaretur, num Africa ambiretur mari, quidam Eudoxus itam Ptolomæi Euergetis fugiens à mari rubro peruenit nauigatione ad fretum Gaditanum, *Mela, Strabo.* Quod & temporibus Ioſiæ & Necaoni Pharaonis contigerat.
509		*Q. Lutatio Cercone, A. Manlio Torquato Attico. 2.*		Cleomenes rex Lacedæmoniorum re malè geſta, & Lacedæmone amiſſa, cum Antigono rege Macedonum ad Euergetem confugit.
510		*C. Claudio Centone Caci F. M. Sempronio Tuditano.* (Cic. in Præf. Tuſcul.)		Lycurgus Lacedæmoniorum rex creatur. *Polyb.*
511		*C. Mamilio Turrino, Q. Valerio Faltone.*		Arſaces Parthorum regnum ſecundo Euergetis anno condit.
512		*T. Sempronio Graccho, P. Valerio Faltone.*		Bellum Carthaginenſium contra Numidas, *Polyb. libro primo.*
513		*L. Cornelio Lentulo Caudino, Q. Fulvio Flacco.*		
514		*C. Licinio Varo, P. Cornelio Lentulo Caudino.*		
515		*T. Manlio Torquato. C. Atilio Bulbo.*		
516		*L. Poſtumio Albino, Sp. Caruilio Ruga.*		

	Ante Christū natum.	Anni Mundi.	Gallicum Bellum.	Ante Vrbē condit.
Amilcar cum exercitu in Hispaniam missus Carthaginensium imperium amplificauit. *Polyb. libro secundo.*				
Hieron Siciliæ rex Romam veniens populum frumento donat *Eutrop.*		3866		
Romana tempore Euergetis ab Vrbis 506. ad 530.				
A. Posthumum Cos. quoniam & idem Flamen Dialis erat, Cæcilius Metellus pontifex Max. cum ad bellum gerendum proficiscī vellet, in vrbe tenuit, nec passus est à sacris recedere.				
Rebus aduersus Pœnos, à pluribus ducibus prosperè gestis, summam victoriæ C. Lutatius consul victa ad Ægates insulam classe Pœnorum, finem bello primo Punico imposuit (vrbis 508.) *Liuius lib. 22.* Nam pax inde pœnis data. *Idem lib. 30.* Amilcaris scripta manu, qui erat belli vigesimus tertius, *lib. 26.*			*Q. Fabio Max. Verucoso, M. Pomponio Mathone.*	517
Iis legibus, vt Pœni Sicilia & omnibus insulis, quæ essent inter Italiam & Africam excederent, duo millia & ducenta talenta in viginti annos penderent, in præsens mille. Captiuos Romanos sine pretio redderent &c. *Polybius.*			*M. Æmilio Lepido, M. Publicio Malleolo.*	518
Tum Sicilia prima prouincia Populi Romani facta est, regno Hieronis Syracusani excepto. *Cic. in Verrem:* Nam non nisi bello Punico secundo captis Syracusis, tota deinde venit in populi Romani potestatem.				
Idem Lutatius consul de Falisci triumphauit, qui rebellarant. *Valer. lib. 6.*				
Vrbis 509. L. Metelus pontifex Max. cum templum Vestæ arderet, sacra ex incendio rapuit. *Val. lib. 1.* Velina & Quirina tribus adiectæ. Spoletum colonia deducta. Floralia instituta ex libris Sibyllæ, vt omnia bene defloresceret. *Plin. lib. 18.*			*C. Papirio Moſone, M. Pomponio Mathone.*	519
Liuius Andronicus, primus poëtarum latinorum mox post pacem cum Pœnis factam, post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus ferè centum & sexaginta, post Menandri circiter quinquaginta duobus, fabulam publicauit, anno vno ante natum Ennium, qui Plauto & Næuio fuit senior, *Cicero in Bruto Gell. lib. 17. cap. Vlt.* id est, vrbis quingentesimo decimo Cl. Centone Appij Cæci filio, M. Sempronio Tuditano Coss. *Ciceron. præf. Tuscul.* Vbi perperam quidam corrigunt 514. Nam verè & iuxta nostram Liuianámque supputationem & vt illic legitur, Cōsulatus Centonis & Tuditani incidit in annum Vrbis 510. Tam sero Poëticam Latini acceperunt.			*M. Æmilio Barbula, M. Iunio Pera.*	520
511. Colonia Valentiam deducta. Natus Ennius, *Gell. lib. 17. cap. Vlt.*				
512. Bellum Gallicum contra Cisalpinos, qui cum post priores clades, 45. annos quieuissent, rursum arma mouerant, Transalpinis clam accersitis, *Polyb. lib. 2.*			*L. Postumio Albino Gn. Fulvio Centumalo.*	521
Ligusticum contra Ligures, & Insubres latrocinantes in imis Alpium iugis, contra quos iam annis 80 fuerat bellatum. *Strabo lib. 4.*			Illiricum.	
Q. Maximus eo confecto templum Honori dedicauit. *Cic. de nat. Deo.*				
Sardoum. Tum enim Sardinia venit in Romanorum potestatem cedentibus Pœnis. Sardi autem mox rebellantes iisdem Pœnis auctoribus mox triumphati sunt. Atque ita Sardinia inter primum & secundum Punicum ductu Manlij Cos. certum		3890	*Q. Fabio Max. 2. Sp. Carvilio, Max. Ruga.*	522

accepit

An. ante Christū natum.	Anni Vrbis cõdit a.		Anni mundi.	
225				accepit imperium, & secunda Romani imperij Prouincia facta est. *Velleius.*
				Corsicum. Quo confecto Papirius Masso primus in monte Albano non procul ab vrbe triumphandi initium fecit, quòd triumphum à Senatu in Vrbe non impetrasset, & cæteris postea exemplum præbuit, vt M. Marcello victis Syracusanis, Myrtea Corona aurea vsus. *Vol. lib. 3. Festus.*
	523	*P. Valerio Flacco, M. Atilio Regulo,* Gell. lib. 4. c. 3.		Sic pax omnibus locis facta Vrbis 515. iuxta alios 518. ita vt Romani nullum haberent bellum, Iani gemini porta clausa, quod semel tantùm antea contigerat, Numa regnante. *Oros. libro quarto capite* 10. *&* 11.
				Et id quidem anno vnico. Nam Iani templum eodem anno clausum & patefactum, dum sequenti bellum Gallicum exarsit. *Ibidem & Varro libro quarto de ling.*
	524	*L. Apustio Fallone, M. Valerio Messala.*		Bellum Illyricum confectum à Fuluio Centumalo Cos. propter vnum ex legatis à Thoa rege occisum. Inde à Corinthiis in societatem Isthmorum ludorum vocati sunt Romani. Tum capta est Corcyra. *Epitoma Liuij.*
				Sp. Caruilius Rugo primus diuortium cum vxore fecit anno Vrbis conditæ 523. Pub. Valerio & M. Atilio Coss. *Gell. lib. 4. cap. 3.* non sine populi odio. *Dion. lib. 2.* Quæ Liuiana est & nostra supputatio, cum alij eorum consulatum conferant in 526.
	525	*C. Atilio Regulo, L. Æmilio Papo.*		Anno quarto ante initium secundi Punici secunda Gallorum in Italiam expeditio, Ariouisto & Britomaro ducibus, quos M. Marcellus vicit. *Polyb. libro secundo.*
				Confectum est hoc bellum à L. Æmylio Papo cum trecentis millibus armatorum Latini nominis, citra externa vlla auxilia. Nam pro Romanis tota consenserat Italia contra ingentes Gallorum copias, quę Alpes transierant. *Eutrop. Plin. lib. 3.*
	526	*T. Manlio Torquato 3. Q. Fuluio Flacco 2.*		Et se non prius soluturas baltea iurauerant, quàm capitolium ascendissent. Factum est, Victas enim Æmylius in Capitolio discinxit. *Florus.*
				Tum primum exercitus Romani trans Padum ducti & Galli Insubres fusi, *Orosius.*
	527	*C. Flaminio, P. Furio Philo.*		De iis triumphauit Flaminius, qui contemptis auspiciis, quibus pugnare contra eos prohibebatur, conflixit & vicit *Oros. lib. 4. cap. 12. Plut. in Marcello.* & de torquibus Gallorum aureum trophæum Ioui erexit. *Florus.*
		Gallicum alterum.		
	528	*M. Claudio Marcello, Cn. Cornelio Scipione Caluo.*		M. Claudius Marcellus, qui post quinquies consul fuit, & C. Cornelius Scipio, qui postea in Hispania ab Asdrubale Pœno cum Fratre P. Scipione occisus est, primi inierunt consulatum Idibus Martiis. Qui dies deinde solennis ei ineundo mansit, vsque ad Vrbis sexcentesimum. Antea ab Idibus Decembris, deinde Calendis Octobris. *Sigonius com. in Fastos Coss.*
	529	*P. Cornelio Scipione Asina, M. Minucio Rufo.*		Hic est Marcellus, qui sua manu occidit Insubriũ regem (imo & Germanorum, qui Gessatæ Polybio) Virdumarum, & tertia post Romulum Feretrio Ioui arma suspendit. *Florus. Virg. 6. Æneid.* Tunc Mediolanum Insubrum caput & Comum cum tota Insubria Romanis cessit.
		Istricum.		
200			3890	Bellum Istricum multo Romanorum sanguine à *Cornelio Minucióque* Coss. confectum. *Oros.*
				d CONTRA hunc Seleucum Ceraunus dein

de Antiochus Magnus Syriam recuperarunt. sed cum Philopator certamen reparasset iuxta oppidum Raphan in finibus Ægypti, Antiochus omnem amisit exercitum, & per deserta fugiens penè captus est. Hinc cum Syria decessisset, ad extremum pactionibus quibusdam pugna finita est.

Indigna multa commisit in religionem. 3. *Machabæorum.*

In hippodromo Alexandriæ Iudæos efferatis elephantis proterendos exposuit, cuius historiæ summam perstringit Ioseph. lib. 2. contra Appionem, annis ferè 50. ante Machabæos.

Iudæam fraude subactam amisit, Antiocho Magno Iudæis fauente, qui multas vrbes ei eripuit, Ægyptum etiam aggressus.

Patrem, matrem, sororem, coniugémque extinxit. Tryphon à luxu & deliciis cognominatus est. Nauem actuariam 50. ordinum primus condidit. *Plin. lib. 7. cap. 56.*

Ab hoc, regum Ægypti & Syriæ bella varia Daniel sub nomine Regis Austri & Aquilonis prædixit. Nam Iudęæ Aquilonaris est Syria, Australis Ægyptus.

Primus è Medicis venit Romam Peloponnensis Archagatus Lysaniæ f. L. Æmylio, M. Liuio Coss. an. vrbis 535. Tandiu enim Roma medicis caruit, & nunquam melius habuit. *Plin. lib. 29. cap. 1.* centum annis amplius post Alexand. Magnum.

Strabo quispiam peruidebat aliquid è 130. millibus passuum. Vt è Lilybæo Siciliæ promontorio exeuntem classem Carthaginis portu, indicato etiam nauium numero. *Plin.*

Cremona in Italia conditur. *Tacit. lib. 19.*

Philopomenes dux Achæorum à Messaniis captus occisus est in Sicilia.

Leges Lycurgi abrogauit sexcentis circiter annis postquam latæ fuissent, odio Lacedæmoniorum compellens patriam disciplinam cum Achaïca commutare. Sed aliquanto post illi, beneficio populi Romani, relictis institutis Achaïcis pristina sua repetiuerunt. *Pluta. in Philopomene.*

Achæi duce Philopæmene cum Nabide Lacedæmoniorum tyranno bellum gerunt.

Arius rex Lacedæmoniorum, de quo in lib. Mach.

ROMANA *tempore Ptol. Philopatoris ab vrbis 530. ad 545.*

L. VETVRIVS, C. Lutatius Coss. in Istros profecti cum exercitu vsque ad Alpes, citra pugnam multos sibi adiungunt *Zonaras.*

L. Æmilius Paulus, Pauli illius, qui Persen debellauit pater, de Illyriis triumphauit. Belli causa fuit Demetrius Pharus rex, qui Macedonum rege confisus Illyrica oppida Romanis subiecta repetebat. *Polyb. & Iust. lib. 29.*

M. Liuium Salinatorem triumphi, & victoriæ participem faciunt Zonaras & Frontinus lib. 4.

Demetrius ad Philippum Macedonum regem confugit. Pineus rex stipendium dare coactus est. *Epitomæ Liuij 20.*

BELLVM PVNICVM SECVNDVM pro Mamertinis primùm sociis, deinde pro Saguntinis, auctore Annibale filio Amilcaris, qui priore bello ad Ægates insulam victus fuerat, C. Lutatio Cos.

An. ante Christũ natum.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis condit.*
		4 d PTOL. PHILOPATOR, an. 16.	
199	3890		530
183	3905		Mach. 3. lib. 545
		Onia Pontifice max.	
		Seleuco Cerauno, inde Antiocho Magno, an. 36. Syriæ rege.	
		Antigono Dosone, deinde Philippo, ann. 42. Macedoniæ.	
		Mithridate siue Arsace Parthorum secundo rege, 36. an.	
		Romæ Coss.	
		L. *Veturio Philone. C. Lutatio Catulo.*	530
		M. Liuio Salinatore, L. Æmilio Paulo.	535
183	3905		

Nam

An. ante Christū natum.	Anni vrbis cõdita.		Anni Mundi.	
				Nam is à pueritia Romano odio imbutus, vbi primum per ætatem potuit, animum ad reuocandum bellum, & vlciscendum patrem adiecit.
539	532	*P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo.*	3890	Gestum est annis 17. (Tamdiu enim Annibal in Italia cum valido exercitu mansit) & finitum est sub vrbis 550. id est, quinquagesimũ sextum post primũ inchoatum. Cui Macedonicum successit.
				Annibal à Pœnis in demortui Asdrubalis locum in Hispaniam missus, in Olcadum fines irrupit. Altheiam expugnauit. Sequenti anno in Vaccæos ducens Helmandicam & Arbocalam vrbes cepit. Carpentanos ad deditionem adduxit. Saguntum intra octo menses cepit.
		Secundum Bellum Punicum, *pro Mamertinis, & Saguntinis.*		Deinde traiecto Ibero Fluuio Ilergetes, Barguſios, Ansetanos, & cæteros Hispaniæ populos vsque ad Pyrenæos montes subegit, ac per Galliam ad Alpes in Italiam transgressus est.
	533	*Cn. Seruilio Gemino, C. Flaminio 2. eóque occiso M. Atilio.*		Ita secundo belli anno P. Cornelium Cos. soci ex Alpibus descendenti opponentem ad Ticinum, T. Sempronium iam ex Sicilia reuersum ad Trebiam acie fudit. *Polybium paulò secus ac Liuius.*
				Tertio C. Flaminium, qui se ipsi primo verè è Gallia Cisalpina in Hetruriam transgresso, post Apenninum superatum, oculum etiam frigoribus amissum ad lacum Thrasimenum obtulerat, cum toto exercitu occidit. Ad quam cladem cum paucis post diebus, 4. equitum millium duce C. Centenio clades accessisset, magno terrore Vrbs ad dictatorem dicendum confugit. Nempe Q. Fabiũ Max. qui haud procul Apulia castra fecit. Eo enim iam Annibal ex Hetruria per Vmbriam & Picenum, Marsis inde ac Pelignis vastatis, concesserat.
	534	*T. Terentio Varrone, L. Æmilio Paulo 2.*		Inde in Samnium mouit, atque aliquot oppidis captis, spe Capuæ recipiendæ oblata, Casilinum venit. Agrum sociorum in conspectu Fabij, qui per iuga montis Massici eum persequebatur, exussit. Fabij exercitum sarmentis ad cornua boum alligatis incensisque, & bubus per noctem immissis perturbauit, per Calliculæ iugum agmen traduxit, atque in Pelignos populabundus rediit.
		Romæ Coss.		Inde retro Apuliam vsque ad Gerunium, donec à Cn. Seruilio & M. Atilio Regulo exemplo Fabij cunctante cibi inopia pressus est, ad quam depellendam ad loca Apuliæ calidiora & maturiora messibus mouit.
	530	*L. Veturio Philone, C. Lutatio Catulo.*		Vbi prope Cannas quarto belli anno L. Paulum Coss. cum Romanorum 40. millibus, senatoribus 80. consularibus, prætoriis & ædilitiis plurimis occidit. Terentio Varrone altero Cos. cum 50. tantùm equitibus Venusiam profugiente, cæteros cepit, vt iam propter desperationem de relinquenda Italia multi nobiles consilium inirent, nisi P. Scipio Tribunus Militum, Stricto super capita deliberantium ferro, se pro hoste habiturum eum, qui id sentiret, iurasset. *Polyb. Liu. Florus.*
	531	*M. Liuio Salinatore, L. Æmilio Paulo.*		
	532	*P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo, quando susceptum est* Secundũ bellum Punicum, *pro Mamertinis & Saguntinis.*		Post hanc Cannensem cladem defectione accepit Attellanos, Calatinos, Hirpinos, Apulorum partem, & Samnitum, Brutios omnes, Lucanos, Surrẽtinos, Græcorum omnem ferme oram, Tarentinos, Metapontinos, Crotonienses, Locros, Cisalpinósque omnes Gallos.
183			3905	Inde ex Apulia in Samnium profectus Cossam deditione consequitur. Pòst Neapoli frustra

	An. ante Christū natum.	Anni mundi.		Ante Vrbē cōditā
tentata, Capuæ receptus est. Deinde in agrum Nolanum exercitum traduxit. Pòst Nuceriam se ob famem dedentem incendit. Ad Nolam reuersus, quam Marcellus tenebat, tum primum à Romanis fugatus est. Itaque spe potiundæ Nolæ adempta, Acerras contendit, direptásque cremauit. Tentato Casilino in hiberna Capuam concessit, mitescente hyeme Casilinum expugnauit.	199	3890	*Cn. Seruilio Gemino, C. Flaminio 2. eóque occiso, M. Atilio.*	553
Quinto an. à Philippo Macedonum rege legatos de iungenda belli societate excepit. Deinde ad oppugnandas Cumas tendit. Inde Nolam, vbi duobus prœliis à Marcello victus, fugatus est ad Apuliæ hiberna circa Arpos. Hierone Syracusano in Sicilia mortuo, cum Hieronymo eius nepote fœdus facit.				
6. Pugnat varia victoria cum Marcello & Fabio Coss. Tum Marcellus Syracusas oppugnauit à Ro. amicitia alienatas & cum tota Sicilia ad Pœnos inclinatas. Ne eas caperet vnius Archimedis industria prohibuit. Tertio anno tamen pòst cepit. Qua victoria Sicilia tota in potestatem pop. Rom. venit atque prouincia facta est. *Velleius.*			*T. Terentio Varrone, S. Æmilio Paulo 2.*	534
7. In agro Tarentino æstatem consumpsit spe potiundæ Tarentinorum vrbis: per proditionem. Nam præter arcem Tarentini iuuenes, qui se noctu venatum ire simularant, eam prodiderunt.			*[His sequentibus numeris aduerbialibus.]*	
8. ad Capuam à Romanis oppugnatam æquo marte pugnat, contra Pulchrum & Flaccum Coss. M. Centenium Penulam delet. Fuluium Flacci fratrem fugat & castris exuit.			*L. Postumio Albino 3. eóque occiso M. Claudio Marcello 2. cui post abdicationem successit, Q. Fabius Max. 3. T. Sempronio Graccho.*	535
Nono, cùm Romanos allicere ad pugnam, nec per castra eorum perrumpere ad Capuam posse sensit, caput belli Romam petendi consilium cepit, atque ad tertium ab Vrbe lapidem super Anienem castra posuit. Et cum per triduum exercitus vtrinque aciem direxissent, certamen tempestas dirimit. Nam cum ad castra rediissent serenitas erat. Itaque in Lucanos, atque inde Rhegium contendit.				
Decimo Fuluium Centumalium proconsulem in Apulia cecidit. Sed Marcellus cum eodem ad Numistronem bene pugnauit, etsi prœliis magis tumultuosis, quàm magnis.				
Vndecimo ad Canusium priore prœlio Marcellum superauit, posteriore inferior fuit. Itaque in Brutios abiit. Túmque Tarentum Q. Fabius Cos. arte punica recepit.			*Q. Fabio Max. 4. M. Claudio Marcello 3.*	536
Duodecimo Marcellum insidiis circumuentum in Campania occidit. Quinctium alterum Cos. saucium fudit, qui postea ex vulnere mortuus est.				
Tum Galba proconsul aduersus Philippum & Achæos rem regebat. *Liuius.*				
Nam eodem tempore per Romanos in 4. locis pugnabatur, in Italia contra Annibalem, vbi variæ hæ vices, donec Annibal anno 17. rediit, postquam venerat. In Macedonia contra Philippum. In Sardinia contra Sardos & Asdrubalem Carthaginensium ducem, vbi vicit Mallius, captiuis & Asdrubale Romam abductis. In Hispania contra alterum Asdrubalem Annibalis fratrem, qui tandem à Romanis victus totam Hispaniam perdidit.			*Q. Fabio Max. Verrucosi F. T. Sempronio Graccho 2.*	537
Tredecimo in extremum Italiæ angulum Brutios recessit, dolore perculsus ex nece Asdrubalis fratris, quem Cl. Nero & M. Salinator properantem ad se cum maximis copiis ex Hispania ad Senam	183	3905		

Ante Christum natum.	Anni vrbis condit.		Anni mundi	
539.	538	*Appio Claudio Pulchro, Q. Fulvio Flacco 3.*		oppidum deleuerant, capite eius ante hostium stationes proiecto. Adde paulò pòst Romanum terra marique victorem fuisse.
			3890	Quarto decimo nece fratris mœstus quieuit, sed neque à Romanis Coss. lacessitus est.
				Quindecimo à Scipione Cos. fugatus est, amissis Locris. Tum Carmine in libris Sibyllinis inuento pelli Italia hostem alienigenam posse, si mater Idæa deportata Romam esset, legati, qui eam deportarent, in Phrygiam missi sunt *Liu. App.* In sequenti anno eis tradita est per Attalum regem Asiæ. Lapis erat, quem matrem Deûm incolæ vocabant. Ludi Megalenses ei instituti.
	539	*P. Sulpicio Galba, Cn. Fulvio Centumalo.*		Decimo sexto Scipione in Africam cum exercitu translato, P. Sempronium Cos. die primo repulit, postero fusus fugatúsque est, amissis quatuor armatorum millibus.
				Decimo septimo reuocatur in Africam, quòd Scipio Syphacis Numidarum regis castra, qui accepta in matrimonium Asdrubalis filias amicitiæ Scipionis renuntiarat, incendisset: eaque cum Asdrubalis castris vna die deleuisset, cæsis aut haustis flamma 40. hominum millibus, captis sex. Eos iterum in magnis campis reparato exercitu fudisset indéque ciuitates circà omnes partim vi, partim metu subigeret, à Massinissa adiutus. Sícque Annibal gemens dolénsque in Africam reuertit.
	540	[*Numeris aduerbialibus.*] *M. Valerio Læuino 2. M. Claudio Marcello 4.*		Decimo octauo tentata per colloquium cum Scipione pace, nec impetrata, prælio extremo ab eo in Africa victus est. Post etiam Vermina Syphacis filius. Petentibus denique pacem Carthaginensibus, Scipio conditiones dixit, ac Romam eorum legatos ad Senatum misit. *Polyb. Liu. App.*
	541	*Q. Fabio Max. 5. Q. Flauio Flacco 4.*		Anno sequenti Cornelio Lentulo, P. Ælio Pæto Cos. pax data.
				Annibal tandem apud Prusiam Bithyniæ regem, cum à Romanis reposceretur veneno se necauit.
				Post hoc Punicum Romani intra 53. annos terra marique potentissimi euaserunt, multis regnis prouinciisque incredibili fœlicitate subactis. Nam vnico conflictu Philippus pulsus fuit è Macedonia. Vnica Antiochus Magnus Asia cessit. Vnica clade Carthaginenses Lybiam amiserunt. *Polyb.*
	542	*M. Claudio Marcello, 5. T. Quinctio Crispino*, Duodecimo anno belli Punici ab Annibale occisis.		Q. Fabius Max. quinquies Consul fuit. Primo consulatu Ligures, quorum caput Genua, subegit. Tertio & quarto Annibalem mora fregit, exercitui Minutiano ab Annibale profligato subuenit, Pater inde appellatus. Quinto Tarentum cepit ac triumphauit.
				Interea res in Hispania contra Pænos prospere à Scipionibus gestæ, tandémque Syphax Numidarum rex ad amicitiam pop. Rom. traductus est. Nisi quòd anno octauo quàm in Hispaniam venissent, ab Asdrubale propè cum toto exercitu cæsi sunt, amissa ferè Hispania.
	543	*C. Claudio Nerone, M. Liuio Salinatore 2.*		
	544	*Q. Cæcilio Metello, L. Veturia Philone.*		Cúmque deinceps post duos occisos Scipiones omnesimperium recusarent, Pub. Scipio filius accepturum se dixit. Itaque eò extra ordinem pro consule missus est. Vbi & noua Carthagine vna die expugnata rem bene gessit.
183			3905	Deinde per M. Silanum, Annonem in locum Asdrubalis missum, viuum cepit. Magonem fugauit. Cum Syphace Massylorum rege fœdus fir-

mauit. Cum Massiniſſa Maſeſulorum rege & Gaditanis ſocietatem iniit. Quibus victoriis Hiſpania prima continentis prouincia facta eſt, *Liuius lib. 28. Ruſus.*

Archimedes mortalium ingenioſiſſimus machinis arte Geometrica excogitatis Syracuſas contra Romanos defendit. Collectis multorum obſeruationibus, qui Aſtronomiæ diuerſas partes & rationes notauerant, Sphæram compoſuit.

Tunc Vulcani inſula, quæ ante non fuerat, repente mari ædita, cum miraculo omnium vſque hodie manet. *Oroſ. lib. 4. cap. 19.*

e M. Lepidum in Ægyptum Romani miſerunt, qui tutorio nomine regnum pupilli Epiphanis adminiſtraret, quod facta pactione inter ſe diuiſiſſe dicebantur Philippus rex Maced. & Antiochus Syriæ. Quatuor enim dun taxat annorum erat.

Contra Antiochum Magnum pugnantibus ducibus regis Ægypti Iudæa in medio poſita, in contraria ſtudia ſcindebatur, aliis Ptolomęo, aliis Antiocho fauentibus.

Antiochus Magnus Iudæam capit, & cognita Iudæorum erga ſe voluntate, magnis eos muneribus donat & per epiſtolas laudat, tandem pace inita Epiphani Cleopatram filiam locat, data dotis nomine Phœnicia, Samaria, Iudæa. Cœloſyriam aliqui addunt.

Ioſephus Oniæ pontificis nepos 22. annis tributa illarum prouinciarum diſpenſauit, Ptol. Epiphanis iuſſu. *Ioſ. li. 12. Ant. c. 4.*

Cato maior orator ſeptem originum libros ſcribit. Conſul anno 131. ante Ciceronem. Nondum Græcia ſuas literas Romanis dederat. *Plin. lib. 29. cap. 1.*

Ennius poëta, qui & ſoluta oratione ſacram hiſtoriam de geſtis Iouis & cęterorum deorum ſcripſit, & de Euhemero in Latinum vertit, quam & Lactantius, Euſebius, Aug. Varro lib. 1. de re ruſtica, Cic. 1. de natura deorum citant. Sexageſimo ſeptimo ętatis anno duodecimum annalem ſcripſit ſub vrbis an. 580. *Gell. lib. 17. cap. Vlt.*

Næuius, Portius Licinius, Plautus poëtæ.

Panatius, Africani minoris preceptor, Poſſidonius Panætij diſcipulus.

Theombrotus medicus.

Corbis & Otna de Hiſpaniæ regno, mutuis certant vulneribus.

Metrodorus Philoſophus artis memoriæ primus auctor. (*Poſt Simonidem.*)

Scipio minor Afric. Panætium Polybiúmque domi militiæque ſecum habuit. *Velleius. lib. 1.*

Pampatius rex tertius Parthorum ad Euphratem vſque regnum propagat.

Maſiniſſa rex Numidarum poſt Syphacem. quę Cirtha oppido & integro regno Syphacis, facta cum Pœnis pace, Scipio donauit.

Cyrene multitudine Iudæorum repletur. Deo per terras eos diſpergente, vt a.litum pararet futuræ apoſtolorum legationi.

Hiera inſula admiratione nauigantium è profundo, cum aquis calidis de repente emergit, Vulcani inſula in Sicilia.

In Accio circáque (Nam ante hunc omnia

Anni mundi.

3905

3924

P. Cornelio Scipione, qui poſtea Africanus dictus eſt, *P. Licinio Craſſo Diuite.*

Anni vrbis condit. 545

5

e PTOL. EPIPHANES an. 24. 546

Onia pontifice.

Antiocho Magno & Seleucho Philopatore Syriæ regibus.

Philippo Macedoniæ rege penultimo.

Mithridate, Pampatio ſiue Pharnace, an. 12. Phraarte, an. 12. Parthorum regibus.

1. Mac. 10 & 11 569

188 159

Romæ Coſſ.

M *Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano.* 546

Gn. Seruilio Capione, C Seruilio. 547

T. Claudio Nerone, M. Seruilio Pulice Gemino. 548

Cn. Cornelio Lentulo. P. Ælio Pato. 549
ſub quibus finitum eſt bellū 2. Punicum.

P. *Sulpitio Galba, C. Aurelio Cotta.* 550

Ab. ante Chr. num.	Anni Vrbis condit.	Bellum Macedonicum, pro Athenienſibus.	Anni mundi	
183.	551	L. Cornelio Lentulo, P. Villio Tappulo.	3905	Romæ erant aſpera) Romana tragœdia, dulcéſque Latini leporis facetiæ per Cæcilium, Terentium, Afranium, ſub pari ætate nituerunt. Hiſtoria per Catonem & quoſdam veteres & obſcuros, At eloquentia multò pòſt per Tullium, æqualéſque. *Velleius lib.1.*
	552			Inſubres Boij, à quibus Ticinum conditum eſt, Cremonam & Placentiam vaſtantes, tandem à Rom. oppreſſi ſunt.
				ROMANA *rege Ptolomæo Epiphane ab Vrbis* 546. *ad.* 569.
	552	T. Quinctio Flaminio, Sex. Ælio Pato Cato.		P. Cor. Scipio primus nomine victæ à ſe gentis eſt nobilitatus, Africanúſque appellatus. *Liuius Florus.*
	553	C. Cornelio Cethego, Q. Minucio Rufo.		Nam Lybiæ pars illa, in qua Carthago erat, iam tum Africa præcipuè dici cœpta. *Zonaras.*
	554	L. Furio Purpureo, M. Claudio Marcello.		Ei de Pœnis, Annibale, Syphace rege triumphus decretus. *Liuius lib.38.*
	555	M. Porcio Catone, L. Valerio Flacco.		Bellum Philippicum ſiue Macedonicum primum cœptum quidem decem fermè annis ante, ſed triennio prius depoſitum, Aetolis & belli & pacis auctoribus. Deinde à Roman. vacuis iam pace punica ſerio ſuſceptum, precibus Athenienſium. Item quia Philippus Annibalem iuuerat. *Liuius, Florus.*
	556	P. Cornelio Scipione Africano 2. T. Sempronio Longo.		Quarto pòſt anno pax Philippo, & libertas Græciæ data.
	557	L. Cornelio Merula, Q. Minucio Thermo.		M. Cato ex nouo homine factus Conſul. Nam ſe virtute, non genere Populo Rom. commendauit. *Cic. in Verrem.*
	558	L. Quinctio Flaminio, Cn. Domicio Ahenobarbo.		Annibal ſexto anno poſt pacem Pœnis datam, fruſtra in Africa bellum moliens metu Romanorum, qui legatos ad Carthaginenſium Senatum de eo miſerant, profugus ad Antiochum regem Syriæ ſe contulit, bellum contra Romanos parantem.
		Bellum Aſiaticum.		Quinctius Flaminius Mabidi Lacædemoniorum, tyranno Græcorum voluntate, arma intulit.
	559	M. Acilio Glabrione, Cornelio Scipione Naſica.		Deinde pacem dedit, Argis liberatis. *Polib.* Nam bellum Macedonicum abſoluerat.
	560	L. Cornelio Scipione Naſica, C. Lælio.		Ludis Megalenſibus primum ante populi conſeſſum Senatui locum dedit P. Africanus iterum Conſul. Nam antea promiſcuus Senatui & populo ſpectandorum Ludorum locus erat. *Val.li. 4.ca. de Inſtitutis.*
	561	Cn. Manlio Vulſone, M. Fuluio Nobiliore.		Bellum Antiochenũ contra Antiochum. Mag. Syriacum & Aſiaticum dictum pro ſociis Græcis, & Ætolicum, quia Ætoli Thoa eorum principe auctore ſectam regis ſequebantur.
	562	C. Liuio Salinatore, M. Valerio Meſſala.		Cœptum à L. Æmylio Regillo, confectum à L. Scipione apud Sypilum montem ad Magneſiam, qui ne cognomine fratri Africano cederet, Aſiaticum ſe appellari voluit.
	563	M. Æmilio Lepido, C. Flaminio.		Hinc Antiochus Europa abſtinuit, Aſia omni, quæ cis Taurum eſt, ceſſit Eumeni Pergani regi 400. talentis præterea ſolutis. Lyciam Catiámque vſque ad Mæandrum amnem Rhodiis attribuit.
	564	Sp. Poſtumio Albino, Q. Marcio Philippo.		Cæteras omnes ciuitates Attali olim ſtipendiarias eidem Eumeni cum Phrygia vtraque & Myſia reſtituit, quæ ſibi vectigales fuiſſent, liberas atque immunes reliquit.
			3924	Q. Fabius Labeo prætor ex Creta triumphauit
				Fuluius nobilior de Ætolis & de Cephalenia, Muſarum ſimulachris, quæ Zeuxis Figulino ope-

re fecerat est, Ambracio translatis. *Plin. lib.* 33.

Manlius Volso de Gallis Asiaticis, i. Gallogræcis, Pisidis, Tolistobogiis, Tectosagis, Trocinis, qui Brenno duce in Asiam transierant. *Ruf. Plt. l* 34.

Sic luxuriam Asiaticam Romam in triumpho duxit. *Plin. & Liuius.*

Hoc bello leges quædam regulis Gallorum dictæ, quibus pacem cum Eumene rege seruarent, & vt agrorum suorum finibus se continerent, *Liuius.*

Populus Rom. stipem spargere cœpit Sp. postumo. Q. Marcio Coss. Tanta abundantia pecuniæ erat, vt eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. *Plin. lib.* 33. *cap.* 10.

Iisdem Coss. clandestinæ coniurationes, in sacris Bacchanalibus factæ, deteguntur & supplicium de earum sociis sumitur.

566. Cato censor erat. Tunc mortuus est Plautus, anno vno post Scipionem Africanum maiorem. *Cic. in Bruto,*

Anno sequenti Annibal.

M. Marcellus Cos. Gallos Transalpinos, qui in Italiam transgressi oppidum in Aquileiensi agro ædificabant prouincia exegit, & Istricum bellum moliri cœpit.

f PHILOMETOR sub tutela populi Romani contra impium Antiochum Epiphanem, auunculum, qui eius regno prætextu consanguinitatis (erat enim ex matre auunculus) insidiabatur.

Post biennium rursus contra eum Antiochus Epiphanes exercitum congregauit & venit Alexãdriam, sed iussu Senatus Pop. que Romani recedere coactus est. C. Popilio legato virga eum circunscribente, ac subito responsum, quod differebat extorquente.

Matrem suam interfecit, quare per antiphrasim Philometor. i. amator matris. Præ gaudio in victoria expirauit.

Aristarcho Grammatico tradidit suum filium Euergetem 2. instituendum. *Suidas.*

Eo præsente insignis quæstio tractata de vera Ecclesia inter Iudæos & Samaritanos. *Ioseph. lib.* 13. *cap.* 6.

Fauit Iudæis contra Anti. Epiphanem, contra quem de multis Syriæ locis decertabat, Onia Iudæorum pontifice. Fauit & literatis.

Huic charus erat Hyrcanus Iosephi Iudææ ducis f. Quod æmulati fratres eius, seditione mota, magnarum calamitatum toti genti causa extiterunt.

Philometoris hortatu Aristobulus insignis Hebræorum philosophus in Mosem commentarios edit. Ad eundem, librum de membris Dei scripsit, Fuit regis præceptor. Ad quem extat Senatus Hierosolymitani epistola 2. *Mach.* 1.

Historia Machabęorum hoc tempore. Nam regno Macedonum deficiente, cœpit regnum Iudæorum.

Erasistratus medicus. Leprinus Mathematicus.

Crates, non ille Thebanus, sed Stoicus Polemonis successor, qui Homericus dictus est, quòd more Philosophorum illius æui occuparetur circa Grammatica & poëtica Homeri.

Contra Perseum Philippi filium Cephisodorus Athenienſis

Anni mundi.		Anni Vrbis cõdit.	An. ante Christ. natum.
3924			191
	Appio Claudio Pulchro, M. Sempronio Tuditano.	565	
	P. Claudio Pulchro, L. Porcio Licino.	566	
	Q. Fabio Labeone, M. Claudio Marcello.	567	
	Bellum Istricum.		
	L. *Æmilio Paulo, Cn. Bæbio Tamphilo.*	568	
	P. Cornelio Cethego, M. Bæbio Tamphilo.	569	
	6		
3924	f PTOL. PHILOMETOR, an. 25.	570	2. Mac. 10.
3948	*Onia, Iasone, Menelao, Lysimacho, Juda & Jonatha Machabæis Pontificibus.*		595
	Seleuco Philopatore, Ant. Epiphane, Antiocho Eupatore, Demet. Sotere. Syriæ regi.		
	Philippo, deinde Perseo, an. 10. vltimus Macedoniæ regibus.		

An. ante Christ. natum.	Anni Vrbis condit.		Anni mundi	
199.		*Pharnace, denique Mithridate 2. an. 32. Parthorum regibus.*	3939.	sodorus Athenienſis à Romanis auxilia impetrauit, cum parua ſuorum manu in Italiam traiiciẽs. Romani autem exercitu & imperatore miſſo Macedonum vires adeo fregerunt, vt non multo pòſt Perſeum Philippi filium captiuum etiam Romam pertaxerint. *Pauſan. lib. 1.*
				R. Iodan, R. Ibba, R. Iohai, quorum fragmenta etiam nunc extant.
		Romæ Coſſ.		Erant tunc in Hieruſalem filij Belial introducentes ritus gentium, &c. 1. *Mach. 1.*
				Gens Baſternarum Iſtrum tranſire volens, frigore glaciatum, ſub merſa eſt paucis euadentibus *Eutrop. lib. 4.*
				Arianates rex Thracum amicitiam Romanorum conſequitur.
				Manſiniſſa. 92. anno ætatis Carthaginenſes vincit. *Flor. lib. 48.*
570		*A. Poſtumio Albino, C. Calpurnio Piſone, eoque mortuo, Q. Fulvio Flacco.*		Moriens Scipioni minori Afric. curam filiorum commiſit (qui proinde inter filios eius regnum diuiſit,) Africæ interiora, itémque Numidiam adhuc incultam, fructibus frugibúſque inanem, cultura fructuoſiſſimam reddit, paulò antè bellum 3. Punicum. *Suidas.*
				ROMANA *rege Ptol. Philometore ab Vrbis 570. ad 595.*
571		*L. Manlio Acidino, Q. Fulvio Flacco.*		SAEPIVS triumphatum per varios ex Hiſpaniis. Nam Celtiberi quauis occaſione bellum renouabant. Item Vaccæi & Luſitani.
				Gracchuris oppidum illic ædificatum in monumentum Victoriæ Sempronij Gracchi.
				Claud. Pulcher Coſ. vno anno duas pacat prouincias Iſtriam & Liguriam. Vnde de duabus ſimul gentibus triumphauit.
572		*M. Iunio Bruto, A. Manlio Vulſone.*		Sardos, qui defecerant Sempronius Gracchus ſubegit, atque inde tantum captiuorum abduxit, vt longa venditione res in prouerbium abierit, Sardi vænales.
				Vrbis. 573. Numæ libri repetti exuſti ſunt.
				Cenſor Fuluius ex Iunonis Laciniæ templo marmoreas tegulas cùm abſtuliſſet, ad tegendam Fortunæ equeſtris ædem & mente captus eſt, & amiſſis duobus filiis in Illyrico militantibus ſummo animi mœrore conſumptus eſt. *Liuius lib. 42.*
573		*C. Claudio Pulchro, T. Sempronio Graccho.*		L. Poſtumio, M. Lænate Coſſ. Floralia inſtituta. *Ouid. Faſt. 5.*
				Huc vſque plebij Conſules cum patriciis. Sequenti anno primum ex plebe ambo facti ſunt C. Popilius Lænas, P. Ælius Ligur.
				Itaque poſthac Patricij Conſules ambo nunquam erunt, Plebij ambo ſæpe, Plebeius & Patricius ſæpiſſimè.
574		*Cn. Cornelio Scipione Hiſpalo, Q. Petilino Spurino, C. Valerio Lævino in eius demortui locum ſuffecto.*		Cicereius ex Corſica in monte Albano, ſine publica authoritate triumphat.
				Perſes Philippi Macedonum Regis ex concubina filius, ciuitates Græciæ aduerſus Romanos ſollicitat. Abrupolim regno expellit. Artetatum interficit. Auxilium Byzantiis aduerſus fœdus fert. Dolopiæ bellum facit. Theſſaliam & Doridem peruadit. Legatos Romanos ad res repetendas & renunciãdam ipſi amicitiam triduo regni ſui finibus excedere iubet.
575		*P. Mucio Scæuola, M. Æmilio Lepido 2.*	3964	Hinc bellum Perſicum, ſiue Macedonicum ſecundum à P. Licinio Craſſo cœptum, quarto pòſt

	Anni mundi.		Anni vrbis condit.	An. ante Christ. natum.
anno à L. Æmilio Paulo, apud Pidnam confectum.				
Tum enim Rex ab amicis desertus, postea apud templum Samothracum à Gn. Octauio classis præfecto captus est, & in triumphum seruatus.	3924			
Macedonia sic in populi Romani prouinciam vertitur.				
Palma bis enata in Capitolio, bello Persei victoriam triumphósque portendit. *Plin. lib. 17. Zonaras.*				
Paulus Æmilius totam Græciam circumiuit. Græcos & Macedonas liberos esse iussit, habentes vrbes eosdem, agrósque, vtentes Legibus suis, creantes magistratus, tributum dimidium eius, quod pependissent regibus, populo Romano pendentes. Leges Macedoniæ dans, vt non hostibus victis, sed sociis bene meritis dare videretur.		*Sp. Postumio Albino, Q. Mucio Scæuola.*	576	
Triumphat per triduum. Primo enim die signa tabulæque, secundo arma pecuniæque, tertio captiui ipseque rex ante eius currum cum Alexandro & Philippo filiis transuecti.		*L. Postumio Albino, M. Popillio Lænate.*	577	
Tanta vis pecuniæ à Paulo illata est, vt ciues vsque ad Hirtium & Pansam Coss. tributum nullum contulerint. *Plutarc. in Paulo.*				
Cuius tanta abstinentia fuit, vt cum ex Macedonia & Hispania maximas opes retulisset, vix ex auctione bonorum eius redactum sit, vnde Dos vxori eius redderetur. *Epit. Liuij 46.*		*C. Popillio Lænate, P. Ælio Ligure.*	578	
Perseus rex cum Alexandro filio Albam in custodiam ducitur. Gentius autem Illyriorum rex, de quo, L. Anicius Gallus eodem tempore triumphauit, cum coniuge & liberis Spoletum.		Bellum Macedonicum secundum.		
Cæteri captiui in carcerem coniecti. *Appianus in Illyrica.*				
Illyrium in prouinciæ formam redactum. *Iornandes.*				
In Annalibus inuenimus P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino Coss. Cassini puerum factum ex virgine sub parentibus. *Gell. lib. 9. c. 4. Plin. li. 7.*		*P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino.*	579	
[Idem accidit in Ambianis nostris etiam temporibus regnante Henrico 2. Christianiss. Franciæ Rege.]				
Biennio post obiit Ennius, Q. Marcio Philippo, Gn. Seruilio Cæpione Coss. *Cic. in Bruto. & in Catone.*				
Statius Cæcilius Comædiarum scriptor, natione Gallus, anno post mortem Ennij iuxta Ianiculũ sepelitur.		*A. Hostilio Mancino, A. Atilio Serrano.*	580	
M. Marcello, C. Sulpitio Coss. (de quibus in Titulo Andriæ Terentianæ) Eumenes rex Romam venit, qui quia in Persei bello se medium egerat, ne aut hostis iudicatus videretur, si exclusus esset, aut liberatus crimine, si admitteretur, lex lata, ne cui regi Romam venire liceret. *Epit. Liuij. 46.*		*Q. Marcio Philippo 2. Cn. Seruilio Cæpione.*	581	
Ex hoc loco historia Liuiana tota desideratur. Itaque recurrendum ad Flori Epitomam.				
Gn Octauio & Manlio Torquato Coss. pestilentia faméque ita laboratum, vt ex Sibillinis populos circa compita sacelláque operaturus sederit. *Obsequens.*		*L. Æmilio Paulo 2. C. Licinio Crasso.*	582	
Hic est Gn. Octauius qui nouus homo primus in eam familiam postea viris fortissimis refertam attulit consulatum, statuam habuit in rostris, do-	3948			

Ante Christum natum.	Anni Vrbis condita.		Anni Mundi.	
193				mum in palatio præclaram quæ vulgo viseretur ædificauit. *Cic. 1. Off. & 9. Philip.*
			3939	Legatus in Syria ad animos regum perspiciendos, liberorúmque populorum, maximéque vt nepotem Antiochi Magni classem habere, elephantos alere prohiberet, per Lysiam tutorem Antiochi pueri in gymnasio occisus est. *Obsequens*, vel à Leptine, Lysia eum postea sepeliente. *Appianus in Syriaca.*
	583	*Q. Ælio Pæto, M. Iunio Penno.*		Huc vsque paruerunt Valerij Messalæ horologio, è Sicilia Catina capta deportato, annis vndecentum donec Q. Marcius censor diligentius ordinatum iuxtà posuit. *Plin. lib. 7.* cum alterum à climate Sicilię descriptum ad horas Romæ non cõueniret. *Censorinus.*
	584	*M. Claud. Marcello, C. Sulpitio Gallo.*		Signum etiam concordiæ fecit, ídque in publico collocauit. *Cic. pro Domo.*
				Eodem censore primus in Italia Carbunculus væniit. *Plin. lib. 26.*
				Cæcilius, Accius, & eorum obtrectator Lucilius poëtæ, *Gell. lib. 17. c. Vlt.*
	585	*Cn. Octauio, T. Manlio Torquato.*		C. Fannio, Valerio Messala Coss. M. Pomponio prętori commissum, vt curaret, si è rep. fidéque sua videretur, ne Rhetores & Philosophi Romæ essent. *Gell. lib. 15. Suetonius. de claris Rhetoribus.*
				Lex Faunia lata de sumptibus conuiuiorum, de qua Gell. lib. 2. Macr. lib. 3. Athen. lib. 6.
				Post vndecim annos bellum tertium Punicum *Plin. lib. 10. cap. 5.* per quos cum Luguribus, Corsis, Lusitanis vario euentu pugnatum. *Epit. Liuij 46.*
	586	*A. Manlio Torquato, Q. Cassio Longo.*		Terentinus Carthaginensis, quem Afrianius omnibus Comicis præfert, cum tamen ei Volcatius inter Comicos non nisi sextum locum tribuat postponátque Cæcilio, Plauto, Nævio, Licinio, Artilio, Mortuus Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Coss. Vrbis 591.
				Scipio Nasica censor tum primus aqua diuisit horas æque noctium ac dierum, ídque horologium sub tecto dicauit. Tandiu populi Rom. lux indiscreta fuit. *Plin. lib. 7. cap. 60.*
	587	*T. Sempronio Graccho, M. Iuuentio Thalna.*		Antea autem diem diuidebant vespera, conticinio, intempesto, Gallicinio, Lucifero, die, mane ortu, occasu, meridie, crepusculo, crepero, *Seruius. Censorin. de die Natali, cap. 19.*
				Porticus in Capitolio fecit. *Velleius.*
	588	*P. Cornelio Scipione Nasica Corculo, C. Marcio Figulo.*		Sequentibus Coss. tandem bellum Ligusticum, octogesimum post annum confectum à Fuluio Proconsule vt iis qui publicè iter facerent, via ad stadia. 12. lata pateret. Nam antea Ligures iter in Hispaniam impediebant, ac terra marique latrocinia latissimè exercebant. Post autem paulò alio bello in prouinciam redacti sunt. *Florus & Strabo lib. 4.* nempe à Q. Opimio Cos. nam in posterum videntur quieuisse.
				Auri in ærario Pop. Rom septem an. ante bellum tertium Punicum pondo 727 argenti nonaginta duo millia, & extra numerum 375. millia. *Plin. li. 33.*
	589	*M. Valerio Messala, C. Fannio Strabone.*		P. Scipione M. Marcello Coss. Carneades & Stoicus Diogenes ad Senatum publici negotij causa venerút, *Cic. in Lucullo.* Critolaum Peripateticũ addunt alij.
			3964	Ante ætatem Lælij & Scipionis nulli apud Romanos nominantur sapientes, cum Dioge-

	Anni mundi.		Anni Vrbis condit.	An. ante Christ. natum.
nes Stoicus & Carneades academicus Romam legati ab Athenienſibus miſſi ſunt. *Idem 4 Tuſcul.*	3924	*L. Anicio Gallo, M. Cornelio Cethego.*	159	159
Sero ergo admodum, nec niſi ſub Vrbis. 600. Roma literas & diſciplinas ſiue ſapientiam attigit.				
Scipio hic Naſica Coſ. Dalmatas domuit, *Epit. 46.* & Illyrios, vrbibus captis & captiuis venditis. *Zonaras.*		*Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Nobiliore.*	591	
g EVERGETES filiis & ciuibus Alexandrinis interfectis omnia luctu complet.				
Quis tum Romanæ Reipub. ſtatus eſſet, egregiè deſcribitur. *Macbab.* 8.		*M. Æmilio Lepido, C. Popillio Lænate.*	592	
L. Cæcilio Metello, T. Q. Flaminio Coſſ. Carthago iuſſu ſenatus reparata eſt, 22. annis poſt euerſionem & ciuium Romanorum familiis repleta *Oroſ. lib. 6. cap. 11.* Vnde & deinceps illic Latinè locuti ſunt, donec ſub annum Chriſti. 700. à Saracenis & Arabibus caperetur.		*Sex. Iulio Cæſare, L. Aurelio Oreſte.*	593	
Daphnis Grammaticus ſeruus tribus millibus & ſeptingentis ſeſtertiis venditur à Gn. Piſaurenſe.		*L. Cornelio Lentulo Lupo, C. Marcio Figulo 2.*	594	
Pacuuius Bronduſius Ennij ex filia nepos tragicus, Ariſtarchus grammaticus (alter ab Homerico) huius regis præceptor.		*P. Corn. Scipione Naſica. M. Claudio Marcello 2.*	595	
Hipparchus Aſtrologus & Mathem. annis. 265. Ptolomæo antiquior. *Ptol. Septima Almageſti.*				
Veterum Aſtronomiam, poſt Eratoſthenem, quę videre ipſe potuit, correxit, & eius adyta multa reſerauit, excogitatis multis inſtrumentis.				
Hic primum apud probatos hiſtoricos abhorrentes à Germanorum fabulis Bituitum reperio Aruernorum Reg. qui anno vrbis. 627. à Domitio & Fabio Victus triumphatúſque fuit.				
Aruernorum enim principatus primus quondam Gallis fuit (*Cæſar lib. 1. bell. Gall.*) Vnde & eum extendit Strabo (*lib 4.*) ad Narbonenſium Maſſilienſiúmque fines, Pyreneos montes, Oceanum & Rhenum. Id oſtendunt Bituiti eorum regis cruenta duo prælia, de quibus ibidem Strabo & Liuius lib 61. Alterum contra Domitium ad Sulgæ & Rhodani, alterum contra Fabium ad Tiſaræ confluentem. Poſtea exactis Aruernorum regibus ciuitas & Reſp. libera ad Cæſaris tempora permanſit, & Plinij adhuc ætate inter liberas Celtarum ciuitates conſtituitur. Quam omnium temporum gloriam & dignitatem ſupra vniuerſam Galliam retinuiſſe ad ſexcenteſimum Chriſti annum Gregotij Turonenſis & Sidonij Apollinaris ſcripta demonſtrant.	3948 3968	7. g PTOL. Euergetes ſecundus an. 20.	596 Mar. 15 616	134 114
ROMANA *Euergete. 2. Rege ab Vrbis 596 ad 616.*		*Ionatha pontif. Iudæorum.*		
Galli Inalpini & Luſitani Romanos per arma vexant. *obſequens.*				
Theatra à Meſſala & Caſſio Cenſoribus excogitata ſunt. *valer. de inſtitutis*, in quibus populus Romanus ſedens ſpectaret ludos. *Auguſt. lib. 1. de Ciuit.*		*Alexandro, Demetrio, Antiocho Sedete & iterum Demetrio per ordinem Syriæ regibus.*		
Lapideum autem conſtruxerunt (*Oroſius*) à Lupercali in palatium verſus, quod P. Naſica auctore tanquam inutile & nociturum publicis moribus ex S. C. deſtructum eſt, populúſque aliquandiu ſtans ludos ſpectauit. *Epit. Liuij 48. App. libro 1.*	3984			

An. ante Christ. natum.	Anni Vrbis condit.		Anni mundi.	
599			3948	*Velleius lib.1.* Palma tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est, M. Messalæ & C. Cassij lustro, à quo tempore pudicitiam subuersam Piso tradidit. *Plin. lib.17.* Bellum Celtibericum per annos.20. gestum, Numantiæ excidio per P. Africanum minorem finitur, *Strabo.lib.3.*
		Mithridate.2. Parthorum rege quinto.		Nam cum illis bellum gerebatur vter esset, non vter imperaret. *Cic. 1. Offic.*
		Romæ Coss.		Hoc anno quingentesimo nonagesimo septimo V. C. Consules Cal. Ian. inire cœperunt, cùm 528. ad hunc vsque Idibus Martiis iniissent, propter subitum Celtiberiæ motum. *Epitom. 47.* Quæ nostra est & Liuiana supputatio, cum alij Q. Fuluij & T. Annij Consulatum conferant in V. sexcentesimum. [Hæ notæ. V. C. leguntur Vrbis conditæ. & V. Vrbis.]
596		*L. Postumio Albino, Q. Opimio.*		Hic dies deinde solennis, ineundo consulatui Rep. stante in perpetuum mansit. Lusitanicum, quod Viriatus auxit. Vnde Viriatinum post appellatum per annos quatuordecim gestum, cæde Viriati per Q. Seruilium Cæpionem proditoriè procurata terminatur. Eius causa extitit S. Galba prætor ob. 30. Lusitanorum millia per perfidiam trucidata. *Suet. in Galba. Val.c. de Perfidia.*
597		*Q. Fuluio Nobiliore, T. Annio Lusco* (Epit. Liuij 47)		598 V. C. turbinis vi in campo columna ante Iouis ędem decussa cum signo aureo, respondérunt aruspices magistratuum & Sacerdotum interitum fore, Tum omnes magistratus se protinus abdicarunt. *Obsequens.* Abinus qui cum Lucullo Consul fuit, Græcè scripsit historiam. *Cic. in Bruto.* M. Marcellus pacatis Celtiberiæ populis & tributo eis imposito.600.talentûm, Cordubam oppidum condidit. *Strabo lib.3.*
		Celtibericum, & Lusitanicum.		L. Lucullus Consul successor Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes subegit. Initio belli. 3. Punici, post mortem Ennij vigesimo, Prusias rex Bithiniæ à Nicomede filio, adiuuante Attalo Rege Pergami, occisus est.
598		*M. Claudio Marcello, L. Valerio Flacco.*		Ad quos conciliandos, cum legati Romani iuissent, quorũ vnus caput multis cicatricibus refertum haberet, alter pedicibus æget esset, tertius ingenio socors, Cato dixit illam legationem nec caput, nec cor, nec pedes habere. *Appia. Epit. 50.* TERTIVM BELLVM PVNICVM anno V. 602 nempe annis plus minus. 50. post finitum secundũ. Durauit an.4. *Oros. lib.4.c.21 & 22.* Tunc Romanus *Serus iam Græcis admouit acumina Chartis.* *Et post punica bella quietus, quærere cœpit,* *Quid Sophocles, & Thespis & Æschylus vtile ferrent,* &c. Horat. epist. 1. Sic Sero admodum disciplinas & litteras Græcas Romani attigerunt.
599		*L. Licinio Lucullo, A. Postumio Albino.*		Hoc bello excisa est Carthago penitus, cum stetisset annis septingentis, & ita vniuersæ excelluisset Africæ, vt etiam in Siciliam cæteráque adiacentes insulas & in Hispaniam regni terminos tetendisset. *Oros. Præf. lib.7.*
			3968	

	Anni mundi		Anni Vrbis condit.	An. ante Christ. natum.
Per decem & septem dies arsit. *Idem.*				
Inde Romanum imperium augeri plurimum cœpit per sequentes annos centum vsque ad Cæsarem.	3948			
Ita per annos 150 aut bellum inter Romanos & Carthaginenses, aut belli præparatio & infida pax fuit. *Velleius lib.* 1.		*T. Quinctio Flaminio, M. Acilio Manio.*	600	
Asdrubal à Carthaginensibus in hoc bello contra Rom. præficitur. Qui non ferrea solùm & ænea arma, sed etiam desinente alia materia, aurea atque argentea faciunt.		Tertium Punicum.		
Scipio à Romanis contra Pænos, qui Pauli Æmylij quidem fuit filius, sed adoptatus fuerat à L. Cornelio Scipione Africani maioris filio. Vnde & ipse Africanus minor Æmilianus appellatus est.				
Crudelis fuit, vt è bello etiam Numantino, quod confecit, liquet. Vnde & in Carthaginenses atque adeo saxa eorum, barbarè sæuiit, fugitiuos bestiis dilaniandos obiecit, &c.		*L. Marcio Censorino, M. Manilio.*	601	
Africam prouinciam constituit: vt quotannis prætor eo mitteretur Senatus decreto. Ei tributum imposuit.				
In triumpho Argenti quatuor millia quadringenta & septuaginta millia pondo præ se tulit. *Plin. lib.* 33.		*Sp. Postumio Albinio Magno, L. Pisone Cæsonino.*	602	
Bellum Macedonicum tertium mox exoritur cũ Andrisco, qui Philippi nomine se perſei regis Maced. filium mentiebatur, & totam Macedoniam aut voluntate incolentium, aut armis occuparat, Thracibus sibi adiunctis.				
Tandem à Byze regulo Thrace Pseudophilippus proditus pœnas dedit. Nam à Q. Cæcilio Metello (qui proinde Macedonicus) victus captúsque est recepta Macedonia. *Epito.* 49. *Velleius lib.* 1. *Eutrop.*		*P. Africano Minore Æmiliano, C. Liuio Druso.*	603	
Bellum Achaicum.				
Cato maior Vrbis 605. obiit. *lib.* 19. *c.* 1.				
Cum septem annis postquam Galli vrbem cepissent, Romani deducere colonias incæpissent, per totam Italiam intra annos. 60. vsque ad Aquileiam & Graniscum, nunc primum extra Italiam Carthaginem in Africa primam coloniam, deinde Narbonem in Gallia, &c. condunt. *Velleius lib.* 1.		*Cn. Cornelio Lentulo, L. Memmio.*	604	
M. Portio Catone, Q. Mario Coss. Narbonem Colonia deducta est, quo anno de Dalmatia triumphatum.				
Bellum Achaicum ob legatos Corinthi, Critolao Achæorum duce dubium an manu, oratione certè violatos, *Flor. Epit.* 51. confectum à L. Mummio, qui proinde Achaicus. *Plutarch. in Mario, Velleius.*				
Achaiáque in deditionem accepta Corinthũ vbi legati violati fuerant, item Thebas & Calcidem, quæ auxilio fuerant diruit.		*Q. Fabio Æmiliano Maximo, L. L. Hostilio Mancino.*	605	
Achæorum duces Critolaus, eo mortuo Dieus & Alcamenes. Hic Corinthij cum Ætolis conspirantes exitium sibi peperetunt. Hinc æris Corinthij origo, cum incensa Corintho varia metalla liquefacta confluerent. *Iust. lib.* 34. *Florus.*		*Ser. Sulpicio Galba, L. Aurelio Cotta.*	606	
Græciæ tributum constitutum. Concilia eius sublata. Decretum vt quotannis eo prætor mitteretur, qui non Græciæ, sed Achaiæ præfectus appellatus est.	3968			

Ante Chri. stum natum. 107.

Anni vrbis condit.		Anni mundi	
	Appio Claudio Pulchro, Q. Cæcilio Metello.		Hoc etiam bello Epirotæ cum Achiuis, Theſſalis & Macedonibus in prouinciæ formam redacti. *Iornandes, Ruffus.*
607		3948	Viriatus ex paſtore venator, ex venatore latro, mox quoque iuſti exercitus dux factus vniuerſam Luſitaniam occupauit. Multis prælijs Romanos exercitus fudit, ducibus Vetilio, C. Plaucio, Cl. Vnimano, Nigidio, &c. *Oroſ.*
608	*L. Cæcilio Metello, Q. Fabio Maximo Seruiliano.*		Per annos. 14. ſuorum libertatem contra Rom. defendit. *Florus.* Sublatus à Q. Cæpione Coſ. Nam legatos ad ſe miſſos pecunia corrupit, vt eum occiderent. Quæ victoria, quia empta erat, à Senatu probata non eſt. *Plin. de Viris Illuſtrib.*
609	*Cn. Seruilio Cæpione, Q. Pompeio Auſidio, ſiue Aulo.*		Scipio minor cum L. Metello Macedonico & Sp. Mummio in Ægyptum, Syriam, Aſiam, Græciámque ad regum ciuitatum & gentium animos perſpiciendos miſſus eſt. Quam legationem Panætio præceptore comite obiit. *Cic. in Lucullo.*
610	*Q. Seruilio Cæpione, C. Lælio Sapiente.*		Polybius Megalopolites conſiliarius & præceptor Scipionis huius, Romanam hiſtoriam 40. libris complectitur à fuga Cleomenis & Philippi Perſei filij. Succeſſioni Macedonum Romana atterens, & à primo bello punico hiſtoriam Achæorum & Romanorum tractans.
611	*Cn. viſone, M. Popilio Lænate Capitolino.*		Alter Pſeudophilippus in Macedonia à L. Trebellio quæſtore cum exercitu cæſus eſt. *Epitom.* 53.
612	*P. Scipione Naſica Corculo, D. Iunio Bruto Gallæco.*		Conſulem anni. 611. non Cn. Piſonem, ſed L Calphurnium Valerius lib. 1. nominat, quo tempore C. Cornelius Hiſpalus prętor peregrinus Chaldæos citra decimum diem abire ex Vibe atque Italia iuſſit.
613	M. *Æmilio Lepido*, C. *Hoſtilio Mancino.*		Viriato interfecto, vlteriore Hiſpania pacata, bellum tamen in Celtiberia non omnino ſublatum eſt. Nam cum Numantinis renouatum eſt, cum quibus pacem fecerat Q. Pompeius, ſed ſine iuſſu Senatus. Sic poſtea C. Mancinus, qui ab eis caſtris fuerat exutus, 30. Romanorum millibus cæſis, quem proinde L. Furius vinctum, nudúmque eis reddidit. *Cic. Off. 3. Epit. 56.*
614	*P. Furio Philo, Sex. Atilio Serrano.*		Bellum Numantinum ſiue Hiſpanicum paulò pòſt à Scipione minore magna crudelitate perfectum.
615	*S. Fuluio Flacco, C. Calpurnio Piſone.*		D. Brutum & P. Scipionem Naſicam Coſſ. C. Curatius Tribunuſpl. in vincula coniecit, quòp ante factum non erat. *Cic. 3. de Leg.* quia Tribuni pl. non impetrarant, vt ſibi denos, quos vellent, milites eximere liceret à ſupplicio.
	Bellum Seruile prius.		
616	*P. Africano minore, C. Fuluio Flacco.*		
	8	3967	D. Brutus Proc. latrones palantes atque diſperſos exemplo Viriati, captis eorum oppidis oppreſſit. Primus Romanorum Lethen, Fluuium deinde Bætin victor traiecit. Luſitaniam vrbium expugnationibus vſque ad Oceanum & Gades perdomuit. *Epit. 55. & 56.*
	e PTOL. phyſcon. an. 17.	3984	Ful. Flaccus Conſul Vardæos in Illyrico (quod cum Perſe victum ad hæc tempora pacatum fuerat) ſubegit. *Epit. 56.*
	Simone Pontifice, deinde Jo. Hyrcano.		M. Coſconius prætor in Thraica cum Scordiſcis proſperè pugnauit. *Ibid.*
		3968	Bellum in Sicilia ortum ab anno ſeruo natione Syro, qui contracta agreſtium ſeruorum manu & ſolutis ergaſtulis iuſti exercitus numerum impleuit. Cleo quoque alter ſeruus ad 70 millia ſer-

uorum contraxit, & copiis iunctis contra Rom. bellum sępe gesserunt. *Epit.*57.

Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptum.

h In exilium tandem agitur. A ventris abdomine Physcon cognominatus est.

Attalus regnum Asiæ minoris ab Eumene patruo susceptum cędibus & venenis fœdat. Testamento imperium Asiæ Pop. Romano reliquit, quod tamen fuisse suppositititium & simulatum tradit in epistola Mithridates apud Salustium.

Hinc bella Aristonici cum Romanis & regibus Nicomede Bithyniæ, Mithridate Ponti & Armeniæ, Ariarathe Cappadociæ, Philomene Paphlagoniæ, anno ab vrbe 622. *Orosius libro tertio capite octauo.*

Aristonicus Eumenis nothus regnum inuasit, & P. Crassum Cos. interemit. Regno potitur donec à Perpenna consule in Romanorum potestatem reductus est. *Florus in Epit. lib. 59.* & iussu Senatus in carcere strangulatus.

Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis vitia quoque in vrbem transmisit. *Plin. lib.*33.

Antea quidem L. Scipio Africani frater eam eripuerat Antiocho, sed beneficio S. P. Q. R. mox ad hoc tempus ab Attalis possessa fuit regibus *Velleius.*

Eius belli occasione Lydia sedes antiqua regnorum, Caria, Ionia, Mysia, Hellespontus ac Phrygiæ pars in populi Rom. potestatem deditione venit. *Ruffus, & Iornandes.*

Phrygiæ reliqua Mithridati patri regi Pontico, Lycaonia & Cilicia Ariarathis Capadociæ regis filiis data. *Iust. lib.*37.

Iason Cyreneus quinque libros scribit de rebus Machab. quorum Epitome est noster secundus. 2 *Mach.*2.

Laudotia regina Parthos debellat.

ROMANA *Rege Physcone ab Vrbis 617 ad 635.*

Tib. Gracchus Trib. Pleb. legem Agrariam tulit ne quis plus. 500. agri iugera haberet, item vt Attali paulo antè mortui hæreditas & pecunia populo diuideretur. *Epit.*58.

A Scipione Nasica in Capitolio occisus & à Lucretio ædili in Tiberim missus, (qui proinde Vispillo dictus est) primus fuit, qui tumultu intestino periit. Nam ab initio regni Romuli, vsque ad an. 620. nullæ in vrbe factæ sunt ciuium mutuæ cædes. *Halic. lib.*3.

Lex hęc Agraria seminarium fuit omnium ciuilium bellorum in annos propè. 50. vsque ad Syllam, deinde in alios. 50. vsque ad Cæsarem. *App. de Bellis Ciuilibus.*

Bellum Seruile in Sicilia ortum multas infecit prouincias & vrbes, Atticam, Delon, Minturnas Sinuessam, &c. *Oros. lib. 5. cap. 7.*

In Italia multa millia seruorum, quæ coniurauerant, ægrè comprehensa & supplicio consumpta. *Obsequens.*

Tum Scipio prorogato imperio in Hispania Numantiam belli eius caput secundo anno excindit. *Idem.* Cæteras, quæ defecerant, partim vi, partim deditione in suam potestatem redegit:

Anni mundi.

3968

3984

Demetrio, Ant. Gryppo & Ant. Cyziceno Syriæ regibus.

Mithridate 2. inde Phraarte 2. an. 28 rege Parthorum.

Romæ Coss.

Vrbis condit.	
P. Mutio Scæuola, L. Calpurnio Pisone Frugi.	617
P. Popillio Lænate, P. Rupilio.	618
P. Licinio Crasso Muciano, L. Valerio Flacco.	619
Bell. Aristonici Asiatici.	
C. Claudio, M. Perpenna.	620
C. Sempronio Tuditano, M. Aquilio.	621
Cn. Octauio, T. Annio Rusfo.	622
L. Cassio Longino. L. Cinna.	623
M. Æmilio Lepido, L. Aurelio Oreste.	624

An. ante Chr. nat. 107

An. ante Chriſtū natum.	Anni Vrbis cōditæ.		Anni mundi.	
				De his triumphum egit, 14. annos, poſtquam priorem de Africa & Aſdrubale egerat. *Eutrop. Oroſ.*
				P. Rupilius ex publicano factus conſul, poſtea 10. legatorum ſententia leges Siculis, quos bello prędonum & fugitiuorum liberauerat, conſcripſit. *Pædianus in 4. Verrina.*
107	625	*M. Plautio Hypſęo, M. Fuluio Flacco.*	3968	Craſſo Conſuli contra Ariſtonicum affuit Nicomedes Bithyniæ, Mithridates Ponti, Ariarathes Cappadociæ, Pylemenes Paphlagoniæ reges. Nec deſiit vinci & interfici. *Val. lib. 8. cap. 6. Gell. libro primo cap. 13.*
				Vbi eum ditiſſimum, nobiliſſimum, eloquentiſſimum, Iuriſconſ. Pontificem Max. fuiſſe tradit.
		Bellum Allobrogicum.		Sol geminatus eſt, Tuditano & Aquilio Coſſ. quo quidem anno P. Africanus Sol alter extinctus eſt. *Cic. de nat. Deor.*
	626	*C. Caſſio Longino, C. Sextio Domitio Caluino.*		Tum ſeditiones à Triumuiris Fuluio Flacco, C. Graccho, & C. Carbone de agro diuidundo creatis excitatæ. Defuncto Africano triumuirales ſeditiones acriùs exarſerunt, *Epit. 59.*
	627	*Q. Cæcilio Metello, T. Quinctio Flaminio.*		Angues duo nigri in cella Mineruæ allapſi ciuilem cædem portenderunt. *Obſequens.*
				Ariſtonicum bellum confecit M. Perpenna, qui conſul fuit priuſquam ciuis. *Valerius de iis qui humili loco nati clari euaſerunt.* Regem enim Ariſtonicum cepit, & Craſſianæ ſtragis punitor extitit, Attalicaſque Gazas hæreditarias populi Romani, nauibus impoſitas Romam deportauit. *Iuſtin.*
	628	*Cn. Domitio Ahenobarbo, C. Fannio.*		Aquilius Aſiatici belli reliquias confecit, mixtis veneno fontibus, ad deditionem quarundam vrbium, quæ res vt maturam, ita infamem contulit victoriam. *Florus.*
				Tuditanus domuit Iapudas in Iſtria, ab Aquileia ad Titum flumen. *Appian. Plin. lib. 3.*
	629	*L. Opimio, Q. Fabio Maximo.*		M. Plautio, M. Fuluio Coſſ. locuſtarum ingenti agmine à vento in mare deiecto, fluctibúſque eiecto odore intolerabili Cyrenis mortifero hominum 800. millia peſte conſumpta ſunt. *Obſequens.*
				Bellum Fregellanum, quod confecit L. Opimius Prætor Fregellis captis & exciſis. Quo pacto viſus eſt cæteros quoque Latini nominis ſocios malè animatos repreſſiſſe. Coniurandi cauſam fortaſſe attulit M. Fuluius Coſ. qui Italicos populos primus in ſpem Romanæ ciuitatis erexit. *Appian. Cic. 2. Agrar. Velleius.*
	630	*P. Manlio, C. Papirio Corbone.*		Prima trans Alpes arma Romanorum ſenſerunt Saluij, cùm de incurſionibus eorum Maſſilia quereretur. Allobroges deinde & Aruerni, cùm aduerſus eos ſimilis Æduorum querelæ opem & auxilium ipſorum flagitarent. *Florus.*
				Gallorum regiones, præcipuè Italicis confines primo tentatæ per Fuluium Coſ. quaſſatæ per Sextium, ad vltimum per Fabium Max. domitæ. *Marcell. lib. 15.*
	631	*L. Cæcilio. L. Aurelio Cotta.*		C. Sextius victa Saluiorum Gallorum gente, Coloniam Aquas Sextias condidit : ob aquarum copiam à calidis & frigidis fontibus atque à nominè ſuo ita appellatas, *Epit. 61.* non longè à Maſſilia, *Strabo lib. 4.*
	632	*M. Catone, Q. Marcio Rege.*		
			3984	Aduerſus Baleares à Q. Metello Coſ. res proſperè geritur, qui proinde Balearici cognomentum retulit. *Epit. 90. Florus.* Piraticis infeſtationibus, quæ ab iiſdem tunc exercebantur, plurima incolarum cæde

compressis. *Orosius.*

Domitius Ahenobarbus cum Aruernis & Allobrogibus rem fœliciter gerit, *Sueton. in Nerone, Velleius,* maximè quia Elephantorum noua forma equos hostium, hostésque terruit. *Oros.*

Et Fabius Max. succedens Bituiti Aruernorum regis infinitam multitudinem ad millia centum viginti iuxta Rhodanum fluuium interfecit, & Allobrogici cognomen ex victoria sibi peperit. Ruthenos addit Cæsar lib. 1. Gall. Bituitus in Triumphum reseruatus & Albam custodiæ causa relegatus. Ita bellum Allobrogicum à M. Fuluio cœptum, à Q. Fabio Max. perfectum est.

Hoc bello Narbonensis Gallia in prouinciam redacta est, quotannis, Prętoribus in eammissis, iure & legibus commutatis. *Critognatus Aruernus in sua Oratione apud Cæsarem, lib. 7.*

Seditio C. Gracchi Tribunitij, in qua Gracchus ipse cum Fuluio Flacco consulati occisus est, quòd Agratios concitaret. Flacci domus euersa & publicata est, in qua porticum post Q. Catulus de manubiis Cimbricis fecit. *Cic. pro domo.*

L. Cæcilius Metellus Diadematus à Plut. de Fortuna Romanorum dictus, quòd vlceris causa diu frontem Diademate obligauerit: à Dalmatis victis Dalmaticus appellatur. Ædem Castoris de manubiis extruxit. *Pædianus in Verr.*

Q. Marcius Sarnos Gallos Alpinos expugnauit, *Epit. 62.* sibi regem statuentes, qui occisis coniugibus ac liberis in flammas se proiecerunt. *Oros.*

Nullus vel paruulus superfuit, qui non mallet mori, quàm seruire. Colonia Narbonem Marcium deducta ab ipso conditore appellata.

P. Rutilius primus gladiatoribus leges dimicandi tradit.

i PHYCONE in exilium acto Cleopatra matet regnum inuadit, matrem thoro expellit, duas filias viduas alterno fratrum matrimonio facit. Alexandro alteri filio eripere regnum machinatur, donec ab eo occupata interficitur.

Alexander à populo in exilium actus, regni Cyrenarum, quod ei pater testamento reliquerat, hærede populi Romani instituto decedit. Ptolemæus autem Physcon reuocatur. Cui mortuo mox succedit Lathyrus.

Scythæ Medos & Parthos grauissimè infestant.

Thraces à Romanis vincuntur.

Numulisintis filia Diogitidis Thraciæ regis crudelitate nobilis.

[Crudelitas illius hæc est quòd maritũ mœchum necarit, & liberos quos ex illo susceperat, in membra discerpsit, Zelotypię furore acta]

Cimbri victo Carbone Cos. arma aduersus Gallos eos, qui imperio Rom. non erant subiecti. atque inde aduersus Hispanos transferunt. Galli in oppida compulsi ac inopia subacti, eorum corporibus qui ætate inutiles ad bellum videbantur, vitam toleraverunt, neque se hostibus tradiderunt. Itaque Cimbri depopulata Gallia magnáque illata calamitate, tandem illorum finibus excesserunt atque alias terras petierunt. *Critognatus Aruernus apud Cæsarem, lib. 7.*

Cimbri excluſi ex Gallia & Hispania in Italiam remigrarunt petentes, vt populus Romanus ali-

An. ante Christũ natum.	*Anni Mundi*		*Anno Vrbis condit.*
107	3983	*L. Cæcilio, Q. Mutio Scæuola.*	633
		C. Licinio Geta, Q. Maximo Eburno.	634
	3983	i PTOL. Alexander cum matre Cleopatra, an. 10.	
	3993	*Joanne Hyrcano Pontifice.*	635
	3993	*Antiocho Grippo & Ant. Cyziceno Syriæ reg.*	

quid

An. ante Christum natum.	Anni Vrbis condita		Anni mundi.	
107			3983	quid sibi terræ daret quasi stipendium. Cæterum vt vellet, manibus atque armis suis vteretur. Repulsi, quod precibus nequiuerant, armis petere constituunt. *Florus.*
				Hinc bellum Cimbricum, quod diu prauè & infœliciter à Romanis gestum est.
				Micipsa Numidarum rex moriens filios reliquit Adherbalem, Hiempsalem & Iugurtham, quem adoptarat. *Saluſt.*
		Phraarte 2. Parthorum rege sexto, deinde Artabano, an. 1.		*Romana rege Ptolemæo Alexandro ab Vrbe 635. ad 646.*
				M. Æmylius Scaurus nobilis pauper, Consul de sumptibus & libertinorum suffragiis legem tulit.
				Deductus ex Pado vsque in Parmensium agrum fossis, nauigationibus commodis paludes ipsas exiccauit è campis.
		Romæ Coss.		Per Pisas & Lunam vsque Sababos viam strauit Æmiliam, & hinc per Derthonem. *Strabo 5.* de Liguribus triumphauit, *Pl. de Viris Illust.*
				Pontem Æmylium fecit. *Pl. de Viris Illustr.*
				Eo & Metello Coss. Censores Romæ artem ludicram præter cantores & ludum talarium remouent.
				Thracicum bellum etsi cœptum sit à M. Cosconio prætore viginti antè annis, tamen à Catonis Consulatu initium eius ducunt historici, quòd res antea à prætoribus gesta sit, hic autem primus Consul eo missus sit, vt ante excitatum, nunc demum grauius factum videatur.
635	*M. Metello, M. Æmilio Scauro.*			Non fusus modo à Scordiscis, sed (simile prodigio) omnino totus interceptus est exercitus, quem dixerat Cato. At Didius vagantes Thracas repressit. *Florus, Ruffus.*
				Drusus vlterius egit, & vetuit transire Danubium. *Iidem.*
636	*M. Manio Acilio Balbo, C. Portio Catone.*			M. Minucius eos etiam in Hebro flumine glacie vastauit *Rufus.*
				Quibus victoriis fracti per multos pòst annos videntur quieuisse.
		Bellum Thracicum.		Acilio & Catone Coss. circa solem arcus apparuit. Item, relatum lacte & sanguine pluisse. *Plin. lib. 2.*
				Duo Metelli fratres sequenti anno vno die triumphant, vnus ex Sardinia, quæ sæpius rebellauit, alter ex Thracia. *Velleius, Rufus.*
637	*C. Cæcilio Metello Caprario, Cn. Papirio Carbone.*			Metellus enim Catoni in Thraciam successerat.
				Cimbrorum arma primùm audita sunt circa an. 640. Cęcilio Metello & Papirio Carbone Coss. *Tacit. de Moribus Germa.*
		Bellum Cimbricum.		Teutonúmque, qui Alpes transgressi fœdam stragem Romanorum sociorúmque fecerunt. *Obsequens.*
638	*M. Liuio Druso, L. Pisone.*			Quòd ab extremis Galliæ profugi, cùm terras eorum inundisset Oceanus, nouas sedes toto orbe quærerent, *Florus. Plut. in Mario.*
				Cimbri gens vaga populabundi in Illyricum venerunt, & Papirium Carbonem cum exercitu fuderunt. *Epit. 63.*
639	*P. Scipione Nasica, Calphurnio Bestia.*			Eo autem superato videntur quieuisse vsque ad Silanum Cos. qui iterum ab iis profligatus est.
			3993	Nam hi Carbone, & Cassio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cæpione, M. quoque Manilio fusis, quinque simul consulares exercitus Pop. Rom. abstulerunt. *Tacitus de Germ.*
				Silanum quoque fugarunt in Gallis & exercitu

exuerunt. *Velleius.*

L. Piso consularis occisus postea est à Tigurinis *Oros.lib.5.* & L. Cassius consul cum exercitu in finibus Allobrogũ. Q. Publilius legatus, ne residua exercitus portio deleretur, obsides & dimidiam partem rerum omnium Tigurinis turpissimo fœdere dedit. *Oros. Cæsar.lib.1.*

P. Scipione, L. Calpurnio Coss. bellum contra Iugurtam susceptum, Micipsæ Numidiæ regis Masinissæ filij nothum, qui Hiempsalem fratrem per insidias necarat, deinde Adherbalem alterum fratrem in oppido Cirta obsessum, contra denuntiationem Senatus occiderat.

Q. Cæpione, C Serrano Coss. nascitur Cicero, *Ipse in Bruto, & Gell. lib.15.* id est, Vrbis 644. iuxta alios 647. quando Seruilius Cæpio legem Seruiliam tulit, qua, cum C. Gracchus iudicia antè à Senatoribus remouisset, atque ad solos equites transtulisset, ipse inter vtrumque ordinem ea communicauit.

Cæpio Proconsul. capta Tolosa centum millia pondo auri, & argenti quinquies decies centum millia è templo Apollinis sustulit. Quod sacrilegium causa excidij ei fuit & exercitui eius. Nam quisquis ex ea direptione aurum attigit, misero cruciabilique exitu periit. *Gell.lib.3. Iustinus. Oros.*

Quin & ipse Cæpio miserè eiectus è patria fuit & turpem mortem oppetiit, & in bonorum possessionem relicti filij inter scorta ea abligurierunt & fœde mortui sunt, vt scribit Tragenes. *Strabo lib.4.*

Romanos quoque Cimbrici belli tumultus velut vltor sacræ pecuniæ insecutus est. *Iustinus.*

Inde enim Cimbri, Teutones, Tigurini & Ambrones Gallorum gentes iuxta Rhodanum Fl. C. Mallij & Q. Cæpionis exercitum ingenti clade consumunt. Timor tunc Romę ingens, ne iterum Galli Romam inuaderent. Nam. 80. millia Romanorum sociorúmque trucidata sunt. Calonum & lixarum. 40. millia Decem ex omni tantùm exercitu superantib. *Oros. Epit. Liuij. 67.*

Seditio ob C. Norbani trib. pl. rogationem, qua imperium Cæpioni abrogabat. *Cic.2.de Orat.*

Q. Cæpio præturæ splendore, triumphi claritate, consulatus decore max. Pont sacerdotio, vt Senatus patronus diceretur, assecutus: in publicis vinculis spiritum deposuit, corpúsque eius funesti carnificij manibus laceratum, in scalis Gemoniis iacens, magno cum horrore totius fori R. conspectum est. *Valer.lib.6. Strabo lib.4.*

Iugurtha primum corrumpit pecunia Senatum, iterum Calpurnium Cons. Tertiò M. Minutium, dictitans Romæ omnia esse vænalia, sicque bellum traxit donec per Metellum Numidicum duobus prælijs attritus est, & per Marium captus Bocchi proditione. Tum autem Numidia in potestatem populi Romani venit. *Rufus. Sallust.*

De Iugurta Afro, duobus eius filiis & Boccho Mauritaniæ rege C. Marius triumphat. Alij triumphum conferunt in secundum eius consulatum.

Cicero tertium ætatis agebat annum, gracili erat corpore & infirmo, collo procero & tenui. Vnde eum & amici & medici hortabantur vt causas agere desisteret. *Ipse in Bruto.* Sed se exercitationibus confirmauit, ab iisque quorum causas agebat nulla dona

An. ante Christũ natum.	*Anni mundi*		*Anni Vrbis condit.*
107	3983	Bellum Iugurtinum.	
		Sp. Postumio Albino, M. Minucio Rufo.	640
		Q. Metello Numidico, M. Iunio Silano.	641
		Ser. Sulpicio Galba, M. Aurelio Scauro.	642
		L. Cassio Longino, C. Mario.	643
		Q. Seruilio Cæpione, C. Atilio Serano.	644
		P. Rutilio Ruffo, Cn. Mallio (alias Manlio.)	645
		C. Mario 2. C. Flauio Fimbria.	646
	3993		

aut

An. ante Christū natum.	Anni Vrbis condit.		Anni mundi.	
		10.		aut munera accipiens, rex fori euasit. *Plut. in eius vita.* P. Rutilius primus gladiatoribus leges dimicandi tradit. Nullius enim ante se Imperatoris exemplum sequutus, vitandi atque inferendi ictus subtiliorem rationem legionibus ingenerauit. *Val. lib. 2*
87	677	k PTOL. Lathyrus,	3993	k AMATRE eiectus denuo recuperat regnum.
	676	an. 18.	4011	Vrbis 654. Ptol. Apion Cyrenarum & Lybiæ rex populum Romanum moriens hæredem facit. Senatus eius regni ciuitates liberas esse iussit. *Obsequens.* Lybiæ partem prouinciam constituit. *Iustinianus lib. 40.*
		Joan. Hircano Pontif.		R. Simeon Ben Iohai auctor libri Zoar. Quo posuit fundamenta stultæ & vanæ artis illius Cabbalisticæ, quæ languet circa literarum apices, numeros, transpositiones, anagrammatismos, vocum inuetsiones, allusiones, amphibologias, homonymias. Nam eius vanitatis mysteria tribus præcipuè constant, quæ indicantur voce גמט.
		Cyziceno, deinde Philippo vlt. Syriæ rege. denique Tigrane Armenio. an. 18.		[Artis est vocabulum, quo & similibus res ipse primis literis exprimuntur ἀκροστιχὶ-] Nempe Geometria (sic imperite confuderunt Geometriam cum Arithmetica) quando literæ expenditur numerus. Noteriacon, quando litera ponitur pro integra dictione. Sic autem Barbarè dicitur à notariorum apicibus. Temurá. q. permutatio (clementorum) cum vna litera pro altera substituitur. E duobus primis vocabulis, quorum vnum est Græcum, alterum semilatinum, intelligis, quo tempore tam inepta ars excogitata fuerit, nihilque minus esse quam Cabbalam, id est, scientiam quæ à maioribus per manum recepta sit Præter istiusmodi ineptias continet multa impia & ex omni hæresum furfure conflata. Constituit decem Sephiroth siue numerationes, pro suo fundamento, quas siue statuant esse essentiam Dei, siue aliquid aliud extra Dei essentiam, impiè introductas ex eo apparet, quòd in Deo numerum & multitudinem realem ponant.
		Mithridate 3. an. 24. Parthorum rege.		Tale erat negotium vel potius otium Marini & Colorbasij discipulorum Valentini, qui cuncta suæ religionis mysteria è literis Alphabeti Græci probare conati sunt. *Iren. lib. 1. cap. 9. & 10.*
		Romæ Coss.		Reuclinum Capnionem tribus libris harum nugarum gustum mundo præbuisse sine refutatione: & Picum Mirandulanum se earum patronum constituisse equidem miror.
	647	*C. Mario 3. L. Aurelio Oreste.*		Neque enim ea est Cabbala ab eruditis patribus laudata, quæ partim historica est, partim תורה בעל פה nominatur. i. lex ore percepta, vt nec illa, quam R. Iacob Baal Hatturim sequitur, plenorum & deficientium rationem inquirens, quam proinde rectè Abben Ezra in Decalogo perstringit.
	648	*C. Mario 4. Q. Lutatio Catulo.*		Hæc enim legis scriptæ pura est interpres, & simplices Synagogæ traditiones, consuetudines, ritus, maiorum explanationes continet, quarum fragmenta nonnunquam suppeditant Talmud, doctrina, Derasim, quæstiones, &c. Sed de hoc alias.
	639	*C. Mario 5. M. Aquilio.*		Hunc Rabbinum R. Abraham in Cabbala non hîc, sed paulò pòst excidium Romanum locat.
	650	*C. Mario 6. Valerio Flacco.*		Gotthi Franconiam depopulantur. Diceneus Boroista eorum consiliarius & doctor, philosophiam ethnicam eos docet, sacella & ceremonias instituit. *Iornand. de rebus Geticis.*
		Seruile bellum 2.	4011	

	An. ante Christum natum.	Anni mundi		Ann. Vrbis Cond.
Asclepiades nouam medicorum sectam introduxit, in Bithynia, vbi & florebat Theodosius Tripolita mathematicus. *Strabo.*				
Mithridates Ponti rex vir incomparabilis memoriæ & 22. linguarum gnarus, quot nationibus imperabat, sex primis annis Scythas domuit. Cappadociam occupauit. Asiam animo complexus, prius vniuersè nemine sciente peruagatus omnium vrbiũ eius situm & regiones cognouit. Iuncta cum Nicomede rege Bithyniæ societate Paphlagoniam inuasit, mox Galatiam. Nicomedem in Bithyniæ, Ariobarzanem in Cappadociæ regna reductos iterum expulit. Vnde bellum ei indictum & Syllæ mandatũ.		3948	*M. Antonio, A. Postumio Albino.*	651
Romanis ita per 40. annos restitit, donec tribus ingentibus prœliis fœlicitate Syllæ, virtute Luculli, Pompeij magnitudine penè consumeretur. Contra eos armarat Cimbros, Gallogræcos, Sarmatas, Basternas, Scythas & totum Orientem.				
Regnauit an. 58. obiit ætatis septuagesimo quinto. Ne veneno tolleretur, 20. rutæ folia, duas nuces & duas caricas admixto sale quotidie ieiunus capiat.			*Q. Metello Nepote, T. Didio Cur.*	651
ROMANA *tempore Ptol. Lathyri ab Vrbis 647. ad 668.*				
IN Gallia res gerit Marius cum Cimbris, qui ex Hispania reuersi se Teutonis, Ambronibus, Tigurinis coniunxerant, vt superatis Alpibus in Italiam traiicerent. Item cum Tectosagibus, quorum regem Copilum Sylla legatus Marij cepit. *Plutar. in Mario. Epito. 67.*			*Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso.*	653
Quod bellum ab aliis Cimbricum à Cicer. de Prouinc. Coss. Gallicum. Eius metu Marius absens tertiùm consul factus est & extra ordinem. *Ibidem.*				
A Mario confectum est, Teutonis ad Rhodanum cum rege ipsorum Theutobocho & Ambronibus prope Massiliam victis. *Strabo lib. 4.*				
Continuo triduo circa Romanorum castra pugnarunt. Quarto die rursus productæ in campum acies vsque ad meridiem penè pari discrimine. Pòst incalescente sole, vsque ad noctem cædes Gallorum potius, quàm pugna protracta est.			*Cn. Domitio Ahenobarbo, C. Cassio Longino.*	654
Ducenta millia eorum cæsa sunt, octoginta millia capta, tribus millibus vix elapsis.				
Tertia Tigurinorum manus, quę quasi in subsidio Noricos insederat Alpium tumulos, in diuersa effugit & euanescit.				
Piso Rhodopem Caucasúmque penetrauit post Minucianam de Thracibus victoriam. *Florus.*				
Bellum Piraticum C. Mario quartùm, Q. Lutatio Coss. *Obsequens.* In Cilicia confectum à M. Antonio prætore, vnde & de eiis ouauit. *Plut. in Pompeio.*			*L. Licinio Crasso, Q. Mucio Scæuola.*	655
Seditio Apulei Saturnini tr. Pl. ob legem Agrariam & C. Memmium interfectum. Eam Marius sextùm consul oppressit interfectis Saturnino, Glaucia prætore, & Sufeio quæstore. *Ibid. Plutar.*				
Seruile bellum secundum in Sicilia ab Athenione pastore motum, qui interfecto domino, familiam ergastulo liberatam & infinitos seruos sub signis ordinauit. A M. Aquilio confectum est, indéque nullum fugitiuorum in Sicillia bellum fuit. *Cic. in Verrem.*			*C. Cæcilio Caldo, L. Domitio Ahenobarbo.*	656
			Bell. Mithridaticum.	
Romæ pugnauerunt Elephanti primùm omnium in circo Claudij Pulchri ædilitate curuli. M. Antonio, A. Postumio Coss. circa, an. V 655. *Plin. lib. 8. c. 7.*		4011	*C. Valerio Flacco, M. Herennio.*	657
Tum Cornelius Dolabella prætor bene in Lusi-				

Ab. ante Christum natum.	Anno Vrbis condit.		Anni mundi.	
				tania rebellante pugnauit.
				T. Didius Cos. Celtiberos quoque pluribus prælijs vicit. *Gell. lib. 2. cap. 27. Plut.*
				Duobus annis pòst Lentulo, Crassoque Coss. Senatusconsultum factum est, ne homo immolaretur, quod antea fieri religiosissimum erat. *Pl. lib. 30. cap. 1.*
97			3993	Ariobarzanes Cappadociæ rex à Sylla prætore constituitur, quòd Cappadoces regem, quàm libertatem mallent, C. Cælio, L. Domitio Coss. A quo anno primum initur bellum contra Mithridatem Ponti regem. *Liuij Epitom. 76.* confectum à Pompeio post annos 32. Cicerone Consule. Sed altius est incipiendum. Nam Mithridates per annos 40. contra Romanos bellum gessit. *Appian.* Donec per seditionem populatem à Pharnace filio in turri obsessus venenum sumpsit.
	658	*C. Claudio Pulchro, M. Perpenna.*		Toto illo tempore tria Mithridatica fuere præcipua. Vnum, quod Sylla, alterum, quod Muræna, tertiũ, quod Lucullus & Pompeius gesserunt. *Appian.*
	659	*L. Marcio Philippo, Sex. Iulio Cæsare.*		Primum à L. Sylla Arsaces (Phraartes) rex Parthorum missa legatione amicitiam populi Romani tenuit. *Rufus.*
				Celtiberos post Didij victoriam rebellantes Flaccus Nasica repressit. Ab hoc bello vsque ad Sertorium quieta citerior Hispania fuit. *Appian.*
				Geminius prætor infœliciter contra Thraces Macedoniam vexantes dimicauit. *Epitoma Liuij 70.*
				L. Plotius Gallus primùm Latinè docere incepit Cicerone adhuc puero. *Cic. de claris Orat* Antea Græcis exercitationibus ingenia Romanorum alebantur. *Suet. de claris Rheto.*
	660	*L. Iulio Cæsare, M. Rutilio Lupo.*		P. Terentius Varro in Prouincia Narbonensi natus centesimum quintum annum agens Græcas literas summo studio didicit.
		Bellum sociale.		Latini Rhetores nouum genus disciplinæ instituẽtes & Ludos, ad quos inuentus conueniret, sublati sunt edicto cẽsorio L. Crassi & Gn. Domitij, quod his corroboraretur impudentia. *Suet. Ibid. Cic. 3. de Orat.* Paulo ante Ciceronis tempora *Tacitus in dialogo de oratoribus.* id est, Cicerone adhuc adolescentulo, necdum oratoriam exercente.
	661	*L. Porcio Catone, Gn. Pompeio Strabone.*		L. Marcio, Sext. Iulio Coss in agro Mutinensi duo montes inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentésque, emissa flamma copiosa. *Plin. lib. 2.*
				Seditio M. Liuij Drusi Tr. Pl. de ciuitate Sociis danda, de agris diuidundis, &c. Vnde origo socialis belli & exitia rerum. *Plin. lib. 33. cap. 1. Florus.*
	662	*L. Sylla, Q. Pompeio Rufo.*		Drusus vulneratus caprinũ sanguinem bibit, cum pallore & inuidia, veneni sibi dati insimulari Q. Cæpionem inimicum vellet. *Plut. lib. 28. cap. 9.*
		Mithridaticum alterum Syllæ, ET Ciuile siue Marianum.		Sociale bellum siue Italicum, quod non nisi quinto pòst anno à Sylla confici potuit. Eo nondum finito (Nam Sylla eius reliquias adhuc in Campania persequebatur) precedentibus multis ostentis & prodigiis ciuilia bella secuta sunt per annos fermè 40. dum Marius belli Mithridatici gerendi, quod Syllæ mandatum erat, cupiditate teneretur.
	663	*L. Cornelio Cinna, Cn. Octauio.*		Marsicum etiam nonnulli appellant, quòd à Marsis primùm fuerit commotum & eorum imperatore Popedio. *Strabo lib. 5.* Istud Lucullus confecit.
		Ciuile alterum Octauianum atque Cinnanum.		Capitolium custodum negligentia exuritur.
				Sothymius rex Thracum Græciã ingressus cunctos

	An. ante Christũ natum.	Anni mundi.		Anni Vrbis condit.
Macedoniæ fines depopulatur, donec à C. Sentio Prætore superatus cogitur in suũ regnũ redire. *Oros.*				
Mithridaticum bellum foris exarsit L. Sylla, Q. Pompeio Coss. Domi ciuile à C. Mario, qui sexies consul fuerat excitatur. Vrbis 662.	79	3993		
Dum Sylla Cos. ciuili bello & ordinanda rep. Romæ occupatur, Mithridates Phrygiam pop. Rom. prouinciam cum exercitu intrat. Asia in potestatem redacta omnes ciues Romanos vno die interficiendos curat. Q. Oppilium Proc. & M. Aquilium legatum captos, excruciatósque necat. Rhodum, quæ sola in fide permanserat, oppugnat. Per Ariarathen filium Thraciam & Macedoniam, per Archelaum præfectum Græciam inuadit, ac Piræum atque Athenas occupat. *Plutarch.*			*L. Cinna 2. C. Mario 7. eóque mortuo, L. Valerio Flacco.*	664
Marius, Cinna, Carbo, Sertorius cum suis exercitibus in Vrbem recepti, eam velut captam cædibus & rapinis vastarunt.				
Hic est Marius qui Iugurtham cepit, 2. consulatu eum ante currum suum duxit. Tertiùm Consul absens creatus est. Quartùm Teutoniorum exercitum deleuit. Quintùm Consul Cimbros fugauit. Sextùm remp. turbatam seditione tribuni Pl. & Præt. qui armati capitolium occupauerant, vindicauit. Post septuagesimum annum patria per arma ciuilia pulsus armis restitutus, septimùm consul factus est.				
Sequentem in annum C. Marius septimùm & L. Cinna secundùm Consules nullis habitis comitiis se renuntiarũt. Primus autẽ fuit Marius, qui septimum consulatum cepit ex Plutarcho. In quo est mortuus suo bono, ne esset sectator calamitatum, quæ ciuilia bella suæ familiæ attulerunt, præsertim filio & nepoti.			*L. Cinna 3. Cn. Papyrio Carbone.*	665
Inde L. Cinna & Cn. Papirius Carbo semet hoc exemplo consules per sequens biennium crearunt. *Epito.* 83.				
Quod triennium sine armis ciuilibus fuit. *Cic. in Bruto.* nisi quòd Cinna & Carbone dominantibus, maior pars nobilitatis Roma in castra Syllæ fugit, tanquam in portum quendam. *Plutarch.* ipsi bellum contra Syllam pararent. *Epito.*				
Per idem tempus L. Flacco consuli in locum Marij mortui suffecto, portas tota Asia claudebat. Mithridatem autem non modo recipiebat, suis vrbibus, verum etiam vltrò vocabat.			*L. Cinna 4. Cn. Papyrio Carbone 2.*	666
Hoc eodem triennio Sylla in Græcia & Asia contra Mithridatem res gerebat, donec pace cum eo facta se cõtra Marij & Cinnæ factionẽ conuertit. Pacis conditiones fuêre, vt is cederet Asia, Bythinia, Cappadocia. Paternis. i. põticis finibus cõtẽtus esset.				
C. Fimbria desertus ab exercitu, se ipse percussit, qui paulo ante fusis aliquot copiis Mithridatis vrbẽ Pergamum ceperat, obsessúmque regem parum abfuerat quin caperet. Ilium vrbem, quæ se potestati Syllæ reseruabat deleuerat ac magnam partem Asiæ recuperarat. Cinna ab exercitu suo, quẽ inuitũ cogebat naues conscendere contrà Syllam Anconæ interemptus est. Consulatum Carbo solus gessit.			*L. Scipione, C. Norbano.*	667
			Aliud Ciuile Syllanum.	
Sylla autem compositis trãsmarinis, in Italiam reuectus, Norbanum Cos. ad Canusium vicit. Carbo Romæ Syllæ amicos hostes iudicandos curauit.	49	4011		
Q. Sertorius Suessa capta, rebus Marianis deploratis in Hispaniam vlteriorem confugit.				

Ante Christum natum. | Anni vrbis condit. | Anni mundi.

Sequenti anno bellū ciuile confectum est, Mario superioris filio consule fugato, Carbone & Norbano exercitu spoliatis, recuperata republica.

Sed hanc præclaram victoriam crudelitate Sylla fœdauit. Nam octo millia deditiorum in villa publica trucidauit. Tabulam proscriptionis fixit. Vrbem & vniuersam Italiam cædibus repleuit. Prænestinos omnes inermes concidi iussit. Marium captum cruribus brachiisque fractis, auribus præfectis, oculis effossis necauit. Marium eius filium ad necem sui compulit. Carbonem per Pompeium occidit. Ita centena millia hominum Italico Ciuilique bello consumpta sunt. *Obsequens.*

Dictaturam per annos 120. intermissam sibi asciuit. Siquidē proximo anno, quàm Aunibal ex Italia cessit, vltimus dictator fuerat creatus. *Plutar. Velleius.*

79

II.

668 | 1 PTOLOM. Auletes, | 3993

661 | an. 30. | 4011

Alexandra regina Iudæorum.

Hyrcano eius filio Pontif.

Tigrane Armenio Syriæ rege.

Mithridate 3. Parthorum rege octauo, deinde Orode, an. 18.

1 AVLETES à suis pulsus Romam venit: P. Lentulo, Q. Metello Coss. sed quia sibyllinis quibusdam versibus Romani mouebantur, ne regem Alexandrinum profugum cum exercitu reducerent, reditu desperato Ephesum se contulit, donec à Gabinio Syriæ præside anno sequenti, nulla neque Sibyllinorum oraculorum, neque Senatus ratione, vnius iussu Pompeij, tum consulis reduceretur. *Strabo lib. 17. Plutar. in Catone.*

Damnatus tamen Gabinius quòd contra Senatus & pop. iudicium eum reduxisset. Sic nominatus, quasi Tibicen, quod tibiis canere præter dignitatem regiam solitus esset.

Pulsus autem, propter flagitia, maximéque ob intolerabilium tributorum exactionem, quæ per vim extorserat, vt socius populi Rom. appellaretur, Archelao Berenices trium filiarum regiarum maximæ sponso in regem assumpto. Ex annuis enim vectigalibus capiebat talentorum duodena millia quingena id est, nummo nostro, scutatorum septuagies quingena millia, communi lingua, septem milliones & semis, quantum hodie vniuersi Galliarū regni, quod omnium regnorum fructuosissimū habetur, annua tributa non cōficiunt. *Paul. Manutius in lib. 1. Famil. Cic.*

Pompeio circa Iudæam res gerenti octona millia equitum sua pecunia tolerauit, mille conuiuas totidem aureis potoriis, mutans vasa cum ferculis saginauit. *E Varrone Plinius.*

Berenice sorore eius ad regnum euecta, Ægyptij legatos & ipsi Romam miserunt, qui crimina regis purgarent, quorum alios ferro rex sustulit, alios pecunia, ne quid aduersus se agerent, corrupit.

Iudæi literas Græcas studiosè discebant. Hinc Ezechiel Tragœdiarum Poëta Græcis Carminibus exitum populi de Ægypto scribit. *Clemens Alex. strom.*

Seorsum in Ægypto & Cilicia, vbi ab Alexandri Magni sæculo illæ literæ excultæ sunt. Hinc olim ab exteris scriptoribus Tarsus B. Pauli vrbs mater vrbium dicta est, non tam è mercimoniorum frequentia, quàm ex studiis, & Tarsense Gymnasium apud Strabonem nominatissimum, quod etiam lib. 14. Athenas & Alexandriam superasse refert, ac in eo indigenas didicisse τὴν ἅπασαν ἐγκύκλιον παιδείαν.

Romæ Coss.

668 | *C. Mario, Gn. Carbone 3.*

669 | *M. Tullio Decula, Gn. Dolabella.*

Orodes occiso Mithridate fratre duobus annis ante Mithridatis pontici mortē cum filio suo Pacoro Parthorum nonus rex euasit annos 18. sub secundum Pompei & Crassi consulatum quando Gabi-

49

	An. ante Christi natum.	Anni mundi.		Ann. Urb. cond.
nius Syriæ præerat.				
Hunc Mithridatem Florus & Romanæ ferè historiæ de Pompeio, Phraatem vocant, quoniam Phraates vocabatur is, qui cum Romanis, id est, Sylla primus negotium habuit.		4011		
Rex Sueuorum Vrbis 694. Metello Celeri Cos. Galliarum præfecto Indos in suum littus tempestate proiectos dono dedit. *Plin. lib. 2 cap. 67.*	79			
Mithridates Cappadociam pulso Ariobarzane, Tigranis Armeniæ regis ope occupauit, quã postea restituit, cũ Sylla Murænã à bello reuocasset. *Appiã.*			*L. Sylla 2. Q. Metello Pio.*	670
Ariobarzanes pulsus à Tigrane studiis Mithridatis Romam venit.				
E Bibliotheca Apellicontis Teij plurimi Aristotelis & Theophrasti libri nunquam antea publicati, post captas Athenas à Sylla Romam deferuntur. *Plutar. in Sylla.*			Bellum Sertorianum Hispanienſe.	
Antè Peripatetici veteres Aristotelis Acroamaticis caruerunt, paucos exotericos habentes. Quare hinc deinceps posteriores Peripatetici exquisitiùs philosophari cœperunt sub Seuero Imp. Aphrodiseo, eos diligenter euoluente & commentariis illustrante. *Politia in Miscella.* Paulò ante Plotinum & nostrum Origenem.				
Andronicus Aristotelem scholiis illustrat. Ante eum Aristotelica secta aruit, vigentibus duntaxat Academica, Stoïca, Epicurea.			*P. Seruilio Vatia Isaurico, Appio Claudio Pulchro.*	671
Oroeses Albanorum rex, qui hiberna Pompeij res in Asia gerentis aggressus est.				
Artoces Iberiæ rex, qui obsidibus datis, à Pompeio cum pace dimissus est.			Coniuratio Cn. Pisonis.	
Phraates cum Tigrane de agris Gordueńsibus disceptat. Sed hos per Afranium occupatos Pompeius Tigrani regi attribuit.				
Phraates rex Parthorum iratus Pompeio, quòd cùm ad se scriberet, non regem regum vt mos erat, appellasset, transitu Euphratis impedito, in Tigranem & eius filium generum suum, mouet. deinde cum ipsis in gratiam redit. *Dionysius. Appianus.*				
ROMANA *sub Ptolemæo Aulete ab anno V. C. 663 ad 700.*			*M. Lepido. Q. Catulo.*	672
Vrbis 670. libri Sibyllini cum capitolio conflagarunt.				
Licinius Muræna à Sylla in Asia relictus, bellum contra Mithridatem redintegrauit, suspicatus ne Mithridates in Bosphoranos verbo, re aduersus Romanos se instrueret. Victus in Phrygiam se recepit.				
Mithridates pellit Cappadocia Ariobarzanem, nec eam ei restituit, donec Sylla Murænam à bello reuocasset. *Appianus, Cic. pro lege Manilia.*				
Pompeius adhuc eques in Africa Cn. Domitium proscriptum & Hiarbam regem Numidarum, ad quos Carbonis mortui copiæ, ex Sicilia confugerant, intra 40. dies vicit & interemit. Inde 24. annos natus ex Africa triumphauit & Magni nomen à Sylla accepit. *Epitoma Liuij 89. Velleius, Plutar. Cic. Ibid.*			*M. Æmilio Lepido Mamerco, D. Bruto.*	673
Ita primus eques, sine magistratu, nondum Senator, adhuc adolescens triumphauit.			Ciuile Lepidi.	
Mytilenæ in Asia, quæ sola vrbs post victum Mithridatem arma retinebat, expugnatæ, dirutæque sunt. *Epito. 89.*	49	4041	*Cn. Octauio, C. Curione Scribonio.*	674
Bellum Sertorianum tanquã Syllanę proscriptio-				

Ab. urbe cõdita	Ante Chriſtum natam.	Anni vrbis	Anni mundi.	
	79		4011	nis fuit hæreditas, poſt multos victos cęſósque Romanos duces vix confectum à Pompeio decimo anno pòſt. Nam Sertorius à M. Antonio & M. Perpenna & aliis coniuratis in conuiuio interfectus eſt octauo Ducatus ſui anno. Perpenna autem, ad quem imperium partim tranſlatum erat, duobus pòſt annis à Pompeio captus & cum reliquiis deletus. *Oroſ.* Sicque receptæ Hiſpaniæ.
				Anno ſequenti Sylla dictaturam abdicauit, ordinata Rep. de quo Cæſar apud Suetonium, Syllam neſciuiſſe literas, qui dictaturam depoſuiſſet.
645		*L. Octauio, C. Aurelio Cotta.*		Sic bella ciuilia poſt annos fermè 40. finem habuerunt. *Oroſ. lib. 5. cap. 18.*
		Mithridaticum aliud Luculli.		Quorum duo inter Marium & Syllam, Octauium & Cinnam per 10. annos tracta pluſquam 150. millia Romanorum conſumpſerunt. *Idem lib. 5. capite 21.*
				Conſulares 23. Senatores fermè 300. Ante prodigia dira viſa ſunt. *Obſequens.*
				Florentia Hetruriæ vrbs à Syllanis millitibus conditur.
				Hic eſt Sylla, qui poſt victoriam ciuilem ſe Fœlicem appellari voluit. Ludiones & reliquum inſtrumentum Ludicrum ex Olympia Romam traduxit Olymp. 175. quando Pompeius Magni cognomentum accipiebat.
646		*L. Licinio Lucullo, M. Aurelio.*		Catenas Iugurthæ manibus iniecit, Mithridatem compeſcuit, cæſis in Theſſalia hoſtium centum millibus caſtris quoque expugnatis. Renouato deinde bello iterum fudit ac exercitum eius deleuit. Athenis captis libertatem & ciuibus, quæ habuerant, reddidit Dardanos, Enetos aliósque Thraciæ populos Macedoniæ incurſantes adortus multis pręliis fregit. Sociale bellum repreſſit. Cinnæ dominationem coërcuit. Marium proſcriptum & exulem reddidit. Primus Romanorum morte mulctauit. *Appian.*
		Bellum Piraticum. 2.		Depoſita dictatura priuatus vixit, commentaria ſcripſit, Lucullóque dedicauit. *Plutar.*
647		*M. Terentio Licinio Lucullo, C. Caßio Varo.*		M. Lepidus eius inimicus primus omnium, limina ex Numidico marmore in domo poſuit, magna reprehenſione. *Plin. lib. 36.*
		Seruile Spartaci.		Seditionem mouet, lege promulgata de actis Syllæ, qui proximè obierat, reſcindendis.
				A Catulo altero Coſ. & Pompeio, qui iam Miluium pontem collémque Ianiculum cum exercitu inſederat, Italia pulſus in Sardiniam refugit, vbi fruſtra bellum molitus, paulò pòſt morbo interiit. *Appian. Plutar.*
648		*L. Gellio, Cn. Lentulo Clodiano.*		Victores, quod non temerè in aliis ciuilibus bellis contigit, pace contenti fuerunt. *Florus.*
				Appius Claud. Proconſul Thracas pluribus prælíis vicit & in Sarmatas vſque penetrauit. *Florus.*
				M. Perpenna iam Lepidi partibus, præſertim eo in Sardinia mortuo, fractis: ad Sertorium in Hiſpaniam magno cum exercitu venit.
				Curio conſul retulit ad Senatũ, vt legati Erythras mitterentur ad carmina Sibyllæ colligenda & Romam deportanda. *Lact. lib. 1. & lib. de Ira Dei.*
649		*Cn. Anſidio Oreſte, P. Cornelio Lentulo Sura.*		Lucretius Poëta Epicureorum amatorio poculo in furorem verſus, cum aliquos libros, per inſaniæ interualla conſcripſiſſet, quos Cicero emendauit, ſe ſua tandem manu confecit, ætatis quadrageſimo quarto.
	49		4041	

	Ante Christ.	Anni mundi.		Ante Vrbem cond.
Hoc sæculum, philosophorum sectis præstantioribus neglectis, multos habuit Epicureos, Pomponium Atticum, Velleium, &c. Vtinam nostrum plures non habeat, dum ardentiùs Lucretius legitur, exponitur, emendatur, quàm libri sacræ scripturæ à plerisque.	*An. ante Christum natum.* 79	4011		
Lucullus, Grassus, Antonius oratores clarissimi.				
L. Lucullo, M. Cotta Coss. Nicomedes rex Bithyniæ mortuus populum Romanum hæredem reliquit. Tum Bithynia in prouinciæ formam redigitur. *Eutrop.*			M. *Licinio Crasso Diuite. Gn. Pompeio Magno.*	680
Bellum Piraticum in Cilicia & Pamphylia secundum ab eo, quod antea M. Antonius Prætor confecerat, ortú ob inquietam Mithridatis præliis Asiã, triennio emenso confectum à P. Seruilio, qui proinde Isaurici nomen assumpsit. *Oros.*				
Seruilius Proconsul bello piratico Pamphyliam, Ciliciam, Pisidiámque deuicit fecítque prouincias. *Iornandes.* Lyciam, *Orosius.* Isauriam. *Marcell. lib.* 14. Phrygiam Cretámque Piratico bello perdomitas in eandem prouincię formam redegit. *Iustinus lib.* 14. *& Rufus.*			*Q. Metello Cretico, Q. Hortensio.*	682
Calices & Isauros, qui se piratis & prædonibus coniunxerant, subegit & viam per Taurum primus instituit *Rufus.* Præterea Olympum montem peruagatus Phaselin, Corycum, Olympum tres magnas eius terræ vrbes cepit. *Pædianus in Verrinas.*			*L. Cæcilio Metello, Q. Marcio Rege.*	683
L. Magius & L. Fannius transfugæ à Mariano exercitu, à Mithridate ad Sertorium in Hispaniam mittuntur de paciscenda cum eo aduersus Romanos belli societate.				
Mithridatem fœdere cum Sertorio icto, bellum nouum inferentem, Bithyniámque occupantem, Cottam apud Calcedona terra marique fundentem, vrbem Cyricum obsidentem, vt inde totam Asiam inuaderet, L. Lucullus cum maximo exercitu adueniens cohibet. *Plutarch.* cum eo bellat annis septem. *Velleius.* Fame ferróque ad centum fermè hominum millia delet, pulsúmque regem Bithynia, cogit in Pontum profugere. *Idem & Epito.* 95. túmque Tigranis Armenij generi sui & Macharis Bosphorani, filij sui auxilia implorare. *Appian.*			Bellum Creticum.	
Deiotarus Gallogræciæ tetrarches, Mithridatis quo que prefectos bellum in Phrygia mouentes repellit. *Epito.* 94.			Bellum Piraticum.	
Bellum Gladiatorium in Campania per tres annos. Aliis, Seruile tertium, siue Spartiacum in Italia. Nam 74. gladiatores ducibus Spartaco, & Oenomao & Crixo, effracto Capuæ Lentuli ludo, per Italiam vagantes, vocitatis ad bellum seruis Vesuuium montem belli sedem faciunt. Cl. Pulchrum & P. Vatinium prętorem vincunt. Contra eos etiam male pugnarunt Lentulus & Gellius Coss. Q. Arius & Cn. Manlius Prætores, C. Cassius proconsul, donec à M. Crasso Prætore anno tertio post bellum inchoatum, priore prælio 35. millia eorum, cum duce Granico, posteriore quadraginta millia cum ipso Spartaco cæderentur.			*M. Lepido, L. Tullo Volcatio.*	684
Curio Scribonius Daciã tenus venit, sed tenebras saltuum expauit, *Florus* Dardanis & Mæsiis per triennium subactis primus Romanorum ducum ad Danubium vsque peruenit. *Rufus.* Vrbis 679.	49	4041	Coniuratio Cn. Pisonis.	
Lucullus aperit Pontum & regiis quandam opibus & natura				

Ante Christum natum.	Anni vrbis condite		Anni mundi	
79.			4011	& natura regionis vallatum. *Cic. pro Archia.* Nam Amisum & Eupatoriam vrbes Ponticas obsidione cinxit & Themiscyram, *Appian.* 30. millibus ad Cabira cum quinque millibus cæsis Mithridatem ad Tigranem fugat. *Eutrop.*
				Marcus autem Lucullus Macedoniam sortitus ad terminum gentium lacúmque Mæotim peruenit. Per Thraciam cum Bessis primus pugnauit. Thraces montanos subegit, Eumolpidam, quæ nunc Philippopolis dicitur. Olympiadã, quæ modo Adrianopolis, Cabylem, Appolloniam, Galatiam, Parthenopolim supra Pontum positas ciuitates occupauit, Tomos ad Danubium vsque perueniens Scythis arma Romana monstrauit. *Florus.*
	685	*L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato.*		Censorium nomen triste seuerúmque à sedecim annis intermissum M. Crasso, Cn. Pompeio coss. repetitur, Cn. Lentulo & L. Gellio censoribus creatis, qui asperam censuram egerunt, quatuor & sexaginta senatu motis, *Epito. 98. Pædianus in Verrinas.* Eorum muneris erat Senatum legere, equites inspicere, censum ciuium agere.
		Bell. Mithridaticũ Pompeij.		L. Metellus Prætor in Sicilia à C Verre afflicta contra Piratas prosperè rem gerit. *Epito. 98.* Pergamenonem Archipiratam nauali terrestrique prælio comminuit. *Oros.*
				Q. Hortensio consuli Creta, ac bellum Cretensibus gerendum obtigit, sed is vrbe ac foro, in quo dominabatur, delectatus, Metello collegæ exercitum ac prouinciam concessit. *Xiphilinus.*
	686	*L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Thermo.*		Ob eandem causam postea Cicero Macedoniam, quæ sibi obtigerat, C. Antonio Collegæ concessit, neque in prouinciam ex consulatu profectus est.
				Mithridates & Tigranes & L. Lucullo in Armenia victi, bellum reparant missis ad finitimos reges legatis: vbi Arsaces Parthus pacta cum Lucullo Societate, eum tamen non adiuuit. *Dio.* anno septimo & vltimo Lucullani imperij regna sua recuperant & augent. *Velleius.*
				Bellum Creticum, quòd Mithridati Cretenses fauissent, peragitur à Metello intra triennium. *Eutrop.*
	687	*M. Tullio Cicerone, C. Antonio.*		Creta prouincia facta, *Rufus. Iustin. lib. 41.*
				Piraticum siue Maritimum extrema hyeme apparatum, ineunte vere susceptum, media ætate confectum est à Pompeio, qui à Brundusio profectus, quinquagesimo die totam ad imperium Ciliciam adiunxit, omnes, qui vbique prædones fuerunt, partim cepit, partim interfecit. *Cic pro lege Manil.*
				Intra 40. diem toto mari eos expulit, & acceptis in deditionem piratis agros vrbésque dedit. *Epito. 99.*
		Coniuratio Catilinæ.		In maritima Ciliciæ ora vrbem Solos, à Tigrane deletam restituit: & Pompeiopolim appellauit *Dio.*
				In Cretam, alteram post Ciliciam prædonum arcem, multos eorum persecutus est. *Plutarch.*
49	688	*D. Iunio Silano, L. Licinio Murena.*	4041	Piratis octingentas 46. naues ademit. Acilius Glabrio successor Lucullo datus, quòd imperij diuturnitati modum statuendum veteri exemplo putarent, *Cic. pro lege Manilia*
				L. Lucullus primus imperator appellatur, Ar-

	Ann. ante Christũ natum.	Anni mundi		
menia, Mesopotamia, Nisibi cum regis Armeniæ fratre capta. Piso, Catilina, Antronius circiter nonas Decembris parabant Cal. Ianuarij, deinde re patefacta nonis Feb. L. Torquatum, L. Cottam Coss. cum plerisque senatoribus interficere, ipsum Pisonem correptis fascibus cũ exercitu ab obtinendas duas Hispanias mittere. Sed coniuratio non processit signo à Catilina celerius dato. atque hîc Catilinariæ coniurationis primordia. *Sallustius, Epitome* 101. *Sueton. in Cæsar. Cicero pro Sylla.*	79	4011	*M. Pupio Pisone, M. Valerio Messala Nigro.*	689
Tigranis filius ad regem Parthorum transfugiens primùm vnà cum illo bellum patri intulit ad Artaxata, deinde recedente Partho à patre victus ad Pompeium se proripuit. Pompeius cum rege Parthorum Phraate amicitiam renouauit, equestri prælio Mithridatem vicit & in Bosphoron impulit. Tigranem in deditionem accepit, eique ademptis Cappadocia, Syria, Phœnice, Sopheno, Cilicia, regnum Armeniæ restituit, & pecuniam ingentem imperauit, filium eius, qui iis, quę ipse statuerat, non stabat, in vinculis habitum Romam misit. *Epitom.* 100.				
Mithridatem persequens in vltimas ignotásque gentes, Iberos Albanósque, qui transitum non dabant, vicit. *Epito.* 101. *Appian.*			*Q. Metello Celeri, Q. Afranio.*	690
Triennio bellum istud Mithridaticum confecit, non quòd planè Mithridatem superasset. Nam is deinceps cum exercitu in Italiam transitum moliebatur, (vt olim Annibal) sed quia Pharnaces filius, Patri insidias faciens, eum septuagenarium veneno sibi mortem conscicere coegerit: quòd se permittens Pompeij potestati, regnum Patris consecuturum speraret. *Dio, Plut. Appian.* P. Sylla & P. Antronius Coss. designati cum essent eorum alterum L. Cotta, alterum L. Torquatus ambitus damnarunt, & in eorum locum, Consules creati sunt. *Pædianus in Cornelianam.*				
Cicero Consul suo consilio atque eloquentia efficit, ne leges aliquot pernicioſę à Tribunis pleb. & quidem C. Antonio collega non repugnante, promulgatæ ferrentur, vt lex Agraria, de campano agro diuidendo &c. *Dion. & ipse in Pisonem.*			*C. Iulio Cæsare, M. Calpurnio Bibulo.*	691
Coniuratio Catilinæ extremo ferè anni, Ciceronis præcipuè industria, oppressa est. Coniuratoribus multis captis & extremo supplicio affectis, cæteris foris in agro Pistorienſi à C. Antonio deletis. *Sallust. Dion. Appian Plutarc.*				
Mithridaticum bellum tractum fuit per 40. annos Consulatu Ciceronis & Antonij vix consumptum. *Oros. lib. 6 c. 1.*				
Ita Pompeius vnica profectione Armeniam Pontum, Paphlagoniam, Galatiam, Cappadociam, Bithyniam, Phrygiam, Ciliciam, Syriam, Arabiam, Albanos, Iberos, Hircanos, Scythas, Iudæos, &c. ad Caucasum montem vsque & Euphratem, Mysiam, Lydiam, Cariam, Ioniam, Asiam, quæ ad Pergamum est, atque ipsam Græciam partim recuperauit, partim nunc primùm subiecit, *Appianus.*			*L. Calpurnio Pisone, Au. Gabinio.*	692
Tigrani Armeniam maiorem permisit, Pharnaci Mithridatis filio Bosphorum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Commageno Seleuciam, Deiotaro atque aliis Tetrarchis Minorem Armeniam,	49	4041	Bellum Gallicum Cæsaris.	

Ante Christū annos	Anni Vrbis conditæ	P. Cornelio Lentulo Spinthere, Q. Metello Nepote.	Anni mundi.	
79	693		4011	& Galatiam, Attalo & Pylemeni Paphlagoniam, Aristarcho Colchidem, Palestinam Hyrcano. *Idem.* Asiam, quæ antea Romanum imperium terminabat tribus nouis prouinciis victoria cinxit. *Cic. de Prouinc.* Ponto videlicet, quem ille cum Bithynia iunctum vnam prouinciam fecit (*Strabo*) Syria, (*Marcel. lib.* 14.) Ciliciæ parte, quæ nondum imperio Rom. subiecta erat. Sicque Asiam, quam vltimam prouinciam acceperat patriæ, mediam reddidit. *Ipse apud Plin. lib.* 7.
	694	*Cn. Lentulo Marcellino, L. Marcio Philippo.*		De iis omnibus, Creta item & Bastarnis triumphauit. *Plin. lib.* 7. *cap.* 26. *lib.* 37. *cap.* 2. ex tot bellis per biduum vnico triumpho contentus ætatis quadragesimo quinto, *Velleius.* Post tot victorias infœliciter res gessit, quòd indignè templum Dei captis Hierosolymis habuisset. Nam. M. Cicerone & C. Antonio Coss. captum Hieros. templum à Pompeio. *Ioseph. lib.* 14. *Antiquit. cap.* 8. annis. 32. ante Augustum. 61. ante ortum Christi. Eodem anno natus traditur Augustus Cæsar, 9. Cal. Octobris.
	695	*Gn. Pompeio* 2. *M. Crasso* 2.		Apollo à L. Lucullo ex Apollonia Ponti vrbe, 30. cubitorum, 150. talentis factus Romam transfertur. *Plin. lib* 34. C. Cæsar Cons. Illyriam ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus à populo, vlteriorem cum vna legione à Senatu in quinquennium obtinet. Mox P. Clodius Tribunus Pl. fit, & Ciceronem vrbe pellit, quòd consul ciues Romanos Catilinæ socios necasset, domo eius incensa, area libertati consecrata, bonis publicatis, prædiis direptis, eo aqua & igni interdicto, lege lata, ne quisquam tectum intra quingenta milliapassuum ab Italia præberet, ne quis de eo ad Senatum referret, ne decerneret, ne disputaret, ne loqueretur, ne pedibus iret, ne scribendo adesset. Cicero exulans in Macedoniam se confert. Cuius rei causa 20. hominum millia vestem mutarunt, rostra ingemuerunt, forum obmutuit. De eo reuocando Pompeius cogitat, cúmque hoc anno ab octo Tribunis Pl. de reditu eius promulgatum esset, vnius Ælij Liguris intercessione nihil perfici potuit. *Dion. Appia. Plut. Cic. pro domo.* Sed sequenti anno Cn. Pompeio inter alios nitente. T. Annio Milone Trib. Pl. agente, P. Lentulo Cos. referente reuocatus est. Area domus eius, Pontificum sententiis, religione liberata, domo ac villis publica pecunia restitutis. Heluetij tectis suis incensis atque relictis, cùm nouas sedes quærerent iter faciunt per Galliam Narbonensem. A Cæsare prohibiti, victi randémque in deditionem accepti, domos suas repetunt. Cæsar precibus Æduorum & Sequanorum, qui se ab Ariouisto Germanorum rege opprimi querebantur, in eum mouit, & fusum vsque ad Rhenum insequitur. Ità vna æstate duobus bellis confectis, in hyberna ad Sequanos exerciũt reduxit. *Ipse lib.* 1.
	696	*Appio Claudio Pulchro,* L. *Domitio Ahenobarbo.*		
		Parthicum Crassi.		
49			4041	Sequenti anno Belgas cecîdit. Suessiones, Bellouacos, Ambianos in fidem recepit. Neruiorum

gentem propè ad internecionem redegit. Aduaticos in deditionem redegit. Inde per P. Crassum Venetos, Vnellos, Osisinos, Curiosolitas, Sesuuios, Aulercos, Rhedones, quæ sunt maritimæ ciuitates. *Idem.*

Tertio per Titurium Sabinum & Crassum omnes ferè Aquitaniæ populos. *Ipse lib. 3.*

Quarto Vsipetes, Germanos, Tenchthetos, magna cum multitudine Rhenum transgressos, quòd à Sueuis complures annos exagitati bello premerentur, funditus delet. Quo Germanico bello in Gallia confecto Rhenum transit, ponte in flumen facto. Sicambrorum vicis, ædificiisque incensis propter Sueuos se in insidiis expectantes, in Galliam rediit, pontémque rescidit. In Britanniam inde traiicit. Petentibus pacem dedit obsidibus acceptis. Reuersus Morinos rebellantes & Menapios sub potestatem redegit. *Idem.*

Quinto Treuiros & Germanos Transrhenanos in fide continuit. Classe iterum in Britanniam traiecit, obsidibus acceptis & tributis impositis in Galliam recessit. Castra Q. Ciceronis in Neruiis à Gallis aliquot, Ambiorige duce Eburonum, oppugnata fusis hostibus liberauit. *Ipse.*

Sexto (nam in aliud quinquennium imperium ei fuerat prorogatum) Treuiros in fugam compulit. In Germanos, qui eis auxilia dederant, ponte refecto iterum mouet. Sed cùm Sueuos sese in syluas recepisse cognouisset, in Ambiorigē Eburonum regē reuersus, Eburones fundit & dissipat.

Septimo Galli cùm Cæsarem in Italiam profectū putarent illic retinendum vrbano motu occisi Clodij: die constituta Genabi ciues Romanos negotiantes interficiunt. Carnutes se belli principes instituunt. Aruerni & ipsi Vercingentorige duce arma capiunt, ac Pictones, Parisios, Cadurcos, Turenos, Aulercos, Lemouices, Andes, Bituriges sibi socios adiungunt. Recurrens Cæsar Vellaunodunum Senonum oppidum expugnat, Genabum Carnutum diripit & incendit. Nouiodunum & Auaricum diuturna oppugnatione capit. Gergouiam diu, sed frustrà, oppugnatam omittit, Alexiam Mandubiorum magno apparatu obsessam, dedito sibi Vercingentorige Aruerno, ad deditionem adduxit. Æduos Aruernósque in fidem recepit. *Ipse.*

Octauo Carnutes est persecutus. Inde Bellouacos Cocleo duce interfecto. Per Caninium & Fabium legatos rem bene contra Pictones gerit. Vxellodunum Carnutum capit. In Treuiris per Labienum prosperè pugnat. Omnes Aquitaniæ ciuitates in fidem recipit, in Belgio ad legiones hibernat *Ipse, Hirtius, Dio.*

Nono nullum bellum gessit, sed honorificè ciuitates appellando, principes præmiis maximis afficiendo, nulla noua onera imponendo, defessam tot præliis Galliam spe meliorum, in pace continuit. Maximè quia profectionem in Italiam pararet, vt suam Antoniique petitionem commendaret.

Decimo Gallias & Britannias tributarias facit. *Rufus.*

Omnem Galliam à saltu Pyrenæo, Alpibúsque, monte Gebenna vsque ad Rhodanum, & Rhenum, circuitu patentem bis & tricies centum millia pas-

An. ante Christū natum.	*Anni Mundi.*		*Anni Vrbis cōdit.*
79	4011	*Cn. Domitio Caluino, M. Messala.*	697
		Cn. Pompeio 3. Q. Metello Pio.	698.
		M. Claudio Marcello, S. Sulpitio Rufo.	699
49	4041		

Ab. ante Christū natum.	Anni Vrbis condit.		Anni mundi	
				suum: præter socias & bene meritas ciuitates in prouincię formam redegit, eique in singulos annos stipendij nomen imposuit. *Suet.*
			4011	m PTOLEMAEVS DIONYSIVS à Pompeio restituitur, pro qua gratia illũ è prælio Pharsalico ad se confugientem, proditoriè die post fugam octauo per Achillam occidi iussit, auctore Theodoto præceptore & Photino procuratore.
79.		12.		
49	700	m Ptol. Dionysius, an. 2.	4041	
			4043	Eum adhuc adolescentem bello Alexandrino Cæsar mersit, necauitque, regno Ægypti Cleopatræ sorori, cum qua stupri consuetudinem habuerat tradito. *Eutrop. in Cæs. Oros. lib. 6. cap. 14.*
51	702			Bellis ciuilibus Romanis Parthi Pompeio contra Cæsarem, item Bruto & Cassio aduersus Augustum & Antonium misere auxilia.
				Post belli finem rursum, Pacoro duce Orodis regis filio, & Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, & bello victus ad Parthos transfugerat, Syriam irruperunt, ac totam occupauêre prouinciam.
		Orode 2. Parthorum nono.		Quos P. Ventidius Bassus cum toto exercitu ad internecionem deleuit. Aiunt autem Labienum & Pacorum à Ventidio eo potissimum die interfectos, quò antea Crassus victus fuerat, ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur.
				Nec longè post id prælium, Orodem regem à filio Phraarte occisum esse.
				Pharnaces à Pompeio Bospori Cimmerij rex constitutus, patrij regni recuperandi cupidus, Colchida, Armeniam, Cappadociæ & Ponti partem occasione bellorum ciuilium in potestatem reduxit.
				Domitium Caluinum à Cæsare missum profligauit, Inde reliquas Ponti partes, expugnata Amiso, occupauit.
				Cum Cæsare postremo congressus ad Zeliam vno prælio fugatus, ab Asandro Bosphorani tumultus auctore necatus est. *Cæsar, Hirtius, Appianus.*
				Iuba regis à Cæsare victi filius, historiam scripsit, & captiuus in triumpho Cæsaris ductus est.
				ROMANA *Ptol. Dionysio & Cleopatra regibus Ægypti ab Vrbis 700 ad 707. Vsque ad Cæsaris necem.*
				Ante bellum ciuille. 320. millia ciuium censa sunt cum tribus annis pòst, Cæsare censum agente, dimidio minus inuenta sint, *Plutarch.* id est 150. reliquis bello ciuili confectis.
				Lentulo & Marcello Coss. ciuilia bella cœpta sunt, id est, belli Gallici decimo.
				Cæsar, vbi vltro citróque de pace legatis missis conuenirì non potuit, traiecto Rubicone, Pisaurum, Fannum, Anconam occupat, Tignium Auximum, Asculum recipit. Consulibus, & Optimatibus Roma profugientibus Picenum percurrit. Pompeium Luceria Canusium proficiscentem, atque inde Brundusium, Brundusio autem in Epirum Dirrachium, quò consules ante traiecerant, cum omnibus copiis, relicta Italia, transgressum insecutus, custodibus Brundusio impositis ad vrbem redit.
		Romæ Coss.		
49			4043	Pecunia ex ærario extorta, M. Lepido vrbi præ-

	Ant. ante Christum natum	Annus mundi		
fecto, qui postea triumuir, in Hispaniam, quæ à legatis Pompeij tenebatur profectus, Afranio & Petreio cum. 7. legionibus victis, Hispaniam recepit. Massilia, quæ sibi primum itinere portas clauserat, duobus præliis nauálibus potitus Romam iam à M. Lepido Dictator dictus rediit. *Ipse lib. 1. de bello Ciuil.*	79	4041		
Magistratu initio exulibus omnibus redeundi potestatem, prêterquam Miloni, concessit: Magistratus subrogauit, sacerdotes suffecit. Gallis Transpadanis ciuitatem dedit. Vndecimo inde die dictatura se abdicat & ab vrbe Brundusium proficiscitur. *Ipse lib. 3.*			*L. Æmilio Paulo, C. Claudio Marcello.*	700
In Macedonia factus consul res gerit, Seruilio collega consulatum Romæ administrante, & M. Cælium prætorem seditiones in vrbe, nouarum spe tabularum mouentem, de magistratu deiicente, qui vrbe pulsus Miloni exuli, fugitiuorum exercitum contrahenti se coniungens, cum eo interemptus est. *Dio. Appianus.*				
Exitu anni in Epirum transgressus Oricum & Apolloniam recipit, Dyrrachium petit, sed à Pompeio ad flumen Apsum occurrente ita victus est, vt ille ob rei frumentariæ inopiam castra inde in Thessaliam transferre coactus fuerit.			*L. Cor. Lentulo, C. Claud. Marcello.*	701
Cum eodem in Pharsalia subsistente extremo prelio congreditur, maximáque clade fusum ad mare compellit, vbi Pompeius naue in Ægyptum delatus iussu regis Ptolomæi antequam in terram egrederetur occisus est eodem die, quo de Mithridate & Tigrane regibus triumpharat. Cornelia vxore & Sext. Pompeio filio in Cyprum elabêtibus.			Bell. Ciuile Cæsaris.	
Cæsar post diem tertium insecutus, cùm ei Theodotus caput Pompeij & annulum obtulisset: doluit & illachrymauit. *Appianus, Dio.*				
Tertio anno Caleno & Vatinio Coss. Alexandria post nonum mensem recepta, Pharnacéque in Ponto superato, Romam redit & Dictaturam inuadit: verbo, constituendæ reip. & rei gerendæ causa: re, vt omne ad se vnum ius Reip. traheret, quod ante multorum erat, quod posteri eius, sublato iam à M. Antonio Cos. Dictatoris nomine, Imperatoris vocabulo expresserunt.				
Tertium & quartum consulatum titulo tenus gessit, contentus Dictaturæ potestate cum consulatibus decretæ. *Sueton.*				
Veteranis cum seditione missionem postulâtibus dedit. *Epitom.*			BELLVM	
In prælio Alexandrino regiam classem incendi iussit. Ea flamma cum partem vobis inuasisset, 400. millia librorum proximis fortè ædibus condita, exussit. *Oros. lib. 6. cap. 13.*				
Quarto Africam recepit Scipione & Iuba superatis. Quinto Hispaniam victis Pompeij filiis. Deinceps res vrbanas gessit, honorarios Coss. creare cœpit, Imperator appellatus & Pontifex Max.				
Ita vrbis 701. pulso Italia Pompeio, dictatura in sex menses capta, post vndecim dies abdicauit.				
702. victo, occisóque Pompeio dictator fit in annum.	49	4043		702

Ab. urb. Cond. ann.	Anni Vrbis condit.		Anni Mundi.	
47		CIVILE		703. Alexandrinum & Ponticum bellum conficit.
			4043	704. Africanum, Numidia, quæ in Iubæ potestate erat, in prouinciam redacta.
		CÆSARIS		705 Hiſpanienſe. Inde dictatura in perpetuũ accepta triumphum agit, Gallicum ex citro conſtantem, Ponticum ex acanto, Alexandrinum teſtudine, Africum ebore, Hiſpanienſem argento taſili.
				706 triumphis actis, magnis populum congiariis affecit, ludos fecit, epulum dedit, gladiatores & naumachiam ludis funebribus Iuliæ edidit, ædem Veneti genitrici prælio Pharſalico votam dicauit, forum Iulium extruxit, iudicia equitibus & ſenatoribus communicauit, prætoriis prouinciis annum, conſularibus biennium ſtatuit, annum ordinauit, ſenatum ſuppleuit, patricios allegit. *Plutarch. Sueton. App.*
		ET		Ex monte Albano ouans vrbem iniit, deinde interfectus eſt.
				Annum hunc alij Vrbis fuiſſe dicunt ſeptingenteſimum nonum, alij. 710, alij alium, ſecundum diuerſas veterum ſupputationes, de quibus poſt in Chronologorum ſcrupulis. Nos Liuium, vt Hebraicis ſummis congruentiorem, ſequuti ſumus.
		POMPEII.		Soſigenes Alexandrinus Mathematicus, cuius conſilio Iulius Cæſar Pont. Max. in Ægyptum profectus, faſtos ſiue Calendarium Numæ Pompilij nimis vndecim diebus breue, qui Lunaribus menſibus annos diſtinxerat, corrigit, & ad curſum ſolis reuocat, ſolares vel potius ciuiles ſiue vſuales menſes in faſtis reponens iuxta Ægyptiorum morem. *Plin. lib.* 18. *c.* 15. *Appian. in fine lib.* 2 *de bell. ciuil.* ſub anno vrbis 708. ante Chriſtum an. 45. Intercalati ſunt dies 67. *Dion. lib.* 43. *& Plut. in Cæſ.* vel. 68. vt annus ille confuſionis vltimus in dies 443 protenſus fuerit. *Macrob. lib.* 1. *Satur. cap.* 14. conſtiteritque quindecim menſibus, lunaribus ſcilicet. *Suet.*
				Cyclum decemno uennalem, qui aureus dicitur, condidit. Orbemper Geometriæ peritiſſimos emẽſus hæc celebriora comperit, maria 30. inſulas 27. montes 40. prouincias 78. vrbes inſignes 370. maiora flumina 94. Gentes 125. Ambitum vero orbis trecenties quindecies centena paſſuum millia continere. Longitudinem ab Oriente in Occidentem ſiue ab India ad fretum Gaditanum octies quinquies centum ſeptuaginta octo milliaria, latitudinem à meridie ad Septentrionem ferè dimidio minorem quinquageſies ſeptuaginta duo milliaria.
				Maris vero profundiſſimum perpendiculo in quindecim ſtadia portendi (id eſt, in Gallicam fere leucam) *Priſcianus.* Sed ab eo tempore valde eſt aucta Geographia, Chriſtianorum ſedulitate.
	702	n CLEOPATRA Antonij, an. 18.	4043	n CLEOPATRA propè Vrbis ſeptingenteſimum regina Ægypti à Cæſare conſtituta, Ptolomæo fratre ſubmerſo,
				Romam Cæſarem viſit, amaſium ſuum.
47	720		4061	Regnum tenuit vſque ad duodecimum Auguſti, quo anno ipſa cum Antonio ſibi mortem conſciuit.

	Ann. ante Christū natum.	Anni mundi.	
R. Nehemias ben Haccana auctor epistolæ secretorum, in qua dicebat se tantum distare. 50. annis à Christi ortu.			
R. Iudas ben Simeon, qui libellum גלוי רזין. i. reuelator arcanorum, M. Antonio consuli dedicauit.	47	4043	
Apollonius Rhodius Philosophus Rhodi docet. Illic autem literarum gymnasium erat celeberrimum.			Orode, deinde Phraarte 3. Parthorum Rege.
Catullus, Sallustius, Nicolaus Damascenus histo.			
Virgilius nascitur.			
Seneca duodecimum annum attingit, antequam proscribatur Cicero.			
Hortensius, Trebatius, Labeo, Sulpicius Iurisconsulti. Crappus Stoicus.			
M. Varro Helluo librorum & literarum doctissimus, quadringentos & nonaginta libros scripsit. *Gell. lib. 13.*			
Vetus paræmia fuit, eum tot tantáque scripsisse, vt nihil videatur potuisse legere: tantum è conuerso legisse, vt videretur nihil potuisse scribere.			
Atticus annorum septingentorum memoriam vno libro colligauit. *Cic in Orat.*			
Nam eam longius repetere non potuit, quoniam ante Olympiades nihil planè apud Græcos certum fuit. *Varro in Prolog. 3. de re rust.*			
Anno ab vrbe condita. 700. plurimam partem vrbis ignis fortuitus, nempe. 15. vicos consumpsit. Hinc ciuile bellum committitur. *Oros. lib. 6. 12.*			
Citero post oppressam remp. vacuus negotiis forensibus & ciuilibus multos quidem aureos libros philosophicos edidit, quos enumerat initio 2. de Diuin. sed in tribus de Natura Deorum se ipsum superauit, Deo prouidente, vt Idololatria per suos cultores oppugnaretur, quæ mox per Christum esset expugnanda & triumphanda.			
Primum enim refellit Deum Epicureorum. Deinde Deos Stoicorum, planetas, &c. Denique Deos Populares, quos fabulosos vel homines fuisse contendit. Horum librorum præiudicio Ethnici, cum à nostris grauarentur: eos censuerunt per Senatum esse igni abolendos. *Arnobius libro. 3. contra Gentes.* Interficitur annis 40. ante Christi natalem.			Jul. Cæsare, an. 6 deinde M. Antonio an. 12. Imp.
Tyro eius libertus notarum siue abbreuiationum inuentor, quibus alias addidit Philargius Mecænatis, deinde Seneca.			
Cæsar nouem annis subegit Gallias, in quibus, vt ipse de se scribit, & Eutropius repetit, ter fuit victus: semel in Aluernia præsens ad Gergouiã, metropolim regni, quod perdiu Aruerni tenuerant in Aquitaniam & partem Celticæ: bis in Germania absens.			Summa 270.
Primus Romanorum Rhenum traiecit, & in Britanniam, quæ nunc Anglia, ita tamen vt dubium reliquerit, essetne insula an continens. Esse postea insulam sub Seuero imperatoris compertum fuit.			Romæ Coss.
Bellum ciuile gessit primùm in Illyrico ad Apolloniam & Dyrrhachium, deinde in Thessalia, in campis Pharsalicis.			C. Cæsare, P. Seruilio Isaurico. 70
Bello eius Africano, Galli 30. duo millia equi-			

tum

An. ante Christū natum.	Anni Vrbis condit.		Anni mundi	
47			4043	tum loco pepulerunt & fugarunt. Annis quinque, post victum Pompeium, imperat, vel tribus & mensibus aliquot, iuxta *Egesi. lib. 1. cap. 27. Ioseph. lib. 14 Antiq. cap. 19. Clement. Strom. lib. 1.*
		Pharsalicum.		Deuictis in Africa Pompei partibus Romam reuersus à Bruto & Cassio, & reliquis coniuratoribus viginti tribus vulneribus in Senatu confoditur, cum sequenti die esset profecturus contra Parthos, die quadragesimo octauo postquam triumphans ex monte Albano vrbem ingressus esset.
	703	*Q. Fusio Caleno, P. Vatinio.*		Præter ciuiles victorias vndecies centum & nonaginta duo millia hominum in suis prœliis consumpsit.
				Nunquam legitur vulneratus.
		Alexandrinum & Ponticum.		Primus historicorum Latinorum Germaniæ meminit. Nam reliqui eam semper habuerant inter Scythiæ regiones obscurissimas, suáque commemoratione indignas.
	704	*C. Cæsare 3. M. Lepido.*		Expeditio eius in Galliã senatusconsulto suscepta annis ante Christum. 58.
				Eius aduentu in Galliam Suessiones regem Galbam habebant, *lib. 2. cap 1.*
		Africanum.		Sequani Catamantaledem, quem Romani amicum ac socium appellarunt, *lib. 1. cap. 2.*
				Aquitani Pisonem à Romanis amicum similiter appellatum, *lib. 4. cap. 3.*
				Nitiobriges Olloniconem. *lib. 7. c. 6.* Eburones Ambiorigem. *lib. 5. cap. 8.*
				Aduersus eum Aruerni cum quadringentis hominum millibus Vercingentorige Rege bellum gerunt. *Strabo lib. 4.*
	705	*C. Cæsare 4. Æ. Q. Maximo.*		Vercingentorix Aruerniæ rex, Amyntas Lycaoniæ, Arethas Arabiæ, Orodes Parthię, Malcus Nabatheorum, Deiotarus Galatiæ, Polemon Ponti.
				Galliæ status hoc tempore is erat. Capiebat gentes 315. *Agrippa rex apud Ioseph. libro secundo belli cap. 17.*
				Germanos potentia & imperio permebant & feræ genti iura dabant, virtute perpetuo superiores. *Cæsar lib 6. de Gal.*
		Hispaniense.		Facundia Græci, gloria belli Galli ante Romanos fuerunt. *Sallustius.* virtute belli omnibus gentibus præferebantur. *Cæsar. ibid lib. 5.*
				Augustodunum vetustissima post Massiliam bonarum artium sedes. *Tacit. lib. 3. Eumenis Rhethor in oratione.*
				Vrbes primariæ sui iuris erant, nullius addictæ imperio, quæ populi & gentis totius nomine vocabantur. Plurimos etiam habebant regulos, quorum clientes Ambactos Cæsar vocat.
				Solebant, quoties de totius gentis commodis agebatur, conuentus indicere, in quibus in tres diuidebantur ordines. Primus eorum, qui sacra tractabant Druydæ. Secundus nobilium, regulorum & principum ciuitatis ac Rerumpub. Tertius populi.
	706	*C. Cæsare 5. M. Antonio.*		
			4061	Druydæ præter cognitionem rerum naturalium, moralem exercebant disciplinam, animarum immortalitatem docebant, iustissimi erant omnium opinione. Sine his nihil siue in bello,
49				

	Au. ante Christũ natum.	Anni mundi.		Anni Urbis cõditæ
siue in pace gerebatur. Ideo & publica & priuata iudicia penes eos erant. *Cæsar*, *Melà*, *Strabo*, *lib.* 4.				
Semnotheis & Druydis sacrorum ministris colebant Teutatem, Hesum, siue Heum, Taranim, Ogmium, eisque humanas hostias litabant. Qui ritus tamen ab Augusto, Tyberio, Claudio & seqq. imperatoribus sensim sublatus est. *Plin. lib.* 30. *cap.* 1.	47.	4043	*C. Pansa, Au. Hirtio, bisque mortuis Octauio Cæsare, & Q. Pedio.*	74
Contra Germani neque Druydes habent, neque sacrificiis student. De deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt, & quorum apertè operibus iuuantur, Solem, Vulcanum & Lunam. Reliquos nec fama accepetunt, &c. *Cæsar libro* 6. Latrocinari virtuti ducunt, &c. *Mela, Tacitus.*				
Nulla pars Galliæ inculta iacet, excepto duntaxat, quòd paludes & Syluę coli prohibent. Magis hominum frequentia, quàm diligentia incolitur. Mulieres fœcunditate & educandi studio optimæ, viri bellorum magis, quam agriculturæ studiosi. *Strabo lib.* 4.				
Lingua eius non multum ab hodierna differebat, eiusdem significationis & prolationis, etsi fortasse rudior.				
Primò, quia nomina nationum, prouinciarum, ciuitatum, vrbium, montium, Syluarum, fluuiorum, etiam hodie retinent antiquum nomen.				
Secundò, quia apud antiquos scriptores multa extant vocabula, quibus item hodie Galli, & nulli alii, vtimur, vt leuca, Beco, Crupellarius, Carra, Bracca, Bacchinum, Soldurius, &c. apud Cæs. Ammian. Marcellinum, Suetonium, Tacitum, Gregorium Turonensem, Sidonium Apollin.				
Tertiò, quia linguæ nullis vicissitudinibus & confusionibus ita solent mutari, nisi vetusti indigenæ penitus deleantur, quin radices & fundamenta permaneant, vt apparet ex Italicis & Græcis vulgaribus, quæ magis corruptæ sunt, quã mutatæ. Hinc migrantes in alienas sedes alterum illioma potius imbibunt. Nam, vt Liuius in bello Asiatico de Gallogræcis ait, Planta facilè vertitur in id solum, in quo seritur.			Mutinense siue Antonianum.	
Germanicè non locutos apparet è sexto belli Cæsaris, vbi Ariouistus Germanorum princeps multa consuetudine Gallicam linguam didicisse dicitur.				
Non Græcè è quinto, vbi Cæsar se ad Q. Ciceronem epistolam misisse Græcis literis, ne intercepta à Gallis consilia sua cognoscerentur, & è Phauorino philosopho Arelatensi, qui apud Gellium se Gallum Græcas literas didicisse profitetur.			*M. Lepido, L. Minutio Planco.*	708
Coniecturæ, quas in contrarium affert in suo Celt-Hellenismo Leo Tripultius, hoc tantùm docent apud Gallos viguisse, literarum Græcarum studia, præsertim Massiliæ, quòd vrbs esset græcæ originis, ac doctos, præsertim Druydas, ea lingua delectatos siue scribendo, siue inter se conferendo, vt nunc Latina.	49	4061	Philippense.	
Non Britonicè, vt Rhenanus ridiculè censet.				

Ab. ante Christ. natum.	Anni vrbis cõditæ.		Anni Mundi.	
				Nam Britones aliunde in Galliam venerunt, nempe ex Anglia, è qua Britannicam linguam post sexcentesimum Christi annum detulerunt.
47			4043	Massilienſium lingua tunc quidem potuit esse Græca, vt Siculorum, Melitensium, partis Italiæ, quæ magna Græcia dicta est, verum id quia non erant Galli indigenæ siue aborigines. Massiliam enim Phocenses fugientes Cyri dominatum condiderant. Ex quo per hæc loca, hominibus paulatim excultis (inquit Marcellinus lib. 5.) viguêre studia laudabilium doctrinarum inchoata per Bardos, Euages, & Tectosages. Et Bardi quidem fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt, &c. Vbi nota Bardos originem referri ad Massilienses Græcos, contra eos, qui ante Cyrum, imò verò ab initio turris Babel, illos somniant in Galliis literas coluisse:
	709	*P. Seruilio Isaurico, L. Antonio Pietate.*		Tempore Strabonis (id est, hoc. Nam Strabo sub Augusto) Massiliæ eloquentia & philosophia docebatur, contractus Græcè scribebantur, Romani neglectis Athenis eò ad disciplinas capessendas cõfluebant. *Strabo lib. 4.*
				Franci natio Gallica, & indigena, non Germanica, non Troiana, non Scandica, non Sicãbrica, ex Ammia. Marcell multo ante declinationem imperij. Nam de rebus Iuliani Imperatoris, eos cis Rhenum locat iuxta Chamanos (qui hodie Geldrenses) lib. 21. & 17. vbi & eos Salios vocat, vnde lex Salica. Apud quem etiam lib. 15. Romani, quo tempore signa trans Rhenum inferebant, inter palatinos & prætorianos milites habebant Francos. Et Iustinianus Imperator epistola quam ad ipsos scripsit, apud Procop. lib. 1. ità eos alloquitur, ac si prouinciam Romanam minimè cepissent, sed iure eam, velut patriam, tenerent: cósque opponit Gothis, qui imperatoriæ ditionis Italiam per vim ceperant, nec restituere decernebant. Denique Agathius lib. 1. disertè eos Germanos non esse asserit. Rectè igitur eos indigenas docet Connanus lib. secundo comment. Iuris ciuil. cap. 9. Idque è Cæs. lib. 6. Liuij lib. 5. Rhenani annotat. ad Tacitum.
		Perusinum L. Antonij.		Ab iis Franconia in Germania nomen accepisse videtur, quòd à Francis scilicet olim armis occupata fuerit, vt nũc tota Gallia. Vnde & veteres Franciæ siue Galliæ reges, iidem erant & Germanię vsque ad Carolum Crassum an. 888. quo defuncto non solùm Francorum regnum, sed & imperium scissum est.
				Phraartes. 3. Orodi patri à se interfecto in regnum Parthorum succedit, Triginta fratres necat.
	710.	*Cn. Domitio Caluino, C. Asinio Pollione.*		Contra illum Antonius cum. 15. validissimis legionibus pugnat infœliciter, vnde ex Parthia magna exercitus parte amissa refugit. *Iustin. libro. 42.*
				Qua victoria insolentior factus Phraartes, cùm crudeliter multa gereret in exilium à Parthis pellitur, regnúmque eius Tyridati traditur, quod post annum, eo fugato. Scytharum ope recuperauit, deindéque cum Augusto pacem fecit.
49			4061	

ROMANA sub Triumviris ab Vrbis 707.	An. ante Christũ natum.	Anni mundi.		
	47	4043	*L. Marcio Censorino, C. Calusio Sabino.*	
C. PANSA & Aul. Hirtius nouissimi sunt Consules propriè. quòd deinceps sub Triumuiris indéque sub Monarchis Reip. penitus fuerit.				
Id est, sequentes Coss. satis superfluè numerantur. Nam omnia non ad eorum, sed ad Monarchiæ vnius arbitrium fiebant. Nisi quòd Augustus in eis studiorum populi & Senatus auctoritatis semper rationem habuerit. Nihil enim propè vnquam egit, quod non alterutrius auctoritate fieri vellet.				
Tiberius populum omni Reip. administratione excluſit, Senatum maximè veneratus est.				
Sic Claudius, Caius, & Nero, quamuis tyrannicè Imperium egerint, Senatus tamen auctoritatem minimè neglexerunt.				
Sub Galba bello ciuili inter Othonem & Vitellium, item hunc & Vespasianum Senatus potestas ita corruit, vt eum annum Reip. supremum vocet Tacitus. Nam deinceps Romani principes diuturnitate potestatis insolentiores omnia ad arbitrium, Senatus potestate neglecta, agere cœperunt, imperium in regni formam vertentes. Etsi alij aliis moderatiùs. *Onuph. in sua ciuitate Romana.*				
Ita consules Hirtium & Pansam subsecuti sunt honoratij, nec à nobis adiiciuntur, nisi vt nomen quidem processisse ad sequentia sæcula intelligeremus, at rem penes Tyrannos mansisse.			Parthicum Venditij.	
Hunc autem annum, quo Hirtius & Pansa consules fuerunt, vocant Solinus & Rufus Vrbis septingentesimum & decimum. Alij. 712. alij alium. Sed iam docuimus nos Liuium sequi, quin & monuimus ex Cicerone ad Brutum ante vrbis quingentesimum omnem eius Chronologiam esse incertam.				
Hi autem ante à Cæsare fuerant designati, quàm interficeretur, tum cùm expeditionem adornans in Parthos, in insequentes annos plures magistratus creauit.			*Ap. Claudio, C. Norbano Flacco.*	711
Antoniano bello ad Mutinam à D. Bruto contra Antonium defensam, Antonium castris exuerunt, & ad Lepidum proconsulem in Galliam profugere coegerunt. Hirtius post victoriam saucius obiit. Pansa Bononiæ item ex vulnere mortuus est.				
Bruto & Mutina obsidione liberatis, solus Octauius Cæsar, qui se consulibus adiunxerat, incolumis victoria fruitus est, & honorificè à Senatu habitus, maximè auctore Cicerone, *Dio. Velleius.*				
Qui cùm à Senatu, vt consul in locum consulum occisorum fieret, non impetrasset, reconciliatus M. Antonio & M. Lepido, contracta etiam affinitate per desponsationem Clodiæ priuignæ Antonij, exercitum Romam adduxit, consulatúmque, annos tantùm. 20. natus, inuasit, Q. Pædium sibi collegam subrogans. *Suetonius.*			*M. Agrippa, L. Caninio Gallo.*	713
Q. Pædius Cos. legem tulit de quæstione habenda in interfectores Cæsaris. Postulati ea lege M. Brutus, C. Cassius, D. Brutus, absentes damnati		4061		

Ante Christum natam.	Anni vrbis condit.	Romæ Coss.	Anni mundi.	
				nati sunt.
				D. Brutus, cui Senatus vt M. Antonium persequeretur mandauerat, relictus à legionibus suis in Gallia, iussu Antonij ad Aquileiam captus interemptus est.
47	713		4043	Octauius Cęsar M. Antonium & M. Lepidum ex Gallia in Italiâ accersit In Bononiensi agro se triũ viros Reip. constituendæ cum summo imperio in quinquennium renuntiant.
				Lepido Hispanias & Narbonensem Galliam, Antonio reliquas Gallias, Cæsari vtramque Lybiam cum Sicilia & Sardinia distribuunt, Magistratus, nec Senatu nec Populo consulto, quibus voluerunt, mandant. Lepidum in locum occisi D. Bruti consulem in sequentem annum creant, eúmque ad Romam ac reliquam Italiam tuendam instituunt.
				Antonium ac Cæsarem ad Cassium Brutúmque bello persequendum, & ad proscriptionem Senatus cædémque inimicorum ciuium edendam, ad quæ exequenda confestim omnes Romam conuolant.
				Inter proscriptos fuere L. Paulus frater M. Lepidi, L. Cæsar auunculus Antonij, M. Cicero, qui Oct. Cæsarem suis sententiis exuerat. Cuius occisi à Popilio legionario milite à se olim defenso & è cruce erepto, caput, cum manu dextra in rostris positum est. *Plut. Dio.*
				M. Brutus, qui tota Epiro & Macedonia in potestatem redactis, à Senatu præesse Macedoniæ iussus fuerat, inde in Asiam contrahendorum auxiliorum causa se contulit.
				In Europam regressus Adali agrum populo Rom. ab eo moriente relictum recepit, & Besis in Macedoniam irrumpentibus ope reguli Rascyporidis victis, Imperatoris nomen sibi peperit.
				Cassius pecuniis in Asia corrogatis Dolabellam in Laodicea obsessum, vt sibi manus inferret coëgit. Rebus inde omnibus in Syria & Cilicia constitutis, Smyrnam in Asiam ad Brutum ad ordinanda belli consilia contendit, quod aduersum se à Triumviris comparari acceperat.
				Ita Cassius Thodiis & Ariobarzane, Brutus Lyciis Patareis & reliquis Asianis subactis in Macedoniam, vt ibi bellum gererent, traiecerunt, & ad Philippos castra è regione hostium posuerunt.
				Priore prælio Cassius ab Antonio pulsus, cùm Brutum in acie cecidisse metueret, sibi liberti manu mortem intulit. Posteriore paucos post dies victus M. Brutus, desperatis rebus & ipse manu Stratonis fugę comitis se transfodit. Quod idem fecerunt principum Romanorum circiter. 40.
		Bellum Siculum Sex. Pompeij.		Q. Hortensius hîc quoque occisus est.
				Hinc Cæsar Hispania & Numidia sibi sumpta in Italiam æger reuertit. Antonius Gallia & Africa sibi assignata in Asiam ad cogendas promissas militibus pecunias profectus est.
				Perusiæ Cæsar in Etruria, L. Antonium Cos. multa contra se consilio Fuluiæ vxoris M. Antonij molitum, concluſum diu obsedit, postremóque conatũ aliquoties erumpere in deditionem cepit. Ei veniam dedit plęrisque equitum & Senatorum ad aram C. Cæsaris immolatis. Perusiam diruit, Italiam totam in potestatem redegit, Fuluiam ad M. Antonium virum cum liberis & Iulia eius matre fugauit.
	714	*L. Gellio Poplicola. M. Cocceio Nerua.*		
	715	*Sex. Pompeio, L. Cornificio.*	4061	

M Antonius & Cæsar mortua Fuluia in gratiam redierunt, atque hinc Cæsar Sardiniam, Dalmatiam, Hispaniam, Galliam, Antonius reliqua omnia supra Ionium mare in Asia & Europa sortiti sunt, excepta Africa, quam Lepidus, & Sicilia, quam Sext. Pompeius tenebant. Et invrbem equis inuecti sunt, Octauia etiam Cæsaris sorore Antonio in matrimonium collocata.

Ventidius ab Antonio amore Cleopatræ in Ægypto implicato contra Parthos missus, eos tribus prœliis fudit. Labienum Pompeianarum partium ducem & Pacorum regis filium occidit. Parthos Syria & Tauro monte expulit, Palestinam recepit. Primúsque omnium de Parthis triumphauit. *Sue. Eutr. lib.7.*

Aug. Cæsar M. Agrippam ignobili loco, bonum militia, victoriæ socium geminatis consularibus extulit Post etiam mortuo Marcello sororis filio generum sumpsit. *Tacit.lib.1.*

Is Gallos noua molientes deuicit, & secundus Romanorum belli causa Rhenum transiit. In Aquitania rem prosperè gessit.

Eo & Caninio Consulibus Triumviri, cum quinque anni Trium viratus, in quos se crearant, abiissent, semet in alterum quinquennium prorogarunt.

Sex Pompeius minimus filiorum Pompeij, qui è Corduba, vbi obsidebatur, Iulio Cæsare Hispaniēse bellū conficiente, elapsus in Lusitaniā veniens aliquandiu latuit. Occiso iam Cæsare Hispaniam inuasit. Deinde cum M. Lepido, qui à Cæsare alteram Hispaniam obtinuerat, fœdus fecit, vt recuperato patrimonio Hispania recederet. Quod fœdus à M. Antonio Cons confirmatum est.

Is postea iectis ex Epiro proscriptis ac fugitiuis diu in mari prædatus Messanam in Sicilia primum, deinde totam insulam occupauit.

Facta cum Triumviris pace nec seruata, quòd rursum latrociniis mare vexaret, & annonæ subuectionem impediret, post multa naualia prælia dubio euentu commissa, tandem fugatus est.

E Messana Corcyram, inde in Cephaleniam venit, denique in Asiam ad Antonium. Et cum eum in Lesbo res malè gessisse contra Medos, audiret, ratus se Antonij imperium ad se transflaturum, per M. Titium Antonij legatum, iussu eiusdem Cornificio & Pompeio Coss. interfectus est. *Dio. Appianus.*

M. Lepidus pacta occulta cum Sex. Pompeio in bello Siculo iniens, post eum fugatum, Messanam occupauit, ac Siciliam sibi vendicauit, Cæsare in ius vocato.

Sed bello petitus atque à suo exercitu desertus, abrogato Triumviratus honore, supplex à Cæsare vitam impetrauit, & Circeios in perpetuum relegatus est. *Sueton.*

Sexto Pompeio in Sicilia victo, Lepido ttium virali potestate exuto, Dalmaticum, siue Illyricum bellum Octauius Cæsar suscepit, multis annis cum Noricis, Pannoniis, Thetis, Illyriis, Dalmatis, Iapygibus, Liburnis, Tauristis, Mœsis, Thracibus, Vindelicis, Getis, Basternis, Germanis, & cęteris trans-Rhenanis & Danubianis, partim suo, partim Agrippæ, Vibij, Asinij Pollionis, M. Crassi, L. Pisonis. L. Lentuli, Neronis Drusi & Tib. Cæsaris ductu confectum.

An. ante Christum natum.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis cōditæ.*
	4043		
47			
		M. Antonio, eóque abdicante L. Sempronio Atratino, L. Scribonio Libone.	615
	4061	*C. Cæsare, L. Volcatio Tullo.*	6

Ann. ante Christum natum.	Anni vrbis condit.		Anni mundi.	
47				fectum. Tum limes inter Barbaros & Romanos per Vindelicium, Noricium, Pannoniam & Mæsiam est constitutus.
			4043	Statilius Taurus in Africam à Cæsare post victum in Sicilia Lepidum missus, de Africa, C. Sosius, cui imperium Syriæ & Ciliciæ Antonius tradiderat, de Iudæa, quæ Romanos multis detrimentis Antigono rege affecerat, C. Norbanus de Hispania triumpharunt.
				Atticus Ciceronis amicus Cn Domitio & C. Sosio Coss. moritur, *Cor Nepos.* Tum transactum est secundum quinquēnium Triumviratus, atque ita hoc primùm anno Cæsar priuatus fuit.
				Vltimum bellum ciuile Actiacum, quo confecto Romanum imperium totum ad Cæsarem, qui post Augustus est appellatus, translatum est.
				Susceptum est paruis occasionibus. Antonius scilicet obiiciebat Cæsari, quòd Lepido Triumviratum abrogasset, copias eius & sexti Pompeij, quas communes esse oportebat, itémque eas, quas in Italia conscripserat, quę communis erat, vnus sibi sumpsisset.
	718	*Cn. Domitio, C. Sosio.*		Cæsar Antonio, quòd Ægyptum sine sorte teneret, Sextum Pompeium, cui ipse sponte ignouisset, interfecisset, Artanusdam regem Armeniorum dolo captum in vincula coniecisset, regnum eius filio suo ex Cleopatra nato destinasset, Cleopatram & liberos ex ea susceptos ingentibus muneribus donasset, séque in Ægypto cum Cleopatra sepeliri iussisset, Cleopatræ filium ex C. Cæsare Cæsarionem appellasset, & ad Cæsaris genus traduxisset.
				Ad Actium Epiri promontorium multis prœliis: vno equestri, ceteris naualibus prosperè gestis, vltimo cum totis Orientis viribus, id est, Asiæ, Iudęæ, Thraciæ, Macedoniæ, Græciæ, Ægypti, Cyrenæ, regum & dynastarum omnium, à Cæsare militibus Galliæ, Italię, Siciliæ, Sardiniæ, Hispaniæ, Libyæ instructo, victus cum Cleopatra Alexandriam in Ægyptum profugit, vbi obsessus, in vltima rerum desperatione, pręcipuè falso Cleopatræ occisæ rumore impulsus se ipse interemit.
	719	*C. Cæs. 3. M. Valerio Messala Coruino.*		Cæsar Alexandria in potestatem redacta, Cleopatra, ne in arbitrium victoris veniret, voluntaria morte per sibi ipsi admotas aspides defuncta, in vrbem reuersus tres triumphos egit, vnum ex Illyrico, alterum ex Actiaca victoria, tertium de Cleopatra mortua translata.
				Sicque finem bellis ciuilibus imposuit anno altero & vigesimo. Nam cœpta erant Lentulo & Marcello Coss. In monimentum victoriæ Nicopolim iuxta Actium extruxit, & Agonem Actium instituit.
				Ægyptum in prouincię formam redegit, ei Cornelio Gallo præfecto. Inde in Asiam per Syriam venit, atque ibi hyemauit. Æstate autem sequentem in Italiam decedens, vrbem cum tribus his triumphis ingressus est.
		Bellum Actiacum.		Herodem etsi Antonij partem secutum regem confirmauit, addita Gadatæ, Hipponis, Samariæ, Ioppæ, & Turris Stratonis maritimarum ciuitatum
			4061	ditione.

	An. ante Christū natum.	Anni mundi		Anni vrb. cōdit.
ERA Augusti an. 38. ante Christi natalem, de qua suprà. Quarto eius an. *Vasæus Chron. cap.* 22. qui hæc ex Eusebij Chronico manuscripto citat. Hoc tempore Edicto Augusti Cæsaris æs in tributum & census dari iubetur. Ex quo æra collecta est. Aliis Aera numeri notam, vel supputationem designat.	47	4061	*Quarta Monarchia Romanorum ab Oceano Hispanico, vsque ad Euphratem, quæ ferrea Daniel. 2.*	
Augustus nepos Iulij Cæs 18. ætatis an. Ciceronis opera dux aduersus Antonium destinatus est.				
Inita cum Antonio & Lepido societate extorsit, vt sibi viginti annos nato consulatus daretur. Hinc deinceps Reip. præfuit an. 56.		4090	I. a Deuicto Antonio Augusto. solus ad Christi vsque natalem imperium tenuit, an. 29.	720 743
Quadraginta quatuor legiones ad tutelam orbis terrarum distribuit. *Oros. lib. 6. cap* 19.				
Cum Phraarte Partho pacem iniit, signa, quæ sub Crasso, deinde sub Antonio capta erant, cum captiuis recipiens. *Iust. lib.* 42.	29		*Phraarte 3. Parthorum rege.*	
Et eius filium, quem negligentius custoditum Tyridates quidam de Parthorum regno contendens, rapuerat, & ad ipsum duxerat, vicissim reddens. *Ibidem.*				
Cantabri & Astures mortalium vltimi in Rom. potestatem venerunt, & nouissimi ab eis defecerunt, adeò vt cum Gothi Hispanis iura darent, nunquam imperata fecerint, semper suis vsi legibus. *Vasæus. Paulus Æmylius.*			Romæ Coss.	
Cantabros & Astures vltimos Hispaniæ populos Augustus debellans, Tarraconi legatos Scytharum & Indorum, eius amicitiam postulantes excepit. Ita 300. annos in Hispania decertatum est, donec tandem tota Cæsari paruit, Cantabris postremo ab ipso superatis.			*C. Augusto Cæs 4. M. Crasso deinde in eius locum, M. Tullio Ciceronis filio.*	730
Coponium constituit Syriæ præsidem, & Quirinum procuratorem Iudææ. *Ioseph. Antiq lib.* 18. *cap.* 1. Non dudum ante natiuitatem Christi, vt describeretur primum vniuersus orbis. *Luc.* 2.				
Vniuersæ terræ tributum æris imponens, vt fluuiū Tyberim pontibus & tabulis æreis admodum crassis consterneret ad viginti milliaria. *R. Abraham in Cabbala historica.*			*C. Cæsare 5. Sex. Appuleio, deinde Potito Valerio.*	731
Ob quem censum tumultus multi exorti, qui in Gallia vix sunt compositi. *Florus in Epito. Liuiana lib.* 139.			Iani templum clausum.	
Anno deinde decimo pòst, perfecta est descriptio (secunda supple) capitum & facultatum per Syriam & Iudæam ab eodem Quirino, siue Cyrenio censore ad id constituto atque misso. *Ioseph. ibid cap.* 1 & 3.			*C. Cæsare 6. M. Vipsanio Agrippa 2.*	732
Vel si vnica fuit Cyrenij descriptio, erauit Iosephus tempore.			Bellum Cantabricum Iano aperto.	
Carthaginem & Corinthum euersas restituit. Lugdunum Romanorum coloniam, per Minutium Plācum Ciceronis discipulum condit. *Euseb.*				
Quinque bella ciuilia gessit, Mutinense contra M. Antonium, Philippense contra Brutum & Cassium. Perusinum contra L. Antonium Trium-viri	29	4041		

fratrem

Ante Christum natum.	Nomi verbis codic	Anni mundi.	
29		4061	fratrem Siculum contra Sextum Pompeium. Actiacum contra M. Antonium, quod inter eos exarsit anno Herodis tertio, post quod Ægyptus Romana prouincia facta est. Deinde pace terra marique parta, Ianum clausit. *Oros. lib. 6. cap. 16. & 18.* qui bis tantùm ante ipsum fuerat clausus, sub Numa rege, & pace primùm cum Carthagine inita. Cùm sibi monarchiam citra tyrannidis opinionem stabilire vellet, id perfecit decenniorum & quinquenniorum rogatione. Quod secuti reliqui Cæsares, quanquam non in certum tempus, sed in totam vitam designarentur imperatores, tamè quinquennalia & decennalia celebrarunt, quasi tum imperium renouantes. Errorem, qui ex auunculi Iulij Cæsaris malè percepta intercalatione ortus est, Augusti sequens castigatio sustulit. *Macrob. lib. 1. Satur. cap. 14.* Quæ hodie iam alia castigatione indiget. Nam erratum fuit singulis annis, 106. vno die. Itaque intercalãdi sunt dies quindecim, qui singuli singulis, 106. annis accreuere. Quod sic rectè fiat, vt Ianuarius sit cum Capricorno, quando incipit sol ad nos redire, & dies longiores efficere. Neque enim Calendariũ melius corrigi possit, quàm vt vnà simul incedant menses & signa Zodiaci, Æquinoctiorum locis in primo gradu Arietis & Libræ exactè constitutis. *Postellus.*
723	*C. Cæsare 7. M. Agrippa 3.*		
724	*C. Cæsare 8. T. Statilio Tauro 2.*		
725	*C. Cæsare. 9. M. Iunio Silano.*		CÆTERA *illius memoriæ per consulum ordinem ab eius victoria Actiaca ad Christi ortum sic habent.* Quo tempore nuntiata est mors M. Antonij, in parte anni consul erat Ciceronis filius. *Dio. plin lib. 22.* Senatus statuas Antonij deiecit, ac decreto, ne quis ex gente Antonia, Marci prænomine vteretur, statuit. *Plutar.*
726	*C. Cæsare 10. C. Norbano Flacco.*		Ipso Cæsare & Sext. Appuleio Coss. Cæsar victor ab oriente rediens octauo, Idus Ianuarij vrbem triplici triumpho ingressus: tum primùm Iani portas sopitis omnibus, finitisque bellis ciuilibus clausit, quo die Augustus consalutatus est. *Oros. lib 6. cap. 18.* post 200. annos ex quo clausus, móxque apertus fuerat. *Ibid. cap. 19.*
	Ianus secundo ab Aug. clausus.		De republica populo, Senatuíque reddenda & deponendo imperio deliberauit, M. Agrippa suadente maximè. Interim dissuadenti Mecænãti assensit, sed vt magis coleretur, & volentibus ciuibus, imperium stabiliret, prouinciarum administrationẽ cum Senatu & populo communicauit. Nam Senatui populóque Africam, Numidiam, Asiam, Græciam, Epirum, Dalmatiam, Macedoniam, Siciliam, Cretam, Cyrenem, Bithyniam, Pontum, Sardiniam & Bæticam, quæ pacatiores erant, tradidit.
727	*C. Cæsare 11. Cn. Calpurnio pisone post mortem A. Terentij Varronis Murenæ.*		
728	*M. Marcello, L. Arruntio.*		Sibi verò sumpsit reliquam Hispaniam, & Tarraconensem & Lusitaniam, & Galliam omnem Narbonensem, Lugdunensem, Aquitanicam, Celticam, & eorum Colonias, Germaniam, Cœlem, Syriam, Phænicem, Ciliciam, Cyprum, Ægyptum. Pòst autem Cyprum & Galliam Narbonensem populo dedit, ab eo vero Dalmatiam accepit. Quæ permutatio in aliis pòst etiam gentibus facta est.
729	*M. Lollio, Q. Æmilio Lepido.*	4090	Ac vt omnem de se Monarchiæ suspicionem exi-

	An. ante Christum natum.	Anni mundi		Ann. Vrbis cond.
meret, potestatem rerum, quæ sibi concessæ erant, in decennium sumpsit, ita vt successione decennio rum perpetuo imperium administrauerit.				
Quin & in Senatu se reddere remp. publicè dixit. Verum Senatorum alij, quòd fidem verbis eius non haberent, alij quòd grauiora damna ex populari statu extimescerent, alij quòd eius offensionem, si aliter facerent, metuerent, precibus coëgerunt, vt imperium solus ipse retineret, ac satellitibus custodibúsque vitæ eius stipendium duplicarunt, perinde ac si serio abire imperio voluisset.	29	4061	M. Appuleio, P. Silio Nerua.	
Ipsomet Cæsare sextùm, & M. Agrippa secundùm Coss. contra Cantabros, & Asturas Hispaniæ fortissimas gentes Ianum aperuit, atque in Hispanias cum exercitu profectus est. *Oros. lib. 6. cap. 20.*			C. Sentio Saturnino, P. Lucretio Cinna Vistillone, quibus suffecit Velleius M. Vinucium & Agrippam 4.	730
Censores longo interuallo creati desuetos creauit, qui centum quadraginta per bella ciuilia temere in Senatum ingressos senatu mouerunt, aliis quinquaginta vltro cedentibus. *Dio.*			Pannonicum *per triennium.*	731
M. Agrippa tertiùm consul Pantheon templum fecit. *Dio.*				
Septa in campo Martio dedicat.			Cn. Lentulo, P. Lentulo Marcellino.	732
M. Crassus ex Thracia & Getis triumphat, Rholo quodam Gerarum rege in potestatem adducto.				
Polemo rex Ponti in amicitiam Augusti accipitur. *Dio.*				
Septimus, Octauus, Nonus Consulatus ab Augusto Tarracone initur. Tamdiu enim illic mansit ad bellum Hispaniæ conficiendum. *Suet.*			C. Furnio, C. Iunio Silano.	733
Túmque Aminta rege mortuo Galatia cum Lycaonia prouincia facta est: & oppida Pamphyliæ libertate donata.				
Iubę, pars Getulię pro paterno regno permissa. *Dio.*			L. Domitio Ahenobarbo, P. Cor. Scipione.	734
Hispani & Salassi victi. Sicque Cantabricum bellum post quinque annos confectum est. *Dio.*				
Quo confecto cum bellum Parthis inferre velle videretur, tota Parthia captiuos ex Crassi & Antonij exercitu collectos signáque militaria his erepta recepit, filiis, nepotibúsque Phraartis obsidib⁹ datis.				
Apud Tarraconem etiam legatos Indorum & Scytharum excepit, & pacem cum eis firmauit. *Oros. lib. 6. cap. 20.*				
Inde templum Iani, quod horum bellorum causa aperuerat, iterum claudit.			M. Druso Libone, L. Pisone.	735
Augustam vrbem in Hispania tribus millibus Romanorum eò deductis condit. *Strabo lib. 4.*				
Cantabri & Astures discessu eius rebellantes, à L. Æmilio perdomantur.			Rheticum & Vindelicum.	
Æmilius Gallus primus Romanorum C. Cæsare decimùm, C. Norbano Coss. in Arabiam fœlicem, exercitum parum prosperè adduxit. *Dio.*				
Periculoso morbo Augustus oppressus ab Antonio Musa medico sanatur.			Cn. Lentulo Getulico, M. Crasso.	736
M. Marcello, L. Arruntio Coss. Fannij Cæpionis & Varronis Murænæ coniuratione patefacta, ædem Iouis Tonantis dicauit. *Dio.*				
Dictaturam & Censuram tenuit, at tribuniciam potestatem sibi sumpsit, ipsi vndecimo consulatu delatam. *Dio.* i 20. annis antè Christi ortum, quam per 37. annos continuauit. *Tacit.* i. vsque ad mortem.		4090	Bosphoranum.	
Quo anno Romæ fons olei per totum diem defluxit. *Oros. lib. 6. cap. 19.*				
Senantum ad sexcentos redegit, in quo antea				

erant

An. ante Chr. natum.	Anni vrbis cõdit.		Anni mundi.	
29			4090	erant ſuper mille, & quidam indigniſſimi per gratiam & præmium allecti, quos vulgus abortiuos appellabat. C. Sentio, Q. Lucretio Coſſ. Virgilius moritur. Auguſto abſente & Aſiæ Orientiſque res ordinante. Quando exarſit bellum Pannonicum à Nerone confectum.
	737	*Ti. Nerone, P. Quinctilio Varo.*		Et Agrippa ſacra Ægyptia repreſſit edicto, ne quis ea intra 500. ab vrbe paſſus exerceret. *Dio.* 54. quod poſtea Tyberius repetiuit. *Sen. Epiſt.* 109. Garamantas Cor. Balbus ſubigit & primus ex his triumphauit. *Solinus, Plin. lib. 5.* Cn. Lentulus Getulis victis poſt conſulatum Getulicus dictus eſt.
	738	*M. Meſſala, P. Sulpicio Quirino.*		Boſphoranos Aſandro mortuo à quodam Scribonio ſollicitatos Agrippa vicit, & ſigna Romana, quæ illi quondam ſub mithridate fuſtulerant, bello recuperauit. Triumphum inde decretum agere noluit, quia de rebus geſtis nihil ad Senatum ſcripſerat. Duobus annis pòſt obit.
		Pannonicum ſecundum.		Ex quo tempore reliqui exemplum eius, quaſi legem quandam, ſecuti, neque publicè literas miſerunt, neque triumphum obtinuerunt, ſed triumphalia tantum ornamenta. *Dio.*
	739	*Paulo Fabio Max. Q. Ælio Tuberone.*		Quirinus cum M. Valerio Meſſala Conſul, V. C. 738. diu pòſt in Syriam miſſus ad cenſus deſcribendos, datúſque rectos C. Cæſari Armeniam obtinẽti. Pontificatũ max. quem neque viuo Lepido Triũviri filio auferre ſuſtinuerat, mortuo demum ſuſcepit Auguſtus. *Suet.* Tum ad cæteros eius titulos hic pontificalis honor acceſſit. *Ouid. lib. 1. Faſto.*
	740	*Iulio Antonino Africano, Q. Fabio Maximo.*		Tyberius primus (victis Pannoniis) triumphalibus ornamentis honoratus eſt, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. *Sutton.* Dio tamen Agrippam primum hoc honore decoratum eſſe prodidit. Sequenti anno Druſus iiſdem affectus eſt quòd Sicambros ſociòſque eorum, item Gallos Rhenum trãſgreſſos, denique Vſipotas debellaſſet, Friſiis ad amicitiam Romanam traductis. *Dio.*
		Germanicum.		Inde L. Piſo, quòd Sialetos Macedoniam incurſantes viciſſet triennio, cum omnibus Thraciæ gentibus atrox bellum gerens. *Florus, Velleius.*
	741	*Druſo Nerone, T. Quinctio Criſpino.*		Pax cum Parthis facta. *Epitoma penultima.* Bellum aduerſus Germanos trans Rhenum à Druſo geritur. Ipſe ex fractura equo ſuper crus collapſo, trigeſimo poſt die, mortuus eſt. *Epitoma Vltima Liuij* Nã Liuiana hiſtoria huiº Druſi Auguſti priuigni, quẽ cum filiis Germanicũ Dio appellat, morte expletur.
	742	*C. Marcio Cenſorino, C. Aſinio Gallo.*		C. Marcio Cenſorino, C. Aſinio Gallo Coſſ menſis Sextilis in Auguſti honorem dictus eſt Auguſtus: anno Auguſtio vigeſimo. *Cenſor. de die Natali.* Auguſtium annum appellat, poſtquam ille Auguſti nomen eſt conſecutus.
	743	*Tib. Nerone, Cn. Calpurnio Piſone.*		Tiberius Rhetico & Vindelico bello gentes Alpinas, Pannonico Breucos & Dalmatas ſubegit, Germanico 90. millia deditiorum traiecit in Galliam, iuxtáque ripam Rheni ſedibus aſſignatis collocauit. Quas ob res & curru vrbem ingreſſus eſt, & primus nouo genere honoris decoratus. *Suet.*
	744	*L. Lælio Balbo, C. Antiſtio Vetere.*		In actis temporum D. Auguſti inuenitur duodecimo eius conſulatu, C. Criſpinum Hilarum ex ingenua plebe Feſulana cum liberis nouem, nepotibus 27. pronepotibus 29. neptibus 9. prætata põpa, cum
			4104	

omnibus his in capitolio immolasse. *Plin. lib. 7.*

Augusto & Coruino Gallo Coss. Iulia filia ab Augusto in insolam ob flagitium relegata. *Vell.*

C Lentulo, M. Messala Coss. Augustus templũ tertiò clausit, & sic pace per totum orbem terrarum confirmata, Dominus Pacis in terra nascitur. Quas portas æuo per duodecim fermè annos quietissimo semper obseratas, ocio ipsa etiam rubigo signauit, nec prius vnquam nisi extrema senectute Augusti pulsaræ Athenienſium seditione & Dacorum commotione patuerunt. Eo tempore, quo natus est Christus firmissimam, verissimámque pacem ordinatione Dei Cæsar cõposuit, eóque anno Dominũ se omnium appellari non est passus, imo nec ausus, quia verus Dominus totius generis humani, inter homines natus erat. *Oros. lib. 6. cap. Vlt. Ireneus lib. 3 cap. 25.*

Inde vsque ad mortem Christi per 33. annos Iudæa, cui primum & præcipuè ipse venerat ad præstandas promissiones patribus factas, sine bello perpetua pace potita est.

Eo vixdum ex humanis exempto, atrox bellum inter Herodem & Aretam Arabum regem exortum est, in quo Herodes victus est & cæsa multa Iudæorum millia. Cuiusmodi multa deinceps in ea gente exarserunt, donec tota funditus deleretur. *Ioseph.* Vnus è fructibus absentis & reiecti Christi pacis principis.

[Eum disertis verbis Esaias Propheta designat eo elogio agnoscendum : quòd esset Princeps pacis, cap. 40.]

Omnibus ad occasum & meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque duntaxat intra Rhenum atque Danubium, item ad Oriẽtem intra Taurum & Euphratem, Nilum quoque, reliqui qui immunes imperij erant, vt Scythæ, Sarmatæ, Seres & Indi misere legatos amicitiam petentes. Parthi quoque quasi victoriæ Crassianæ pœniteret, vltro signa retulere. Sic vbique cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit aut pactio. Túmque ausus est tandem Augustus septingentesimo ab V.C. anno, Ianum geminum claudere bis ante se clausum, sub Numa rege & victa primùm Carthagine. Hinc conuersus ad pacem pronum in omnia mala sæculum, grauibus seuerisque legibus multis coërcuit. *Florus in fine lib. 4.*

Hîc Camers legendum censet, septingentesimo quinquagesimo, vel quinquagesimo secundo, vt habet Orosius libri sexti capite vltimo, sed id postea expendemus.

Hinc nascitur Christus, secundum illud Danielis cap. 2. In diebus autem regnorum illorum (.i. vnius siue vltimi illorum, siue illis adhuc stantibus, necdum absumptis) suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri non tradetur. Comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum. De regno Christi & Ecclesiæ, cuius initia in eius ortu.

b Ita Bruto & Cassio cæsis, Sex. Pompeio apud Siciliã oppresso, exuto Triumviratu Lepido, interfecto Antonio, solus per 44. an. remp. tenuit. Romano adiecit imperio Ægyptũ, Cantabriam, Dalmatiam omnem, Pannoniam, Rhetiam, Vindeliciã, Salussos in Alpibus, omnes Ponti maritimas ciuitates,

Anni Christi.	*Anni mundi.*		*Anni Vrbis Condit.*
1		*Augusto 12. L. Sylla.*	745
		C. Caluisio, L. Passieno.	746
		Cn. Lentulo, M. Valerio Messala, siue Messalino.	747
		Ianus tertio ab Aug. clausus in annos 12. Pax per orbem. Inde Christus pacis princeps nascitur.	
		Augusto 13. M. Plautio, indeque, C. Cannio Gallo.	748
0	4090	b Post Christvm adhuc imperat, an. 15.	
15	4105	*Phraarte. 3. Parthorum rege decimo. Deinde Phraarte quarto anno 2. Orode anno 2.*	
		Romæ Coss.	
		Cosso Lentulo, L. Pisone Augure.	749
15		*Augusto 14. L. Paulo.*	750

vt Bos-

Anni Christi.	Anni Vrbis condit.		Anni mundi.	
1.			4090	vt Bosphorum, Pontirapem. *Eutro.* Vicit Dacos, Germanos trans Albim submouit, Pannonico bello per Tyberium 400. millia captiuorum ex Germania supra ripam Rheni in Galliã trãstulit. Armeniã à Parthis recepit, Galatiam prouinciã fecit, cum antea regnum fuisset, sic Iudæam, &c. Parthos, Indos, Seras, Scythas in fœdus recepit. *Idem.* Cossus Leatulus Getulos accolas Syrtium compescuit. vnde illi Getulici cognomen. *Florus.*
	752	*P. Vinucio, P. Alpheno Varo.*		Tib. Nero expleto suæ tribuniciæ potestatis quinquennio, priuatus Rhodi mansit. *Dio.*
	753	*N. Seruilio, L. Ælio Lamia.*		Quadriennio pòst, Caïo & Lucio ex Agrippa & Iulia nepotibus adoptatis intra trienniũ defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agtippa, coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare. Hinc tribuniciam potestatem iterum accipit. *Velleius, Sueton.*
	754	*Sex. Ælio Cato, C. Sentio.*		Lex Ælia Sentio fertur. C. Sentius ex Germania triumphalia ornamenta & insignia refert. *Dio.*
	755	*Cn. Cinna. L. Valerio Messala Voluso.*		Tribus annis pòst Germanicus Ti. F. ex Dalmatica victoria, quo tempore Quinctilius Varus cum legionibus in Germania cæsus est. V. 759. *Dio.*
	756	*M. Lepido, L. Arruntio Planco.*		Mœsta ciuitate clade Variana Tiberius triumphum ex Illyrico, quod intra Italiam, regnúmque Noricum & Thraciam & Macedoniam, intérque Danubium & sinum Adriatici maris pater, perdomito & in ditionem redacto in triennium distulit. Æratium militare institutum, & onus Centesimæ vrbi & Italiæ impositum sub vrb. 756. *Dio. lib.* 55.
	757	*Q. Cæcilio Metello, A. Licinio Nerua.*		Biennio pòst ab Augusto interdictum omni vaticinio & prædictione, *Dio.* quod antea Senatusconsultis factum de Mathematicis & Magis Italia pellendis, vt Vrbis 614. M. Popilio Lœnate, C. Calpurnio Coss. *Val. lib.* 1. 721 à M. Agrippa.
	758	*M. Furio Camillo, Sex. Nonio Quinctiliano.*		Sext. Pompeio, Sex. Appuleio Coss. Augustus Nolæ moritur ætatis 77. dempto vno mense & diebus quatuor, imperij post Actiacam victoriam 44. demptis decem diebus. Strabo historicus & Geographus, quæ post Polybium à Romanis gesta sunt, libris 43. cõpræhẽdit. DIOSCORIDES. Trogus Pompeius, vt è Iustino eius Epitomaste intelligitur
	759	*Q. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino.*		Diodorus Siculus 40. libris bibliothecam siue historiam mille centum & triginta octo annorum cõdit, qui terminantur Cæsaris expeditione contra Gallias. *Ipse in præfat.* 1. anno Vrbis 695. Primis fabulas tantùm exponit, quia perquisitis omnium historicorum profanorum scriptis, certi nihil de prioribus temporibus repererat. Belli autem Troiani tempus narrationis suæ exordium statuit, Apollodori & Varronis præsertim operibus adiutus.
		Bellum Germanicum siue Dacicum.		Dionysius auctor libri de Situ orbis poëta Geographus. Horatius, vita incontinentissimus, sententiis grauissimus. Propertius, Tibullus, Vitruuius. Hortensia Hortensij filia, luculentam orationem ad Augustum habuit.
	760	*P. Cor. Dolabella. C. Iulio Silano.*	4104	Messala Coruinus, orator haud vulgaris, morbo rerum omnium memoriam, sui etiam nominis, amittit.
15				Ouidius ad Getas in exilium ablegatur.

	Anni Christi.	Anni mundi.		Aetas Christi cõdita
Cotys Getarum rex literis & poëſi excultus, in cuius regno exulauit Ouidius, cui & dicauit Elegiam tertij de Ponto.	1.			
Cornelius Gallus Foroiulienſis poëta, qui ſe poſtea interemit. Ægypto in formam prouinciæ redactæ primus præficitur, deinde relegatur.			*M. Lepido, T. Statilio Tauro.*	741
Thebæ Ægyptiæ vſque ad ſolum ruptæ.			*Germanico Cæſare, C. Fonteio Capitone.*	742
Larmono cagas Indus viuens ac ridens, in ardentem pyram Athenis ſe coniicit.				
Porus rex Indiæ, Obadas Ægypti (partem aliquã Ægypti eſſe oportet verſus Æthiopas) Lathyrus Arabiæ, Hiarbas Lybiæ, Archelaus Cappadociæ, Herodes Iudææ, Bulogeſes Beſus Thraciæ.			*L. Munatio Planco, C. Silio.*	743
Germani inter Albim & Rhenum à Tyberio Nerone & fratre eius Druſo ſuperantur, vnà cum Vindelicia, Pannonis & Armeniis.			*Sex. Pompeio, Sex. Appuleio.*	744
c PHRAARTES pacem cum Auguſto faciens filios nepotéſque obſides dederat. Huic cùm ſucceſſiſſet filius & ipſe Phraartes, & illi Orodes, Orode occiſo Legati Parthorum Romam mittuntur, qui Vononem vetuſtiſſimum liberorum Phraartis illic obſidem ad regnum paternum à Tiberio rerum tunc potiente acciperent. Sed is poſt quinquennium vi in Armeniam exactus, Artabanum ſucceſſoré accepit.		4104 4122	c Chriſtus mortuus eſt Tiberij anno, 18. *Orode Parthorum rege. Deinde Vonone, an. 5. Artabano, an. 30.*	
Qui bello à Tyridate regij Arſacidarum ſanguinis, adiuuante Vitellio Syriæ legato, regno in annũ pulſus eſt.				
Nam mox Hyrcanorum & Caramanorum præſidiis reſtitutus eſt, Tyridate in Syriam ad Romanos fugato. Quod regnum Sinnacis proditione iterum in annum perdidit. Sed tertiùm recuperauit, donec ad extremum cum vxore & filio à Gotarze interfectus eſt.			*Druſo Iulio, C. Norbano.* *T. Statilio Siſenna, L. Scribonio Libone.* *C. Calio Rufo, L. Pomponio Flacco.* *Tib. Cæſare 3. Tib. Iulio Germanico.* *M. Iunio Silano, L. Norbano Flacco.* *M. Valerio Meſſala. M. Aurelio Cotta.* *Tib. Iulio 4. Druſo Iulio 2.* *C. Sulpicio Galba. D. Haterio Agrippa.* *C. Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere.* *Ser. Cornelio Cethego. L. Viſellio Varrone.* *Coſſo Cornelio Lentulo, M. Aſinio Agrippa.* *C. Caluiſio Sabino, Cn. Cor. Lẽtulo.* *M. Licinio Craſſo. L. Calpurnio Piſone.* *Ap. Iunio Silano, P. Silio Nerua.* *C. Rubellio Gemino, C. Fuſio Gemino.* *L. Caſſio Longino, M. Vinucio Quartino.* *Tib. Cæſare 5. L. Ælio Seiano.* *Cn. Domitio Ahenobarbo, A Vitellio Nepote.* *Ser. Sulpicio Galba, L. Cornelio Sylla, quibus Coſſ. Onuphrius putat Chriſtum mortuum, nempe decimõ nono Tyberij non 18. contra Veterum conſenſum.*	745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785
Vologeſes filius vigeſimus ſecundus, Cozroes 23. cui Trajanus Armeniam primùm, deinde Meſopotamiam & Aſſyriam excuſſit, & in eius locum regem Parthenaſpem conſtituit.				
Quo pulſo Cozroes auitum recepit imperiũ. Poſt quẽ Vologeſes tertius diu regnauit, cui Marcus & Lucius Veri Imper. Armeniã, Aſſyriãmque ab Adriano ei redditas bello iterum eripuerunt.				
Denique nouiſſimus omnium Arſacidarum Artabanus, qui cum Romanis Seuero, Antonino Caracalla, Macrino bella multa geſſit.				
Nam in eo finit Parthorum hiſtoria. Eo enim ab Artaxerſe Perſa ſub Chriſti 220. victus, imperij Oriẽtis ſumma à Parthis, iterum ad Perſas tranſlata eſt.				
ROMANA SVB TYBERIO.				
HIC eſt Tyberius Auguſti priuignus & filius adoptatus, qui quum illo viuo ſeptem triumphos meruiſſet, tribus contentus fuit, Pannonico, Germanico & Illyrico.				
Vix dum ingreſſus Illyricum properis Liuiæ matris literis accitur, vt rerum potiretur, Auguſto in morbum extremum lapſo.	15	4122		
Imperium pacatiſſimum conſecutus eſt, quoad				

Ann. ante Christum natum. Anni vrbis condit. c.

Anni mundi.

Sed ignorantia consulatus, quo Christus natus est, quóve passus multos coegit errare, &c. Aug. lib. 2. de doctr. Christ. Rectius ergo Hebraicis, Ecclesiasticísque insistitur summis.

Summa 62.

CHRISTI *Euangelium secundum & vltimum remedium aduersus Idololatriam & impietatem omnino inueteratam & peccatum vbique regnans.*

Christus pacis princeps in humanis est versatus. Eo ad imperij ipsius decimum octauum, crucifixo, mox Armenia à Parthis, Mœsia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, Gallia à Germanis, Iudæa ab Arabibus directa sunt. *Suet. in Tib. cap. 40. Ios. lib. 18. Ant. cap. 7.*

Cappadocas in prouinciam redegit remoto Archelao rege, Getulorum latrocinia repressit, Marabodium Sueuorum, Raicupolim Thracum reges ad se per promissa attractos non remisit.

Abiit ex vrbe in Campaniam &c. Coss. Sabino & Lentulo, nec rediit. Vndecim vita annos absens fuit continuos. Vide Suet. cap. 39.

Apud Fidenas supra 20. hominum millia, gladiatorio munere amphitheatri ruina pereunt. *Suet.*

Imperij eius quarto Germanicus triumphauit de Germanis. *Oros.*

DE CHRONOLOGORVM profanorum scrupulis.

OVIA in annotandis annis ab vrbe condita non satis congruunt rationes Hebræorũ, Græcorum, Romanorum, quando inter se conferuntur, ne mireris si in eis persequendis, non omnia ad omnium animos & scripta accommodatè scripserimus. Nam ne ipse quidem mihi satisfeci, etsi Liuianam supputationem sequutus sim.

Ea enim à Varroniana, Ciceroniana, Censorina, Gelliana, Pliniana, Capitolina siue Verrij Flacci nõ modo differt, sed & eæ inter se atque à vulgatis plurimum discrepant. Nam verbi gratia, Gellius lib. 17 cap. vlt. Sp. Carulium Rugam anno quingentesimo vndeuigesimo primum diuortium fecisse ait. At lib. 4. cap. 3. quingentesimo vigesimo tertio, nobiscum secutus Liuianam summam.

Florus narrat in 2. Epitome, ab V.C. ad 20. Augusti, tempus esse propè septingentorum annorum, & extremo libri quarti Augustum septingentesimo V. C. Ianum geminum clausisse ob firmatam cum toto genere humano aut pacem aut pactionem. Cui accedit Messala Coruinus in libello de progenie Augusti, dum ab vrbe C. ad depulsos reges annos 244. numerat. Inde sub magistratuũ, Consulum, Dictatorum, Tribunorum militarium ductu quadringentos quadraginta & septem. Nam illi in vnam summam redacti non nisi 491. conficiunt.

Nondum igitur exacti erat anni 700. quando ipse ad imperium peruenit. Atqui alij longe aliter. Nam vel illic Io. Camers Flori interpres legendum censet septingentesimo quinquagesimo, vel septingentesimo quinquagesimo secundo vt Orosius cap. vlt sexti habet, quòd pax, de qua illic agitur, videatur contigisse circa 38. imperij eiusdem Augusti: cum tamen hæc supputatio mirè cum Gellio & nostra Chronologia, & vt reor, cũ ipsa veritate cõgruat. Ordo enim historiarũ Hebraicarum & Monarchiarũ nõ potest appositè cũ Romanis rebus comparati, si septingentorum annorum numerũ vsque ad Augustũ, atque a

deo Augusti vigesimum excedatur. Et tamẽ alij sentiunt anno Vrbis.709.vel 710.Iulium Cæs. fuisse interfectum, alij multò posteriùs & ità de cæteris.

Quare Cicero in Bruto tradit magnam in annis ab V. C. numerandis ac digerendis inter antiquos scriptores, dissensionem fuisse. Omnis autem huius controuersiæ causam inde oriri putat Car. Sigonius pag.20. suorum fastorum, quòd quos alij, consules & sine Coss. dictatores sæpe interserunt: eos alij omnino prætereant.

Ego etiam, quia ante quingentesimum V. annum multa illic irrepserunt fabulosa & ficta, dum posteriores, noui præsertim homines, quadam ambitione suam progeniem ad fictos antiquos consules & magistratus referre studuerunt, quemadmodum Messala Augusti ad Iulum *Æneæ*.

Quò pertinet, quod ibidem Sigonius scribit variã & inconstantem apud omnes esse annorum rationem, vsque ad quinquagentesimum fermè annum V. C. Ab eo verò litem nondum esse compositam, quoniam hoc constanter inuenitur (inquit) quòd alij alios vno, alij duobus, alij tribus, alij quatuor annis antecedunt aut subsequuntur.

Quæ commemorare voluit aduersus eos, qui putant Vniuersale Chronicon recte ab annis Vrbis cõditæ & Coss. posse deduci. Nam illa ratio est incertissima, nondúmque inter doctos constituta. Sed nec vrbis historia repeti certò potest ex scriptoribus, Liuio ducentis annis antiquioribus, ne quis nos illorum præiudicio vrgeat, vti Cicero & Velleius lib. 1. indicant.

Quin & inter Latinos ipsos de anno vrbis conditæ tanta est quæstio, vt cùm definiri non possit, oportuerit Onuphrium in fastis ex omnibus sententiis duas probabiliores colligere, & vtramque suis fastis adiungere, vt quam quisque vellet sequeretur.

Adde non facile conciliari numerationem ab vrbe conditæ cum Græcanicis rationibus siue Olympiadum, siue regum, etiam si illa liquido constaret. Siquidem non bene conueniunt anni integri, quales ferè sunt Coss. post exactos reges, cum fractis, quales sunt Græci, aut anni Emergentes, vt vocant, cum vsualibus. Item qui in vtraque numerandi ratione maxima existit extremorum diuersitas, minimè in principiis & finibus consentiens.

Quanquam nec apud Romanos perpetuò annus fuit integer, vel dies certus. Nam alij nouem mensium fuisse primum Consulatum Bruti, alij sedecim aiunt, item annum à Calendis Octobris ex Dionysio fuisse inceptum, alij ex Plutarcho à Calendis Ianuarij. Denique initio consulatum fuisse initium Idibus Decembris. Deinde propter rem malè ad Veios gestam, abdicatis prioribus magistratibus, Cal. Octobris, demum sub 530. V. Idibus Martiis.

Quę omnia, vt initio habeant exiguam, at progressu maximam, valdéque notabilem differentiam efficiunt. Quod in vnius Iulij Cæsaris quinquennio apparet, cuius proinde imperium veteres annis tribus, mensibus octo & diebus aliquot definierunt, quoniam primus & vltimus non fuerunt completi, sed simul iuncti, menses duntaxat octo & dies aliquot constituerunt. Nam primus sex tantùm menses & paucos dies ante Calendas Iulias compræhen-

An. ante Christũ natum. *Anni mundi.*

DE SCRVPVLIS CRONOLOGORVM.

dit,

An. ante Christ. natum.

Anni vrbis cõditæ.

DE SCRVPVLIS

CHRONOLO-

GORVM.

Anni mundi.

dit, circa quas Pompeium ad Pharſaliam vicit, & ſolus imperare cœpit, vltimus menſes tantùm duos & dies quindecim, vt qui 15. Martij à coniuratis interfectus ſit. Sícque in illo quinquennio, 16. menſes deſiderantur.

Hæc qui minus obſeruant, iterum dico fruſtra ſe in Chronologia torquent, & perperam exactam omnium rationum ſubductionem, conciliationem, comparationem pollicentur. In his enim ſatis eſt, ſi probabiliſſimus, veróque proximus calculus teneatur.

Accedit Faſtos ſæpius fuiſſe correctos, immutatos, auctos, diminutos, multis diebus, atque adeò menſibus conſumptis vel additis.

Sunt alij apud iſtos nodi, ſiue, vt vocant, ſcrupuli, è ſerie. 4. Monarchiarum exorientes, deinde ex Olympiadibus, denique ex æra Nabunazatis Ptolomæani. Itaque ne ex iſtorum quidem vllo confici rectè poteſt Chronicon. Nam de iis incertius adhuc iudicium eſt, & fere in radice peccat, quoniam illorum anni fere ſunt fracti, incompleti & mutili. Etiam illi Olympiadum, quos tamen putant eſſe certiores. Olympicum enim certamen in menſem Iuniũ incidebat, & medium ferè annum diſpeſcebat, atque ex vno anno duos quodammodo faciebat, quorum alter ad præcedentia, alter ad ſequentia Olympia pertineret. Quare etſi vulgo quatuor annis definirentur, quinquaginta tamen lunares menſes concluſiſſe ex Lycophronis interprete apparet, qui numerus quatuor annos ſolares viginti fermè diebus ſuperat.

Quare Dionyſius Halicarnaſſæus inter alia & hoc reprehendit in Thucidide, quòd euenta belli Peloponneſiaci per initia & extrema Olympiadum ita digeſſerit, vt exterorum geſtis commodè vix adaptari poſſint.

Et Liuius lib. 2. ab V. C. conqueritur tantos errores tempora implicare, aliter apud alios ordinatis magiſtratibus, vt nec qui conſules, ſecundũ quoſdam fuerint, nec quid quoque anno actum ſit in tanta veruſtate, non rerum modo, verum etiam auctorum digerere poſſis.

Deinde, vt vrbs quingentis annis ſcriptoribus caruit vſque ad Catonem maiorem, qui rerum totius illius ſpatij memoriam colerent & literis mandarent: Ita Monarchiæ & Olympiades vſque ad octogeſimam, & Ecatei, Herodotíque ſæculum, certis hiſtoricis carentes, è denſis tenebris non poſſunt explicari.

Prętereà, quod omnibus commune eſt, tanta difficultate inter ſe anni ex iſtis æris deducti coëunt, vt ſex regulas à Funccio & aliquot aliis confingi neceſſe fuerit, & ne ſic quidem coëunt. De quibus nihil aliud dicam, quàm quòd tanta facilitate reiiciuntur, quanta iſtis in inanem phantaſiam venerunt.

Nam perpetuo primus ſcrupulus hærebit, in inconſtanti auctorum ab Vrbe condita ſupputatione.

Secundus in non minus diſputabili Olympiadum ratione.

Reliqui in cæteris populorum Epochis & Æris

Baal Seder Olam, à mundi procreatione ad euerſionem templi ſub Veſpaſiano tantum numerat annos 3558. id eſt, ad Chriſtum natum 3485 & paſſum 3518.

non satis certo & constanter fixis.

Cuiuslibet ergo Chronici regula & mensura deberet esse Scriptura, quæ tamen vt in se certa sit, non caret difficultatibus & nodis, de quibus nunc dicendum est breuiter, vt causæ, cur Hebræi, Græci, Latini, in annorum enumeratione inter se dissideant, planiùs percipiantur.

De sacrorum Scriptorum scrupulis.

a HEBRAEI suis nimium addicti traditionibus, aliter numerum annorum notant. Nonnihil etiam indulgẽt odio, quo Christianos hebdomadas Danielis ad Iesum Christum pertinere demonstrantes insequuntur.

Illarum enim septuagesimam in diem, quo à Tito Cæsare euersum est templum, cadere asseuerant, & Christum, quem Daniel prædicebat post 69. Hebdomadas occidendum, Agrippam Herodianorum postremum interpretantur.

Quare vt hoc doceant plurimos annos (quos ex aliis historicis restituimus) ab imperiis Persarum, Græcorum, & Machabæorum nobis astutè surripiunt.

b SIC Græci & Latini veteres ob corrupta Septuaginta interpretum exemplaria. Excipio Hieronymum & Bedam, qui ob veritatis Hebraicę peritiam, parum absunt à vero calculo. Recentiores minimo differunt, cuius rei ratio mox explicabitur.

Falsi autem sunt, quòd Septuag Interp. 5. & 11. cap. Gen. pro centum, ducentos semper habeant, atque ita redundent mille ferè ducentis 40. annis. *Hieron. in quæstion. Hebr.* Nam cap. 5. addunt de suo 600. an integros, & cui octingentos, &c. Miror autem Iosephum Græcum hic quoque esse corruptum. Alioqui enim locis aliis se corrigit, & vsque ad Christum non multo plus numerat, quàm Hebræi.

Ita nihil necesse est aliud respondere A. Contio, qui vulgatam totius Ecclesiæ Græciæ numerationem laudat, tanquam ei congruentem, quæ in Græcorum Horologio, & Cyclo Paschali ibidem descripto notatur, & quam Cedrenus, Zonaras, Niceras, sexta Synodus in Trullo, Niecphorus ipse Chronographus, quem-luculentis notis illuminauit, & vno verbo Græci omnes hodie ita sequuntur, vt frequentiùs per hos mundi, quàm per Christi annos tempora consignent. Nam eam examinat ad corruptissima Septuaginta interpretum exemplaria. Plurimum tribuo Septuaginta interpretibus, sed incorruptos eos nobis exhibeant. Corruptos enim negare non possunt, siue quia res ipsa cum Hebraico comparata loquitur, siue quia Ecclesia editionem D. Hieronymi, vt ipsemet Cõtius

Anni mundi	An ante Christũ natum.		
			Talmudici ab orbe ad Christum passum an. 3784. Rabbini recentiores ad natum ann. 3760. mens. 4. Vnde quartus mũdi millenarius ab eis in annũ Domini 240 conferetur. Quintus in an. 1240. & ita deinceps. Quod hodie vulgo Iudæi sequuntur. Hic ergo annus. 1580 illis est mundi 5340 ad proximum vsque Septembrem.
		a Hebraei.	*Rabbi Nahson in lib. de Cyclo Paschal 3740.*
			Rabbi Leui. 3786. in 12. Danielis.
			R. Moses Gerundensis 4058 mensis 5.
			Iosephus 4192. mensesex, dies 10.
			Arabes an. 6185. præter eos qui Mahometem volunt sexto millenario venisse, vt in Chronicis Saracenis post Alcoranum pag. 214.
		b Graeci.	*Metheodorus. 5000.*
			Eusebius 5190.
			Theophilus Antiochenus Ad Autolichum 5476.
			Græci vulgo 5508, vnus sexta Oecumenica Synodo c. 3. in Horologio & Cyclo Paschali.
			Nicephorus lib. 1. hist. cap. 10. 5505.
			Cedrenus addit vnum 5506.
			alter tribus, alter duobus ab hac communi discedit.
			alius 5200, vno minus.
		La-mi.	*Hieronymus in Quæst. Heb. 3941.*
			Augustinus. 5351
			Isidorus 5. Ethymologiarum. 5210.
		b	*Orosius Eusebium sequitur.*
			Beda cap. 22. lib. de rat. temporum 3952.
			Astronomi. 5328.
			Alphonsus. 5584.
			Dionys. Abbas. 4203.
4 06	49		

tius

Ante annum Christianum.

Anni ab vrbe condita.

Anni mundi.

c Recentiores.
- Aliqui, 3974 mes. 6 di. 10
- Aly. 3954.
- Nonnulli. 3690.
- Quidam. 3969.
- Marianus Scotus, 4182.
- Alij præfinitè, 4000.

DE SCRVPVLIS

tius fatetur, præfert : in his & aliis ab hac Græca editione mirabiliter discrepantem.

Præterea veteres labuntur, quia annos Hebræorum supputarunt quasi lunares, vt Iunius Africanus lib. 5. de ratione temporum, Hippolytus Martyr in temporum canonibus, *Euseb. lib. 8. de Demonst. Hieronym. in 9 cap. Dan. Aug. epist. 78. Beda in comment. 2. lib. Esr. cap. 16.*

Noster calculus qui est an. 4111. mensium 6. dierum 16. hos superat vno centenario & paucis aliquot, quoniam (vti antea dictum est) simpliciter accipimus locum Exodi cap. 12. quo dicitur Iacobæos in Ægypto mansisse. 430. an.

c RVRSVS causa controuersiæ, quæ inter Hebræos, Nos, & recentiores Latinos cernitur, pendet ex. 70. annis captiuitatis Babylonicæ & Hebdomadis. 69. Danielis, dum alij aliunde illas incipere coguntur, quòd secuti vitiosas discrepantésque Græcorum & Latinorum historias, 200. & amplius annos falsò, vt supra docuimus, imperio Persarum tribuant. Hoc enim constituto, compelluntur multò post Cyrum Hedomadas auspicari, vt illæ præfinitè cadant in necem Christi.

R. Iacob posteriore tomo sui Talmud. pag. 10. col. 4 has & alias supputationis Hebraicæ causas aperit, vbi & quartum mundi millenarium in annum templi euersi 142. qui est nati Dom. 215. confert. Quod congruit calculo Seder Olam.

Ob eas igitur causas tot ferè inuenies de annis mundi sententias, quot sunt scriptores. Sed comparanti loca scripturarum, quæ annotauimus, spero nostram habitum iri omnium simplicissimam & maximè semotam ἀποτῶν εἰδώλων καὶ μαχῶν νομικῶν.

Vbi mihi non displicet Philastrius, qui in hæreticis numerat eos, qui tempus annorum mundi ab orbe condito certo constare pronuntiant, perinde ac istos, qui asserunt illorum numerum penitus esse incertum. Nam quod parum distat, distare non videtur.

De qua re Diodorus Cyzicenus tempore Iuliani & Valentis Impp. librum scripserat, εἰς τοὺς θεοφήτας χρονικὸν διορθῶν μῦθον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου καὶ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων. *Suidas in Diodoro.*

Quod sic planiùs mecum inductione per singulas. 6. ætates discurrens concipies.

In prima ætate, quæ est mundi Originarij nullus est nodus propriè. Nam quod ei superaddunt Græci annos 700. plus minus, corrupta illorum exemplaria nihil debent veritati Hebraicæ decerpere.

In secunda Diluuij scrupus etiam nullus hæret, nisi iuxta eosdem Septuaginta, qui pro annis. 292. habent corruptè 1170. alias 942. Nam in exemplaribus Græcis est magna numerorum corruptela, vt proinde variæ colligantur supputationes. Sed is error apertè corrigitur, per certa & distincta Patriarcharum tempora, *Gen. 5. 7. 11 & 12.*

Aliqui temere addunt scrupulum de natiuitate Arphaxad, detrahentes annum vnum, de quo pag. 29. & Abrahæ, superaddentes annos 60. de quo pag. 37.

Circa tertiam Patriarcharum vnica versatur quæ-

tio, de tempore habitationis Israelitarum in Ægypto, quæ continet differentiam annorum ducentorum. Nam vulgo aiunt Israelitas duntaxat mansisse in Ægypto an. 230. Alij, quos sequor, 430. vt verba scripturæ Exod. 12. penitus retineantur, & tempus habitationis, à descensu Iacob in Ægyptum numeretur, non à prima Abrahæ migratione è Charán.

Quartà Iudicum nullum quæstionem recipit, quia diserte 480. annis. 3 *Reg.* 6. concluditur, nisi in subductione membratim demonstranda.

Quinta Regum nullam etiam, vel perexiguam admittit, eámque exorientem è collatione Regum Israel cum regibus Iuda, quoniam certissima serie, sine vllis ambagibus & interuallis, deducitur per Regum Iudæ tempora libris Regum & Paralip. definita. Quare indoctè Shubertus quidam Spirensis ministet nodum in scirpo quærens, seriem annorum ab ædificatione templi ad destructionem eiusdem, reponit inter Chronologorum scrupulos. Apertè enim Scriptura docet quandiu quisque regum illorum regnauerit vsque ad vndecimum Sedechiæ, quo æquatum solo tradit templum, nempe anno. 430. mense 6. postquam fuisset constructum. Philo quidem 440. numerat, Eusebius 442. Iosephus 470. aliqui 427. sed differentia non est tanta, vt propterea deductus è scriptura Calculus dubitationem debeat gignere. Deinde potuerunt labi subducendo, potuerunt & eorum libri corrumpi, vt in numeris solet facilè accidere.

In sexta captiuitatis duplex inest scrupulus. Prior vbi septuaginta anni captiuitatis debeant incipere an à Iechonia, vt ego contendo, fretus simplici Ieremiæ & Matthæi authoritate, an ab vndecimo Sedechiæ, vt plerique, quod tamen discrimen est duntaxat annorum vndecim. Posterior vbi & ipsæ Hebdomades Danielis debeant initium figere. Est quidem simplicius & Danielis loco propinquius, vt à primo Cyri anno incipiant, illico post septuagesimum illum captiuitatis annum, eodem ferè tempore, quo Angelus Danieli apparuit, & tam suaue sacramentum reuelauit.

At non desunt qui interuallum multorum annorum constituant inter finem captiuitatis Babylonicæ, & promulgationem edicti de vrbis reædificatione, atque initium earum sumant à 20 anno Artaxersis Longimani.

Eo enim anno etiam exiit sermo, vt reædificaretur vrbs, 2. *Esræ.* 2.

Alij à secundo eiusdē Longimani, alij à septimo eandem ob causam. Alij à quarto Sedechiæ, omnium quidem alienissimè: sed tamen etiam superiores potius confusam & suppositiam seriem regum Persicorum & opinionem è profanis historicis anticipatam sequuntur, quàm veritatem.

Qui scrupulum mouent de mensibus, inscitè faciunt.

Etsi enim menses Scriptutæ Lunares sunt, eius tamen anni in Solaribus haberi debent. Nam etiamnum hodie Hebræi, tertio quoque anno & interdum secundo, quando vsus expoſcit, vt ratio Lunæ, motui Solis respondeat, vnam Lunam siue Lunarem mensem, intercalant: illúmque annum

Anni Christi. *Anni Mundi.*

CHRONOLO.

GORVM.

Nos ad Christum { *natum* 4090 / *passum* 4122.

mensium

Anni Christi. | Anni vrbis cõdita. | Anni mundi.

DE SCRVPVLIS

CHRONOLO-

GORVM.

menſium tredecim, extremo (quem Adar nominant & in noſtrum Februarium ferè incurrit) cum hac copula, *Veadar*, repetito faciunt. Quamquam etiam primus poteſt repeti, vt menſis intercalaris, ſiue inſititius ſit *Veniſan*, qui & Martius. Ita enim ſolebant veteres dicere, vt Talmuditæ narrant.

Niſan autem idcirco in Martium confero, quia initium eius aliquando præcedit, aliquando ſequitur æquinoctium vernum, in noſtris Faſtis, 21. die Martij fixum, quatenus ſcilicet annus Emboliçus propè vel longe fuerit. Alioqui eius pars & quidem maior, aliquandò in Aprilem cadit.

Vt & alij eorum menſes duobus noſtris reſpondere ſolent eodem modo & ob eandem cauſam, nempe Iiar, Siuan, Tammuz, Ab, Elul, Tizri, Marheſúan, Kiſleu, Teuet, Sheuet, Adar.

Sic Arabes apud Ioan. Leonem in deſcriptione Africę pa. 42. Nam ſex menſes habent triginta dierum, ſcx. 29. qui reddunt dies. 354. Qui numerus à noſtro ſolari anno, ſuperatur diebus vndecim.

Qui quidem vndecim dies tertio quidem anno coniuncti conficiunt triginta tres, at eorum tres ſeruantur & reiiciuntur in ſequentes annos, quouſque Luna & Sol decimo nono an. redeant ad idem punctum per ſex alios emboliſmos, ſiue per ſex alios menſes intercalatos annis 6. 8. 11. 14. 16. 19. enim ſunt embolici.

Atque ita Hebræi ſeptem emboliſmos ſingulis nouemdecim annis conſtituunt, nempe tres ſingulis octo annis. Nam in circulo decemnouennali emboliſmus eſt ſeptem menſium.

Quod à patribus acceptum eſſe, ſatis ex Noë hiſtoria intelligitur. Vbi enim traditum eſt Noë integrum annum egiſſe in arca, menſibus duodecim Lunaribus, adduntur reliqui dies, qui vocantur ἔπακτοι. *Ingreſſus eſt* (inquit) *Noe in arcam menſe ſecundo, die decimo ſeptimo.* Deinde vbi nominatim facta eſſet mentio ſeptimi menſis & poſtea decimi, & poſt hunc, dierum quadraginta & amplius, ac denique primi menſis. *Egreditur* (ait) *ex arca rurſus menſe ſecundo, die vigeſimo ſeptimo.* Interea igitur exacti ſunt menſes duodecim, & accedunt dies decem, qui ter ſumpti, menſem integrum, id eſt, decimum tertium anno tertio reddunt. Quemadmodum nos ſolemus quarto cuique anno inſerere vnum diem ad ſextum Calendas Martij, quem ob id biſſextum appellamus.

Sed hac de re ſcribentem in Geneſ. primum caput Iunilium Epiſcopum Africanum audi. Luna cum duodecies ſpatia ſui curſus peregerit, annum facit communem dierum 354. & vt anno Sólari poſſit concordare circuitus, tertio cuique vel ſecundo anno, tertium decimum addit menſem, quem Emboliſmum vocant noſtri calculatores, & fit dierum trecentorum octoginta & quatuor. Atque hæc quidem ille præclarè.

Etenim, niſi hæc fieret intercalatio, cùm per legem debeant 14 die menſis Niſan feſtum paſchæ celebrare, neceſſe eſſet, vt ſequenti anno diebus vndecim, paſcha ipſum anteuerterent. Tertio anno aliis vndecim, atque ita retrorſum verſus, quouſque in Auguſto vel Septembri celebrarent.

	Anni Christi.	Anni mundi
Falsi igitur sunt Iulius Africanus, Eusebius Cæsarienſis, August. epist. 78. & plerique veterum, qui ex eo, quòd menses Hebræorum Lunares erant, existimauerunt ipsorum quoque annos esse lunares, qui solatibus vndecim diebus contractiores sunt.		

CHRONOGRAPHIÆ GENEBRARDINÆ
Libri Secundi Finis.